

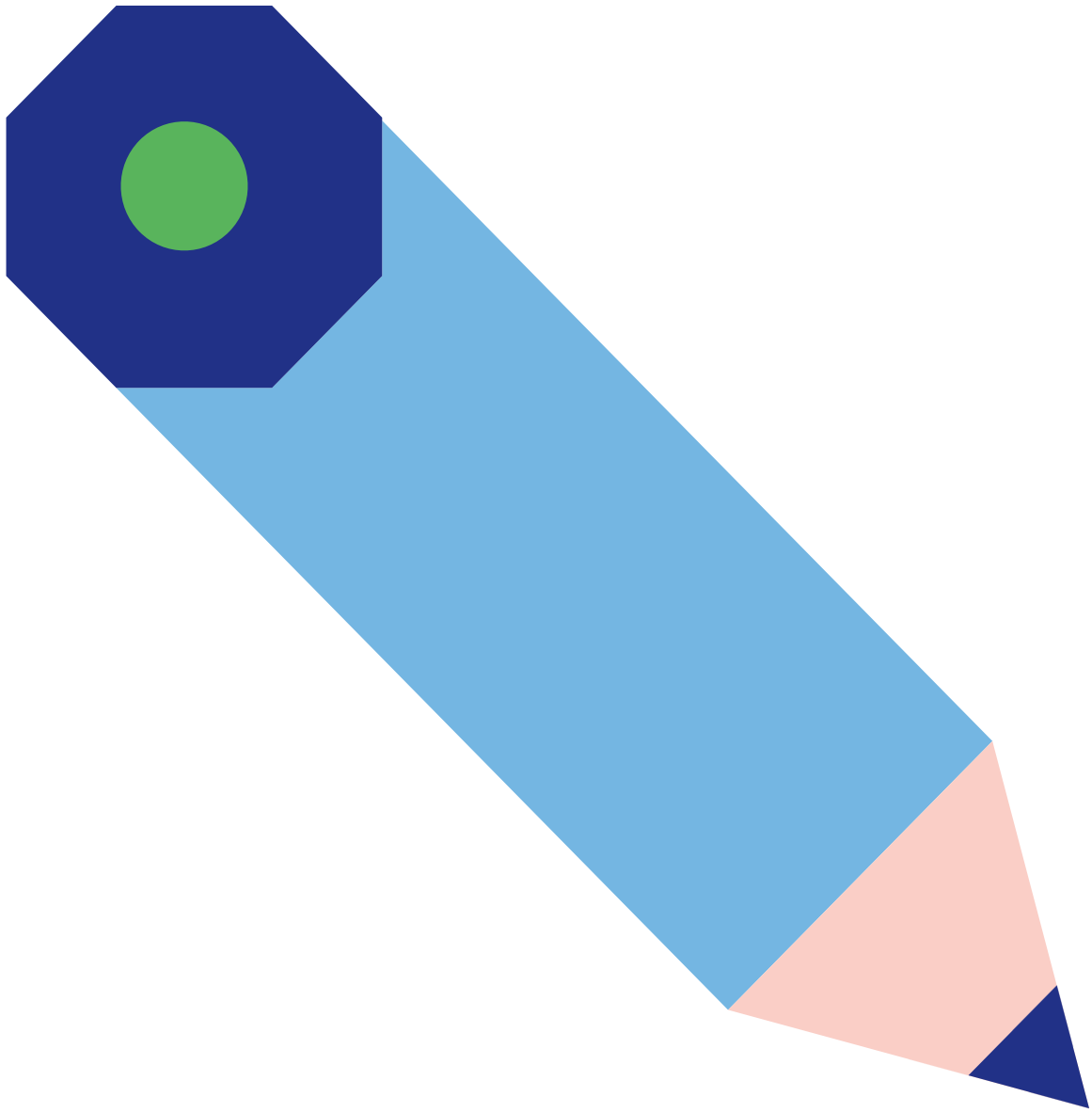
Handbok

2024

Försäkringar
genom lag
och avtal

Bokens upplägg och nyheter 2024	3
Förkortningar och begrepp	17
Sjukdom	41
Arbetsskada	91
Rehabilitering – åter till arbetet	135
Omställning och arbetslöshet	155
Dödsfall	173
Pension	213
Avgiftsbefrielseförsäkring	251
Anmälan och annat praktiskt	259
Att överklaga	303
Index	319

**Bokens
upplägg och
nyheter
2024**

Handbok för försäkringsinformatörer med flera

Denna Handbok riktar sig i första hand till försäkringsinformatörer inom kommun- och regionsektorn. Den kan med fördel också användas av sektorns chefer och fackligt försäkringsansvariga.

Tanken är att boken ska kunna användas både som studiematerial under de regelbundet återkommande utbildningarna för försäkringsinformatörer och som uppslagsbok i vardagen.

Det för arbetsgivare och fack gemensamma målet för försäkringsinformation är att:

- ▲ **Alla anställda ska känna till att de omfattas av de kollektivavtalade försäkringarna vid sjukdom, arbetsskada och dödsfall.**
- ▲ **Alla anställda ska känna till var de kan få ytterligare information om försäkringarna.**
- ▲ **Alla som omfattas av försäkringarna ska få rätt information vid rätt tillfälle via rätt kanal.**

Ovanstående målsättning syftar till att ingen som är berättigad till ersättning ska gå miste om den.

Du som är försäkringsinformatör inom kommun- och regionsektorn ska med hjälp av Handboken kunna skaffa dig egna kunskaper och därmed känna trygghet i rollen som försäkringsinformatör men du ska inte vara någon försäkringsexpert. Din uppgift som försäkringsinformatör är bland annat att berätta mycket övergripande om försäkringarna, att försäkringarna finns och var man kan få ytterligare information.

Alla anställda ska ha tillgång till information och praktisk hjälp, oberoende av om de vänder sig till arbetsgivarens eller till fackets försäkringsinformatör. Du som är försäkringsinformatör blir årligen inbjuden till utbildning. Där får du tips och råd om hur du, gärna tillsammans med andra, kan nå ut med information om försäkringarna på din arbetsplats. Dina insatser i rollen som försäkringsinformatör ska bidra till att ingen riskerar att gå miste om ersättning från de kollektivavtalade försäkringarna.

På afaforsakring.se/forsakring/utbildning-och-material finns informationsmaterial för dig som ska informera om försäkringarna. Läs mer om det på sid 300.

Uppdraget som försäkringsinformatör

Du som är försäkringsinformatör har antingen fått din arbetsgivares eller din fackliga organisations förtroende att sköta följande:

- ▲ Informera övergripande om försäkringsskyddet vid sjukdom, arbetsskada och dödsfall.
- ▲ Hänvisa vart man kan vända sig för att få mer information.
- ▲ Informera om hur anmälan ska göras och – om det behövs – hjälpa till med detta.

Som försäkringsinformatör är det bra om du, i din organisation, sprider kännedom om det informationsmaterial som finns att använda eller beställa på Afa Försäkrings hemsida.

Stöd i att se över informationsarbetet kring de kollektivavtalade försäkringarna

För kommuner, regioner, Svenska kyrkan och medlemmar i de kommunala företagens arbetsgivarorganisation Sobona finns, utöver informationsmaterial, även ett arbetsmaterial framtaget. Materialet är tänkt att användas i strategiska arbetsmöten, där organisationen ser över sina egna rutiner och tar fram åtgärder som förbättrar rutiner och processer, både när det gäller informationsarbetet i vardagen och när något händer.

Materialet har utvecklats i nära samarbete med representanter för kommuner och regioner runtom i landet. Gå gärna in på afaforsakring.se/ime för att ta del av det.

Mer information på afaforsakring.se/ime. Där finns även en länk till Afa Försäkrings kontaktpersoner som kan ge stöd och hjälp i att använda arbetsmaterialet eller genomföra ett arbetsmöte.

Så är boken upplagd

Inledande delar

Boken inleds med en översiktlig innehållsförteckning för snabb orientering. Den kompletteras i sakområdeskapitlen av mer detaljerade innehållsförteckningar. Därefter följer detta kapitel, som bland annat beskriver bokens upplägg.

**Nyheter som gäller
ändringar i försäkringarnas
innehåll finns också
beskrivna mer i detalj i
respektive sakområdes
Aktuellt-avsnitt.**

Här finns också en sammanfattande översikt av nyheterna i innehåll och upplägg, kapitel för kapitel, med sidhänvisningar så att du som använder boken lätt ska kunna hitta var det som är nytt eller ändrat i förhållande till förra årets upplaga ligger.

Nästa kapitel är en förkortnings- och ordlista där i boken förekommande förkortningar och begrepp förklaras.

Sakområdeskapitel

Rubrikerna på bokens centrala kapitel är Sjukdom, Arbetskada, Rehabilitering, Omställning och arbetslöshet, Dödsfall, Pension och Avgiftsbefrielseförsäkring. Här hittar du information om försäkringsskyddet genom lag och kollektivavtal som du kan behöva i ditt informatörsuppdrag.

Som nämnts, inleds sakområdeskapitlen med var sin fyllig innehållsförteckning för att underlätta för den som söker något speciellt.

För kapiteln Sjukdom, Arbetskada, Rehabilitering, Omställning och arbetslöshet, Dödsfall och Pension följer därefter en grafisk illustration – "trygghetspyramiden" – där de för respektive sakområde aktuella förmånerna genom lag och kollektivavtal finns inskrivna.

En sammanfattning över förmåner, tidsgränser, belopp med mera i tabellform kommer sedan. Dessa sammanfattningstabeller skiljer sig i detaljeringsgrad något åt beroende på vilket sakområde som avses. I kapitlet Omställning och arbetslöshet har vi valt att inte göra någon sammanfattning.

Om avsnittet Aktuellt i 2024 års upplaga av Handboken

Varje sakområdeskapitel har i början ett avsnitt som heter Aktuellt. Där finns information om en del av det som är nytt eller i övrigt aktuellt på området, till exempel ny eller ändrad lagstiftning.

När det gäller eventuella tillfälliga villkorsändringar i avtalsförsäkringarna, finns alltid uppdaterad information på afaforsakring.se.

Sjukdom

Ersättningarna i detta kapitel fungerar som "grundersättningar" vid all slags medicinskt grundad arbetsoförmåga.

Det handlar dels om de lagstadgade sjukförmånerna sjuklön, sjukpenning och sjuk- eller aktivitetsersättning dels om kollektivavtalade ersättningar. Till dessa hör kollektivavtalad sjuklön och ersättning från Avtalsgruppsjukförsäkringen AGS-KL vid både sjukskrivning och sjuk- och aktivitetsersättning.

Arbetsskada

Den som råkar ut för en skada i arbetet kan ha rätt till ytterligare ersättning, utöver dem som beskrivs i kapitlet om sjukdom.

I kapitlet om arbetsskada går vi igenom de regelverk i lag och kollektivavtal som bestämmer vilka ersättningar som kan lämnas vid arbetsskada. Kollektivavtalets Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA-KL, lämnar olika ersättningar och vid skilda tidpunkter beroende på om den skadade drabbats av ett olycksfall i arbetet, en arbetssjukdom, ett färdolycksfall eller en smittsam sjukdom. Arbetsskadorna är försäkringstekniskt komplicerade att informera om. Därför är det viktigt att alla arbetsskador anmäls så att ersättningsfrågan kommer under sakkunnig bedömning.

Mycket av såväl det skade-/ohälsöförebyggande arbetet som ersättningar till enskilda försäkrade hänger på att inträffade skador utreds ordentligt. Därför finns också sådan information med i arbetsskadekapitlet.

Rehabilitering – åter till arbetet

Kapitlet Rehabilitering – åter till arbetet innehåller information som är gemensam för de båda föregående kapitlen Sjukdom och Arbetsskada.

I kapitlet behandlas förebyggande arbetsmiljöarbete, arbetsanpassning och rehabilitering, inklusive alla olika former av ersättningar och stödåtgärder för återgång i arbete. Även om lagstiftningen förändras avseende ersättningssystemet påverkar det inte arbetsgivarens rehabiliteringsansvar i sak. Även snäva tidsgränser och regler för sammanläggning av sjukperioder i lagen gör det angeläget att snabbt komma igång med arbetsanpassning och rehabilitering på arbetsplatsen för återgång i arbete.

Omställning och arbetslöshet

Kapitlet börjar med en översiktlig beskrivning av den lagstadgade arbetslöshetsförsäkringen. Arbetslösa som är medlemmar i en a-kassa kan få ersättning både från en grundförsäkring

och från den inkomstrelaterade delen av arbetslöshetsförsäkringen. Vi avslutar den delen av kapitlet med en liten information om arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Den andra delen av kapitlet Omställning och arbetslöshet handlar om Kompetens- och omställningsavtal KOM-KR i den lydelse som gäller sedan den 1 oktober 2022. Genom detta avtal har uppsagda inom kommun- och regionområdet fått tillgång både till kompletterande ekonomisk ersättning och till praktiskt stöd för att hitta ett nytt arbete.

Dödsfall

De dödsfall som är aktuella i kollektivavtalssammanhang är dödsfall i yrkesverksam ålder, alltså innan den försäkrade gått i ålderspension. Vid sådant dödsfall har de efterlevande rätt till ersättning både enligt lag och kollektivavtal. I kapitlet ges också en kort sammanfattning av juridiken kring arv och testamente.

Ett helt avsnitt i slutet av kapitlet innehåller en ”checklista” med uppgifter som var och en borde samla ihop och skriva ned för att underlätta för efterlevande i händelse av dödsfall.

Pension

Detta kapitel innehåller översiktlig information om de två huvudkällor till ålderspension som anställda inom kommun- och regionområdet har, allmän pension och kollektivavtalad tjänstepension.

Den 1 januari 2023 började många förändringar gälla inom både det allmänna pensionssystemet och i kollektivavtalet. Inom allmän pension höjdes flera åldersgränser och i avtalspensionen började pensionsplanen AKAP-KR gälla för de flesta anställda inom kommuner, regioner, kommunalförbund och kommunnära företag. Dessutom höjdes pensionsavsättningarna.

I kapitlet beskrivs de nyheter och förändringar på pensionsområdet som är genomförda och/eller kända vid tidpunkten för Handbokens tryckning.

Avgiftsbefrielseförsäkring

Avgiftsbefrielseförsäkringen är en förmån som gör det möjligt för avtalsområdets anställda att fortsätta tjäna in pensionsrätt i den kollektivavtalade pensionsplanen vid frånvaro då arbetsgivaren inte betalar lön eller sjuklön, till exempel vid sjuk-/aktivitetsersättning. Pensionspremien betalas under sådan tid in av Avgiftsbefrielseförsäkringen i stället.

Avgiftsbefrielseförsäkringen administreras av Afa Försäkring och är en del av de kollektivavtalade pensionsavtalen.

”Hjälpmedelskapitel”

Sakområdeskapitlen understöds av kapitel som handlar om olika praktiska saker kring försäkringarna. Kapitlet Anmälan och annat praktiskt innehåller råd och anvisningar om hur man anmäler skador och försäkringsfall. Här finns också en liten ”lathund” till de tre basbelopp som används i försäkringarna och tjänstepensionen. Dessutom innehåller kapitlet ett avsnitt med information om socialförsäkringsbalken, SFB, där de flesta bestämmelser som gäller det lagstadgade försäkringsskyddet, inklusive allmän pension, finns.

I kapitlet Överklaga beskrivs hur man går till väga för att begära omprövning/överklaga. Där finns också information om de partssammansatta nämnder som bland annat har till uppgift att tolka olika delar av kollektivavtalet om avtalsförsäkringar och avtalspension inom kommun- och regionområdet.

Boken avslutas med ett register som, tillsammans med de olika innehållsförteckningarna, gör det lätt att hitta i materialet.

Hjälp oss att göra nästa upplaga ännu bättre

Vi tar gärna emot idéer och förslag på hur Handboken kan göras ännu bättre.

Kontakta Utbildningsteamet hos Afa Försäkring
utbildningsteamet@afaforsakring.se

Nyheter och ändringar i 2024 års upplaga av Handboken

I denna sammanfattning hittar du de viktigaste nyheterna och ändringarna i Handboken – kapitel för kapitel. Förutom de lite större ändringar som listas här har vi uppdaterat alla belopp samt arbetat vidare med att förbättra och förtydliga formuleringar med mera.

Bokens upplägg och nyheter 2024

I detta inledande kapitel har vi gjort smärre redaktionella ändringar och omformuleringar samt lagt in uppgifter om 2024 års nyheter.

Förkortningar och begrepp

Som vanligt har vi uppdaterat detta kapitel med nya uppslagsord och med ändringar i den förklarande texten till befintliga uppslagsord. I 2024 års upplaga av Handboken finns – förutom rent redaktionella ändringar inklusive beloppsändringar – följande nya eller innehållsändrade uppslagsord:

- ▲ **Afa Försäkring**
- ▲ **AGF-KL**
- ▲ **Allmänt tandvårdsbidrag, ATB**
- ▲ **Arbetsvillkor**
- ▲ **Covid-19**
- ▲ **Familjeskydd i AKAP-KR**
- ▲ **Grundförsäkringen**
- ▲ **Högekostnadsskydd/
egenkostnadsbelopp**
- ▲ **Inkomstbortfallsförsäkringen**
- ▲ **PGI**
- ▲ **Riktålder**
- ▲ **Tillägg av pensionsavgift
(extrapremie) i AKAP-KR**
- ▲ **”Trygghetspension” –
sjukersättningsregler för personer
som fyllt 61 år**

Sjukdom

Sjukdomskapitlet innehåller information om de ersättningar som fungerar som "grund-ersättningar" vid all medicinskt grundad arbetsoförmåga, oavsett orsak. Vid arbets-skada finns ersättningar utöver dem som beskrivs i kapitlet Sjukdom och vid rehabilitering gäller reglerna som beskrivs i kapitlet Rehabilitering. Förutom uppdateringar av kronbelopp som räknas ut med ledning av prisbasbelopp eller inkomstbasbelopp samt rena redaktionella ändringar finns följande nytt eller ändrat material:

- 49** Nyheterna finns sammanfattade här.
- 59–60** De högsta sammanlagda 12-månaders egenkostnadsbeloppen för hälso-/sjukvård, receptbelagda läkemedel och sluten sjukhusvård har höjts i förhållande till 2023. Höjningarna beror på att egenkostnadsbeloppen är kopplade till prisbasbeloppet.
- 79–81** Bostadstilläggen BTP och SBTP till personer med sjukersättning eller aktivitetsersättning är oförändrade i förhållande till 2023. Sidhänvisningen till pensionskapitlet i en marginaltext ligger kvar, eftersom det sedan 2022 finns större skillnader mellan BTP och SBTP vid sjuk-/aktivitetsersättning och motsvarande förmåner för ålderspensionärer.

Arbetskada

I kapitlet Arbetskada beskrivs de ersättningar enligt lag och kollektivavtal som lämnas ut över grundersättningarna vid arbetskada. "Grundersättningarna" är de som beskrivs i kapitlet Sjukdom. Vid rehabilitering gäller reglerna som beskrivs i kapitlet Rehabilitering.

- 99** Nyheterna finns sammanfattade här.
- 100** Informationen om Afa Försäkring stöd till forskning och utveckling har uppdaterats med aktuella belopp. Vi har också uppdaterat informationen om Afa Försäkrings webbaserade statistikverktyg som lanserades i november 2022 och vidareutvecklades under 2023.
- 118** Sveda och värk-tabellen är uppdaterad med 2024 års belopp.
- 124** Tabellerna för lyte och men samt särskilda olägenheter är uppdaterade med 2024 års belopp.

Rehabilitering

I detta kapitel har vi samlat information om de olika ersättningar och stödåtgärder som finns för återgång i arbete. Här återfinns bland annat en något mer detaljerad beskrivning än i kapitlet Sjukdom av Försäkringskassans arbetsförmågebedömning enligt ”rehabiliteringskedjan”. I kapitlet finns också information om AGS-KL Rehabilitering, reglerna för så kallad vilande ersättning vid återgång i arbete för personer med sjuk- och aktivitetsersättning och mycket mer.

- 139** Nyheterna finns sammanfattade här.
- 139** 2020 tillkom ett tillfälligt undantag från Rehabiliteringskedjan vid vård eller behandling som blivit uppskjuten på grund av effekter av covid-19. Denna tillfälliga regel förlängdes i omgångar men upphörde definitivt den 31 december 2023.
- 149–150** Avsnittet om AGS-KL Rehabilitering är uppdaterat med det som gäller under 2024.

Utöver detta har vi på ett flertal ställen i kapitlet antingen redigerat befintliga marginaltexter eller lagt till nya för att tillhandahålla länkar till mer information om de förmåner som beskrivs.

Omställning och arbetslöshet

Under 2020 infördes, på grund av covid-19, ett antal tillfälliga ändringar i lagen och förordningen om arbetslöshetsförsäkring. Ändringarna förlängdes sedan flera gånger, längst till utgången av 2023. Den 7 juni 2023 beslöt riksdagen att de flesta av dessa ursprungligen tillfälliga regeländringar ska gälla tills vidare. Det avser exempelvis ett lägre antal timmar än tidigare i arbetsvillkoret och högre ersättningsbelopp från a-kassan.

- 158** Nyheterna finns sammanfattade här.
- 160–164** Informationen om arbetslöshetsförsäkringen är i huvudsak oförändrad i förhållande till 2023 års upplaga av Handboken, på grund av riksdagens beslut i juni 2023.
- 165–171** Kollektivavtalets Kompetens- och omställningsavtal KOM-KR i dess lydelse från den 1 oktober 2022 beskrivs här.

Dödsfall

Regelverket inom sakområdet Dödsfall brukar inte förändras annat än marginellt mellan åren. I denna upplaga av Handboken begränsar sig därför uppdateringarna av detta kapitel till följande:

- 179** Tillägg av information om återbetalningsskydd i sammanfattningstabellen.
- 181** Nyheterna finns sammanfattade här, inklusive den att avtalet om Familjeskydd i AKAP-KR har förlängts till att gälla under hela 2024.
- 191** Här har vi lagt till ett helt nytt avsnitt om återbetalningsskydd i AKAP-KR, KAP-KL och PFA.

- 195** I avsnittet om fortsättningsförsäkring TGL-KL påminner vi om att premierna numera fastställs i samband med tecknandet. Den försäkrade uppmanas kontakta KPA:s kundservice på tel 0771-650 500 eller genom att logga in på Mina sidor på kpa.se.
- 197** Tabellerna med TGL-KLs ersättningar är uppdaterade med 2024 års belopp, liksom givetvis motsvarande belopp i texten inuti delavsnitten.

Pension

Kapitlet om ålderspension innehåller både den lagstadgade allmänna pensionen och kommun- och regionområdets avtalspensionsplaner AKAP-KR och KAP-KL. Följande nyheter och ändringar (förutom sedvanliga beloppsuppdateringar) finns i pensionskapitlet:

- 220–221** Nyheterna finns sammanfattade här. Här finns också information om genomförda och planerade ändringar i det allmänna pensionssystemet.
- 227–229** Vad gäller bostadstilläggen BTP och SBTP samt Äldreförsörjningsstödet ÄFS till personer som fyllt 66 år gäller förändrade grundregler under 2024 med bara krontalsuppräknningar av belopp som är kopplade till prisbasbeloppet.
- 232–249** Sedan den 1 januari 2023 omfattas flertalet anställda på avtalsområdet av pensionsplanen AKAP-KR. KAP-KL gäller endast med övergångsbestämmelser. Beskrivningen av AKAP-KR i Handboken innehåller också bestämmelser som är gemensamma för AKAP-KR och övergångsreglerna i KAP-KL (till exempel om pensionsval och flytt av pensionskapital). I den sammanfattande informationen om KAP-KL som följer därefter ligger tyngdpunkten på förmånsbestämd pension och livränta, som är de pensionsdelar som medförde att vissa grupper anställda inte automatiskt överfördes från KAP-KL till AKAP-KR den 1 januari 2023.
- 232** Den omfattande beskrivningen av nyheterna i fjolårets handboksupplaga har i årets upplaga ersatts av en kortare sammanfattning av de nyheter som började gälla den 1 januari 2023.
- 232–233** Här finns det nya avsnittet "AKAP-KR: Vem omfattas och vem omfattas inte", inklusive de två specialreglerna "90-dagarsregeln" och "Alternativ avtalstillämpning".
- 236** Här har vi lagt in ett nytt avsnitt – med den information som i 2023 års handboksupplaga fanns i nyhetssammanfattningen – om tillägg av pensionsavgift för vissa grupper av anställda som tidigare omfattades av KAP-KL eller PA-KFS 09.

Avgiftsbefrielseförsäkring

Försäkringen gäller för anställda som omfattas antingen av AKAP-KR eller KAP-KL. Förutom redaktionella ändringar har vi gjort följande:

- 255** Information om Särskild AGS-KL-förmån finns kvar i kapitlet, men med kommentaren här att förmånen från och med den 1 oktober 2022 (då den upphörde) beviljas endast till personer med försäkringsfall inträffade före detta datum.

Anmälan och annat praktiskt

Förutom smärre formuleringsändringar kan följande noteras angående detta kapitel:

- 262–263** De nya basbeloppen för 2024 finns här.
- 271–272** Under 2024 aktuella uppgifter om digital anmälan till AGS-KL finns här.
- 275–276** Under 2024 aktuella uppgifter om digital anmälan till TFA-KL finns här.
- 286–287** Avsnittet om AGS-KL Rehabilitering är uppdaterat med det som gäller 2024.
- 292** I avsnittet om efterlevandeförmåner enligt kollektivavtal har vi lagt till information om återbetalningsskydd till tjänstepensionsförsäkring i AKAP-KR, KAP-KL och det äldre avtalet PFA.
- 294** Avsnittet om statens förvaltningsalternativ för premiepensionen har flyttats till sist i pensionsdelen av detta kapitel till mellan avsnitten om allmän pension och pension enligt kollektivavtal.
- 300–301** Avsnittet om användbara webbplatser har uppdaterats med de senaste uppgifterna om dessa digitala resurser.

Vi framhåller i detta kapitel också betydelsen – både för att spara tid och för att få en för alla parter säkrare hantering – av att anmäla sjukskrivning och arbetsskada till Afa Försäkring digitalt på afaforsakring.se snarare än på pappersblankett.

Att överklaga

Förutom uppdateringar av belopp kan följande noteras angående detta kapitel i 2024 års upplaga av Handboken:

- 306** Både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har tagit fram blanketter som bör användas för att begära omprövning av beslut. A-kassorna har olika rutiner, en del har tagit fram blanketter, andra har formulär som kan fyllas i på a-kassans webbplats och åter andra har instruktioner för vad ett brev med begäran om omprövning ska innehålla. Vi har redigerat och kompletterat samtliga avsnitt i denna inledande del av kapitlet, inklusive det avsnitt som handlar om domstolsprövning.

Index

Nya uppslagsord har tillkommit och gamla har tagits bort.

Förkortningar och begrepp

AB

Förkortningen står för "Allmänna bestämmelser" (i kollektivavtal). Används till exempel i förmånen Sjuklön enligt AB.

Afa Försäkring

Afa Försäkring är kortnamnet för Afa Försäkring tjänstepensionsaktiebolag, tidigare kortnamn Afa Sjuk, som den 6 oktober 2023 fusionerades med tjänstepensionsbolagen Afa Trygg och Afa Liv.

AFS

Arbetsmiljöverkets författningssamling. I AFS-serien publiceras Arbetsmiljöverkets föreskrifter (till exempel AFS 2001:01, Systematiskt arbetsmiljöarbete). Föreskrifterna i AFS-serien kompletterar arbetsmiljölagen och gäller som om de vore lag.

AGF-KL

Tidigare gällande kollektivavtal om avgångsförmåner för kommun- och landstingsanställda. Avtalet upphörde den 1 januari 2012 och ersattes då av omställningsavtalet KOM-KL. Sedan 1 oktober 2022 gäller Kompetens- och omställningsavtalet KOM-KR. Se uppslagsordet KOM-KR.

AGS-KL

Kollektivavtalad Avtalsgruppsjukförsäkring för anställda i kommuner, regioner, tros-samfundet Svenska kyrkan och vissa kommunala bolag.

AKAP-KR (och dess föregångare AKAP-KL)

Förkortningen står för Avgiftsbestämd KollektivAvtalad Pension. Sedan den 1 januari 2023 gäller pensionsavtalet AKAP-KR pensionsavtal för flertalet anställda födda 1958 och senare inom kommuner, regioner, kommunalförbund och företag som är medlemmar i arbetsgivarorganisationen Sobona. Föregångaren AKAP-KL gällde under perioden 2014-2022 endast för anställda födda 1986 och senare.

A-kassa

Arbetslöshetskassa. För att få inkomstrelaterad ersättning vid arbetslöshet måste man vara medlem i en a-kassa och uppfylla vissa villkor (se Grundvillkor, Medlemsvillkor och Arbetsvillkor). De flesta a-kassor är knutna till fackförbund men det finns också en statlig a-kassa, Alfa-kassan, som alla får bli medlemmar i och dessutom särskilda a-kassor för exempelvis egna företagare.

Aktivitetsersättning

Se Sjuk- och aktivitetsersättning.

Aktivitetsstöd

Ersättning som betalas ut av Försäkringskassan till deltagare i arbetsmarknadspolitiskt program och som kan vara lika stor som arbetslöshetsersättningen. För personer som saknar rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen är aktivitetsstödet 223 kronor om dagen, annars är aktivitetsstödet lika stort som arbetslöshetsersättningen skulle ha varit. Dagar med aktivitetsstöd räknas av från den försäkrades dagar med dagpenning från a-kassa.

Allmän pension

Det lagstadgade ålderspensionssystemet som omfattar pensionsförmånerna inkomstpension, premiepension, garantipension och tilläggspension.

Allmänt tandvårdsbidrag, ATB

Bidraget betalas ut till tandläkaren eller tandhygienisten men "tillhör" den enskilda tandvårdspatienten (registreras som ett tillgodohavande hos Försäkringskassan). Var och en som är bosatt i Sverige och som har passerat åldersgränsen för kostnadsfri tandvård för barn och unga (året efter det år då 23-årsdagen infaller) har rätt till ATB. Under 2024 gäller följande årliga ATB-belopp i de olika åldersgrupperna: 600 kronor för personer som är 24–29 år samt från 65 år och uppåt och 300 kronor för personer som är 30–64 år. Det är möjligt att spara bidraget från ett år till nästa för att då kunna använda två bidrag.

AML

Arbetsmiljölagen.

Antagandeinkomst

Den beräknade inkomst som läggs till grund för beräkningen av sjuk- och aktivitetsersättning.

Antagen pensionsbehållning

När någon avlider i yrkesverksam ålder räknar Pensionsmyndigheten ut vilken sammanlagd pensionsbehållning som den avlidna skulle ha haft vid fyllda 65 år om dödsfallet inte inträffat. Detta antagande ligger till grund för de efterlevandepensioner som betalas ut.

Arbetskadestjukpenning

En förmån i den lagstadgade socialförsäkringen som oftast används för att kompensera för karensavdrag/karensdagar vid arbetsskada om den försäkrade beviljats arbetsskadelivränta enligt SFB för sin skada. Arbetskadestjukpenning kan dock också beviljas för att förebygga att en arbetsskada uppstår, återuppstår eller förvärras.

Arbetsvillkor

För att kvalificera sig till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen (gäller både grundförsäkringen och/eller inkomstbortfallsförsäkringen) måste den försäkrade uppfylla ett arbetsvillkor. Riksdagen beslöt i juni 2023 att det antal timmar som gällt sedan 2020 ska gälla tills vidare. Under 2024 gäller alltså fortsatt att den försäkrade ska ha förvärvsarbetat i minst 60 timmar per månad i minst sex månader under en ramtid av tolv månader före arbetslösheten eller förvärvsarbetat i minst 420 timmar under en sammanhängande tid av sex kalendermånader och utfört arbete under minst 40 timmar under var och en av dessa månader. Se även Grundvillkor och Medlemsvillkor.

Arvsvinst

När en person som har till exempel en pensionsförsäkring avlider utan efterlevandeskydd, (exempelvis återbetalningsskydd), fördelas kapitalet i försäkringen på resten av försäkringskollektivet i form av arvsvinst. Bara personer som inte har återbetalningsskydd kan få del av sådana arvsvinster.

Assistansersättning

Ersättningen administreras av Försäkringskassan och kan ges till både vuxna med funktionsnedsättning och vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning. Syftet med ersättningen är att täcka kostnader för personlig assistans.

ATP

En del av det allmänna pensionssystem som gällde i Sverige fram till 1999. Hur stor ATP blir/blev beror på inkomsten de femton bästa inkomståren. För full ATP krävs att man arbetat i 30 år. Personer födda 1938–1953 kommer att få en del av sin pension enligt reglerna för ATP även i det nya pensionssystemet.

Avgiftsbefrielseförsäkring

Ingår i pensionsavtalen AKAP-KR och KAP-KL. Försäkringen betalar in pensionsavgiften till den avgiftsbestämda ålderspensionen enligt gällande pensionsavtal i vissa situationer, exempelvis om den försäkrade får sjuk-/aktivitetsersättning eller arbetsskadelivränta.

Avgiftsbestämd pension

Ett begrepp som används för att beskriva pension där avgiften/premien är bestämd på förhand, medan den utfallande pensionens storlek inte är känd på förhand.

Avgiftsbestämd ålderspension

Namnet på en av delarna i pensionsavtalet KAP-KL och den största delen i pensionsavtalet AKAP-KR. Se även förmånsbestämd ålderspension, intjänad pensionsrätt, livränta och särskild avtalspension.

Besvär (som i "besvär till Förvaltningsrätten")

Klagomål över meddelat beslut.

Boendetillägg

Ett kompletterande bidrag till boendekostnaderna för de försäkrade som haft tidsbegränsad sjukersättning eller aktivitetsersättning under maximal tid och som sedan inte haft förvänsgrundande inkomst utan antingen får aktivitetsstöd för deltagande i arbetsmarknadspolitiskt program eller till exempel sjukpenning/rehabiliteringspenning i särskilda fall. Till skillnad från vad som gäller för BTP tas hänsyn till försörjningsbörda vid beräkningen av boendetillägg. Beloppen blir högre om den försäkrade har barn. Boendetillägget är inkomstprövat. Se även BTP.

BTP, bostadstillägg till pensionärer

Bostadstillägg till pensionärer är inte enbart till för ålderspensionärer utan är knutet antingen till sjuk-/aktivitetsersättning eller till ålderspension. BTP vid sjuk-/aktivitetsersättning administreras av Försäkringskassan och vid ålderspension av Pensionsmyndigheten. BTP är inkomstprövat. Se även SBTP och Boendetillägg.

Covid-19

Sedan den 1 april 2022 klassas covid-19 inte längre som en allmänfarlig eller samhällsfarlig sjukdom och ska därför inte anmälas som allvarligt tillbud till Arbetsmiljöverket vid smitta ådragen i arbetet. Alla tillfälliga regeländringar i socialförsäkringsbalken, SFB, till följd av covid-19 har upphört. Det gäller till exempel en uppmjukning av Försäkringskassans regler för arbetsförmågebedömning om planerad vård/behandling hade försenats på grund av effekter av covid-19. De tillfälliga uppmjukningar och beloppshöjningar i arbetslöshetsförsäkringen (ursprungligen införda på grund av covid-19) har dock av riksdagen i juni 2023 beslutats gälla tills vidare.

Dagsförtjänst

Ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen bygger bland annat på den försäkrades dagsförtjänst. Med dagsförtjänst avses 1/5 av den veckoinkomst eller 1/22 av den månadsinkomst som den försäkrade hade innan hon eller han blev arbetslös. Vid beräkning av dagsförtjänstens storlek ska även inräknas till exempel OB-ersättning, skifttillägg och ersättning för regelbundet återkommande övertid.

Efterlevandepension

Ett ekonomiskt skydd för den avlidnas familj. De lagstadgade efterlevandepensionerna administreras av Pensionsmyndigheten.

Efterlevandepensionsunderlag (EPU)

Pensionsmyndigheten räknar ut en antagen pensionsbehållning för den som avlider i yrkesverksam ålder. Efter fler beräkningar får Pensionsmyndigheten fram ett underlag (EPU) som inkomstgrundade efterlevandepensioner beräknas utifrån.

Efterskydd/efterskyddstid

Den tid som det kollektivavtalade försäkringsskyddet kan fortsätta att gälla för försäkrad som lämnat sin anställning eller är tjänstledig under en längre tid.

Ekonomisk invaliditet

Den nedsättning av förmågan att skaffa sig en inkomst som en skada har medfört eller kan antas medföra i framtiden oberoende av skadans medicinska invaliditetsgrad.

Electum

Se Pensionsvalet (PVAB).

EPU

Efterlevandepensionsunderlag. Används för att beräkna efterlevandepensioner.

Familjeskydd i AKAP-KR

AKAP-KR, kollektivavtalets pensionsplan som från och med 2023 gäller för flertalet anställda i kommuner, regioner, kommunalförbund och kommunnära företag har sedan den 1 januari 2018 haft ett avtal om efterlevandeförmåner, Familjeskydd AKAP-KL. Detta avtal gäller även under hela 2024.

Familjepension

Ett namn på pension till efterlevande.

Flytträtt

Rätten för en pensionssparare att flytta sitt hopsparade pensionskapital i AKAP-KR eller KAP-KL till en annan förvaltare. Den som väljer att utnyttja sin flytträtt måste flytta hela pensionskapitalet och endast till en av de av parterna godkända förvaltarna.

Folkpension

Grunddelen i det allmänna pensionssystem som gällde i Sverige fram till 1999. Alla hade rätt till folkpension. Jämför med det nuvarande allmänna pensionssystemets garantipension, som bara betalas som utfyllnad till personer med låg eller ingen inkomstgrundad pension.

Fondförsäkring

En försäkringsform där försäkringstagaren/den anställda själv bestämmer placeringsinriktningen, alltså i vilka placeringslag (aktier, obligationer med mera) som pengarna ska placeras. Förvaltaren garanterar ingen avkastning. Jämför traditionell pensionsförsäkring.

Fördelningssystem

En metod för finansiering och utbetalning av, främst, allmän pension. I ett fördelningssystem används årets inbetalningar av avgifter/premier till att finansiera årets utbetalningar.

Förhöjt prisbasbelopp

Det förhöjda prisbasbeloppet används bland annat vid beräkning av pensionspoäng enligt de tidigare ATP-reglerna. Beloppet fastställs årligen av regeringen. 2024 är det förhöjda prisbasbeloppet 58 500 kronor. Se också prisbasbelopp och inkomstbasbelopp.

Förmånsbestämd pension

Ett begrepp som används för att beskriva pension där den utfallande pensionsförmånens storlek (ofta som andel av slutlönen, beräknat på ett visst sätt) är känd på förhand. Avgiften/premien sätts efter hur mycket pengar som behövs för att finansiera åtagandet.

Förmånsbestämd ålderspension

Namnet på en av delarna i pensionsavtalet KAP-KL. Se även avgiftsbestämd ålderspension, intjänad pensionsrätt, livränta och särskild avtalspension.

Förmånstagare

Den eller de som försäkringsbelopp ska utbetalas till.

Förmånstagarförordnande

Den del i ett försäkringsavtal som avgör hur och till vem/vilka pengar ska betalas ut i samband med ett dödsfall. Det standardförordnande som finns i pensionsplanen eller försäkringen kan ändras genom ett skriftligt särskilt förmånstagarförordnande (inom vissa gränser som bland annat beror på inkomstskattelagens bestämmelser).

Försäkringskassan

Den myndighet som administrerar stora delar av det lagstadgade socialförsäkrings-systemet, till exempel sjukpenning och föräldrapenning. Pensioner och förmåner kopplade till pensioner (till exempel BTP vid ålderspension) administreras av Pensionsmyndigheten.

Försörjningsstöd

Det officiella namnet på det kommunala ekonomiska stöd som i vardagligt tal kallas "socialbidrag". Ekonomiskt bistånd kan betalas ut av hemkommunen till person som saknar andra möjligheter att försörja sig. Stödet kan bestå av försörjningsstöd och stöd till att täcka skäliga kostnader som ligger utanför den så kallade riksnormen, till exempel för boende och hushållsel. I riksnormen ingår kostnader för mat, kläder och hygien.

Förtidspension

Bytte namn den 1 januari 2003 till "sjukersättning". Se sjuk- och aktivitetsersättning.

Förvaltningsrätten

Domstolar som man kan överklaga en myndighets beslut till. Dessa domstolar heter "Förvaltningsrätten i ...", följt av namnet på den ort där förvaltningsrätten är belägen. En dom i förvaltningsrätten kan överklagas till kammarrätten.

Garantipension

En grundtrygghet i det allmänna pensionssystemet som innebär att den som inte själv arbetat ihop en tillräcklig pension garanteras en utfyllnad i form av garantipension. Det finns garantipension både till ålderspensionen och till efterlevandepensionerna.

Grundförsäkringen

Termen betecknar den del av arbetslöshetsförsäkringen som enligt lag omfattar alla förvärvsarbetande. För arbetslös som inte är medlem i en a-kassa administreras grundförsäkringen av den statliga Alfa-kassan. Riksdagen beslöt i juni 2023 att det belopp som gällt sedan 2020 ska gälla tills vidare. Under 2024 gäller alltså fortsatt att dagpenning från grundförsäkringen är högst 510 kronor om dagen om normalarbetstiden är heltid.

Grundvillkor

För att kvalificera sig till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen (gäller både grundförsäkringen och/eller inkomstbortfallsförsäkringen) måste den försäkrade uppfylla grundvillkoret. Det innebär bland annat att den försäkrade ska vara anmäld som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen, vara beredd att ta ett arbete som avser i genomsnitt minst 17 timmar per vecka. Se även Arbetsvillkor och Medlemsvillkor.

Handikappersättning

Handikappersättningen utvecklades med övergångsregler den 1 januari 2019. Se Merkostnadsersättning.

Högekostnadsskydd/egenkostnadsbelopp

Vid besök hos läkare eller annan vårdpersonal betalas patientavgift. Högst behöver man under 2024 betala 1 400 kronor i patientavgifter under 12 månader. Sedan utfärdas ett "frikort" för den tid som återstår av 12-månadersperioden. För inköp av receptbelagda läkemedel finns också ett högekostnadsskydd. Man betalar under 2024 högst 2 850 kronor för läkemedel under 12 månader. Sedan utfärdas ett "frikort". För slutet sjukhusvård får avgiften enligt lag vara högst 130 kronor per dygn. Regionerna får dock besluta att ta ut en lägre avgift och/eller begränsa patientens sammanlagda kostnad vid längre tids sjukhusvård.

Högsta förvaltningsdomstolen

Den sista instansen för förvaltningsrättsliga mål. Den första instansen är förvaltningsrätterna och den andra är kammarrätterna.

HÖK

HÖK är förkortningen för den huvudöverenskommelse som tecknas mellan SKR (Sveriges Kommuner och Regioner) och Sobona på arbetsgivarsidan och ett antal fackliga organisationer. HÖK innehåller bland annat löneavtal och allmänna anställningsvillkor.

ILO

International Labour Organization.

Inkomstbasbelopp

Det basbelopp som baseras på inkomstindex. Fastställs årligen av regeringen. 2024 är inkomstbasbeloppet 76 200 kronor. Se också prisbasbelopp och förhöjt prisbasbelopp.

Inkomstbortfallsförsäkringen

Termen betecknar den del av arbetslöshetsförsäkringen som bygger på medlemskap i en arbetslöshetskassa (a-kassa). Riksdagen beslöt i juni 2023 att de belopp som gällt sedan 2020 ska gälla tills vidare. Under 2024 gäller alltså fortsatt att dagpenning från inkomstbortfallsförsäkringen (tillsammans med dagpenning från grundförsäkringen och om normalarbetstiden är heltid) är högst 1 200 kronor om dagen under de första 100 dagarna. Därefter är den högsta dagpenningen 1 000 kronor om dagen.

Inkomstpension

I det allmänna pensionssystemet betalas en avgift på 18,5 procent av pensionsunderlaget (summan av pensionsgrundande inkomst och pensionsgrundande belopp). Av detta används 16 procentenheter för att betala ut samma års pensioner (fördelningssystem). Den viktigaste pensionsformen från detta fördelningssystem kallas inkomstpension. Se också tillägspension.

Inkomstpensionstillägg

Denna förmån är ett tillägg till inkomstgrundad allmän pension till personer som har fyllt 66 år och som har en månatlig pension på mellan cirka 9 600 och 17 800 kronor, beräknad på den pension som den försäkrade hade rätt till vid 65 års ålder. För fullt inkomstpensionstillägg på 25-600 kronor i månaden krävs minst 30-40 år med pensionsgrundande inkomst (40 år för personer födda 1945 eller senare). Inkomstpensionstillägg betalas ut automatiskt av Pensionsmyndigheten sedan september 2021 till pensionärer som har rätt till det.

Intjänad pensionsrätt

Namnet på en av delarna i pensionsavtalet KAP-KL. Se även avgiftsbestämd ålderspension, förmånsbestämd ålderspension, livränta och särskild avtalspension.

ISA

Informationssystem om arbetsskador. Detta nationella register, som bygger på arbetsskador anmälda till Försäkringskassan, administreras av Arbetsmiljöverket. Jämför Afa Försäkrings informationssystem TSI.

ITP

Industrins och handelns tilläggspension för tjänstemän. Den vanligaste avtalspensionsplanen för privatanställda tjänstemän. Finns i flera snarlika varianter på olika avtalsområden, till exempel KTP för kooperativt anställda tjänstemän.

KAP-KL

KollektivAvtalad Pension för anställda i kommuner och regioner, kommunalförbund och vissa företag i kommun-/regionsektorn. Sedan den 1 januari 2023 gäller KAP-KL med övergångsregler eftersom flertalet anställda födda 1958-1985 som under åren 2014-2022 omfattades av KAP-KL förts över till pensionsavtalet AKAP-KR (som är en förstärkt och namnbytt upplaga av det avtal som tidigare hette AKAP-KL).

Karens/karenstid

Den tid under vilken ersättning inte betalas efter det att försäkringsfall inträffat. Exempel: karensavdrag (tidigare karensdag) i ett sjukfall i den allmänna sjukförsäkringen.

Karensbelopp

Så kallas den självrisk som gällde före den 1 april 2014 vid ersättning för kostnader från Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA-KL.

KKP (Kollektivavtalsstiftelsen för avtalsvård av Kommunal Pension)

Stiftelsen har bildats av avtalsområdets parter för att främja ekonomiskt fördelaktiga pensionslösningar och effektiv administration av kommunala tjänstepensionsavtal. Till KKP:s uppgifter hör att teckna anslutningsavtal med de av parterna utvalda valbara försäkringsgivarna för pensionsavtalen.

KOM-KR

KOM-KR står för Kompetens- och omställningsavtal och är det kollektivavtal om både praktiskt stöd och ekonomisk ersättning vid arbetslöshet som började gälla den 1 oktober 2022. Avtalet är en förstärkning och utvidgning av det KOM-KR-avtal som gällde under perioden den 1 maj 2021 till och med den 30 september 2022 (och som den 1 maj 2021 ersatte det tidigare omställningsavtalet KOM-KL). Avtalet omfattar anställda i kommuner, regioner och kommunalförbund samt inom företag som är medlemmar i de kommunala företagens arbetsgivarorganisation Sobona. I KOM-KR ingår bland annat kompletterande ersättningar vid studier och olika slags insatser för omställning som kan sättas in både under pågående anställning och vid uppsägning eller efter avslutad anställning.

Kommunal

Kommunalarbetareförbundet.

Kompletterande omställningsersättning

En av de ekonomiska omställningsförmånerna i kompetens- och omställningsavtalet KOM-KR.

Konsumtionsstöd i BTP

Så kallas tilläggsbeloppet som finns i det bostadstillägg till pensionärer, BTP, som betalas till ålderspensionärer. Under 2024 är tilläggsbeloppet 840 kronor för ogift pensionär och 420 kronor för gift pensionär. I BTP som betalas vid sjuk-/aktivitetsersättning finns inget tilläggsbelopp.

Korttidsarbete/korttidspermittering

Korttidsarbete/korttidspermittering med stöd av lagen (2013:948) om korttidsarbete utökades under 2020 på grund av covid-19 men återgick till ordinarie regelverk under hösten 2021. Fortsatt gäller dock att tid med lägre lön under korttidsarbete med stöd av lagen (2013:948) är att betrakta som så kallad SGI-skyddad tid.

KPA Tjänstepensionsförsäkring AB

KPA, som bland annat administrerar tjänstegrupplivförsäkringen TGL-KL, har bytt namn till KPA Tjänstepensionsförsäkring AB.

KTP

Kooperationens tilläggspension.

Landsting (har bytt namn till regioner)

Under 2019 bytte de tidigare landstingen namn till regioner.

LAS

Lagen om anställningsskydd (1982:80). LAS styr bland annat hur och när en arbetstagare får sägas upp. Lagen gäller om parterna på det aktuella avtalsområdet inte kommit överens om något annat (på juridisk svenska kallas detta att en lag är dispositiv).

LAS-ålder

Termen LAS-ålder är inte lagstadgad men används allmänt. LAS-åldern är den ålder till vilken en arbetstagare har rätt att stanna kvar i sin anställning. Efter uppnådd LAS-ålder finns anställningsskyddet inte kvar utan arbetsgivaren har rätt att initiera arbetstagarens avgång med pension. LAS-åldern är 69 år under perioden 2023-2025 (den var 68 år under perioden 2020-2022).

Livränta (på förmånsbestämd ålderspension i KAP-KL)

Namnet på en av delarna i pensionsavtalet KAP-KL. Se även avgiftsbestämd ålderspension, förmånsbestämd ålderspension, intjänad pensionsrätt och särskild avtalspension.

Livsinkomst

Livsinkomstprincipen i det allmänna pensionssystemet innebär att alla skattepliktiga förvärvsinkomster eller motsvarande (till exempel sjukpenning eller a-kassa) under livet är pensionsgrundande.

LO

Landsorganisationen i Sverige.

Lyte och men

Fysiskt och/eller psykiskt lidande av bestående art. Jämför sveda och värk.

Länsrätten

Har upphört. Se Förvaltningsrätten.

Lön under ledighet för omställningsinsatser

En av de ekonomiska omställningsförmånerna i kompetens- och omställningsavtalet KOM-KR.

Materiellt innehåll (i en lag eller ett avtal)

Syftar på de områden, omständigheter, faktorer med mera som det finns bestämmelser för i en lag eller ett avtal – alltså vilka ”innehållsområden” som täcks in av lagen/avtalet.

Medicinsk invaliditet

Fysisk och/eller psykisk funktionsnedsättning oberoende av orsak och utan hänsyn till den skadades yrke, fritidsintressen eller andra speciella förhållanden.

Medlemsvillkor

För att kvalificera sig till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen (gäller endast inkomstbortfallsförsäkringen) måste den försäkrade uppfylla ett medlemsvillkor. Det innebär att den försäkrade ska ha varit medlem i en a-kassa under minst 12 månader före arbetslösheten. Se även Arbetsvillkor och Grundvillkor.

Merkostnadsersättning

Merkostnadsersättning till vuxna är en förmån som kan beviljas av Försäkringskassan till en person som fyllt 19 år och som på grund av funktionsnedsättning eller sjukdom behöver hjälp minst två timmar om dagen för att kunna studera eller arbeta. Merkostnadsersättning kan även betalas till förälder som får omvårdnadsbidrag för omvårdnad och tillsyn av ett barn med funktionsnedsättning.

Normalarbetstid

Ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen bygger bland annat på vilken normalarbetstid som den försäkrade haft och som läggs till grund för vilken inkomst som ersätts. Under en period (en så kallad ramtid) på 12 månader slås alla inkomster ihop och divideras med tolv, oavsett hur många månader som den försäkrade faktiskt har arbetat. Se även Dagsförtjänst.

Närståendepenning

En ersättning som betalas ut av Försäkringskassan på grundval av sjukpenninggrundande inkomst, SGI. Närståendepeningen möjliggör frånvaro från förvärvsarbete för att vårda (i bemärkelsen vara ett stöd för, inte utföra vårdarbete) en svårt sjuk närstående i hemmet eller på sjukhus. Sjukdomstillståndet ska vara livshotande i närtid och den sjuka ska lämna skriftligt tillstånd. Närståendepenning kan betalas för högst 100 dagar och ersättningsnivåerna är 25, 50, 75 eller 100 procent. Både den som är sjuk och den som får närståendepenning måste vara försäkrade i Sverige. Närståendepenning är en skattepliktig och pensionsgrundande socialförsäkringsersättning.

OFR

Offentliganställdas Förhandlingsråd.

Omvårdnadsbidrag

En ersättning som administreras av Försäkringskassan och som är avsedd för föräldrar som har ett barn med funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom (minst sex månader). Omvårdnadsbidrag kan kombineras med merkostnadsersättning.

PA-KFS 09

Den pensionsplan som gällde 2009-2022 för anställda i vissa kommunala bolag anslutna till ursprungligen KFS och Pacta som omvandlats till arbetsgivarorganisationen Sobona. Sedan den 1 januari 2023 gäller PA-KFS 09 med övergångsregler eftersom det stora flertalet anställda födda 1958 eller senare förts över till pensionsavtalet AKAP-KR.

PA-KL

Tidigare gällande pensionsavtal för anställda inom den kommunala sektorn, föregångare till pensions- och försäkringsavtalet PFA.

Partiell särskild avtalspension

Efter individuell överenskommelse med arbetsgivaren kan arbetstagare gå i "delpension" med särskild avtalspension enligt KAP-KL.

Pensionsavgift

Pensionsavgiften i det allmänna pensionssystemet är 18,5 procent av den pensionsgrundande inkomsten. Se även inkomstpension.

Pensionsgrundande belopp

Extra pensionsrätter som man kan få i det allmänna pensionssystemet utöver de pensionsrätter som beräknas utifrån den pensionsgrundande inkomsten. Försäkringskassan beräknar pensionsgrundande belopp vid värnplikt/civilplikt som grundutbildning, vid studier med studiemedel, vid inkomstgrundad sjuk-/aktivitetsersättning eller om man har den juridiska vårdsnaden om barn under fyra år.

Pensionsgrundande inkomst (PGI)

PGI används när man räknar ut rätten till pension i framtiden i det allmänna pensionssystemet. Den högsta pensionsgrundande inkomsten, PGI, är 7,5 inkomstbasbelopp (571 500 kronor per år, eller 47 625 kronor i månaden 2024). För att komma dit krävs det dock en högre årsinkomst, eftersom PGI är årsinkomsten minus den allmänna pensionsavgiften. Den högsta årsinkomsten som räknas är 8,07 inkomstbasbelopp (614 934 kronor per år, eller 51 245 kronor i månaden 2024). PGI fastställs av Skatteverket i samband med den årliga taxeringen.

Pensionsmyndigheten

Denna myndighet har ansvaret för de allmänna pensionerna, det vill säga ålderspension och efterlevandepensioner, samt äldreförsörjningsstöd och de bostadstillägg till pensionärer som är kopplade till grundförmåner som Pensionsmyndigheten betalar ut (till exempel BTP vid ålderspension).

Pensionspoäng

Pensionspoängen används vid beräkning av tilläggspension (ATP, enligt de gamla reglerna) för den som är född före 1954.

Pensionsnämnden

Partssammansatt nämnd som har till uppgift att tolka kollektivavtalet vad gäller bland annat KAP-KL.

Pensionsrätt

Underlag för rätt till pension i framtiden.

Pensionsstiftelse

En särskild juridisk person som inrättas av arbetsgivaren för att uteslutande fungera som säkerhet för pensionsutfästelser.

Pensionsunderlag

I allmän pension är pensionsunderlaget summan av pensionsgrundande inkomst och pensionsgrundande belopp. I KAP-KL är pensionsunderlaget genomsnittet av ett antal bästa inkomstår i slutet av arbetslivet (se sidan 244 för en närmare beskrivning av hur det räknas ut).

Pensionsvalet (PVAB)

En av valcentralerna för pensionsplanerna AKAP-KR och KAP-KL. Den andra heter Valcentralen (Skandikon). Den tidigare valcentralen Electum är numera en del av Pensionsvalet.

PFA

Pensions- och Försäkringsavtal för kommuner, regioner med flera. Ett av de äldre pensionsavtalen på avtalsområdet. Fanns i två versioner: PFA -98, PFA -01. Föregångare till pensionsavtalet KAP-KL.

PGI

Pensionsgrundande inkomst i det allmänna pensionssystemet. För att PGI ska kunna beräknas krävs en sammanlagd inkomst under året på minst 42,3 procent av prisbasbeloppet (inkomstgränsen för att lämna självdeklaration). 2024 motsvarar det 24 238 kronor. Högsta PGI är 7,5 inkomstbasbelopp, vilket dock kräver en inkomst (avgiftsunderlag) på 8,07 inkomstbasbelopp, eftersom den allmänna pensionsavgiften på 7 procent ska dras av från avgiftsunderlaget innan PGI fastställs. 7,5 inkomstbasbelopp 2024 är 571 500 kronor och 8,07 inkomstbasbelopp är 614 934 kronor.

PPM

Den tidigare Premiepensionsmyndigheten. Verksamheten upphörde den 1 januari 2010 och gick, tillsammans med den pensionsverksamhet som tidigare fanns i Försäkringskassan, in i den nya sammanhållna Pensionsmyndigheten. För fonderna i premiepensionssystemet använder en del aktörer dock fortfarande beteckningar som innehåller den välkända förkortningen PPM.

Premiefrielseförsäkring

Se Avgiftsbefrielseförsäkring.

Premiepension

I det allmänna pensionssystemet betalas en avgift på 18,5 procent av pensionsgrundande inkomster. Av detta sparas 2,5 procentenheter och förräntas på ett individuellt premiepensionskonto. (Procentsatsen är dock lägre för personer födda 1938–1953.)

Preskriptionstid

Den tid efter vilken en fordran inte längre kan krävas.

Prisbasbelopp

Belopp som används för att värdesäkra olika socialförsäkringsförmåner, exempelvis sjukersättning. Benämndes tidigare basbelopp (innan det fanns flera olika basbelopp). Fastställs årligen av regeringen och följer den allmänna prisutvecklingen. 2024 är prisbasbeloppet 57 300 konor. Se även inkomstbasbelopp.

Regeringsrätten

Bytte den 1 januari 2011 namn till Högsta förvaltningsdomstolen.

Regioner

Sedan 2019 gäller beteckningen "region" för alla regionala enheter, inklusive de tidigare landstingen.

Rehabilitering

Med rehabilitering menas allt det som görs av medicinsk, psykologisk, social och arbetsinriktad art för att hjälpa sjuka och skadade att få tillbaka bästa möjliga förmåga att fungera normalt.

Rehabiliteringskedjan

Namnet på den modell i tre steg för Försäkringskassans prövning av arbetsförmågan och därmed rätten till sjukpenning.

Rehabiliteringspenning

Ersättning vid arbetslivsinriktad rehabilitering enligt en av Försäkringskassan upprättad rehabiliteringsplan. Rehabiliteringspenningen är lika stor som motsvarande form av sjukpenning. Se Sjukpenning.

Rehabiliteringsutredning

Försäkringskassan ska, när den anser att så behövs, utreda en sjukskrivens behov av rehabilitering. Arbetsgivaren ska på Försäkringskassans anmodan lämna uppgifter om arbetsförmåga och vidtagna arbetsanpassnings- och rehabiliteringsåtgärder.

Riktålder

Ett begrepp som infördes i socialförsäkringsbalken, SFB, 2020. Riktåldern är en framräknad ålder som bygger på medellivslängdens utveckling. Riktåldern ska beräknas varje år, tillämpas sex år efter beräkningsåret och ska från och med 2026 styra åldern för när man tidigast kan ta ut allmän pension, eller få garantipension och bostadstillägg. Regeringen ska utfärda förordningar i vilka riktåldern fastställs och har redan utfärdat sådana förordningar som fastställer riktåldern till 67 år för åren 2026, 2027, 2028 och 2029.

Saco

Sveriges Akademikers Centralorganisation.

Sambo

Vid beräkning av garantipension och för efterlevandeskyddet inom premiepensionen är man sambo bara om man stadigvarande bor tillsammans och/eller man tidigare varit gifta med varandra eller har/har haft barn tillsammans.

Samordning

När en ersättning samordnas med en eller flera andra betyder det att man har rätt till förmånen bara i den utsträckning som de andra ersättningarna är lägre. Exempel på ersättning som samordnas är garantipension till efterlevande.

SBTP, särskilt bostadstillägg till pensionärer

SBTP kan vid låga inkomster lämnas som komplement till bostadstillägg till pensionärer, BTP. Se även BTP.

Selectum

Se Valcentralen (Skandikon).

SFB

Se Socialförsäkringsbalken.

SGI

Sjukpenninggrundande inkomst.

SGI-skydd

Försäkringskassan fastställer sjukpenninggrundande inkomst, SGI, utifrån den beräknade årliga inkomsten från förvärvsarbete. Det går att förlora SGI, till exempel vid arbetslöshet om man inte inom 3 månader har anmält sig som arbetssökande och aktivt söker arbete genom Arbetsförmedlingen. I gengäld finns situationer då den försäkrade varken arbetar eller söker arbete och ändå får behålla sin SGI. Det kallas SGI-skydd och gäller till exempel när den försäkrade har sjukpenning, graviditetspenning, föräldrapenning, aktivt söker arbete genom Arbetsförmedlingen eller bedriver studiemedelsberättigade studier. SGI-skydd gäller också under 25 dagars "rådrum" efter att Försäkringskassan fattat slutligt beslut om att sluta betala sjukpenning.

SjLL

Lagen om sjuklön.

Sjuk- och aktivitetsersättning

Ersättning för sjukdom som varaktigt sänker förmågan att förvärvsarbeta. Före 2003 hette förmånen förtidspension. Om sjukersättning eller aktivitetsersättning betalas ut i form av inkomstrelaterad ersättning är den pensionsgrundande i det allmänna pensionsystemet. Aktivitetsersättning är ersättningen för yngre personer från 19 upp till 30 års ålder. Sjukersättning kan betalas ut från och med 30 års ålder (i undantagsfall tidigare) och längst fram till den ålder då garantipension från det allmänna pensionssystemet tidigast kan börja utbetalas (66 år under 2023-2025).

Sjuklön

Sjuklön enligt sjuklönelagen, SjLL. Betalas av arbetsgivaren.

Sjuklön enligt AB

Sjuklön enligt Allmänna Bestämmelser (i kollektivavtalet). Betalas av arbetsgivaren.

Sjukpenning

En av de ersättningar för inkomstbortfall som Försäkringskassan betalar vid sjukdom. Sjukpenning finns i tre former: på normalnivå och på fortsättningsnivå samt sjukpenning i särskilda fall. Alla former av sjukpenning kan bytas ut av Försäkringskassan mot rehabiliteringspenning av motsvarande slag. Se även sjuk- och aktivitetsersättning.

Sjukpenninggrundande inkomst (SGI)

SGI används när man räknar ut rätten till sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjukersättning, aktivitetsersättning eller föräldrapenning enligt socialförsäkringsbalken. För att kunna få en SGI fastställd måste den försäkrade ha en årsinkomst på minst 24 procent av prisbasbeloppet (13 752 kronor år 2024). Den högsta sjukpenninggrundande inkomsten, SGI, är 10 prisbasbelopp (2024 är det 573 000 kronor per år eller 47 750 kronor i månaden). 10 prisbasbelopp som inkomsttak gäller dock bara för sjukpenning, rehabiliteringspenning, närståendepenning och smittbärappenning ersättning från Försäkringskassan vid tvist om sjuklön samt för föräldrapenning i samband med barns födelse eller adoption. Andra förmånens inkomsttak ligger kvar på 7,5 prisbasbelopp (2024 är det 429 750 kronor per år eller 35 812 kronor i månaden).

SKR, Sveriges Kommuner och Regioner

Då de tidigare landstingen samtliga under 2019 bytte namn till regioner, bytte även arbetsgivarorganisationen (tidigare med förkortningen SKL) ut ordet "landsting" i sitt namn.

Smittbärappenning

Smittbärappenning kan betalas ut av Försäkringskassan under tid då en försäkrad – utan att själv vara arbetsoförmögen – måste avstå från att arbeta därför att hon eller han är smittbärande enligt smittskyddslagen eller livsmedelslagen. Den försäkrade kan också få smittbärappenning och reseersättning för ett läkarbesök för att utreda en eventuell smitta.

Sobona

De kommunala företagens arbetsgivarorganisation som bildades under 2018 genom sammanslagning av KFS och Pacta.

Socialbidrag

Se Försörjningsstöd.

Socialförsäkringsbalken

Den balk (sammanhållen framställning av lagstiftningen på ett visst område) i lagboken som sedan den 1 januari 2011 ersatt en rad tidigare lagar på socialförsäkrings- och pensionsområdet. Exempel på sakområden/förmåner som tidigare behandlades i separata lagar och som nu ingår i socialförsäkringsbalken: sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning, föräldrapenning, arbetsskadelivränta, bostadsbidrag till pensionärer, äldreomsorgsbidrag, omvårdnadsbidrag, bilstöd, efterlevandepensioner, barnbidrag, underhållsstöd samt ålderspension i form av inkomstpension, premiepension, tilläggspension, garantipension. Socialförsäkringsbalkens lagnummer i Svensk författningssamling (SFS) är 2010:110 och den förkortas SFB.

SPV

Statens tjänstepensionsverk.

Sveda och värk

Fysiskt och psykiskt lidande av övergående natur. Jämför lyte och men.

Särskild AGS-KL-förmån

En förmån som infördes den 1 juni 2018 i Avtalsgruppsjukförsäkring AGS-KL (den 1 november 2018 för anställda i kommunala företag) för att möjliggöra fortsatt ersättning under en begränsad tid från AGS-KL till sjukskrivna anställda som fått ett beslut om att Försäkringskassan inte kommer att fortsätta betala sjukpenning. Särskild AGS-KL-förmån upphörde den 1 oktober 2022 med övergångsbestämmelser för dessförinnan inträffade försäkringsfall.

Särskild avtalspension

Namnet på en av delarna i pensionsavtalen AKAP-KR och KAP-KL. Är en rätt enligt kollektivavtal för äldre anställda i utryckningsstyrka i räddningstjänsten och är en möjlighet för övriga efter individuell överenskommelse med arbetsgivaren. Se även partiell särskild avtalspension, avgiftsbestämd ålderspension, förmånsbestämd ålderspension, intjänad pensionsrätt och livränta.

Särskild omställningsersättning

En av de ekonomiska omställningsförmånerna i kompetens- och omställningsavtalet KOM-KR.

TCO

Tjänstemännens centralorganisation.

TFA-KL

Kollektivavtalad Trygghetsförsäkring vid arbetsskada för kommun- och regionanställda.

TGL-KL

Kollektivavtalad Tjänstegrupplivförsäkring för kommun- och regionanställda.

Tillägg av pensionsavgift (extrapremie) i AKAP-KR

Utöver den ordinarie pensionsavgiften till AKAP-KR betalar arbetsgivaren årligen in en extra pensionspremie till anställda som under våren 2023 genom eget val övergick från KAP-KL till AKAP-KR. Årligt tillägg av pensionsavgift betalas också in för vissa anställda vid automatisk övergång den 1 januari 2023 från KAP-KL eller PA-KFS 09 till AKAP-KR. Avgiftens storlek beror på den anställdas ålder.

Tilläggs pension

En pensionsförmån i det allmänna pensionssystemet. Tilläggs pension är något som personer födda 1938–1953 kan få. Tilläggs pensionen beräknas så som ålderspensionen beräknades tidigare (enligt regelverket för folkpension och ATP), innan det allmänna pensionssystemet förändrades och det nuvarande – som innehåller förmånerna inkomstpension, premiepension och garantipension, samt tilläggs pension – trädde i kraft 1999. Se också inkomstpension.

Tjänstepension

Pension som många får genom kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter. Kallas inom vissa avtalsområden för avtalspension.

TPA-18

Pensionsavtal som gäller sedan den 1 januari 2018 för de av Svenska kyrkans anställda som är födda 1959 eller senare (med övergångsregler för födda 1959–1978). Äldre anställda kvarstår i pensionsplanen KAP-KL Svenska kyrkan. I TPA-18 finns inga åldersgränser för intjänande av pensionsrätt, som är 4,5 procent på lönedelar upp till 7,5 inkomstbasbelopp och 30 procent däröver. Pensionspremien förvaltas av Kyrkans pensionskassa. Den försäkrade kan välja återbetalningsskydd som tillval.

Traditionell förvaltning av pensionssparande i försäkringsform

En försäkringsform där förvaltaren, alltså försäkringsbolaget, bestämmer hur pengarna ska placeras. I "ursprunglig" traditionell pensionsförsäkring är försäkringstagaren garanterad en viss lägsta avkastning. Om överskottet blir högre, brukar försäkringstagarna få återbäring, som är garanterad. I nyare former av pensionssparande, till exempel traditionellt förvaltat kapitalförsäkring, kan det finnas andra slags garantier, till exempel för en viss avkastning, insatt kapital plus en viss avkastning eller andra garantivarianter. Jämför fondförsäkring.

”Trygghetspension” – sjukersättningsregler för personer som fyllt 61 år

Det som inför riksdagsbeslutet kallades ”Trygghetspension” är en specialregel som gäller sedan den 1 september för arbetsförmågeprövning vid ansökan om sjukersättning. En försäkrad som har högst fem år kvar till den ålder då sjukersättning enligt lag inte längre kan lämnas (det är för närvarande 67 år, varför ”Trygghetspension” under 2024 omfattar försäkrade som fyllt 61 men inte 67 år) ska få sin arbetsförmåga prövad endast mot yrken som hon eller han haft erfarenhet av de senaste 15 åren.

TSI

Trygghetsförsäkringens skadeinformationssystem. Detta system, som administreras av Afa Försäkring, är främst till för att identifiera de yrken, arbetsuppgifter, aktiviteter och maskiner som är särskilt förknippade med medicinsk allvarlighet och lång sjukskrivning. Jämför Arbetsmiljöverkets informationssystem ISA.

Valcentralen (Skandikon)

En av valcentralerna för pensionsplanerna AKAP-KR och KAP-KL. Den andra valcentralen är Pensionsvalet (PVAB). Den tidigare valcentralen Selectum är numera en del av Valcentralen.

Vårdbidrag

Vårdbidraget avvecklades med övergångsregler den 1 januari 2019. Se Omvårdnadsbidrag och Merkostnadsersättning.

Värdesäkring

Att se till att värdet på något (en försäkringsförmån, en pension) bibehålls. Prisbasbelopp och inkomstbasbeloppet hör till de instrument som används för värdesäkring.

Återbetalningsskydd

En typ av efterlevandeskydd som kan köpas som tillval till den avgiftsbaserade ålderspensionen i AKAP-KR och KAP-KL (ingår dock automatiskt i den förvaltning av pensionspremien som de anställda får som inte aktivt väljer förvaltare). Återbetalningsskydd innebär att summan av värdet av de pensionsavgifter som betalats in under den avlidnas livstid, betalas ut till de efterlevande.

Överhoppningsbar tid

I arbetslöshetsförsäringen kvalificerar sig den försäkrade för ersättning genom att uppfylla ett arbetsvillkor under en ramtid på 12 kalendermånader. En kalendermånad kan vara överhoppningsbar – och således förlänga ramtiden – om den försäkrade haft till exempel sjukpenning, eller föräldrapenning. Huvudregeln är att överhoppningsbar tid som mest kan omfatta 60 månader (5 år), varvid ramtiden förlängs till 72 månader (6 år).

Sjukdom

Innehåll

Översikt – medicinskt grundad arbetsförmåga (sjukdom) 45

Trygghetspyramiden 45

Sammanfattande översikt 46

Aktuellt 49

Nyheter i lagstiftningen 49

Prisbasbeloppet 2024 49

Nyheter i kollektivavtalet 49

Försäkringar vid sjukdom 50

Ersättningar vid sjukskrivning 50

Ersättningar vid bestående arbetsförmåga 51

Avgiftsbefrielseförsäkringen för AKAP-KR och KAP-KL 51

Sammanfattande diagram 52

Sjuklön enligt lag 53

Allmänt om sjuklön enligt lag 53

Undantag 53

Vem har rätt till sjuklön? 53

Anställd 53

Om anställningen upphör 54

Läkarintyg för rätt till sjuklön 54

”Förstadagsintyg” kan krävas 54

Sjuklönens storlek 54

Regler för karensavdrag och högriskskydd 55

Karensavdrag 55

Flera arbetsgivare 55

Återinsjuknanderegeln 55

Allmänt högriskskydd 56

Särskilt högriskskydd 56

Specialregler vid sjuklön 56

Ersättning för resekostnader i stället för sjuklön 56

Sjuklön under semester och ledighet 57

Sjukkontroll 57

Tystnadsplikt 57

Anmälan till Försäkringskassan 57

Tvist om sjuklön 57

Ersättning från Försäkringskassan vid tvist om sjuklön 58

Högekostnadsskydd – sjukvård och medicin 59

Nedsatt pris på läkarvård och medicin 59

Sjukvård 2024 59

Läkemedel 2024 60

Sjukpenning 61

Sjukpenninggrundande inkomst – SGI 61

Allmänt om SGI 61

SGI-skyddad tid 61

Regler för karensavdrag och högriskskydd 62

Sjukpenning med eller utan rätt till sjuklön enligt lag 62

Sjukpenning till anställd som har rätt till sjuklön enligt SjLL 62

Sjukpenning till anställd som saknar rätt till sjuklön 62

Kalenderdagsberäknad eller arbetstidsberäknad sjukpenning 63

Kalenderdagsberäknad sjukpenning 63

Arbetstidsberäknad sjukpenning 63

Sjukpenning – tre olika former 63

Sjukpenning på normalnivå – tidsbegränsad eller inte 64

Huvudregel 64

Undantag från tidsbegränsningen 64

Ersättningsnivå 64

Så fungerar sammanläggning av sjukperioder inom ramtiden 64

Sjukpenning på fortsättningsnivå 65

Ersättningsnivå 65

Sjukpenning i särskilda fall 65

Rätten till sjukpenning i särskilda fall 65

Prövning av arbetsförmågan 65

Ersättningsnivå 66

Samordning med andra ersättningar 66

Sjukpenning i särskilda fall är inte pensionsgrundande 66

Regler för bedömning av arbetsförmåga 67

Rehabiliteringskedjan – en bedömningsmodell i tre steg 67

Sammanläggning av rehabiliteringskedjans sjukperioder för arbetsförmågebedömning 68

”Rehabiliteringskedjan” för personer som fyllt 63 men inte 66 år 68

”Rehabiliteringskedjan” vid sjukpenning i särskilda fall 69

Särskild försäkrans från den försäkrade 69

Rätt till tjänstledighet för att prova annat arbete 69

Specialregler – sjukpenning 70

Reseersättning i stället för sjukpenning 70

Sjukpenning under semester 70

Sjukpenning vid studieledighet 70

Sjukpenning under arbetskonflikt 70

Sjukpenning vid arbetslöshet 71

Sjukpenning efter fyllda 66 år 71

Vad får en sjuk person göra under sjukskrivningstiden? 71

Smittbärappenning 72

Smittbärappenning vid smitta som inte orsakat arbetsoförmåga 72

Smittbärappenning betalas inte vid arbetsoförmåga 72

Kompletterande ersättning från AGS-KL vid smittbärappenning 72

Ersättning enligt kollektivavtal under sjukpenningstid 74

Sjuklön enligt avtal (AB) och dagsersättning enligt AGS-KL 74

Månadsavlönade 74

Timavlönade 75

Rehabilitering 75

Sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt lag 76

Sjukersättning 76

Regler för arbetsförmågebedömningen upp till 61 års ålder 76

Regler för arbetsförmågebedömningen mellan 61 och 66 års ålder (”Trygghetspension”) 77

Aktivitetsersättning 77

Ersättningsnivåer i sjukersättning eller aktivitetsersättning 77

Inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning 78

Garantiersättning 79

Tillägg till sjuk- och aktivitetsersättning 79

Återgång i arbete för personer med sjuk- eller aktivitetsersättning 79

Bostadstillägg till pensionärer (BTP) vid sjuk-/aktivitetsersättning 79

Några kommentarer till tabellen 80

Särskilt bostadstillägg till pensionärer (SBTP) 80

Boendetillägg 81

Vid funktionsnedsättning 82

Avtalsgruppsjukförsäkring, AGS-KL 83

När lämnar AGS-KL ersättning? 83

Dagersättning 83

Månadersättning 83

Förutsättningar för rätt till dags- eller månadersättning 83

När kan ersättning inte lämnas 84

Mer om kvalifikationstid och försäkringsgrundande anställningstid 84

Så gäller AGS-KL vid sjukpenning 84

Till och med dag 360 i sjukperioden 84

Ersättning vid sjukpenning på normalnivå 85

Ersättning vid sjukpenning på fortsättningsnivå 85

Särskild AGS-KL-förmån – gäller med övergångsregler 85

Månadersättning under tid med sjuk- och aktivitetsersättning 85

Exempel på månadersättningens storlek 87

Månadersättning för inkomstdelar över 7,5 prisbasbelopp 88

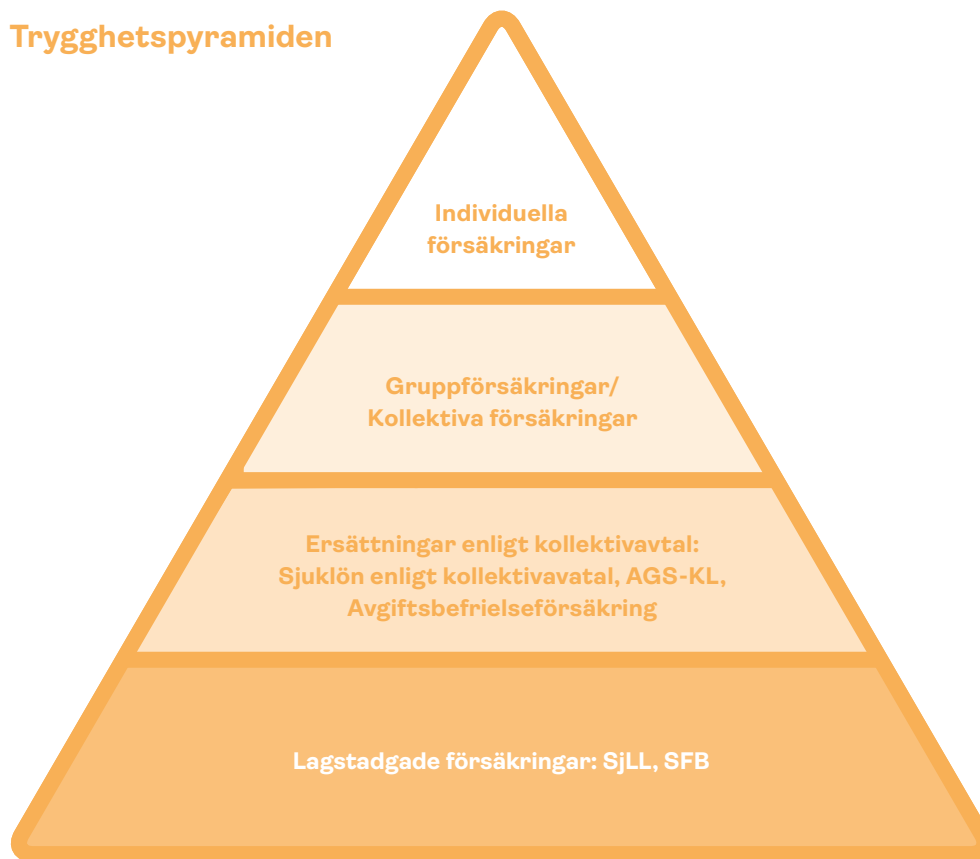
Värdesäkring 89

Skatteregler 89

Efterskydd 89

Översikt – medicinskt grundad arbetsförmåga (sjukdom)

Trygghetspyramiden

SjLL = Lagen om sjuklön.

SFB = Socialförsäkringsbalken.

Sjuklön enligt kollektivavtal = Sjuklön enligt avtal (bland annat kollektivavtalets Allmänna bestämmelser).

AGS-KL = Avtalsgruppsjukförsäkring för anställda i kommuner och regioner med flera.

Avgiftsbefrielseförsäkring = Om den anställda får sjukersättning, aktivitetsersättning eller arbetsskadelivränta enligt SFB betalar Avgiftsbefrielseförsäkringen pensionspremien enligt AKAP-KR, KAP-KL eller PFA i arbetsgivarens ställe.

Sammanfattande översikt

Det finns fler ersättningar vid sjukdom och fler möjliga situationer än de som sammanfattas i tabellen på nästa sida. Av utrymmesskäl upptar tabellen bara de mest centrala förmånerna enligt lag och kollektivavtal.

Förmån	Försäkring	Vem har rätt till förmån	Ersättning
Sjuklön enligt lag	Lagen om sjuklön, SjLL	Anställda för längre tid än 1 månad eller när anställningen varat 14 dagar (se SjLL 3 §)	80 % av lönebortfallet under sjukdag 1-14 efter karensavdrag
Sjukpenning på normalnivå	Förmåner vid sjukdom enligt socialförsäkringsbalken, SFB, avdelning C	Arbetar i Sverige, årsinkomst minst 13 752 kr (24 % av prisbasbeloppet) och arbetsförmögen till minst 25 % p g a sjukdom	80 % av SGI multiplicerad med 0,97. Tidsbegränsad till högst 364 dagar under en ramtid på 450 dagar. Sjukpenning på normalnivå kan dock beviljas utan tidsbegränsning vid allvarlig sjukdom
Sjukpenning på fortsättningsnivå			75 % av SGI multiplicerad med 0,97. Kan beviljas vid fortsatt arbetsförmåga efter 364 dagar med sjukpenning på normalnivå enligt ovan
Sjukpenning i särskilda fall		Arbetar/bosatt i Sverige, sjukpenninggrundande inkomst (SGI) 0–88300 kr och arbetsförmögen till minst 25 % p g a sjukdom	Avsedd för personer som saknar SGI eller har mycket låg sådan och som haft tidsbegränsad sjukersättning eller aktivitetsersättning i maximal tid
Sjukvård och receptbelagda läkemedel		Bosatta i Sverige	Högekostnadsskydd (per 12-månadersperiod) för sjukvård respektive receptbelagda läkemedel. 2024 är 1 400 kr den försäkrades egna högsta kostnad för sjukvård och 2 850 kr för medicin
Aktivitetsersättning		Fr o m juli månad det år man fyller 19 t o m månaden innan man fyller 30 år. Nedsättningen av arbetsförmågan ska vara minst 25 % och "varaktig"	Garantiersättning Inkomstrelaterad ersättning
Sjukersättning		Fr o m månaden innan man fyller 30 år t o m månaden innan man fyller 66 år. Nedsättningen av arbetsförmågan ska vara minst 25 % och "stadigvarande". I undantagsfall kan hel sjukersättning betalas redan från 19 års ålder	Garantiersättning Inkomstrelaterad ersättning

Förmån	Försäkring	Vem har rätt till förmån	Ersättning
Bostadstillägg till pensionärer, BTP och SBTP	Socialförsäkringsbal- ken, SFB, avdelning G	Bosatta i Sverige, har sjukersätt- ning eller aktivitetsersättning (eller ålderspension)	Ett inkomstprövat bidrag till boendekost- naderna för personer som får låg ersättning i form av sjuk-/aktivitetsersättning (eller ålderspension). SBTP är ett kompletterande bidrag som syftar till att säkerställa en skälig levnadsnivå
Boendetillägg	Socialförsäkringsbal- ken, SFB, avdelning G		Boendetillägget betalas numera huvudsak- ligen till personer som uppnått den bortre tidsgränsen för aktivitetsersättning och kompenserar för BTP (bostadstillägg till pensionärer) som då bortfallit
Sjuklön enligt kollektivavtal	Kollektivavtalet Allmänna bestämmelser	Alla anställda, både månadsavlönade och timavlönade	10 % av inkomstbortfallet fr o m sjukdag 15 t o m sjukdag 90 i varje sjukperiod. Lönedelar över inkomttaket enligt SFB kompenseras under hela sjukpenningtiden till motsvarande den totala ersättningsnivå som betalas för lönedelar under inkomttaket enligt SFB
Dagsersättning	Avtalsgrupp- sjukförsäkring, AGS-KL	Försäkrad som har sjuklön enligt kollektivavtal och varit sjuk minst 90 dagar Försäkrad som inte har sjuklön enligt kollektivavtal och varit sjuk minst 14 dagar	Dagsersättning fr o m sjukdag 91 t o m sjuk- dag 360 (sjukdag 15 t o m 360 om sjuklön inte betalas). Ersättningsnivån motsvarar 10 % av lön under inkomttaket enligt SFB
Månadsersättning		Försäkrad som beviljas sjukersätt- ning eller aktivitetsersättning eller förlängning av tidsbegränsad sjuker- sättning	75 kr–4 150 kr per månad, beroende på SGI vid insjuknandetidpunkten (under inkomst- taket enligt SFB). AGS-KL månadsersättning ersätter även inkomstdelar över inkomst- taket enligt SFB

Aktuellt

Nyheter i lagstiftningen

Prisbasbeloppet 2024

Det av Statistiska centralbyrån årligen beräknade och av regeringen fastställda prisbasbeloppet för 2024 är 57 300 kronor, det vill säga 4 800 kronor högre än det för 2023. Prisbasbeloppets storlek påverkar samtliga socialförsäkringsersättningar och andra belopp som beräknas utifrån prisbasbeloppet.

Nyheter i kollektivavtalet

När denna Handbok trycks finns inga förhandlingsnyheter inför 2024 att redovisa i kollektivavtalen inom området Sjukdom.

Försäkringar vid sjukdom

Om en anställd blir sjuk kan hon eller han få ersättning enligt lagen om sjuklön (SjLL), socialförsäkringsbalken (SFB), sjuklön enligt avtal (Allmänna bestämmelser, AB) och från avtalsgruppsjukförsäkringen (AGS-KL).

Ersättningar vid sjukskrivning

Lagen om sjuklön, SjLL, styr ersättningen för de första 14 sjukdagarna. Under dessa dagar betalar arbetsgivaren sjuklön. Den är 80 procent av den lön och andra anställningsförmåner som den anställda gått miste om till följd av nedsättningen i arbetsförmågan. I motsats till vad som gäller för sjukpenningen finns inga fasta ersättningssteg eller inkomsttak. Karensavdrag sker under sjuklöneperioden

När sjuklönen från arbetsgivaren upphör, kan Försäkringskassan besluta om sjukpenning på normalnivå eller sjukpenning på fortsättningsnivå.

Sjukpenning på normalnivå är 80 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten, SGI, multiplicerad med 0,97. Sjukpenning på fortsättningsnivå är 75 procent av SGI multiplicerad med 0,97. Läs mer om SGI och högsta ersättningsbar inkomst samt de olika formerna av sjukpenning i avsnittet om sjukpenning som börjar på sid 61.

Ersättningen från Försäkringskassan kompletteras genom ersättningar i kollektivavtal, både under och över den högsta inkomst som kan ersättas med sjukpenning.

- ▲ **Under sjukdag 15–90 betalar arbetsgivaren sjuklön enligt avtal (AB). Den är 10 procent av arbetstagarens månadslön upp till sjukpenningens inkomsttak och cirka 90 procent av lönedelar däröver.**
- ▲ **Under sjukdag 91–360 får den sjukskrivna kompletterande dagsersättning med 10 procent från AGS-KL för inkomster upp till sjukpenningens inkomsttak och enligt avtal (AB) med cirka 80 procent för lönedelar däröver.**
- ▲ **Om arbetsgivaren betalar sjuklön under en kortare tid än 90 dagar (till exempel vid vikariat eller timavlönat arbete), kan AGS-KL träda in och betala dagsersättning från och med dagen efter det att sjuklönen har upphört, dock tidigast från och med sjukdag 15.**

Ett diagram som illustrerar huvudreglerna för ersättning enligt SFB och kollektivavtal finns på sid 52.

Sjukpenning hör till de lagstadgade sjukförmåner som ingår i socialförsäkringsbalken. Sjuklönelagen, SjLL, finns som en separat lag.

Dagsersättningens storlek från AGS-KL är beroende av om sjukpenning betalas på normalnivå eller fortsättningsnivå och innebär dagsersättning med 12,887 procent av respektive 13,746 procent av utbetalad sjukpenning.

Ersättningar vid bestående arbetsförmåga

Om Försäkringskassan bedömer att arbetsförmågan är stadigvarande nedsatt i förhållande till hela arbetsmarknaden, kan Försäkringskassan besluta om sjukersättning.

I åldrarna 19–29 år kan Försäkringskassan bevilja förmånen aktivitetsersättning om arbetsförmågan bedöms vara nedsatt i minst ett år.

Avtalsgruppsjukförsäkringen AGS-KL kompletterar sjuk- eller aktivitetsersättning med en månadsersättning.

Läs mer om AGS-KLs månadsersättning på sid 85–89.

Avgiftsbefrielseförsäkring för AKAP-KR och KAP-KL

Avgiftsbefrielseförsäkringen innebär att försäkringen betalar pensionsavgift enligt pensionsavtalet i arbetsgivarens ställe under tid då den försäkrade har sjuk- eller aktivitetsersättning och/eller arbetsskadelivränta eller Särskild AGS-KL-förmån.

I vissa fall kan dock hel sjukersättning beviljas redan från 19 års ålder.

Sjuklönelagen (SJLL)	<ul style="list-style-type: none"> · gäller från och med den dag man börjar hos arbetsgivaren · hanteras av arbetsgivaren	Lag
Sjuklön enligt kollektivavtal	<ul style="list-style-type: none"> · gäller anställda · hanteras av arbetsgivaren	Kollektivavtal
Socialförsäkringsbalken (SFB)	<ul style="list-style-type: none"> · gäller för den som arbetar och/eller är bosatt i Sverige · handläggs av Försäkringskassan	Lag
AGS-KL	<ul style="list-style-type: none"> · gäller alla anställda i kommuner och regioner med flera · handläggs av Afa Försäkring	Kollektivavtal
Avgiftsbefrielseförsäkring för AKAP-KR och KAP-KL	<ul style="list-style-type: none"> · gäller vid sjuk- och aktivitetsersättning · handläggs av Afa Försäkring	Kollektivavtal

Sammanfattande diagram

Ersättning med rätt till sjuklön enligt lag och kollektivavtal.

Läsanvisning till diagrammet ovan

Diagrammet är en schematisk illustration av huvudreglerna för ersättning enligt SFB och kollektivavtal. Specialfall som till exempel förmånen sjukpenning i särskilda fall finns inte med.

Dessutom är det i verkligheten långt ifrån självklart att sjuk-/aktivitetsersättning beviljas efter det att sjukpenningdagarna tagit slut. Sjuk-/aktivitetsersättningsmöjligheten finns dock med på diagrammet för att illustrera samspelet mellan dessa ersättningar enligt SFB och ersättningar enligt kollektivavtal från AGS-KL.

En påminnelse: Inkomsttaket för sjukpenning är 10 prisbasbelopp medan det för sjuk-/aktivitetsersättning är 7,5 prisbasbelopp.

Sammanläggningsreglerna i socialförsäkringsbalken (se sid 64 och 68) kan leda till att den sjukskrivna behöver ansöka om sjukpenning på fortsättningsnivå tidigare än sjukdag 365 i det aktuella sjukfallet. För att bibehålla nivån på 10 procent av SGI höjs procentsatsen för ersättningen från AGS-KL då från 12,887 procent av den sjukpenning som den försäkrade erhållit från Försäkringskassan till 13,746 procent av sjukpenningen under den tid som återstår till och med sjukdag 360.

Sjuklön enligt lag

Allmänt om sjuklön enligt lag

Enligt lagen om sjuklön, SjLL, betalar arbetsgivaren sjuklön under de första 14 dagarna i en sjukperiod (efter karensavdrag). De flesta anställda, utom vissa mycket korttidsanställda, omfattas av bestämmelserna i SjLL.

Samma sjukdomsbegrepp som gäller inom socialförsäkringsbalken, SFB, gäller också för sjuklön enligt lag. För rätt till ersättning måste arbetsförmågan alltså vara nedsatt på grund av sjukdom.

Däremot finns inte, som i SFB, några graderingar av nedsättningen i arbetsförmågan, till exempel att den ska vara nedsatt med minst 25 procent. För rätt till ersättning räcker det att den anställda inte kunnat arbeta en viss del av dagen på grund av sjukdom. I princip kan en anställd ha rätt till 1/10 eller 9/10 sjuklön.

Undantag

Förutom för vissa korttidsanställda (läs mer under Vem har rätt till sjuklön) behöver arbetsgivaren inte betala sjuklön för anställda som:

- ▲ **arbetar parallellt med sjukersättning enligt reglerna om så kallad steglös avräkning (se kapitlet Rehabilitering, sid 152–153), eller som**
- ▲ **inte helt har återgått i arbete och utfört arbete under minst en dag hos arbetsgivaren efter det att sjuklön för en hel sjuklöneperiod har betalats ut av arbetsgivaren**

Vem har rätt till sjuklön?

Anställd

Rätten till sjuklön gäller från och med den första anställningsdagen. Om anställningen är kortare än en månad har den anställda dock rätt till sjuklön först efter 14 dagars anställning. Vid flera kortare anställningar hos samma arbetsgivare kan samtliga anställningar medräknas så länge tiden mellan anställningarna inte överstiger 14 dagar.

Rätten till sjuklön gäller så länge anställningen varar. En grundförutsättning för rätt till sjuklön är att den anställda skulle ha arbetat hos arbetsgivaren om hon eller han inte insjuknat. Följaktligen föreligger inte rätt till sjuklön vid ledighet.

Arbetsförmågan måste vara nedsatt på grund av sjukdom.

Vid anställningstid som är kortare än en månad föreligger rätt till sjuklön efter 14 dagars anställning.

Om anställningen upphör under sjuklöneperioden, upphör arbetsgivarens skyldighet att betala sjuklön.

Om anställningen upphör

Om anställningen upphör under tiden då den anställda uppbär sjuklön upphör också arbetsgivarens skyldighet att betala sjuklön.

Om anställningen upphör och den sjuka inte har avtalat om ny anställning har hon/han i regel rätt till sjukpenning enligt socialförsäkringsbalken, SFB.

Läkarintyg för rätt till sjuklön

Från och med den åttonde sjukdagen krävs läkarintyg för rätt till sjuklön enligt sjuklönelagen (SjLL). Läkarintyget kan enligt lag endast utfärdas av läkare eller tandläkare.

Läkarintyget ska lämnas till arbetsgivaren och behöver inte innehålla uppgifter om sjukdomsorsaken. För att ha rätt till sjuklön är den anställda också skyldig att lämna en skriftlig försäkran till arbetsgivaren om sin arbetsoförmåga om det begärs. Arbetsgivaren är inte skyldig att betala sjuklön förrän den anställda har lämnat sin skriftliga försäkran.

”Förstadagsintyg” kan krävas

Enligt Allmänna bestämmelser (AB) har arbetsgivaren rätt att kräva att den anställda lämnar läkarintyg tidigare än den åttonde sjukdagen efter sjukanmälningdagen. Arbetsgivaren har också rätt att kräva att läkarintyget ska vara utfärdat av en specifik läkare eller tandläkare men i så fall ska arbetsgivaren också svara för kostnaden.

Även Försäkringskassan kan kräva att den anställda lämnar läkarintyg från och med den första dagen av varje sjukperiod.

Sjuklönens storlek

Sjuklön enligt sjuklönelagen, SjLL, är 80 procent av den lön och andra anställningsförmåner som den anställda gått miste om till följd av nedsättningen i arbetsförmågan.

Till grund för beräkningen av sjuklön läggs den lön och andra anställningsförmåner som den anställda normalt skulle ha haft om hon/han varit i arbete. En löne- eller anställningsförmån som inte går förlorad på grund av sjukdomen, räknas inte in i beräkningsunderlaget.

Sjuklönen har inget inkomsttak. Sjuklön ska alltså betalas även på inkomster som överstiger sjukpenningens inkomsttak. Det taket är 10 prisbasbelopp från och med den 1 januari 2022.

Genom kollektivavtal kan överenskommelser träffas som avviker från sjuklönelagens bestämmelser om beräkningen av sjuklönens storlek. Inom kommun- och regionområdet är Allmänna bestämmelser (AB) ett sådant avtal. I AB anges vilka ersättningar som räknas med i underlaget för sjuklön.

Ersättning i form av sjuklön är skattepliktig inkomst och den är även avgifts- och pensionsgrundande. Sjuklönen likställs även med inkomst när det gäller utmätning av och införsel i lön samt arbetsgivarens möjligheter till kvittning enligt lagen om arbetsgivares kvittningsrätt.

Regler för karensavdrag och högriskskydd

Karensavdrag

För anställda som har rätt till sjuklön motsvarar karensavdraget 20 procent av den sjuklön som hon eller han får vid sjukfrånvaro under en genomsnittlig arbetsvecka. Den närmare beräkningen av sjuklönens storlek och karensavdragets storlek har arbetsmarknadens parter rätt att avtala om. Inom kommun- och regionområdet har Allmänna bestämmelser (AB) sådana beräkningar.

Om den anställda inte har rätt till sjuklön enligt sjuklönelagen, beräknas karensavdraget som en hel kalenderdagsberäknad sjukpenningdag.

Flera arbetsgivare

För anställd som har flera arbetsgivare ska karensavdrag göras hos varje arbetsgivare.

Återinsjuknanderegeln

En ny sjukperiod som börjar inom fem dagar efter det en tidigare sjukperiod avslutats ska betraktas som en fortsättning på den tidigare sjukperioden när det gäller karensavdrag och sjuklöneperiodens längd. Återinsjuknande i samma sjukdom krävs inte.

Månd	Tisd	Onsd	Torsd	Fred	Lörd	Sönd	Månd
sjuk	sjuk	sjuk	frisk	frisk	frisk	frisk	sjuk
karensavdrag	80 %	80 %					80 %

Exempel

En anställd insjuknar på måndagen och är sjuk ytterligare två dagar. För den första dagen, måndagen, görs karensavdrag. För tisdagen och onsdagen får hon/han 80 procent av lönebortfallet i sjuklön. Efter fyra dagar insjuknar den anställda på nytt (måndag). Ersättningen för denna sjukdag blir 80 procent och sjukdagen räknas som den fjärde dagen i sjuklöneperioden.

Om återinsjuknandet inträffar på en arbetsfri dag fortsätter inte sjuklöneperioden att löpa förrän den första dagen då den anställda skulle ha arbetat. Sjuklöneperioden räknas dock såsom kalendariskt dag 1–14.

Ett karensavdrag görs hos varje arbetsgivare.

Sjuk igen inom 5 dagar = Inget nytt karensavdrag förutsatt att ett helt avdrag gjorts tidigare i sjukperioden.

I detta exempel handlar det om en anställd som har sin arbetstid förlagd så att karensavdraget, för att göra exemplet tydligt, kan beskrivas som "den första dagen", i likhet med vad som gällde före 2019 för den dåvarande karensdagen.

10 tillfällen med karensavdrag under 12 månader = allmänt högriskskydd.

Allmänt högriskskydd

Antalet tillfällen med karensavdrag begränsas till tio under en tolv månadersperiod räknat från det första tillfället med karensavdrag. Vid eventuellt fler sjuklöneperioder under denna tolv månadersperiod görs inget karensavdrag. Högriskskyddet gäller varje anställning för sig och är oberoende av orsaken till sjukfrånvaron.

Det är arbetsgivaren som ska ansvara för att sjuklön betalas för den första dagen i sjukfallet när den anställda har haft så många sjukperioder att hon/han omfattas av högriskskyddet.

Särskilt högriskskydd

Vid kronisk sjukdom eller funktionshinder kan Försäkringskassan efter ansökan bevilja så kallat särskilt högriskskydd. Det innebär att sjuklön eller sjukpenning kan betalas ut redan från första dagen i varje sjukperiod. Särskilt högriskskydd gäller när man kan anta att en person kommer att ha:

▲ fler än tio sjukperioder under en tolv månadersperiod

eller

▲ en eller flera sjukperioder på mer än 28 dagars sjukfrånvaro i följd under en tolv månadersperiod

Arbetsgivaren kan efter skriftlig ansökan hos Försäkringskassan också få ersättning för beräknade lönekostnader i form av sociala avgifter och särskild löneskatt på viss inkomst. Ersättningen gäller även avgifter som arbetsgivaren har betalat enligt lagen om allmän löneavgift. Ersättning betalas bara för kostnader som arbetsgivaren är skyldig att betala enligt sjuklönelagen, men inte för eventuell sjuklön som arbetsgivaren ska betala enligt avtal. Försäkringskassan kan inte betala ut ersättning för längre tid tillbaka än tolv månader före ansökningsmånaden.

Högriskskydd – och ersättning till arbetsgivaren för karensavdrag – kan beviljas också om den anställda är sjukfrånvarande på grund av ingrepp i samband med donation eller förberedelse för donation av egna organ eller vävnader.

Specialregler vid sjuklön

Ersättning för resekostnader i stället för sjuklön

För att underlätta för den sjuka att återgå i arbete finns i både sjuklönelagen och socialförsäkringsbalken möjlighet att få ersättning för merutgifter för resor till och från arbetet i stället för sjukpenning. Sådan ersättning – som är skattepliktig för den anställda – lämnas bara om den anställda samtycker.

Dagar med reseersättning i stället för sjuklön ska räknas in i sjuklöneperioden.

Ersättning för resor till och från arbetet i stället för sjuklön.

Sjuklön under semester och ledighet

Sjuklön betalas normalt för de dagar som den anställda skulle ha arbetat. En anställd har rätt till sjuklön under semestern om hon/han har rätt till semesterlön och enligt de bestämmelser som finns i semesterlagen utan dröjsmål begär att sjukdag inte ska räknas som semesterdag.

Sjukdom under annan ledighet ger rätt till sjuklön endast om den anställda har rätt till lön under ledigheten. Exempel: vid viss ledighet för fackliga uppdrag eller dag då permitteringslön skulle ha betalats.

Sjukkontroll

Försäkringskassan har rätt att göra sjukkontroll även under sjuklöneperioden. Kontrollen kan genomföras genom kontakt med den anställdas arbetsgivare, läkare eller annan som kan tänkas kunna lämna behövliga uppgifter. Försäkringskassan kan också göra hembesök hos den anställda.

Försäkringskassan har rätt att lämna ut uppgifter till arbetsgivaren om vad som framkommit vid sjukkontrollen. Det kan vara nödvändigt för att arbetsgivaren ska kunna ta ställning till den anställdas rätt till sjuklön.

Tystnadsplikt

Arbetsgivare har tystnadsplikt om den anställdas hälsotillstånd eller personliga förhållanden som kan framkomma genom läkarintyg eller i en försäkran. Detsamma gäller den som i arbetsgivarens personaladministrativa verksamhet tagit del av sådana uppgifter. Brott mot tystnadsplikten straffas enligt brottsbalken.

Anmälan till Försäkringskassan

Arbetsgivaren är skyldig att anmäla sjukfallet till Försäkringskassan om sjukfrånvaron pågår utöver sjuklöneperioden. Anmälan ska ske inom sju dagar efter det att sjuklöneperioden upphört. Försäkringskassan får då kännedom om sjukfallet och sjukpenning enligt socialförsäkringsbalken, SFB, kan betalas ut för resten av sjukskrivningstiden.

Arbetsgivaren är dock inte skyldig att anmäla sjukfall till Försäkringskassan om den anställdas rätt till sjuklön upphör på grund av att anställningen upphör. I ett sådant fall måste den anställda själv göra anmälan till Försäkringskassan för att ha rätt till sjukpenning enligt SFB.

Twist om sjuklön

Twist om rätten till sjuklön ska handläggas enligt lagen om rättegång i arbetstvister. Det innebär att ärendet kan komma att avgöras i första instans av tingsrätt, eller av Arbetsdomstolen. En sådan twist kan gälla om ett anställningsförhållande finns eller på vilket underlag sjuklönen ska beräknas.

Normalt betalas sjuklön för de dagar den anställda skulle ha arbetat.

Arbetsgivaren ska senast dag 21 anmäla sjukfall som pågår efter 14 dagar till Försäkringskassan.

Twist om sjuklön ska avgöras i tingsrätt (första instans) eller i Arbetsdomstolen.

Vid tvist om den anställdas arbetsförmåga varit nedsatt på grund av sjukdom ska Försäkringskassan lämna yttrande i frågan om det kommer en begäran om detta från arbetsgivare, arbetstagarare, arbetstagarorganisation eller domstol.

Försäkringskassans beslut om "förstodagsintyg", avslag på ansökan om högre ersättning vid omfattande frånvaro eller avslag på ansökan om försäkring mot sjuklönekostnader överklagas genom begäran om omprövning och genom besvär till förvaltningsrätten.

Ersättning från Försäkringskassan vid tvist om sjuklön

Om tvist uppstår mellan arbetsgivaren och en anställd om rätten till sjuklön kan Försäkringskassan, efter ansökan från den anställda, i vissa fall betala ersättning enligt socialförsäkringsbalken, SFB. Men då måste tvisten gälla frågan om arbetsförmågans nedsättning på grund av sjukdom eller frågan om arbetstagarförhållande föreligger. Om Försäkringskassan finner det sannolikt att den anställda har rätt till den begärda sjuklönen lämnar Försäkringskassan ersättning. Ersättningen lämnas med skäligt belopp men kan högst vara 80 procent av den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst (SGI), alltså i praktiken motsvarande sjukpenning på normalnivå.

Gäller tvisten något annat, till exempel storleken på sjuklönen, lämnar Försäkringskassan inte någon ersättning.

Denna ersättning hör till de fem förmåner (en av de andra är sjukpenning) som från och med den 1 januari 2022 har 10 prisbasbelopp som inkomsttak.

Högekostnadsskydd – sjukvård och medicin

Nedsatt pris på läkarvård och medicin

Alla som är bosatta i Sverige har rätt till nedsatt pris på de vanligaste tjänsterna och produkterna för vård och behandling. Statens subventioner med mera gäller:

- ▲ **läkarvård,**
- ▲ **sjukvårdande behandlingar,**
- ▲ **läkemedel,**
- ▲ **sjukhusvård,**
- ▲ **sjukresor,**
- ▲ **sjukvård utomlands (gäller vissa länder).**

I vissa fall kan en försäkrad få ekonomisk ersättning om hon eller han skadas eller felbehandlas på sjukhus, hos läkare, tandläkare eller skadas av läkemedel som sålts i Sverige. Ersättningen kan i dessa fall lämnas av patientförsäkringen eller läkemedelsförsäkringen.

Sjukvård 2024

För läkarvård och sjukvårdande behandlingar innebär högekostnadsskyddet att patienten själv under 2024 behöver betala högst 1 400 kronor för en tolv månaders period (en höjning med 100 kronor i förhållande till 2023). Högekostnadsskyddets tak för patientavgifter har beslutats av riksdagen och finns i hälso- och sjukvårdslagen.

Vid första besöket för läkarvård eller andra sjukvårdande behandlingar bör man se till att få ett högekostnadskort där kostnaden för vården noteras. När sedan gränsen nåtts tas inga fler patientavgifter ut under resten av den aktuella tolv månadersperioden.

Äldre som fyllt 85 år har rätt till avgiftsfri öppenvård. I de flesta regioner (men inte alla) är öppenvården avgiftsfri också för barn och ungdomar fram till 20-årsdagen.

För slutna sjukhusvård under 2024 får egenavgiftsbeloppet enligt hälso- och sjukvårdslagen vara högst 130 kronor per vård dygn (en höjning med 10 kronor i förhållande till 2023), men regionerna får besluta att ta ut ett lägre avgiftsbelopp. Regionerna har också rätt att besluta om andra begränsningar av avgiften, till exempel vid långvarig sjukhusvård.

För att vård/behandlingar ska omfattas av högekostnadsskyddet krävs att vårdgivaren har avtal med sjukvårdshuvudmannen (oftast regionen). Beloppen är höjda i förhållande till 2023.

Mer detaljerad information om de olika ersättningarna finns att få på Försäkringskassan eller apoteket. På 1177 Vårdguiden ([1177.se/lakemedelstjansten](https://www.1177.se/lakemedelstjansten)) finns information om hur e-varianten av högkostnadskort fungerar. Denna e-tjänst är kopplad till den större nationella e-hälsotjänsten Mina vårdkontakter. Beloppen är höjda i förhållande till 2023.

Läkemedel 2024

De flesta läkemedel på recept omfattas av systemet med högkostnadsskydd enligt lagen om läkemedelsförmåner. Högkostnadsskyddet gäller dock bara om läkemedlen skrivits ut på grund av sjukdom.

Högkostnadsskyddet för läkemedel innebär att de sammanlagda kostnaderna för läkemedel under ett år är begränsat till ett visst belopp, som under 2024 är 2 850 kronor (en höjning med 250 kronor i förhållande till 2023). Man betalar hela priset för läkemedel upp till 1 400 kronor och därutöver betalar man en viss del av den sammanlagda kostnaden i intervaller med en allt större rabattprocent. När man betalat sammanlagt 2 850 kronor är receptbelagda läkemedel kostnadsfria under resten av den aktuella tolv månadersperioden.

För barn och unga under 18 år är receptbelagda läkemedel kostnadsfria. Preventivmedel inom läkemedelsförmånerna (i praktiken främst p-piller) är kostnadsfria för unga som inte fyllt 21 år.

Sjukpenning

Rätt till sjukpenning har den som:

- ▲ **arbetar i Sverige,**
- ▲ **har en årsinkomst på minst 13 752 kronor (24 procent av prisbasbeloppet 2024),**
- ▲ **är arbetsoförmögen till minst en fjärdedel (25 procent) på grund av sjukdom.**

Sjukpenningen är skattepliktig och pensionsgrundande.

Sjukpenninggrundande inkomst – SGI

Allmänt om SGI

Den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) är den beräknade årliga inkomsten. Andra skattepliktiga förmåner än ersättning i pengar ska inte ingå i SGI. Semesterersättning ingår bara till den del som motsvarar den lön en person skulle ha haft om hon eller han arbetat under motsvarande tid. Semesterlönetillägg räknas inte in i SGI och inte heller andra förmåner som till exempel kost och logi. Det är Försäkringskassan som fastställer den sjukpenninggrundande inkomsten.

Följande "golv" och "tak" för sjukpenningens SGI gäller under 2024:

- ▲ **Den lägsta SGI är 13 752 kronor (24 procent av prisbasbeloppet).**
- ▲ **Den högsta SGI är 573 000 kronor (10 prisbasbelopp).**

Omräknat till månadslön 2024 motsvarar 10 prisbasbelopp 47 750 kronor.

SGI-skyddad tid

Den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst finns kvar i vissa speciella situationer trots att hon eller han inte har lön eller inkomst från egenföretagande. Exempel på SGI-skyddade tider:

- ▲ **Den försäkrade är sjuk/skadad och Försäkringskassan betalar sjukpenning, ersättning för arbetsresor istället för sjukpenning, rehabiliteringsersättning, aktivitetsersättning, sjukersättning, arbetsskadelivränta.**
- ▲ **Den försäkrade studerar med studiestöd enligt studiestödslagen.**

Försäkringskassan beslutar om rätten till sjukpenning. Läkarintyget är ett beslutsunderlag, men det är Försäkringskassans tjänsteman som sjukskriver, inte intygsskrivande läkare.

Vad innebär SGI-skydd i praktiken? I de situationer då den sjukpenninggrundande inkomsten, SGI, är skyddad kan Försäkringskassan inte sätta ned den till noll eller fastställa en ny SGI som är lägre.

Om beslutet sedan blir negativt, alltså att sjukpenningen upphört, har den försäkrade ett "rådrum" på 25 dagar. Inom den tiden måste hon eller han antingen återgå i arbete eller anmäla sig som arbetssökande på Arbetsförmedlingen.

Försäkringskassan kan ge närmare besked om vad som gäller i olika föräldraledighetssituationer. SGI-skyddets längd är beroende av ett flertal faktorer som det inte finns utrymme att beskriva i denna bok.

Samma regler i SFB och SjLL.

- ▲ Den försäkrade är arbetslös, inskriven vid Arbetsförmedlingen och aktivt arbetsökande eller deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program med aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning.
- ▲ Den försäkrade är gravid och avbryter eller drar ned på tiden i förvärvsarbete under de sex sista månaderna före beräknad förlossning.
- ▲ Den försäkrade har fått ett förhandsbesked från Försäkringskassan om att sjukpenning eventuellt ska sluta betalas ut. Den försäkrade får behålla sin SGI under tiden fram till Försäkringskassans slutliga beslut.
- ▲ Den försäkrade har sin SGI beräknad på den ordinarie lönen under tid med korttidsarbete med stöd av lagen (213:948) om stöd vid korttidsarbete.
- ▲ Den försäkrade får föräldrapenning i samband med barns födelse eller adoption. SGI är skyddad i ett år om föräldern är helt eller delvis föräldraledig, med eller utan föräldrapenning.

Regler för karensavdrag och högriskskydd

För sjukpenning gäller motsvarande regler för karensavdrag som beskrivits under avsnittet om sjuklön (se sid 55–56) – inklusive specialreglerna om återinsjuknande, allmänt högriskskydd och särskilt högriskskydd.

Sjukpenning med eller utan rätt till sjuklön enligt lag

Sjukpenning till anställd som har rätt till sjuklön enligt SjLL

Under sjuklöneperioden, dag 1–14 i sjukperioden, betalar arbetsgivaren sjuklön, efter karensavdrag. Därefter tar Försäkringskassan ställning till om den anställda har rätt till sjukpenning.

Sjukpenningen efter sjuklöneperioden är kalenderdagsberäknad.

Sjukpenning till anställd som saknar rätt till sjuklön

En anställd som saknar rätt till lagstadgad sjuklön enligt SjLL på grund av att den avtalade anställningstiden är kortare än en månad kan ha rätt till sjukpenning (minus karensavdrag) från Försäkringskassan från och med den första sjukdagen. Avsaknad av rätt till sjuklön kan även förekomma när den anställda inte återgått helt i arbete en hel dag efter tidigare sjuklöneperiod. Samma regler gäller för den som insjuknar under arbetslöshet.

Sjukpenningen är tim- eller dagberäknad under de första 14 dagarna (exklusive karensavdraget).

Kalenderdagsberäknad eller arbetstidsberäknad sjukpenning

Kalenderdagsberäknad sjukpenning

Kalenderdagsberäknad sjukpenning betalas:

- ▲ när rätten till sjuklön från arbetsgivaren upphör efter 14 dagar,
- ▲ när timberäknad sjukpenning betalats ut under 14 dagar till den som har en anställning men saknar rätt till sjuklön,
- ▲ för den som är arbetslös från och med den första sjukpenningdagen.

Ersättningen lämnas för alla dagar i veckan, inte bara för de dagar en person skulle ha arbetat om hon eller han inte blivit sjuk. Den kalenderdagsberäknade sjukpenningen beräknas så att SGI multipliceras med 0,97 och divideras med 365, varefter resultatet multipliceras med 0,80.

Arbetstidsberäknad sjukpenning

För anställda som saknar rätt till sjuklön betalar Försäkringskassan i de flesta fall en arbetstidsberäknad sjukpenning under den första 14-dagarsperioden. Arbetstidsberäknad sjukpenning används för anställda som vid frånvaro på grund av sjukdom får ett löneavdrag som beror på antalet frånvarotimmar. Den arbetstidsberäknade sjukpenningen betalas endast för de dagar då den anställda skulle ha arbetat.

För att kunna bestämma den arbetstidsberäknade sjukpenningen måste Försäkringskassan fastställa den anställdas årsarbetstid. Årsarbetstiden är den enligt avtal gällande ordinarie arbetstiden med tillägg för semesterledighet.

Årsarbetstid =
ordinarie arbetstid
+ semesterledighet.

Ersättning lämnas per dag eller timme som den anställda är borta från arbetet på grund av sjukdom. Den första dagen görs eller påbörjas det karensavdrag som sammanlagt ska uppgå till 20 procent av en genomsnittlig veckoersättning i form av sjukpenning.

Sjukpenning – tre olika former

Det finns tre olika former av sjukpenning:

- ▲ Sjukpenning på normalnivå
- ▲ Sjukpenning på fortsättningsnivå
- ▲ Sjukpenning i särskilda fall

Alla former av sjukpenning kan av Försäkringskassan bytas ut mot rehabiliteringspenning, som är lika stor och har samma tidsbegränsningar med mera som motsvarande sjukpenning.

I samtliga fall krävs att Försäkringskassan bedömer att arbetsförmågan är nedsatt med minst en fjärdedel (25 procent). Sjukpenning eller rehabiliteringspenning kan beviljas som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förmån.

Sjukpenning på normalnivå – tidsbegränsad eller inte

Huvudregel

Huvudregeln är att *sjukpenning på normalnivå* betalas i högst 364 dagar. Den beräknas utifrån en så kallad ramtid på 450 dagar. Hur ramtiden fungerar beskrivs strax nedan.

Undantag från tidsbegränsningen

Om den försäkrade har en allvarlig sjukdom kan Försäkringskassan efter ansökan bevilja sjukpenning på normalnivå utan tidsgräns (arbetsförmågan prövas dock regelbundet, vid de tidpunkter som Försäkringskassan anser lämpliga).

Som allvarlig sjukdom räknas till exempel vissa typer av tumörsjukdomar, neurologiska sjukdomar som ALS eller väntan på transplantation av ett vitalt organ.

Ersättningsnivå

Sjukpenning på normalnivå är 80 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten, SGI, multiplicerad med 0,97. Multiplikationen med den så kallade korrigeringsfaktorn 0,97 sänker i praktiken ersättningsnivån till 77,6 procent.

Så fungerar sammanläggning av sjukperioder inom ramtiden

För att fastställa antalet ersättningsberättigade dagar med sjukpenning på normalnivå används en ramtid på 450 dagar. Det innebär att alla ersättningsdagar 450 dagar bakåt i tiden, räknat från den aktuella sjukperiodens start, tas med i beräkningen. 450 dagar är cirka 15 månader. Dessa typer av ersättningar påverkar sjukpenningberäkningen inom ramtiden:

▲ **Alla dagar med lagstadgad sjuklön som följs av dagar med sjukpenning eller rehabiliteringspenning.**

Sjuklön som inte följs av sjukpenning räknas inte in i ramtiden. När sjuklön följs av sjukpenning sker däremot en sammanläggning där även sjuklönetiden räknas in.

Viktigt att komma ihåg är att alla dagar räknas som heldagar, oavsett om ersättningen har betalats på heltid eller deltid.

Sjukpenning på normalnivå har fortfarande en tidsgräns. Den avskaffade tidsbegränsning som började gälla 2016 gäller bara sjukpenning på fortsättningsnivå, inte normalnivå.

Ramtiden medför att tidigare sjukperioder kan förkorta antalet dagar med sjukpenning i ett senare sjukfall.

Sjukpenning på fortsättningsnivå

När den sjukskrivna har fått sjukpenning i 364 dagar kan hon/han ansöka om *sjukpenning på fortsättningsnivå*. Försäkringskassan kan numera bevilja sådan sjukpenning så länge som medicinskt grundad arbetsförmåga föreligger.

Ersättningsnivå

Sjukpenning på fortsättningsnivå är 75 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten, SGI, multiplicerad med 0,97. Multiplikationen med den så kallade korrigeringsfaktorn 0,97 sänker i praktiken ersättningsnivå till 72,75 procent.

Sjukpenning i särskilda fall

Sjukpenning i särskilda fall kan beviljas till vissa personer som saknar sjukpenninggrundande inkomst, SGI, eller som har en SGI som understiger 80 300 kronor.

Rätten till sjukpenning i särskilda fall

- ▲ **Ersättning vid sjukdom för försäkrade som uppnått maximal tid med aktivitetsersättning och som saknar eller har låg SGI.**
- ▲ **Ersättning vid sjukdom för försäkrade som tidigare haft tidsbegränsad sjukersättning under maximal tid och som saknar eller har låg SGI.**

Bakgrunden till denna särskilda sjukpenningform är att sjukersättning eller aktivitetsersättning kan beviljas på garantinivå, det vill säga även till försäkrade som saknar SGI. Personer som saknar SGI och tillhör någon av de ovan uppräknade grupperna kan istället beviljas sjukpenning i särskilda fall.

När upphör rätten till sjukpenning i särskilda fall?

Rätten till sjukpenning i särskilda fall upphör när Försäkringskassan har fastställt – eller skulle kunna fastställa – en sjukpenninggrundande inkomst, SGI, på minst 80 300 kronor.

Prövning av arbetsförmågan

Sjukpenning i särskilda fall kan betalas från och med dagen efter den då rätten till exempelvis aktivitetsersättning har upphört. I övrigt gäller samma regler som för inkomstgrundad sjukpenning på normal- eller fortsättningsnivå. Liksom vid dessa andra former av sjukpenning kan Försäkringskassan byta ut sjukpenning i särskilda fall mot rehabiliteringspenning i särskilda fall.

För rätt till sjukpenning i särskilda fall ska Försäkringskassan pröva den försäkrades arbetsförmåga i förhållande till normalt förekommande arbeten på hela arbetsmarknaden eller genom annat lämpligt arbete.

Den tidigare tidsbegränsningen till högst 550 dagar med sjukpenning på fortsättningsnivå upphörde den 1 februari 2016.

I praktiken består målgruppen numera nästan uteslutande av försäkrade ur den förstnämnda gruppen, det vill säga yngre personer som lämnar aktivitetsersättning. Den andra gruppen är numera mycket liten, eftersom förmånen tidsbegränsad sjukersättning upphörde efter 2012 med utfasning av återstående ärenden från och med år 2013.

Arbetsförmågeprövningen för sjukpenning i särskilda fall motsvarar den som görs i sista steget av den så kallade rehabiliteringskedjan. Se sid 67–68.

Liksom andra former av sjukpenning betalas sjukpenning i särskilda fall för sju dagar i veckan.

Ersättningsnivå

Sjukpenning i särskilda fall kan, liksom de andra formerna av sjukpenning, beviljas som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förmån.

Beloppen nedan gäller oberoende av längden på den period då den försäkrade har sjukpenning i särskilda fall. Det sker alltså ingen sänkning till exempel efter ett års sjukskrivning.

- ▲ **160 kronor om dagen vid hel förmån**
- ▲ **120 kronor om dagen vid tre fjärdedels förmån**
- ▲ **80 kronor om dagen vid halv förmån**
- ▲ **40 kronor om dagen vid en fjärdedels förmån**

Dessa belopp gäller under förutsättning att den försäkrade inte samtidigt har någon annan ersättning, till exempel SGI-grundad sjukpenning.

Samordning med andra ersättningar

Samordningsreglerna gäller när sjukpenning i särskilda fall beviljas som utfyllnad till SGI-grundad sjukpenning (vilket sker om den försäkrades SGI understiger 80 300 kronor). Dessutom finns fall då en försäkrad som har arbetsskadelivränta blir berättigad till sjukpenning i särskilda fall.

- ▲ **Om den försäkrade också har SGI-grundad sjukpenning så minskas sjukpenningen i särskilda fall med det belopp per dag som betalas i SGI-grundad sjukpenning.**
- ▲ **Om den försäkrade har arbetsskadelivränta minskas dagbeloppet från sjukpenning i särskilda fall med livräntebeloppet vid tidpunkten för beslutet (om sjukpenning i särskilda fall) delat med 365.**

Under tiden då den försäkrade har annan ersättning, till exempel aktivitetsstöd vid deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program, betalas inte sjukpenning i särskilda fall. Den försäkrade behåller dock sin rätt till denna sjukpenning om hon eller han skulle insjukna. Den försäkrade behåller också sin rätt till sjukpenning i särskilda fall om hon eller han till exempel förvärvsarbetar, studerar med studiestöd enligt studiestödslagen eller föräldraledig.

Sjukpenning i särskilda fall är inte pensionsgrundande

Eftersom sjukpenning (eller rehabiliteringspenning) i särskilda fall inte grundas på någon sjukpenninggrundande inkomst – och alltså inte har till syftet att kompensera för inkomstbortfall av förvärvsarbete – är den i motsats till de andra formerna av sjukpenning/rehabiliteringspenning inte pensionsgrundande.

Regler för bedömning av arbetsförmåga

Försäkringskassans arbetsförmågebedömning styr rätten till sjukpenning. Det finns fasta tidpunkter för när och hur Försäkringskassan ska göra denna prövning enligt kriterier som skiljer sig åt mellan tidpunkterna. Läs också mer i kapitlet Rehabilitering på sid 144–146.

Den senast tillkomna ändringen är att nyckelbegreppet ”normalt förekommande arbeten” – vilket betyder i princip hela arbetsmarknaden – sedan den 1 september 2022 gäller endast ”angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande”. Det är Försäkringskassan som anger vilken eller vilka yrkesgrupper som bedömningen ska ske mot i det enskilda fallet.

Under 2022 tillkom även en annorlunda uppsättning kriterier för bedömning av arbetsförmågan hos personer som uppnått den ålder då inkomstgrundad allmän pension tidigast kan tas ut (63 år under 2024).

Rehabiliteringskedjan – en bedömningsmodell i tre steg

Nedan följer en översikt över vad som händer vid rehabiliteringskedjans olika tidpunkter under 2024. Försäkringskassan utgår – när det gäller personer som inte fyllt 63 år – från följande frågor vid bedömningen:

- ▲ **Dag 15–90.** Har den försäkrade förmåga att klara sitt vanliga arbete eller annat lämpligt arbete som arbetsgivaren tillfälligt erbjuder? Om nekande svar, har den försäkrade rätt till sjukpenning.
- ▲ **Dag 91–180.** Kan den försäkrade försörja sig efter att ha erbjudits omplacering till annat arbete hos arbetsgivaren? Om nekande svar, har den försäkrade rätt till sjukpenning.
- ▲ **Dag 181–365.** Kan den försäkrade försörja sig genom förvärvsarbete i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden eller genom annat lämpligt arbete som är tillgängligt för henne eller honom? Denna prövning ska dock inte göras om *övervägande skäl* talar för att den försäkrade före dag 365 kan återgå till arbete hos arbetsgivaren. Prövningen ska inte heller göras om det finns *särskilda skäl* som grundas på att den försäkrade, innan hon eller han haft nedsatt arbetsförmåga i 550 dagar, kan förväntas återgå till arbete hos arbetsgivaren. Slutligen kan prövningen också skjutas upp om det kan anses *oskäligt* att pröva arbetsförmågan enligt huvudregeln.
- ▲ **Efter dag 365:** Kan den försäkrade försörja sig själv genom förvärvsarbete i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden eller genom annat lämpligt arbete som är tillgängligt för

Observera att sjukdagar från olika sjukperioder läggs samman. Försäkringskassans prövning av arbetsförmågan enligt ett visst steg kan därför komma tidigare i en sjukperiod. Läs mer på sid 68.

hennes eller hans? Denna prövning ska dock inte göras om det finns särskilda skäl som grundas på att den försäkrade, innan hon eller han haft nedsatt arbetsförmåga i 550 dagar, kan förväntas återgå till arbete hos arbetsgivaren. Prövningen ska inte heller göras om det kan anses oskäligt att pröva arbetsförmågan enligt huvudregeln.

Läs mer i SKRs cirkulär nr 19:24. Definitionen av sjukperiod finns i 27 kap. 26 § första stycket 1 SFB och domen som nämns i detta avsnitt är HFD 2018 ref. 69 (mål nr 6655-17) av den 30 november 2018.

Sammanläggning av rehabiliteringskedjans sjukperioder för arbetsförmågebedömning

Socialförsäkringsbalken, SFB, definierar sjukperiod som tid när en försäkrad i oavbruten följd lider av en sjukdom som sätter ned arbetsförmågan med minst en fjärdedel i förhållande till den försäkrades vanliga arbete eller egen verksamhet. Det är efter en dom i Högsta förvaltningsdomstolen också klarlagt att begreppet sjukperiod inte ska kopplas till om den försäkrade får sjukpenning eller inte. Det avgörande för bland annat sammanläggningen är om arbetsförmågan är nedsatt i oavbruten följd med minst en fjärdedel i förhållande till det vanliga arbetet.

Det spelar heller ingen roll vilka diagnoser som den försäkrade har haft för att sammanläggning ska bli aktuell. Alla dagar räknas som hela dagar.

Sammanläggningen av sjukperioder innebär att den försäkrade vid nyinsjuknande snabbt kan nå ett högre steg i "rehabiliteringskedjan" än vad som motsvaras av antalet sjukdagar i den aktuella sjukperioden. Arbetsgivaren bör informera anställda om möjligheten att begära besked från Försäkringskassan om vilket steg i "rehabiliteringskedjan" som är aktuellt i det nya sjukfallet. Denna information är viktig även för arbetsgivarens planering av arbetsanpassnings- och rehabiliteringsarbetet.

"Rehabiliteringskedjan" för personer som fyllt 63 men inte 66 år

Dessa nya regler för arbetsförmågeprövningen gäller för försäkrade som uppnått den ålder då inkomstgrundad allmän pension tidigast kan tas ut (63 år under 2024) men inte den ålder då garantipension tidigast kan betalas ut (66 år under 2024).

Den "ordinarie" arbetsförmågebedömningen ska tillämpas dag 15-90 och dag 90-180. Från och med dag 180 ska Försäkringskassan dock bedöma den försäkrades arbetsförmåga mot arbete hos arbetsgivaren eller annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade.

Den som har viss arbetsförmåga ska kunna fortsätta med sin anställning på deltid.

Syftet med regeländringen är att undvika att personer som närmar sig slutet av sin yrkesverksamma tid hänvisas till att ställa om till ett nytt arbete/yrke, något som inte nödvändigtvis ens är samhällsekonomiskt lönsamt. Det har dessutom visat sig att många i den situationen väljer att lämna arbetslivet genom ta ut hel inkomstgrundad ålderspension, med lägre pension som följd livet ut.

”Rehabiliteringskedjan” vid sjukpenning i särskilda fall

Ersättningsformen sjukpenning i särskilda fall har en egen arbetsförmågebedömning som skiljer sig från den som görs för sjukpenning på normal- eller fortsättningsnivå.

Arbetsförmågebedömningen inför beslutet om sjukpenning i särskilda fall görs, oavsett tidpunkt, enligt det sista steget i ”rehabiliteringskedjan”, alltså i förhållande till hela arbetsmarknaden.

Särskild försäkringen från den försäkrade

Försäkringskassan kan begära att den försäkrade skriver och skickar in en särskild försäkringen om sin nedsättning av arbetsförmågan på grund av sjukdom. Den särskilda försäkringen ska innehålla en utförligare beskrivning av den försäkrades arbetsuppgifter och egna bedömning av arbetsförmågan än det som har uppgetts i ansökan. Uppgifterna i den särskilda försäkringen ska lämnas på heder och samvete.

Om den anställda förväntas vara sjukskriven i minst 60 dagar från och med sjukperiodens första dag är arbetsgivaren skyldig att upprätta en plan för återgång i arbete. Läs mer om detta i kapitlet Rehabilitering på sid 142.

Rätt till tjänstledighet för att prova annat arbete

En sjuk anställd har rätt att få tjänstledigt för att prova ett nytt arbete. En av förutsättningarna är att sjukperioden varat i minst 90 dagar, en annan att det finns ett anställningsavtal med en ny arbetsgivare (arbetsgivare 2).

Själva anställningsavtalet med arbetsgivare 2 ska ha träffats under sjukdag 91–180 men ledigheten kan påbörjas senare. Som mest kan den anställda vara tjänstledig från arbetsgivare 1 i nio månader. Om det nya arbetet exempelvis påbörjas sjukdag 181, blir ledigheten maximalt sex månader.

Det krävs inte att det nya arbetet avser en viss anställningsform eller att det har en viss omfattning. Ledighetens omfattning hos arbetsgivare 1 anpassas till omfattningen på anställningen hos arbetsgivare 2. En specialregel är dock att även den som har en heltidsanställning hos arbetsgivare 1 som hon/han är halvtidssjukskriven från har rätt att prova en heltidsanställning och därmed vara helt ledig från arbetsgivare 1.

I stället för sjukpenning kan Försäkringskassan lämna ersättning för resor till och från arbetet.

Vid sjukdom under semester betalas sjukpenning för de dagar som är ordinarie arbetstid.

Under studieledighet är SGI:n vilande.

Vid sjukdom under arbetskonflikt betalar inte arbetsgivaren någon sjuklön.

Specialregler – sjukpenning

Reseersättning i stället för sjukpenning

För att underlätta återgång i arbete kan Försäkringskassan i stället för sjukpenning betala ersättning för merutgifter för resor till och från arbetet. Merutgifterna ska ha uppkommit till följd av att den försäkrades hälsotillstånd inte gör det möjligt att ta sig till arbetet på normalt sätt. Exempel på merutgifter kan vara taxiresor till och från arbetet.

Sjukpenning under semester

Ledighet för semester jämställs med förvärvsarbete. Semesterförmåner är enligt semesterlagen semesterledighet, semesterlön och semesterersättning. Varje arbetstagare har enligt semesterlagen rätt till semesterledighet utan krav på tidigare anställningstid, medan rätten till semesterlön beror på om sådan lön har tjänats in eller inte.

Under semester lämnas sjukpenning för den ordinarie arbetstid som den försäkrade skulle ha haft om hon/han inte haft semester.

Nedsättningen av den försäkrades arbetsförmåga under semester bedöms i förhållande till den försäkrades ordinarie arbete.

Sjukpenning vid studieledighet

Under studieledighet är den sjukpenninggrundande inkomsten vilande. Det innebär att den studerande inte får sjukpenning på grundval av den vilande SGI:n under studietiden. När studietiden är avslutad eller den studerande gör ett definitivt studieavbrott, gäller den vilande SGI:n igen.

Den som studerar kan däremot få sjukpenning beräknad enbart på den inkomst av arbete hon/han har under studietiden, så kallad studietids-SGI. Denna SGI fastställs i regel först när den försäkrade blir sjuk. En studerande som har studietids-SGI får tim- eller dagberäknad sjukpenning för hela sjukperioden. Den betalas bara för de dagar som den studerande skulle ha förvärvsarbetat om hon/han inte hade blivit sjuk.

Om den försäkrade blir sjuk under sommarferier ska den vilande SGI:n aktiveras och kalenderdagsberäknad sjukpenning betalas från första dagen i sjukperioden.

Sjukpenning under arbetskonflikt

Den sjuklönen (under 14 dagar minus karensavdrag) som arbetsgivaren normalt betalar bortfaller om arbetsplatsen berörs av en konflikt, till exempel en strejk eller en lockout. Under konflikttiden skulle den anställda inte ha arbetat och därför är arbetsgivaren inte skyldig att betala sjuklön.

Från och med den 15:e dagen (efter den lagstadgade sjuklöneperioden) i sjukfallet betalas kalenderdagsberäknad sjukpenning från Försäkringskassan. Sådan sjukpenning betalas för alla kommande dagar i sjukperioden, oavsett om den försäkrade skulle ha arbetat eller inte. Det innebär att kalenderdagsberäknad sjukpenning betalas ut även om den försäkrade omfattas av en konfliktåtgärd.

Sjukpenning vid arbetslöshet

Försäkrad som är arbetslös och anmäld på arbetsförmedlingen har rätt till sjukpenning om hon/han är sjuk och sjukdomen hindrar henne/honom att stå till arbetsmarknadens förfogande.

Sjukpenningen ska kalenderdagsberäknas för de dagar när den försäkrade är helt eller delvis arbetslös och anmäld som arbetssökande på arbetsförmedlingen och är beredd att anta ett erbjudet arbete.

Det högsta belopp som kan betalas i sjukpenning till en arbetslös försäkrad är 543 kronor om dagen. Beloppet uttrycks i SFB som detta krontal och det ligger kvar även under 2024.

Sjukpenning efter fyllda 66 år

Den som fortsätter att arbeta efter 66 års ålder har rätt till sjukpenning. Sjukpenning kan i ett sådant fall bara utbetalas i högst 180 dagar. Undantag kan finnas för den som inte har fyllt 71 år och speciella regler gäller vid arbete parallellt med uttag av ålderspension.

Vad får en sjuk person göra under sjukskrivningstiden?

För att ha rätt till sjukpenning ska den försäkrade avhålla sig från lönearbete under sjukskrivningstiden. Vid kortvariga sjukdomsfall anses arbetsförmågan nedsatt när den försäkrade inte kan utföra sitt vanliga arbete eller motsvarande arbetsuppgifter.

En försäkrad får inte utföra arbete som kan jämföras med lönearbete under sjukskrivningen. Mindre sysslor i hemmet får utföras utan att det påverkar rätten till sjukpenning.

När det gäller fritidssysselsättning kan det vara önskvärt att den försäkrade i rehabiliteringssyfte försöker vara fysiskt och psykiskt aktiv. Men hon eller han får inte utföra aktiviteter som negativt påverkar tillfrisknandet. Aktiviteterna får heller inte strida mot de föreskrifter som givits av behandlande läkare.

Arbetslös som på grund av sjukdom inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande har rätt till sjukpenning.

Åldersgränsen för denna regel är kopplad till när garantipension tidigast kan betalas ut. Den åldersgränsen är 66 år under 2024.

Smittbärrarpenning

Smittbärrarpenning är en lagstadgad förmån enligt SFB. Sedan den 1 juli 2021 kan kompletterande ersättning från AGS-KL betalas vid smittbärrarpenning.

Sist i detta avsnitt beskrivs en villkorsändring i AGS-KL som berör smittbärrarpenning.

Smittbärrarpenning vid smitta som inte orsakat arbetsförmåga

Smittbärrarpenning kan betalas ut av Försäkringskassan under tid då en försäkrad – utan att själv vara arbetsförmögen – måste avstå från att arbeta därför att hon eller han är smittbärrare enligt smittskyddslagen eller livsmedelslagen. Läkarintyg krävs, från första dagen, på att den försäkrade inte får arbeta på grund av risken för smitta enligt smittskyddslagen eller en sjukdom/smitta/sår/annan skada som gör att den försäkrade enligt livsmedelslagen inte får hantera livsmedel.

Den försäkrade kan också få smittbärrarpenning och reseersättning för ett läkarbesök för att utreda en eventuell smitta. För detta krävs ett intyg eller kvitto från sjukvården som styrker att besöket avsett provtagning för att utreda om du är smittad. För resekostnadsersättning krävs kvitton på resekostnaderna och kvitton/intyg på att resorna gällde just denna typ av utredning/provtagning.

Smittbärrarpenning betalas inte vid arbetsförmåga

För att få smittbärrarpenning ska den försäkrade själv inte vara arbetsförmögen ("sjuk") på grund av smitta. Ersättningen betalas ut för att förhindra att en smittad anställd sprider smittan vidare på arbetsplatsen även om hon eller han själv skulle ha kunnat arbeta.

Om den försäkrade själv blir arbetsförmögen till följd av smittan, gäller därför inte reglerna om smittbärrarpenning. För den som först haft smittbärrarpenning och sedan själv insjuknar, upphör rätten till fortsatt smittbärrarpenning. Om den anställda har rätt till sjuklön från arbetsgivaren, ska hon eller han sjukanmäla sig till arbetsgivaren. Om det handlar om en anställd utan rätt till sjuklön eller en arbetssökande, ska hon eller han sjukanmäla sig till Försäkringskassan och ansöka om sjukpenning.

Kompletterande ersättning från AGS-KL vid smittbärrarpenning

Sedan den 1 juli 2021 kan anställda som får smittbärrarpenning från Försäkringskassan få kompletterande ersättning från AGS-KL vid smittbärrarpenning enligt följande:

- ▲ **Ingen karenstid tillämpas i AGS-KL under tid med smittbärrarpenning. Man kan alltså få AGS-KL dagsersättning från den första dagen.**

Läkarintyget är viktigt. Om en läkare beslutat att en anställd inte får vara på arbetsplatsen på grund av risken för att sprida smitta, kan Försäkringskassan betala ut smittbärrarpenning. Det räcker alltså inte med att arbetsgivaren vill att den anställda stannar hemma.

Om den försäkrade själv är sjuk, ska hon eller han ansöka om sjuklön hos arbetsgivaren eller sjukpenning hos Försäkringskassan.

- ▲ Under de första 30 dagarna med smittbärrpenning lämnas även AGS-KL dagsersättning för inkomster över smittbärrpenningens inkomstak på 10 prisbasbelopp.
- ▲ Dessa bestämmelser gäller för försäkringsfall som inträffar 1 juli 2021 eller senare och omfattar anställda inom kommuner, regioner och vissa kommunala bolag. Anställda inom Svenska kyrkan omfattas dock inte.

Ersättning enligt kollektivavtal under sjukpenningtid

Sjuklön enligt avtal (AB) och dagsersättning enligt AGS-KL

Sjuklön enligt avtal, Allmänna bestämmelser (AB), betalas med 10 procent på lönedelar upp till de 10 prisbasbelopp som från och med den 1 januari 2022 är sjukpenningens inkomsttak enligt SFB.

På lönedelar över detta inkomsttak betalas cirka 90 procent efter sjuklöneperioden och löper parallellt med sjukpenning eller rehabiliteringspenning från Försäkringskassan till och med den 90:e sjukdagen.

Från den 91:a sjukdagen fram tills sjuk- eller aktivitetsersättning beviljas eller att sjukpenning eller rehabiliteringspenning slutar utbetalas, betalas cirka 80 procent på lönedelar över 10 prisbasbelopp.

Månadsavlönade

Efter perioden med sjuklön enligt lag har månadsavlönade under sjukdag 15–90 rätt till en ersättning som kompletterar sjukpenningen. Denna ersättning betalas i form av sjuklön från arbetsgivaren. Detta gäller för lönedelar både under och över sjukpenningens inkomsttak. Ersättningsnivån är totalt cirka 90 procent.

Lönedelar upp till sjukpenningens inkomsttak – från och med dag 91 till och med dag 360

Dagsersättningen från AGS-KL är en kompletterande ersättning för inkomstbortfall avseende lönedelar upp till sjukpenningens inkomsttak på 10 prisbasbelopp. Dagsersättningen är 12,887 procent av den utbetalade sjukpenningen från Försäkringskassan. 12,887 procent motsvarar ett lönetillägg på 10 procent. Motsvarande gäller om Försäkringskassan byter ut sjukpenningen mot rehabiliteringspenning. Om den försäkrade under den tiden beviljas sjukpenning på fortsättningsnivå, blir dagsersättningen 13,746 procent av den utbetalade sjukpenningen – vilket även det motsvarar ett lönetillägg på 10 procent.

Lönedelar över sjukpenningens inkomsttak – från och med dag 91

På lönedelar över sjukpenningens inkomsttak på 10 prisbasbelopp betalar arbetsgivaren sjuklön enligt avtal, Allmänna bestämmelser (AB). Denna sjuklön är 77,6 procent på de aktuella lönedelarna vid sjukpenning på normalnivå respektive 72,75 procent vid sjukpenning på fortsättningsnivå. Sjuklönen betalas från och med sjukdag 91 tills rätten till sjukpenning på

normalnivå eller på fortsättningsnivå upphör eller sjuk-/aktivitetsersättning beviljas. Även vid indragen sjukpenning upphör denna sjuklön från arbetsgivaren.

Timavlönade

Även timavlönade och visstidsanställda mindre än tre månader kan ha rätt till sjuklön enligt avtal med 10 procent av lönebortfallet från och med dag 15 till och med dag 90 i en sjukperiod. Lönebortfallet för timavlönade är den lön som den anställda skulle ha fått enligt då gällande förläggning av ordinarie arbetstid.

Rätten till sjuklön enligt avtal gäller för timavlönade/visstidsanställda under förutsättning att det finns en överenskommen anställningsperiod.

Rehabilitering

Många kan återgå i arbete efter en tids sjukskrivning utan särskilda åtgärder. I andra fall krävs rehabilitering. Det är ett samlingsnamn för olika slags åtgärder av medicinsk, psykologisk, social och arbetsinriktad art för att hjälpa sjuka och skadade att få tillbaka bästa möjliga förmåga att fungera normalt.

Det finns lagstadgade stöd och åtgärder för personer som förbrukat det maximala antalet dagar med sjukpenning eller vilkas tidsbegränsade sjukersättning upphört. Dessa stöd och åtgärder gränsar till arbetsmarknadspolitiken – liksom de möjligheter som införts tidigare för personer med icke tidsbegränsad sjukersättning att arbeta i viss utsträckning.

Läs mer om rehabilitering och vilka ersättningar och annat stöd som kan komma ifråga i det särskilda kapitlet som börjar på sid 135.

Sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt lag

Ersättningen som sedan 2003 heter sjukersättning kallades tidigare "förtidspension" och ersättningen aktivitetsersättning motsvarar på ett ungefär det som tidigare var "sjukbidrag".

För en försäkrad som har nedsatt arbetsförmåga under en lång tid kan Försäkringskassan bevilja sjukersättning eller aktivitetsersättning.

Sjukersättning

Sjukersättning kan enligt huvudregeln beviljas till personer som har fyllt 30 men inte 66 år. Sedan 2017 kan hel sjukersättning i vissa fall beviljas även från och med 19 års ålder.

Ersättningsformen för unga är annars aktivitetsersättning – som beskrivs längre fram – men sjukersättning (dock endast hel sådan) ska kunna beviljas om det redan från början står klart att den försäkrade har en så svår funktionsnedsättning att hon eller han sannolikt aldrig någonsin kommer att kunna arbeta till någon del.

Sedan den 1 september 2022 görs bedömningen av arbetsförmågan dels enligt en regel som gäller upp till 61 års ålder, dels en specialregel för personer som fyllt 61 år men inte 66 år.

Regler för arbetsförmågebedömningen upp till 61 års ålder

Enligt det nu gällande regelverket beviljas sjukersättning bara om den försäkrade saknar arbetsförmåga för alla typer av arbeten på arbetsmarknaden, inklusive skyddat arbete och arbete med lönebidrag. Dessutom gäller att:

- ▲ **arbetsförmågan ska vara stadigvarande nedsatt med minst en fjärdedel på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan,**
- ▲ **ytterligare medicinsk och/eller arbetslivsinriktad rehabilitering ska bedömas inte kunna medföra att arbetsförmågan förbättras.**

Normalt ska Försäkringskassan göra en uppföljning av den försäkrades arbetsförmåga vart tredje år.

Vad betyder begreppet "stadigvarande nedsatt" arbetsförmåga?

I en dom (nummer 4686-10) från oktober 2011 klargjorde Högsta förvaltningsdomstolen att kravet på stadigvarande nedsättning av arbetsförmågan inte är detsamma som att nedsättningen ska kvarstå livslångt eller fram till pensionsåldern. Beträffande rehabilitering skriver domstolen att det räcker med en bedömning om att ytterligare rehabilitering inte kommer att

medföra förbättrad arbetsförmåga. Det krävs alltså inte att rehabiliteringsåtgärder faktiskt har vidtagits.

Regler för arbetsförmågebedömningen mellan 61 och 66 års ålder ("Trygghetspension")

Sedan den 1 september 2022 gäller en specialregel för arbetsförmågeprövning för sjukersättning till försäkrade som har högst fem år kvar tills sjukersättning enligt lag inte längre kan lämnas. Den lägsta åldern för att omfattas av denna specialregel för arbetsförmågeprövningen är 61 år under perioden 2023-2025 då sjukersättning kan betalas till och med 66 års ålder. (2026 planeras en höjning till 62 år respektive 67 år.)

- ▲ **Även för denna åldersgrupp gäller att arbetsförmågan ska vara stadigvarande nedsatt och att ytterligare medicinsk och/eller arbetslivsriktad rehabilitering inte bedöms medföra en förbättring.**
- ▲ **Prövningen av arbetsförmågan i denna åldersgrupp snävas dock in till att gälla endast arbeten/yrken som den försäkrade haft erfarenhet av de senaste 15 åren före ansökan om sjukersättning. Den som inte arbetat de senaste 15 åren ska prövas i förhållande till arbeten/yrken på hela arbetsmarknaden.**

Någon omprövning behöver inte göras om den försäkrade fortfarande har nedsatt arbetsförmåga i förhållande till de arbeten/yrken som beslutet om sjukersättning enligt den här nya regeln fattats på.

Aktivitetsersättning

Aktivitetsersättning kan beviljas till personer som fyllt 19 men inte 30 år. Ersättningen beviljas för högst tre år i taget och Försäkringskassan är skyldig att erbjuda den försäkrade aktiviteter som kan underlätta inträde i eller återgång till arbetslivet.

- ▲ **Arbetsförmågan ska vara nedsatt med minst en fjärdedel och nedsättningen ska vara varaktig, med vilket menas att den ska vara bestående i minst ett år.**

Ersättningsnivåer i sjukersättning eller aktivitetsersättning

Sjukersättning eller aktivitetsersättning kan lämnas som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedel.

- ▲ **Hel sjukersättning eller aktivitetsersättning betalas endast om arbetsförmågan är helt eller i det närmaste helt nedsatt.**
- ▲ **Tre fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning betalas om arbetsförmågan inte är helt nedsatt men är nedsatt med minst tre fjärdedelar.**

Observera att ordet "Trygghetspension", som bestämmelsen kommit att kallas i dagligt tal, är missvisande. I själva verket handlar det inte om pension utan om ett tillägg till regelverket om sjukersättning.

I undantagsfall kan Försäkringskassan bevilja sjukersättning istället för aktivitetsersättning. Annars är det aktivitetsersättning som är ersättningsformen för personer som inte fyllt 30 år.

- ▲ **Halv sjukersättning eller aktivitetsersättning betalas om arbetsförmågan är nedsatt med mindre än tre fjärdedelar men med minst hälften.**
- ▲ **En fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning lämnas om arbetsförmågan är nedsatt med mindre än hälften men med minst en fjärdedel. Enligt lagstiftaren bör en fjärdedels sjukersättning eller aktivitetsersättning betalas ut med restriktivitet.**

Både sjukersättning eller aktivitetsersättning består av två delar där den ena delen är en inkomstrelaterad ersättning och den andra delen är ett grundskydd. Grundskyddet består av garantiersättning för dem som inte haft några förvärvsinkomster eller haft låga sådana innan arbetsförmågan blev nedsatt av medicinska skäl.

Inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning

Den inkomstrelaterade ersättningen ska beräknas på en antagandeinkomst. Den baseras på genomsnittet av de tre högsta bruttoårsinkomsterna som intjänats under en ramtid. Längden på ramtiden varierar mellan fem och åtta år beroende på den försäkrades ålder. Den räknas utifrån vilken ålder som hon/han uppnår under det år då försäkringsfallet inträffar.

Om det är mer fördelaktigt för dem som är mellan 19 och 29 år kan ersättningen beräknas på genomsnittet av de två högsta bruttoårsinkomsterna under en ramtid på tre år.

Inkomsttaket i sjukersättning och aktivitetsersättning är 7,5 prisbasbelopp.

Ålder	Ramtid
Fyller 53 år eller mer	5 år
Fyller 50–52 år	6 år
Fyller 47–49 år	7 år
Fyller 46 år eller mindre	8 år

Ersättningen är 64,7 procent av antagandeinkomsten.

Garantiersättning

Garantiersättningen är en utfyllnad upp till en garantinivå för den som saknar inkomstrelaterad ersättning eller har en låg sådan. Detta är samma metod som används inom det allmänna ålderspensionssystemet.

Garantinivåns storlek är beroende av åldern upp till 30 år och är densamma för gifta och ogifta. 2024 års nivåer är oförändrade till 2023:

19–20 år	2,48 prisbasbelopp
----------	--------------------

Nivån höjs sedan med 0,05 för varje tvåårsintervall upp till 30 års ålder. Garantinivån för en 29-åring är 2,73 prisbasbelopp. Nästa nivå ligger kvar från och med 30 år till och med 64 år:

30–64 år	2,78 prisbasbelopp
----------	--------------------

Tillägg till sjuk- och aktivitetsersättning

- ▲ **Merkostnadsersättning kan beviljas från och med juli det år den försäkrade fyller 19 år. Merkostnadsersättningen är den nya förmån som ersätter den tidigare handikappersättningen.**
- ▲ **För barn och unga som inte fyllt 19 år kan föräldrarna få förmånen Omvårdnadsbidrag som kan kompletteras med Merkostnadsersättning.**
- ▲ **Personer som beviljats sjukersättning eller aktivitetsersättning kan även få bostadstillägg till pensionärer (BTP) och i förekommande fall särskilt bostadstillägg (SBTP).**

Återgång i arbete för personer med sjuk- eller aktivitetsersättning

Det finns två olika möjligheter för personer som har sjuk- eller aktivitetsersättning att förvärvsarbeta. Syftet med dessa regler är att fler personer med nedsättning av arbetsförmågan ska våga pröva sin arbetsförmåga utan att riskera att rätten till ersättningen omprövas. Läs mer i kapitlet Rehabilitering på sid 151–153.

Bostadstillägg till pensionärer (BTP) vid sjuk-/aktivitetsersättning

Bostadstillägg till pensionärer, BTP, är ett bidrag till boendekostnaderna för den som har en låg pension eller låg sjuk-/aktivitetsersättning. BTP är inkomstprövat och börjar reduceras vid inkomster som överstiger garantinivåerna för sjukersättning respektive aktivitetsersättning.

Övergångsregel: Om Försäkringskassan beviljade den tidigare förmånen Handikappersättning före den 1 januari 2019 gäller de gamla reglerna under den tid som beslutet avser. Det kan alltså i ett fåtal fall finnas personer som får handikappersättning (och inte merkostnadsersättning) även under 2024.

Bostadstillägg till pensionärer kan beviljas även till personer som har sjuk-/aktivitetsersättning. Försäkringskassan administrerar BTP och SBTP till personer med sjuk-/aktivitetsersättning. På försäkringskassan.se finns detaljerad information och ansökningsblanketter.

Bostadstillägget beviljas i regel "tills vidare" så länge som de ekonomiska förhållandena är oförändrade.

BTP vid sjuk-/aktivitetsersättning har två ersättningsintervall medan BTP vid ålderspension har tre. Vid ålderspension kompletteras dessutom BTP med tilläggsbelopp. Se sid 227–229 i kapitlet om pension.

Den skäliga levnadsnivån i SBTP samt i Äldreförsörjningsstöd (ÄFS) är sedan något år densamma som gäller vid ålderspension.

De är under 2024:

2,78 prisbasbelopp för sjukersättning (13 274 kr/mån) respektive 2,48 – 2,73 prisbasbelopp vid aktivitetsersättning från 19 till och med 29 års ålder (11 842 – 13 036 kr/mån).

Tabellen nedan visar de högsta BTP-beloppen vid sjuk-/aktivitetsersättning under 2024. Sedan 2023 ligger den högsta ersättningsbara bostadskostnaden på samma nivå som i BTP till ålderspensionärer. Beloppen är skattefria.

	Ersättningsnivå	Ersättningsbar bostadskostnad	Högsta BTP-belopp per månad
Ogift	96 %	1–5 000 kr	4 800 kr/mån
	70 %	5 001–7 500 kr	1 750 kr/mån
			6 550 kr/mån
Gift	96 %	1–2 500 kr	2 400 kr/mån
	70 %	2 501–3 750 kr	875 kr/mån
			3 275 kr/mån

Några kommentarer till tabellen

Läsanvisning till tabellen: Bostadskostnader ersätts i två intervall. Högerkolumnens summerader (beloppen 6 550 respektive 3 275 kronor) redovisar högsta BTP-belopp per månad vid en bostadskostnad på högst 7 500 respektive 3 750 kronor i månaden.

Skillnaden mellan ogifta och gifta försäkrade beror på att den som har någon att dela bostadskostnaden med inte anses behöva ett lika stort bidrag. En försäkrad räknas som "gift" om hon eller han har make, registrerad partner eller sambo som är folkbokförd i samma bostad.

Särskilt bostadstillägg till pensionärer (SBTP)

Även SBTP är skattefritt och inkomstprövat. De som har en hög bostadskostnad och en låg disponibel inkomst i förhållande till bostadskostnaden kan få det särskilda bostadstillägget. SBTP betalas ut om inkomsten, efter avdrag för skälig bostadskostnad, understiger skälig levnadsnivå.

Taket för högsta bostadskostnad under 2024 är 7 500 kronor i månaden för ogift och 3 750 kronor för gift (oförändrat i förhållande till 2023).

Den skäliga levnadsnivå som SBTP är relaterad till är även under 2024 en tolfedel av 1,5357 prisbasbelopp för ogift respektive 1,2353 PBB för gift. I disponibel inkomst per månad år 2024 motsvarar det 7 333 kronor respektive 5 899 kronor.

Boendetillägg

Boendetillägget är ett bidrag till boendekostnader som kompletterar till exempel sjukpenning/rehabiliteringspenning i särskilda fall. Observera att boendetillägget och BTP är ömsesidigt uteslutande bidragsformer. Det innebär att om den försäkrade har rätt till BTP, har hon eller han inte rätt till boendetillägg.

Boendetillägget är utformat på samma sätt som BTP vad avser skillnaden mellan gifta och ogifta, det vill säga om den försäkrade bor ensam eller tillsammans med en livspartner. En nyhet som införts i boendetillägget är att hänsyn även tas till om den försäkrade har barn och i så fall hur många.

Beloppen i tabellen visar med andra ord det sammanlagda boendetillägget per hushåll:

	Ensamstående	Sammanboende	
		Den ena maken har boendetillägg	Båda makarna har boendetillägg
Utan barn	7 000 kr	3 500 kr	7 000 kr
Ett barn	8 000 kr	4 500 kr	8 000 kr
Två barn	8 500 kr	5 000 kr	8 500 kr
Tre eller flera barn	9 000 kr	5 500 kr	9 000 kr

I likhet med BTP är boendetillägget inkomstprövat, eftersom det i första hand är avsett för personer med de lägsta ersättningsnivåerna (till exempel aktivitetsstöd på lägsta nivå eller sjukpenning/rehabiliteringspenning i särskilda fall). Dessutom görs en samordning mellan boendetillägget och "vanligt" bostadsbidrag. Exempelvis barnfamiljer kan ha rätt till båda delarna. I sådana fall minskas boendetillägget med ett belopp som motsvarar det preliminära bostadsbidraget till hushållet.

Boendetillägget följer "grundförmånens" omfattning. Vid exempelvis halv sjukpenning betalas halvt boendetillägg.

Kontakta Försäkringskassan för mer information om reglerna för de olika ersättningarna – eller läs på forsakringskassan.se under rubriken Funktionsnedsättning.

Läs mer om arbets-
hjälpmedel i kapitlet
Rehabilitering på sid 148.

Vid funktionsnedsättning

Den som har en funktionsnedsättning, oavsett orsak, kan ha rätt till olika ersättningar från Försäkringskassan.

- ▲ **Merkostnadsersättning:** Det krävs att man behöver mer tidskrävande hjälp av en annan person för att klara sin dagliga livsföring, sitt arbete, sina studier eller att man har betydande merutgifter. Försäkrad som är blind, döv eller svårt hörselskadad har alltid rätt till ersättning.
- ▲ **Assistansersättning:** För den som behöver personlig assistent i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan för att klara sin dagliga livsföring.
- ▲ **Bilstöd:** Bidrag för att skaffa en särskilt utrustad bil eller för att anpassa en bil.
- ▲ **Arbetshjälpmedel:** Bidrag till den försäkrade och/eller arbetsgivaren för anpassning av arbetsplatsen och/eller anskaffning eller reparation av arbetshjälpmedel.

Avtalsgruppsjukförsäkring, AGS-KL

Avtalsgruppsjukförsäkring AGS-KL kompletterar ersättningar från Försäkringskassan under sjukpenningtid och tid med rehabiliteringspenning enligt socialförsäkringsbalken, SFB, under tid med sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt SFB.

När lämnar AGS-KL ersättning?

Dagersättning

Ersättning i form av dagsersättning under sjukpenningtid lämnas tidigast från och med dag 15 i sjukperioden, även om den försäkrade saknar rätt till sjuklön enligt lag (till exempel om hon eller han är korttidsanställd eller arbetslös som omfattas av efterskydd i AGS-KL).

Dagersättning lämnas dock redan från den första dagen när Försäkringskassan betalar ut smittbärrpenning (se sid 72–73) under tid då en försäkrad måste avstå från att arbeta därför att hon eller han är smittbärrare eller på grund av beslut enligt smittskyddslagen eller livsmedelslagen.

Månadersättning

Om sjukpenningtiden övergår till sjukersättning eller aktivitetsersättning lämnar AGS-KL månadersättning.

Förutsättningar för rätt till dags- eller månadersättning

För att ha rätt till dagsersättning eller månadersättning från AGS-KL måste följande förutsättningar vara uppfyllda. Den anställda ska:

- ▲ **ha en sjukpenninggrundande inkomst (SGI) som är fastställd av Försäkringskassan,**
- ▲ **ha varit anställd minst 90 dagar och fortfarande är anställd (eller har varit anställd i minst 90 dagar och är arbetslös/tjänstledig och omfattas av efterskydd),**
- ▲ **ha varit arbetsför till minst 25 procent sedan minst en vecka tillbaka innan försäkringen börjar gälla,**

Om den anställda när försäkringen ska börja gälla redan är sjukskriven, kan hon eller han inte få ersättning för den delen. Ersättning kan bara lämnas för en ytterligare nedsättning av arbetsförmågan – det vill säga utöver den som förelåg när den anställda började omfattas av försäkringen.

När kan ersättning inte lämnas

För den tid en anställd har rätt till sjuklön enligt lag (SjLL) eller kollektivavtal lämnas ingen ersättning från AGS-KL.

Vid arbetsskada lämnas ingen ersättning från AGS-KL om inkomstförlusten ersätts enligt socialförsäkringsbalkens bestämmelser om arbetsskada eller enligt TFA-KL eller annan trygghetsförsäkring. Detsamma gäller om inkomstförlusten ersätts enligt bestämmelserna om statligt personskadeskydd i SFB, enligt lag om statlig ersättning vid ideell skada med mera.

Rätten till AGS-KL-ersättning upphör senast den månad då den försäkrade fyller 66 år.

Mer om kvalifikationstid och försäkringsgrundande anställningstid

Kvalifikationstid

**Fullgjord kvalifikationstid =
anställd i sammanlagt
90 dagar inom 2 år.**

En av förutsättningarna för att ha rätt till ersättning från AGS-KL är att den försäkrade varit anställd i sammanlagt 90 dagar. Då har hon eller han fullgjort kvalifikationstiden. Vid beräkning av kvalifikationstid kan tidigare anställningar hos arbetsgivare som tecknat försäkringsavtal om AGS-KL, AGS, ITP eller KTP tillgodoräknas. Detta under förutsättning att någon del av den tidigare anställningen innehafts senast under de två år som närmast föregått den pågående anställningen.

Exempel på beräkning av kvalifikationstid:

Anita började hos A-kommunen den 1 januari 2024. Under år 2022 var hon anställd 60 dagar som taxichaufför hos en arbetsgivare som tecknat försäkringsavtal om AGS och därefter i 30 dagar hos X-kommunen. Genom anställningen som taxichaufför och hos X-kommunen har Anita 90 dagars kvalifikationstid under de senaste två åren. Därmed har hon fullgjort kvalifikationstiden och försäkringen gäller från första dagen i anställningen hos A-kommunen.

Försäkringsgrundande anställningstid

När kvalifikationstiden är fullgjord, så gäller försäkringen så länge anställningen varar (försäkringsgrundande anställningstid). Däremot får man inte vara borta från arbetet mer än sex månader i följd om det inte handlar om ledighet med lön, sjukdom eller hel ledighet enligt föräldraledighetslagen. Är man borta från arbetet mer än sex månader av andra orsaker så är den tiden inte försäkringsgrundande anställningstid. Läs mer under avsnittet om efterskydd sist i detta kapitel.

Så gäller AGS-KL vid sjukpenning

Till och med dag 360 i sjukperioden

Dagersättning från AGS-KL kompletterar sjukpenning enligt SFB men längst till och med dag 360 i den aktuella sjukperioden. Det gäller oavsett om Försäkringskassan betalar

sjukpenning på normalnivå eller på fortsättningsnivå, eftersom AGS-KL saknar den regel om sammanläggning av ersättningsdagar inom en ramtid (se sid 64) som finns för sjukpenning.

Ersättning vid sjukpenning på normalnivå

Ersättningen från AGS-KL när Försäkringskassan betalar sjukpenning på normalnivå med 80 procent av SGI är 12,887 procent av utbetalad sjukpenning.

Ersättning vid sjukpenning på fortsättningsnivå

När Försäkringskassan betalar sjukpenning på fortsättningsnivå med 75 procent av SGI lämnas dagsersättning med motsvarande 13,746 procent av utbetalad sjukpenning.

Särskild AGS-KL-förmån – gäller med övergångsregler

Särskild AGS-KL-förmån infördes den 1 juni 2018 och upphörde den 1 oktober 2022. Syftet med Särskild AGS-KL-förmån var att möjliggöra fortsatt ersättning från AGS-KL under en begränsad tid om Försäkringskassan (med hänvisning till 27 kapitlet 48 eller 49 §§ SFB) beslutat att inte betala sjukpenning.

Från och med den 1 oktober 2022 gäller Särskild AGS-KL-förmån med övergångsregler för ersättningsberättigade fall t.o.m. den 30 september 2022.

Månadsersättning under tid med sjuk- och aktivitetsersättning

Under tid med sjuk-/aktivitetsersättning lämnas månadsersättning från AGS-KL. Månadsersättningens storlek beräknas utifrån den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst vid insjuknandet.

Vid hel sjuk-/aktivitetsersättning betalas hel månadsersättning, vid sjuk-/aktivitetsersättning på 75 procent betalas månadsersättning på 75 procent, och så vidare.

Om en person redan är delvis arbetsförmögen när försäkringsskyddet ska träda i kraft kan försäkringen lämna ersättning för en ytterligare nedsättning av arbetsförmågan på minst 25 procent.

Exempel

En försäkrad har sjukpenning på 25 procent när försäkringsskyddet träder i kraft och beviljas senare sjukersättning på 50 procent. Från AGS-KL kan den försäkrade då få månadsersättning med 25 procent.

Hur länge betalas månadsersättningen?

Månadsersättning från AGS-KL betalas i regel från och med månaden efter den månad då

Detta innebär att dagsersättningen från AGS-KL förblir lika stor (10 procent av SGI) i båda fallen.

Vi hänvisar till 2022 års Handbok för information om denna kollektivavtalde förmån som nu upphört men gäller med övergångsregler för ersättningsbara fall inträffade den 30 september 2022 eller tidigare.

Månadsersättningens storlek beräknas utifrån sjukpenninggrundande inkomst vid insjuknandet + ersättningsgraden för sjuk-/aktivitetsersättning och betalas längst till och med månaden innan den försäkrade fyller 66 år.

Försäkringskassan beslutade om sjuk-/aktivitetsersättning. Om sjuk-/aktivitetsersättningen bryts och övergår till sjukpenning anses detta vara samma sjukperiod.

Månadsersättning lämnas längst till och med kalendermånaden före 66-årsdagen.

Läs mer om särskilda regler om sjukersättning vid arbete i kapitlet Rehabilitering på sid 152–153.

Om den försäkrade beviljats icke tidsbegränsad sjukersättning enligt de regler som gällde före den 1 juli 2008 får hon eller han arbeta enligt särskilda regler. Om arbetsinkomsten understiger ett fribelopp, minskas inte sjukersättningen – och därmed inte heller månadsersättningen från AGS-KL.

Fribeloppet vid hel sjukersättning är ett prisbasbelopp (57 300 kronor år 2024). Vid partiell sjukersättning gäller högre fribelopp.

När reduceringsinkomsten (som inkomsten från arbetet kallas vid denna så kallade steglösa avräkning) överstiger fribeloppet, minskas sjukersättningen med ett belopp som uppgår till 50 procent av reduceringsinkomsten. Detta gäller upp till ett tak på 8 prisbasbelopp (458 400 kronor 2024) Om reduceringsinkomsten är högre, minskas sjukersättningen krona för krona.

Månadsersättningen från AGS-KL minskas då i motsvarande proportion som sjukersättningen minskas.

Exempel på månadsersättningens storlek

Tabellerna visar exempel på hel månadsersättning i kronor i förhållande till den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst vid sjukfallets början.

Först följer exempel ur den ersättningstabell som gäller för sjukfall som inträffat senast den 31 december 2015.

Sjukpenninggrundande inkomst vid insjuknandet, kr	Månadsersättning, kr (gäller sjukfall som inträffat 2009-07-01 - 2015-12-31)
0 - <132 000	75
140 000	657
160 000	2 000
180 000	2 250
200 000	2 500
220 000	2 750
240 000	3 000
260 000	3 250
280 000	3 500
300 000	3 750
320 000	4 000
321 000 - >	4 013

För sjukfall som inträffar från och med den 1 januari 2016 gäller 4 150 kronor som högsta månadsersättning enligt ett avtal som slöts mellan parterna i slutet av 2015.

Nedan visas exempel på hel månadsersättning för sjukfall från och med den 1 januari 2016.

Sjukpenninggrundande inkomst vid insjuknandet, kr	Månadsersättning, kr (gäller sjukfall som inträffat 2016-01-01 eller senare)
0 – <135 000	75
140 000	438
160 000	1 767
180 000	2 250
200 000	2 500
220 000	2 750
240 000	3 000
260 000	3 250
280 000	3 500
300 000	3 750
320 000	4 000
330 000	4 125
332 000 – >	4 150

För sjukersättning och aktivitetsersättning gäller fortsatt ett inkomsttak på 7,5 prisbasbelopp.

Månadsersättning för inkomstdelar över 7,5 prisbasbelopp

Månadsersättning från AGS-KL betalas även på inkomstdelar över 7,5 prisbasbelopp. Hel månadsersättning beräknas enligt nedanstående tabell.

Inkomstunderlag i prisbasbelopp	7,5–20	20–30
Månadsersättning från AGS-KL	65 %	32,5 %

På inkomstdelar mellan 7,5–20 prisbasbelopp lämnas 65 procent i månadsersättning och på inkomstdelar mellan 20–30 prisbasbelopp lämnas 32,5 procent i ersättning. För inkomstdelar över 30 prisbasbelopp lämnas ingen ersättning.

Sedan den 1 november 2015 lämnas ersättning i förhållande till graden av arbetsförmåga. Om beslutet om sjuk-/aktivitetsersättning för inkomstdelar över 7,5 prisbasbelopp är fattat dessförinnan bygger ersättningen på minskningen av arbetstiden hos arbetsgivaren.

Värdesäkring

När en sjukperiod varat 24 månader i följd lämnas värdesäkringstillägg till månadsersättningen om prisbasbeloppet enligt socialförsäkringsbalken, SFB, har stigit sedan sjukperiodens början (på grund av höjning av det allmänna prisläget).

Skatteregler

Ersättningen från AGS-KL är skattepliktig inkomst.

Efterskydd

Efterskydd innebär att AGS-KL fortsätter att gälla även efter det att försäkringsgrundande anställningstid har upphört. En av förutsättningarna är dock att kvalifikationstiden har fullgjorts när anställningen upphör. En annan förutsättning för att efterskyddet ska gälla är att den försäkrade har en sjukpenninggrundande inkomst (SGI) enligt socialförsäkringsbalken, SFB.

Efterskyddet gäller under 720 dagar. Dagar med efterskydd förbrukas inte i vissa situationer. "Överhoppningsbara" dagar under efterskyddstiden är dagar med sjuklön enligt sjuklönelagen, sjukpenning, arbetsskadesjukpenning, smittbärarpenning, sjukersättning eller aktivitetsersättning. Sådana ersättningsdagar förbrukar inte dagar med efterskydd.

I följande situationer upphör efterskyddet:

- ▲ **Om den försäkrade saknar sjukpenninggrundande inkomst, SGI. Det kan hända exempelvis om den som blir arbetslös eller slutar sin anställning med avgångsvederlag inte anmäler sig som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen inom tre månader.**
- ▲ **Om den försäkrade slutar sin anställning utan att iaktta avtalsenlig uppsägningstid.**
- ▲ **Om den försäkrade får rätt till i huvudsak motsvarande förmåner på annat sätt.**
- ▲ **Om den försäkrade har varit anställd i sammanlagt 180 dagar hos en eller flera oförsäkrade arbetsgivare upphör efterskyddet.**

Efterskyddet kan även aktualiseras om den försäkrade är tjänstledig, till exempel för studier eller för att prova ett annat arbete.

Arbets-skada

Innehåll

Översikt – arbetsskada 95

Trygghetspyramiden 95

Sammanfattande översikt 96

Aktuellt 99

Nyheter i lagstiftningen 99

Prisbasbeloppet 2024 99

Nyheter i kollektivavtalet 99

Ny paragraf i försäkringsvillkoren 99

Afa Försäkrings stöd till forskning och utveckling 99

Afa Försäkrings webbaserade verktyg med statistik 100

Försäkringar vid arbetsskada 101

Vad är en arbetsskada? 102

Olycksfall i arbetet 102

Generellt angående ersättningsbart olycksfall 102

Vid arbete i hemmet 103

Färdolycksfall 103

Arbetssjukdomar (annan skadlig inverkan) 104

Smitta 104

Generellt angående ersättningsbar arbetsskada vid smitta 104

Vid smitta av covid-19 som ådragits i till exempel vårdarbete 105

Att förebygga och utreda arbetsskador 106

Arbetsskadeanmälan ska alltid göras 106

Förebyggande arbetsmiljöarbete 106

Prövning av arbetsskada 107

Afa Försäkring prövar arbetsskada enligt TFA-KL 107

Vid olycksfall i arbetet 107

Vid färdolycksfall som inte täcks av trafikskadelagen 107

Vid arbetssjukdom 108

Vid dödsfall 108

Försäkringskassan prövar arbetsskada enligt SFB 108

Skriftlig ansökan krävs för ersättning enligt SFB 108

Hur går prövningen till? 109

Bevisregel 109

Helhetsbedömning 109

Försäkrad i befintligt skick 109

Vetenskapligt stöd 109

Akuttid/invaliditetstid 110

Ekonomisk/medicinsk invaliditet 111

Ersättning för inkomstförlust under akuttid 112

Ersättning för inkomstförlust enligt lag 112

Sjuklön och sjukpenning 112

Arbetsskadesjukpenning vid karensavdrag och för karensdagar 112

Arbetsskadesjukpenning i förebyggande syfte 112

Ersättning för inkomstförlust enligt TFA-KL 112

- Olycksfall i arbetet 112
- Våld, misshandel och hot 113
- Synnerliga skäl 113
- Färdolycksfall 113
- Arbetssjukdom 113
- Smitta 114
- Skatteregler 114

Sammanfattning 115

Ersättning för sjukvårdskostnader och andra utgifter under akuttid 116

Ersättning för kostnader enligt SFB 116

Ersättning för kostnader enligt TFA-KL 116

- Olycksfall 116
- Färdolycksfall 116
- Arbetssjukdom 116
- Smitta 117
- Inget karenslöshetsbelopp tas ut 117

Ersättning för sveda och värk under akuttid 118

Ersättning för sveda och värk enligt SFB 118

Ersättning för sveda och värk enligt TFA-KL 118

- Sveda och värk per månad 2024 118

Rehabilitering 119

Ersättning för framtida inkomstförlust under invaliditetstid 120

Ersättning för inkomstförlust – livränta enligt SFB 120

- Tidpunkten för livränteprovning 120

- 69 år är slutålder för arbetsskadelivränta från och med 2023 120

Ersättning för inkomstförlust – livränta enligt TFA-KL 120

Värdesäkring av livräntor 121

- Livränta från Försäkringskassan enligt SFB 121
- Livränta från Afa Försäkring enligt TFA-KL 121

Sammanfattning: ersättning för inkomstförlust under akuttid och invaliditetstid 122

Ersättning för medicinsk invaliditet 123

Ersättning för medicinsk invaliditet enligt SFB 123

Ersättning för medicinsk invaliditet enligt TFA-KL 123

Ersättning för lyte och men samt särskilda olägenheter 123

- Engångsbelopp i kronor år 2024 för den som inte återgår i arbete efter skadan 124
- Engångsbelopp i kronor år 2024 för den som har återgått i arbete efter skadan och arbetar minst 25 procent 124

Ersättning för skador som påverkat utseendet 125

Ersättning för kostnader under invaliditetstid 125

Ersättning för kostnader enligt SFB 125

Ersättning för kostnader enligt TFA-KL 125

Ersättning vid dödsfall 126

Våld/misshandel/hot 126

Skadedatum från och med den 1 april 2012 126

Skadedatum före den 1 april 2012 126

Vållande 127

Vållandeprövning i allt färre fall 127

Så går vållandeprövningen till 127

Anmälan i ett vållandeärende 128

Hur ska utredningen göras? 128

Vållandenämndens bedömning 128

Omprövning 129

Synnerliga skäl 130

Vem/vilka bedömer om det föreligger
synnerliga skäl? 130

Preskription och efterskydd 131

Preskriptionstider i TFA-KL 131

Efterskydd i TFA-KL 131

Särskilda försäkringsvillkor om TFA-KL gällande förtroendevalda hos kommuner, regioner med flera 132

Försäkringsvillkor om TFA-KL för förtroendevalda 132

Ersättning för inkomstförlust 132

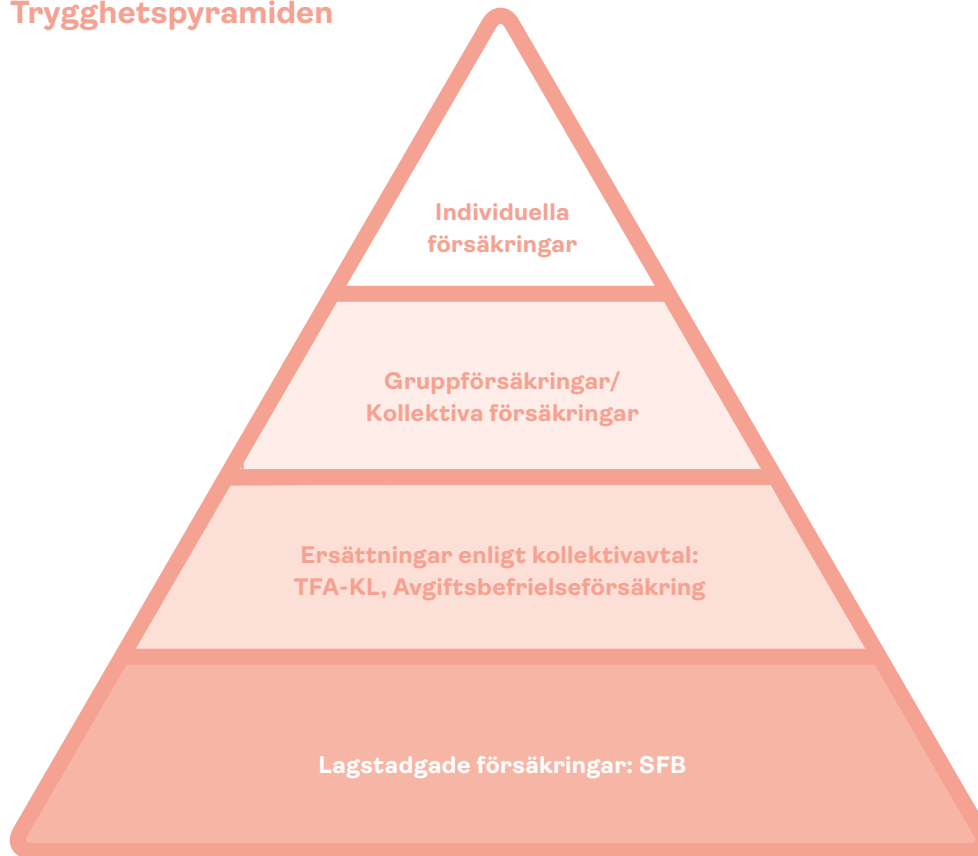
Vid skadeanmälan 132

TFA-KL för fackligt förtroendevalda 133

Vad göra med mycket "gamla" skadefall? 133

Översikt – arbetsskada

Trygghetspyramiden

SFB = Socialförsäkringsbalken.

TFA-KL = Trygghetsförsäkring vid arbetsskada för anställda i kommuner och regioner med flera.

Avgiftsbefrielseförsäkring = Om den anställda får sjukersättning, aktivitetsersättning eller arbetsskadelivränta enligt SFB betalar Avgiftsbefrielseförsäkringen pensionspremien enligt AKAP-KR, KAP-KL eller PFA i arbetsgivarens ställe.

Sammanfattande översikt

Observera att de grundläggande ersättningarna vid arbetsskada är desamma som vid annan medicinskt grundad arbetsförmåga. En arbetsskadad har alltså rätt till sjuklön, sjukpenning med mera som vid "vanlig" sjukdom. För en sammanfattning av dessa ersättningar, se den inledande sammanfattningstabellen i kapitlet Sjukdom. Vid dödsfall på grund av arbetsskada gäller dessutom samma grundläggande ersättningar som vid dödsfall av annan orsak, se kapitlet Dödsfall, inklusive den sammanfattande översikten i det kapitlets inledning.

I tabellen sammanfattas de ersättningar som vid arbetsskada kompletterar ersättningarna för övrig medicinskt grundad arbetsförmåga.

En kommentar till tabellen: I motsats till sammanfattningarna i andra kapitel, finns i arbetsskade-tabellen även äldre bestämmelser för kollektivavtalets Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA-KL. Det beror på att arbetsskadeärenden inte sällan är "långvariga" och att det är försäkringsvillkoren som gällde när skadan inträffade eller först visade sig som används i skaderegleringen.

Typ av skada	Tidpunkt	Försäkring	Ersättning
Alla typer av arbets-skador	Under sjukskrivningstid	Förmåner vid arbetsskada enligt socialförsäkringsbalken, SFB, avdelning C	Tandvård, sjukvårdskostnader utomlands samt särskilda hjälpmedel
	Vid bestående nedsättning av arbetsförmågan		Livränta motsvarande hela inkomstförlusten upp till 7,5 prisbasbelopp
Olycksfall i arbetet	Från Dag 1 eller senare, beroende på skadedatum.	Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA-KL	<p>Vid skadedag fr o m den 1 april 2012:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ersättning för inkomstförlust från första dagen Ersättning för sjukvårdskostnader och andra skadebetingade merkostnader utan karensbelopp och utan krav på visst lägsta belopp. <p>Vid skadedag före den 1 april 2012:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ersättning för inkomstförlust om skadan medfört sjukskrivning i minst 15 dagar Vid sjukskrivning kortare än 15 dagar: Ersättning för sjukvårdskostnader över karensbelopp och lägsta belopp Vid minst 15 dagars sjukskrivning: Ersättning för inkomstförlust samt för alla skadebetingade merkostnader över karensbelopp och lägsta belopp

Typ av skada	Tidpunkt	Försäkring	Ersättning
Färdolycksfall (utom olycksfall som täcks av trafikskadelagen)	Från Dag 1 eller Dag 15, beroende på skadedatum	Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA-KL	<p>Vid skadedag fr o m den 1 april 2012:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ersättning för sjukvårdskostnader och andra skadebetingade merkostnader utan karensbelopp och utan krav på visst lägsta belopp. <p>Vid skadedag före den 1 april 2012:</p> <ul style="list-style-type: none"> Vid sjukskrivning kortare tid än 15 dagar: Ersättning för sjukvårdskostnader över karensbelopp och lägsta belopp Vid minst 15 dagars sjukskrivning: Ersättning för alla skadebetingade merkostnader över karensbelopp och lägsta belopp
Olycksfall i arbetet och färdolycksfall (utom sådant som täcks av trafikskadelagen)	Vid minst 31 dagars sjukskrivning		Ersättning för sveda och värk från första dagen. Vid svår sveda och värk betalas ersättning oavsett sjukskrivningstidens längd
Arbetsjukdom (skadan ska kvarstå i mer än 180 dagar)	Under akut sjukdomstid. OBS! Olika regler beroende på visandedag		<p>Vid visandedag fr o m den 1 januari 2013</p> <ul style="list-style-type: none"> Ersättning för inkomstförlust samt sveda och värk Ersättning för alla skadebetingade merkostnader utan karensbelopp och utan krav på visst lägsta belopp <p>Vid visandedag from den 1 april 2012:</p> <ul style="list-style-type: none"> Alla skadebetingade merkostnader. Ersättning för inkomstförlust samt sveda och värk betalas bara vid visat vållande <p>Vid visandedag före den 1 april 2012:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ersättning för alla skadebetingade merkostnader över karensbelopp och lägsta belopp. Ersättning för inkomstförlust samt sveda och värk betalas bara vid visat vållande
Olycksfall i arbetet, färdolycksfall och arbetsjukdom	Vid medicinsk invaliditet		<ul style="list-style-type: none"> Ersättning för lyte och men Ersättning för inkomstförlust som inte ersätts enligt SFB Sjukvårdskostnader och andra skadebetingade merkostnader

Typ av skada	Tidpunkt	Försäkring	Ersättning
Alla typer av arbets- skador	Vid dödsfall p g a arbetsskada	Förmåner till efterlevande enligt socialförsäkrings- balken, SFB, avdelning F	<ul style="list-style-type: none"> • Ersättning för begravningskostnader • Omställningslivränta till make/registererad partner eller jämställd • Barnlivränta
		Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA-KL	<ul style="list-style-type: none"> • Ersättning för begravningskostnader: Skäligen kostnader efter samordning med SFB och TGL-KL • Ersättning för förlust av underhåll • Ersättning kan lämnas till nära anhörig även för psykiskt lidande

Aktuellt

Nyheter i lagstiftningen

Prisbasbeloppet 2024

Det av Statistiska centralbyrån årligen beräknade och av regeringen fastställda prisbasbeloppet för 2024 är 57 300 kronor, det vill säga 4 800 kronor högre än det för 2023. Prisbasbeloppets storlek påverkar samtliga socialförsäkringsersättningar och andra belopp som beräknas utifrån prisbasbeloppet.

Nyheter i kollektivavtalet

Ny paragraf i försäkringsvillkoren

Från och med den 1 januari 2024 har en ny paragraf införts i försäkringsvillkoren som innebär att Afa Försäkring har rätt att registrera anmälda skador till TFA-KL i ett för försäkringsbranschen gemensamt skadeanmälningsregister (GSR). Mer information om GSR och den behandling av uppgifter som förekommer i registret finns på afaforsakring.

Afa Försäkrings stöd till forskning och utveckling

En viktig del av Afa Försäkrings verksamhet är att minska arbetsskador och långvarig sjukfrånvaro. Därför finansierar Afa Försäkring forsknings- och utvecklingsprojekt inom arbetsmiljö- och hälsoområdet för att skapa förutsättningar för en god arbetsmiljö. Under 2023 beviljades anslag till 12 projekt inom kommun- och regionområdet med totalt 78 miljoner kronor.

2024 års budget för medel till forskning och utveckling inom kommun- och regionområdet uppgår till 64 miljoner kronor.

Verktyget finns på Afa Försäkrings webbplats afaforsakring.se/ohalsa-och-arbetsskador/analys-och-statistik/interaktivt-statistikverktyg.

Afa Försäkrings webbaserade verktyg med statistik

Afa Försäkring har tagit fram ett interaktivt, webbaserat verktyg där statistik för arbetsskador och sjukfrånvaro presenteras på ett nytt sätt. Statistiken kommer från Afa Försäkrings stora skadedatabas, ett register över alla de försäkringsärenden som Afa Försäkring hanterar.

I verktyget kan man exempelvis filtrera statistik över allvarliga arbetsskador och långvarig sjukfrånvaro utifrån yrkesgrupp. Sjukfrånvaro kan också filtreras efter diagnoser och arbetsolyckor efter händelsetyp. Ett exempel på händelsetyp är "fall från höjd". I verktyget finns en särskild rapport för kommuner och regioner.

Verktyget är ett komplement till Afa Försäkrings offentliga statistikrapporter som publiceras i pdf-format på webbplatsen afaforsakring.se/statistikrapporter.

Försäkringar vid arbetsskada

Den som skadas i samband med arbetet är försäkrad enligt lag och genom avtalsförsäkring:

- ▲ **De lagstadgade försäkringarna ger ett grundläggande ekonomiskt skydd för inkomstförlust och vissa kostnader som uppstår på grund av arbetsskadan.**
- ▲ **Avtalsförsäkringen ger ett kompletterande skydd för kostnader och inkomstförlust samt en ekonomisk kompensation för det lidande och den kroppsliga funktionsnedsättning som en skada kan medföra.**

Det lagstadgade försäkringsskydd som gäller vid arbetsskada är lagen om sjuklön (SjLL) och socialförsäkringsbalken (SFB).

Kollektivavtalets försäkringsskydd vid arbetsskada är Trygghetsförsäkring vid arbetsskada (TFA-KL) men också Avtalsgruppsjukförsäkringen AGS-KL. Bestämmelse om att teckna dessa försäkringar finns i kollektivavtalet mellan berörda arbetstagarorganisationer och arbetsgivare.

TFA-KL och AGS-KL	<ul style="list-style-type: none"> • gäller för alla kommun- och regionanställda • gäller för kommunalt förtroendevalda • handläggs av Afa Försäkring <p>Kollektivavtalets grundersättningar för inkomstförlust vid all sjukfrånvaro av medicinska skäl finns i AGS-KL. Därutöver gäller också TFA-KL som innehåller de specifika ersättningar som kan lämnas vid arbetsskada (olika regler för olika typer av arbetsskador).</p>	Kollektivavtal
Socialförsäkringsbalken (SFB), de bestämmelser som handlar om förmåner vid arbetsskada	<ul style="list-style-type: none"> • gäller för alla förvärvsarbetande i Sverige • handläggs av Försäkringskassan	Lag
Socialförsäkringsbalken (SFB), de bestämmelser som handlar om förmåner vid sjukdom	<ul style="list-style-type: none"> • gäller för den som arbetar och/eller är bosatt i Sverige • handläggs av Försäkringskassan	Lag
SjLL	<ul style="list-style-type: none"> • gäller fr o m den dag man börjar sin anställning; det finns dock vissa kvalificeringsregler • hanteras av arbetsgivaren	Lag

Vad är en arbetsskada?

Socialförsäkringsbalken (SFB) och TFA-KL har fyra olika definierade begrepp för arbetsskada, dessa är:

- ▲ **Olycksfall i arbetet**
- ▲ **Färdolycksfall**
- ▲ **Arbetssjukdom**
- ▲ **Smitta (i vissa fall)**

I detta avsnitt beskrivs begreppen Olycksfall i arbetet, Färdolycksfall, Arbetssjukdom och Smitta enligt SFB och TFA-KL. Hur prövning för godkännande av arbetsskada sker beskrivs i ett senare avsnitt.

Olycksfall i arbetet

Generellt angående ersättningsbart olycksfall

Det måste finnas ett samband med arbetet.

Förutsättningen för att ett olycksfall ska godkännas enligt SFB och TFA-KL är att olycksfallet har ett samband med arbetet eller arbetsförhållandena. Olycksfallet ska, som huvudregel, alltså ske på arbetsområdet där den försäkrade utför sitt arbete. Utöver det egentliga arbetet gäller rätten till ersättning även vid olycksfall som inträffar under exempelvis tjänsteresor och vid utbildning som beordrats av arbetsgivaren.

Händelsen ska vara kortvarig, ovanlig och oförutsedd.

Ett olycksfall är enligt SFB och TFA-KL en händelse som är kortvarig och i viss mån ovanlig och oförutsedd.

Dit räknas till exempel när någon halkar eller snubblar på något och faller omkull och skadar sig, skär sig på en kniv eller maskindel, fastnar eller klämmer sig i en maskin eller annat föremål, träffas med ett slag av ett föremål eller dylikt. Ett smärttillstånd som uppkommit medan man utför arbete innebär inte automatiskt att det kan betraktas som ett olycksfall. Det avgörande är händelseförloppet, alltså om skadan uppstod i en kortvarig, ovanlig och oförutsedd situation.

Som olycksfall bedöms också överfall eller hot som leder till fysisk eller psykisk skada.

Försäkringsskyddet gäller även om skadan orsakats av att den skadade brutit mot säkerhetsföreskrifter eller på annat sätt varit omdömeslös eller oaktsam. En arbetstagare kan dock förlora sitt försäkringsskydd om hon eller han skadas vid handlingar som är främmande för själva arbetet, till exempel under lek, okynne eller om hon eller han börjar slåss med arbetskamrater.

Olycksfall vid färd i samband med tjänsteresa, kurs eller liknande omfattas av försäkringarna. Fackliga förtroendevalda har motsvarande skydd under färd på arbetstid, om färden beror på den fackliga verksamheten.

Vid arbete i hemmet

Avgörande för om en skada ska bedömas som en arbetsskada enligt TFA-KL är vilken anknytning (samband) som skadan har med arbetet. Skadefall i hemmet bedöms i princip enligt samma regler som vid skada i arbetet. Till skillnad från arbete på arbetsplatsen krävs att olycksfallet har ett direkt samband med att den anställda utför sina arbetsuppgifter. Därutöver krävs att olycksfallet inte till övervägande del har sin grund i privatlivet.

Färdolycksfall

Olycksfall som inträffar under den vanliga direkta färden till eller från arbetet räknas som färdolycksfall. Färden anses påbörjad respektive avslutad när tröskeln till den egna bostaden passeras. Vid avvikelser från den vanliga vägen, eller vid ledighet för att utträta egna angelägenheter gäller inte SFB och TFA-KL.

Två avvikelser godtas dock. Den ena är avvikelse från den direkta färdvägen för att hämta eller lämna barn på förskola. Den andra avvikelsen som accepteras är vid samåkning om samåkningen sker regelbundet och om den valda färdvägen är en naturlig väg för samåkningen. Stannar en arbetstagare kvar på arbetsplatsen efter arbetstidens slut och arbetar övertid gäller försäkringarna, men däremot inte om hon eller han stannat kvar på arbetsplatsen av privata skäl.

Färdskador som täcks av trafikskadelagen omfattas av SFB men inte av TFA-KL. Trafikskadelagen gäller för skador som uppkommer vid trafik med trafikförsäkringspliktigt fordon, med andra ord är det trafikförsäkring som gäller och inte TFA-KL.

Färd i samband med måltidsraster mellan arbetsplats och måltidsställe eller för inköp av mat eller dryck till måltid på arbetsstället omfattas av SFB och TFA-KL. Däremot godtas inte avvikelser för matvaruinköp till det privata hushållet.

Mer information med konkreta exempel finns på afaforsakring.se.

Vid färd till och från arbetet omfattas man av SFB och TFA-KL.

Vid färdskada i trafik omfattas man inte av TFA-KL. Sådana skador ska anmälas till det inblandade fordonets trafikförsäkringsbolag.

Arbetsjukdomar prövas enligt SFB och TFA-KL.

Arbetsjukdomar (annan skadlig inverkan)

Med skadlig inverkan i arbetet menas att det finns något i arbetsmiljön som påverkar den fysiska eller psykiska hälsan ogynnsamt. SFB och TFA-KL har ett generellt skadebegrepp vilket innebär att oavsett vad det är i arbetsmiljön som leder till ohälsa så kan skadan prövas. Exempel på skadliga faktorer i arbetsmiljön är:

- ▲ tungt arbete eller olämpliga arbetsställningar som kan leda till rygg- eller ledbesvär,
- ▲ ensidigt arbete som kan orsaka muskel- och senskador,
- ▲ farliga ämnen som kan ge upphov till eksem, allergier, luftvägsbesvär och cancer,
- ▲ psykiskt påfrestande arbetsförhållanden som kan ge upphov till psykiska besvär eller psykosomatiska sjukdomar som till exempel magsår eller hjärtbesvär,
- ▲ vibrationer som kan skada blodkärl, nerver och leder,
- ▲ buller som kan ge upphov till hörselskador.

Smitta

Generellt angående ersättningsbar arbetsskada vid smitta

Som arbetsskada anses:

- ▲ Smitta som har uppkommit vid ett laboratorium där arbete med smittämnet bedrivs.
- ▲ Vissa smittsamma sjukdomar (bland annat salmonella, gulsot, TBC och covid-19) om den försäkrade smittats
  - vid arbete i sjukvårdsinrättning
  - i annat arbete vid behandling, vård eller omhändertagande av smittförande person
  - vid omhändertagande eller hantering av smittförande djur eller material.
- ▲ Sjukdom som är eller som när skadan inträffade var klassificerad som en samhällsfarlig sjukdom och sjukdomen har ådragits i arbete.

OBS! Om den smittsamma sjukdomen uppkommit till följd av ett olycksfall i arbetet till exempel vid ett stick på en kanyl så gäller reglerna för olycksfall och omfattar då alla slags smittsamma sjukdomar

Vid smitta av covid-19 som ådragits i till exempel vårdarbete

Covid-19 är sedan den 1 april 2022 inte längre klassificerad som en allmänfarlig eller samhällsfarlig sjukdom. Generellt ska exponering för coronaviruset i arbetet inte längre anmälas som allvarligt tillbud till Arbetsmiljöverket. Covid-19 ingår dock fortfarande i förteckningen över smittsamma sjukdomar i bilagan till förordning (1977:284) om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd. Det innebär att smittan kan räknas som arbetsskada och att sådan smitta under vissa förutsättningar kan ge rätt till ersättning enligt TFA-KL.

Att förebygga och utreda arbetsskador

Praktiska utredningstips vid olika typer av arbetsskador finns i kapitlet Anmälan och annat praktiskt under rubriken Arbetsskada.

Ansökan om Ersättning enligt sfb: För att Försäkringskassan ska pröva rätten till ersättning enligt SFB, ska den skadade fylla i en särskild ansökan om ersättning. Om skadan medför en tandskada, ska den skadade ansöka om ersättning för tandvårdskostnaden. Om skadan leder till att arbetsförmågan blir nedsatt för minst ett år framåt, ska den skadade ansöka om livränta.

Läs gärna mer om systematiskt arbetsmiljöarbete och ladda ned material på Sveriges Kommuner och Regioners webbplats, skr.se

När en arbetsskada har inträffat, är det viktigt att den både anmäls och utreds ordentligt. De erfarenheter och den kunskap som kan vinnas av när det inträffar en arbetsskada är en viktig del i det skade- och ohälsöförebyggande arbetet såväl nationellt som på enskilda arbetsplatser.

Arbetsskadeanmälan ska alltid göras

Vid arbetsskada ska anmälan göras till både Försäkringskassan och Afa Försäkring. Se sid 274–278 i kapitlet Anmälan och annat praktiskt.

Samtliga anmälningar till Försäkringskassan databearbetas inom ISA (informationssystemet om arbetsskador) vid arbetsmiljöverket. Det insamlade materialet utgör underlag för forskning kring arbetsskador samt inriktningen av Arbetsmiljöverkets och Arbetsmiljöinspektionens tillsynsverksamhet.

Anmälan om arbetsskada till Afa Försäkring fyller två syften. Dels ligger den till grund för bedömning av den skadades rätt till ersättning, dels fyller anmälan en funktion som informationskälla för att förebygga arbetsskador.

Den kollektivavtalade arbetsskadeförsäkringen TFA-KL kan ge hjälp och stöd i arbetsmiljöarbetet dels genom generell information, dels genom råd till enskilda arbetsplatser. De uppgifter om en skadas uppkomstsätt som lämnas på anmälan till TFA-KL bearbetas inom vad som kallas TSI (Trygghetsförsäkringens skadeinformationssystem). De skadeuppgifter som finns i TSI är främst till för att identifiera de yrken, arbetsuppgifter, aktiviteter och maskiner som är särskilt förknippade med medicinsk allvarlighet och lång sjukskrivning.

Förebyggande arbetsmiljöarbete

Arbetsgivaren är skyldig att tillsammans med de anställda genomföra det som kallas för systematiskt arbetsmiljöarbete av arbetsmiljön på arbetsplatsen. Med det menas bland annat att arbetsgivaren ska ta hänsyn till arbetsmiljöaspekter vid planering och ledning av arbetet. Arbetsgivaren ska också kontrollera att det förebyggande arbetsmiljöarbetet gett avsett resultat. I det systematiska arbetsmiljöarbetet ingår att arbetsgivaren kontinuerligt ska dokumentera hur arbetet fortskrider. Om det finns anmälda arbetsskador bör erfarenheterna från dessa (skadeorsaker, hur skadan inträffat och så vidare) användas i det systematiska arbetsmiljöarbetet som grund med syfte att förbättra arbetsmiljön. Systematiskt arbetsmiljöarbete, SAM, regleras i Arbetsmiljöverkets föreskrift med samma namn (AFS 2001:1).

Prövning av arbetsskada

Afa Försäkring prövar arbetsskada enligt TFA-KL

2012 och 2013 kom de kommunala avtalsparterna överens om ett flertal förbättringar i avtalet om TFA-KL. Som framgår av sammanfattningen nedan gäller ändringarna från olika skade-/visandedatum.

Vid olycksfall i arbetet

▲ **Arbetsförmåga.**

- Vid skadedatum från och med den 1 april 2012: Inkomstförlust från första dagen.
- Vid skadedatum före den 1 april 2012: Inkomstförlust vid minst 15 dagars arbetsförmåga.

▲ **Våld/misshandel/hot.**

- Vid skadedatum från och med den 1 april 2012: Inkomstförlust utan krav på minst 8 dagars arbetsförmåga.
- Vid skadedatum före den 1 april 2012: Inkomstförlust vid minst 8 dagars arbetsförmåga.

▲ **Kostnader.**

- Vid skadedatum från och med den 1 april 2012: Alla skadebetingade kostnader utan karensbelopp och lägsta belopp.
- Vid skadedatum före den 1 april 2012: Kostnader som överstiger 599 kronor. Läkar- och sjukvårdskostnader från första dagen och andra skadebetingade kostnader vid minst 15 dagars arbetsförmåga.

▲ **Sveda och värk, vid minst 31 dagars arbetsförmåga.**

▲ **Tandskada (vid förlust av egen tand).**

▲ **Vid kvarstående medicinsk funktionsnedsättning/vanprydande ärr.**

▲ **Vid synnerliga skäl.**

Vid färdolycksfall som inte täcks av trafikskadelagen

▲ **Kostnader.**

- Vid skadedatum från och med den 1 april 2012: Alla skadebetingade kostnader utan karensbelopp och lägsta belopp.
- Vid skadedatum före den 1 april 2012: Kostnader som överstiger 599 kronor. Läkar- och sjukvårdskostnader från första dagen och andra skadebetingade kostnader vid minst 15 dagars arbetsförmåga.

Ersättning vid arbetsskada kan lämnas vid flera tidpunkter under en längre period efter skadedatum eller visandedatum. Det som styr ersättningen enligt TFA-KL är de villkor som gällde på skade-/visandedagen. Därför redovisas i år även vad som gäller för de skador med skadedatum respektive visandedatum före de ändringar som började gälla 2012 och 2013.

Även vid ännu tidigare skade-/visandedatum gäller bestämmelserna i skade-/visandeårets upplaga av villkoren för TFA-KL. Tidigare gällande villkor finns i form av pdf-filer på afaforsakring.se.

- ▲ Sveda och värk vid sjukskrivning minst 31 dagar.
- ▲ Tandskada (vid förlust av egen tand).
- ▲ Vid kvarstående medicinsk funktionsnedsättning/vanprydande ärr.

Vid arbetssjukdom

Observera kravet på att sjukdomen ska ha kvarstått i 180 dagar efter att den visade sig. Det är förutsättningen för att Afa Försäkring ska kunna pröva rätten till ersättning.

- ▲ Om skadan kvarstått i mer än 180 dagar och godkänts av Försäkringskassan eller finns upptagen i förteckning till ILO-konventionen.
  - Vid visandedag från och med den 1 januari 2013: Inkomstförlust samt sveda och värk från första dagen.
  - Vid visandedag före den 1 januari 2013: Inkomstförlust samt sveda och värk endast vid visat vållande.
- ▲ Tandskada (vid förlust av egen tand).
- ▲ Vid kvarstående medicinsk funktionsnedsättning/vanprydande ärr.

Vid dödsfall

- ▲ Begravningskostnader.
- ▲ Förlust av underhåll.
- ▲ Psykiskt lidande hos anhörig.

Försäkringskassan prövar arbetsskada enligt SFB

- ▲ Vid arbetsoförmåga som medför en bestående inkomstförlust. Den vanligaste situationen är då det är aktuellt med livränta, det vill säga då en bestående arbetsoförmåga, som kan vara hel eller partiell, ska ersättas med arbetsskadelivränta enligt SFB.
- ▲ Vid skada som medför
  - kostnader för tandvård,
  - behov av särskilda hjälpmedel,
  - sjukvård utomlands.
- ▲ Vid dödsfall.

Skriftlig ansökan krävs för ersättning enligt SFB

Det räcker inte att skadeanmäla till Försäkringskassan. För att få sin rätt till ersättning prövad måste den försäkrade ansöka om det skriftligen hos Försäkringskassan. Försäkringskassan har en särskild blankett för ansökan.

Hur går prövningen till?

Vid prövningen av om skadan ska anses vara en arbetsskada använder Försäkringskassan en bevisregel. Den senaste bevisregeln, som finns i socialförsäkringsbalken, gäller för skadefall som inträffat eller visat sig från och med den 1 juli 2002.

För äldre skadefall gäller de tidigare bestämmelserna. Eftersom särskilt arbetsjukdomar kan utvecklas under lång tid, är det viktigt att känna till att det finns äldre regler som kan gälla i ärenden som kommer upp till bedömning idag.

Bevisregel

En skada ska godkännas som arbetsskada om övervägande skäl talar för det. Det innebär att det ska vara mer sannolikt att sjukdomen eller besvären beror på arbetet än på andra orsaker.

Helhetsbedömning

Bevisregeln gäller för alla slags arbetsskador, men mest påverkar den prövningen av arbetsjukdom. Försäkringskassan gör en helhetsbedömning av samtliga faktorer som har betydelse i ärendet, bland annat:

- ▲ **Har det i arbetsmiljön funnits någon faktor som kan ge upphov till de besvär som den försäkrade har?**
- ▲ **Hur länge och hur intensivt har den försäkrade varit utsatt för den skadliga inverkan?**
- ▲ **Hur har sjukdomen utvecklats och vad har den medicinska utredningen visat?**
- ▲ **Har den försäkrade utom arbetet varit utsatt för skadliga faktorer som kan ge upphov till en sådan skada som hon eller han har – och i så fall i vilken omfattning?**

Vid bedömningen tar man hänsyn både till skäl som talar för och emot att skadan är orsakad av arbetet. Om övervägande skäl talar för det ska skadan bedömas som arbetsskada.

Försäkrad i befintligt skick

Arbetsskadebedömningen ska göras individuellt, utifrån den försäkrades fysiska och psykiska förutsättningar – inte med utgångspunkt från en "normalperson". Man är alltså försäkrad "i befintligt skick". Samtidigt ska en rimlighetsavvägning göras så att det som enbart är skadligt för en extremt känslig person inte ska betraktas som skadlig inverkan.

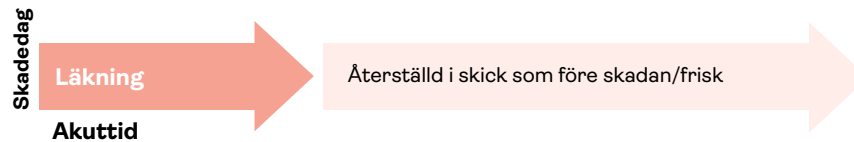
Vetenskapligt stöd

Det ska finnas ett vetenskapligt stöd för att skadan är en arbetsskada. Det ska alltså finnas sakkunskap om att det är orsakssamband mellan den typ av skada som den försäkrade har och någon faktor i arbetet.

Akuttid/invaliditetstid

Vid personskador i försäkringssammanhang talar man ofta om akuttid och invaliditetstid. Vilken typ av ersättning som lämnas är ofta beroende av detta. Även ersättningarna från TFA-KL är olika beroende på om det gäller akuttid eller invaliditetstid. Därför kan det vara på sin plats med en kort beskrivning av vad som är akuttid respektive invaliditetstid.

Normalförloppet vid en personskada är i korthet följande:

eller

Den tid som läkning pågår från det att skadan inträffar tills det man är helt återställd eller den dag då behandling inte kommer att innebära en ytterligare förbättring benämns som akuttid (akut sjukdomstid).

Om skadan leder till för framtiden bestående besvär benämns tiden från och med den dag då detta konstateras för invaliditetstid.

Ekonomisk/medicinsk invaliditet

En skada kan leda till ekonomisk och/eller medicinsk invaliditet. Ekonomisk invaliditet innebär att den skadade gör en inkomstförlust på grund av den arbetsförmåga som skadan medfört. Inkomstförlusten kan uppstå om den skadade måste arbeta deltid i stället för heltid. Det kan också vara så att den skadade på grund av sin skada inte kan arbeta kvar i samma yrke som före skadan utan måste omskola sig till annat yrke med lägre inkomst. En ekonomisk invaliditet är alltså relaterad till förmågan att skaffa sig inkomst.

Till skillnad mot ekonomisk invaliditet är den medicinska invaliditeten relaterad till den kroppsliga funktionsnedsättning som är orsakad av skadan. Det kan till exempel vara amputation av ett finger, känselnedsättning, hörselnedsättning eller en kraftnedsättning i arm eller ben.

Försäkringskassan gör enbart en bedömning av den ekonomiska invaliditeten, det vill säga förmågan att skaffa sig inkomst efter skadan.

Afa Försäkring bedömer den medicinska invaliditeten/funktionsnedsättningen.

Detta kan innebära att Försäkringskassan bedömer att den skadade har 100 procent ekonomisk invaliditet medan Afa Försäkring för samma person kan bedöma den medicinska invaliditeten till 5 procent. Försäkringskassan ersätter den ekonomiska invaliditeten med livränta enligt SFB och Afa Försäkring lämnar ersättning för den medicinska invaliditeten enligt TFA-KL.

Det kan också vara så att den skadade kan återgå till sitt gamla arbete och arbeta som tidigare med en funktionsnedsättning som Afa Försäkring bedömt till 5 procent medicinsk invaliditet. Detta innebär då att den skadade inte får någon ersättning för inkomstförlust från Försäkringskassan enligt SFB. Däremot lämnar Afa Försäkring ersättning för den medicinska invaliditeten enligt TFA-KL.

Ekonomisk invaliditet = nedsatt förmåga på grund av skadan att skaffa sig inkomst.

Medicinsk invaliditet = kroppslig funktionsnedsättning på grund av skadan.

Ersättning för inkomstförlust under akuttid

De lagstadgade grundersättningarna vid sjukfrånvaro på grund av arbetsskada är desamma som vid medicinskt grundad arbetsoförmåga av annan orsak. Dessa grundläggande ersättningar enligt sjuklönelagen och socialförsäkringsbalken (SFB) – huvudsakligen sjuklön och sjukpenning – beskrivs ingående i kapitlet Sjukdom.

Ersättning för inkomstförlust enligt lag

Sjuklön och sjukpenning

Lagstadgad sjuklön enligt SjLL (lagen om sjuklön) och sjukpenning enligt SFB betalas ut som vid vanlig sjukdom.

Arbetsskadesjukpenning vid karensavdrag och för karensdagar

Om Försäkringskassan har beviljat livränta enligt SFB betalas ersättning för två karensavdrag/karensdagar om den försäkrade varit sjukskriven för arbetsskadan. Den här ersättningen kallas arbetsskadesjukpenning för inkomstförlust och ersättningen för ”två sjukdagar” (som det står i SFB) är en schablon. Om den försäkrade kan visa att hon eller han haft fler än två sjukdagar med inkomstförlust, har hon eller han rätt till arbetsskadesjukpenning även för dessa. Den försäkrade måste ansöka själv på en särskild blankett.

Arbetsskadesjukpenning i förebyggande syfte

En försäkrad kan få arbetsskadesjukpenning i förebyggande syfte om Försäkringskassan godkänt att hon eller han avhåller sig från arbete i syfte att förebygga att en arbetsskada uppstår, återuppstår eller förvärras.

Ersättning för inkomstförlust enligt TFA-KL

Olycksfall i arbetet

Vid olycksfall i arbetet lämnar TFA-KL ersättning för inkomstförlust från första dagen. Detta gäller för olycksfall som inträffar från och med den 1 april 2012. För olycksfall med tidigare skadedatum gäller att skadan ska ha medfört sjukskrivning minst 15 dagar (i en följd eller som flera kortare perioder). Ersättningen beräknas på den sjukpenninggrundande inkomsten enligt följande:

Förmånen är en parallell till förebyggande sjukpenning (läs mer i kapitlet Rehabilitering, sid 148–149).

- ▲ **Insjuknandedagen** 100 %
- ▲ **Sjukdag 2–14** 20 % av inkomsten upp till sjukpenningens inkomsttak. Ersättning för hela förlusten på lönedelar över sjukpenningens inkomsttak.
- ▲ **Sjukdag 15–90** 10 % av inkomsten upp till sjukpenningens inkomsttak (20 % om den anställda inte har rätt till sjuklön enligt kollektivavtal). Ersättning för hela förlusten på lönedelar över sjukpenningens inkomsttak.
- ▲ **Sjukdag 91–** 20 % av inkomsten upp till sjukpenningens inkomsttak. Ersättning för hela förlusten på lönedelar över sjukpenningens inkomsttak.

Sjukpenningens inkomsttak är 10 prisbasbelopp.

Våld, misshandel och hot

Vid våld, misshandel och hot som jämställs med våld ersätter TFA-KL hela inkomstförlusten. Detta gäller vid skador som inträffat från och med den 1 april 2012. För skador som inträffade dessförinnan gällde att skadan skulle ha medfört minst 8 dagars arbetsförmåga i sträck.

Synnerliga skäl

Vid synnerliga skäl har det inte heller före den 1 april 2012 funnits något krav på lägsta sjukskrivningstid för att TFA-KL ska ersätta hela inkomstförlusten.

Färdolycksfall

Ersättning för inkomstförlust under akuttid lämnas inte för färdolycksfall. Dock kan ersättning lämnas vid varaktig arbetsförmåga/invaliditetstid om färdolycksfallet inte omfattas av trafikskadelagen. Från AGS-KL kan däremot ersättning lämnas dag 91–360.

Arbetssjukdom

Nya villkor gäller för godkända arbetssjukdomar med visandedag den 1 januari 2013 eller senare. Kravet på visat vållande har avskaffats och därmed kan den skadade få ersättning från TFA-KL för hela sin inkomstförlust från första dagen.

Vid arbetssjukdomar med tidigare visandedag gäller fortfarande de gamla villkoren. De innebär att ingen ersättning för inkomstförlust lämnas från TFA-KL. Från AGS-KL kan däremot ersättning lämnas dag 91–360. Vid vållande lämnas dock full ersättning för inkomstförlust från och med den första sjukskrivningsdagen och dessutom ersättning för sveda och värk.

Smitta

Rätten till ersättning är beroende av om smittan har framkallats av olycksfall eller genom annan påverkan. Om smittan har uppkommit genom olycksfall lämnas ersättning som vid olycksfall enligt ovan.

Om smittan uppkommit genom annan påverkan (se listan på sid 104) lämnas ersättning för inkomstförlust som vid arbetssjukdom, det vill säga under förutsättning att sjukdomen kvarstått i minst 180 dagar efter att den visat sig.

Skatteregler

All ersättning för inkomstförlust är skattepliktig.

Sammanfattning

Ersättning med rätt till sjuklön enligt avtal (AB)

Exempel på ersättning för inkomstförlust enligt lag och kollektivavtal under akuttid. Diagrammet gäller olycksfall i arbetet samt arbetssjukdom med visandedag den 1 januari 2013 eller senare. Vid olycksfall beräknas ersättning från TFA-KL under sjukpenningtid på den sjukpenninggrundande inkomsten. Vid arbetssjukdom beräknas motsvarande ersättning på inkomsten som öskadad.

Lönedel	Ersättning från TFA-KL för karensavdrag	Ersättning från TFA-KL:				
		20%	10%	20%	25%	
över 10 prisbb	Sjuklön enligt lag 80 %	Sjuklön enligt kollektivavtal cirka 90 %	Sjuklön enligt kollektivavtal cirka 80 %	Sjuklön enligt kollektivavtal cirka 75 %		
under 10 prisbb	Ersättning från TFA-KL	20%	Ersättning från TFA-KL: 10%	Ersättning från TFA-KL: 20%		Ersättning från TFA-KL: 25%
				Sjuklön enligt lag 80 %	Sjuklön enl. koll.avtal 10 %	Från Försäkringskassan: Sjukpenning på normalnivå cirka 80 % av SGI
Dag	-14	15-90	91-360	361-365	366-	Frisk

Ersättning med rätt till sjuklön enligt avtal (AB)

Exempel på ersättning för inkomstförlust enligt lag och kollektivavtal under akuttid. Diagrammet gäller arbetssjukdom med visandedag 31 december 2012 eller tidigare.

Lönedel	Karensavdrag	Ersättning från TFA-KL:				
		20%	10%	20%	25%	
över 10 prisbb	Sjuklön enligt lag 80 %	Sjuklön enligt kollektivavtal cirka 90 %	Sjuklön enligt kollektivavtal cirka 80 %	Sjuklön enligt kollektivavtal cirka 75 %		
under 10 prisbb	Ersättning från TFA-KL	20%	Ersättning från TFA-KL: 10%	Ersättning från TFA-KL: 20%		Ersättning från TFA-KL: 25%
				Sjuklön enligt lag 80 %	Sjuklön enl. koll.avtal 10 %	AGS-KL 10 %
Dag	-14	15-90	91-360	361-365	366-	Frisk

Ersättning för sjukvårdskostnader och andra utgifter under akuttid

Ersättning för kostnader enligt SFB

Från Försäkringskassan får den skadade ersättning enligt socialförsäkringsbalken, SFB, för nödvändiga kostnader för särskilda hjälpmedel och för sjukvård utomlands. Vid tandskador ersätts behandlingskostnader. I övrigt får den skadade betala sjukvårdsavgifter på vanligt sätt upp till högkostnadsskydd som vid "vanlig" sjukdom.

Ersättning för kostnader enligt TFA-KL

En skada medför ofta merkostnader. Exempel på detta är läkar- och sjukvårdskostnader men det kan även vara kostnad för hjälp av annan som utför sysslor som den skadade inte själv klarar av. En förutsättning för att få ersättning för kostnader är att arbetsskadan lett till arbetsoförmåga.

För att ersättning ska kunna lämnas från TFA-KL ska merkostnaden vara skadebetingad, nödvändig och skälig. Kortfattat innebär detta att kostnaden ska vara orsakad av skadan, inte kunna undvikas och inte kunna lösas på ett billigare sätt.

Olycksfall

Vid olycksfall som inträffat från och med den 1 april 2012 kan ersättning lämnas för:

- ▲ **läkar- och sjukvårdskostnader, samt skäliga merkostnader för skadade kläder, glasögon och dylikt. Ersättning för kostnader lämnas enligt skadeståndsrättsliga regler.**

Ersättningen lämnas dessutom utan karensbelopp (se sid 107 och 117) och krav på lägsta belopp.

Färdolycksfall

Ersättning för kostnader lämnas som vid olycksfall enligt ovan.

Arbetssjukdom

Om skadan kvarstår efter 180 dagar och är godkänd av Försäkringskassan eller finns upptagen i ILO-konventionen och är godkänd som arbetsskada lämnas ersättning för läkar- och sjukvårdskostnader och andra merkostnader som beror på skadan.

Smitta

Om smittan uppkommit genom ett olycksfall till exempel genom ett stick lämnas ersättning för kostnader som vid olycksfall enligt ovan.

Däremot lämnas ersättning för kostnader som vid arbetssjukdom i de situationer som räknas upp på sid 104 och under förutsättning att sjukdomen kvarstått i minst 180 dagar efter visandedagen.

Inget karensbelopp tas ut

Sedan den 1 april 2012 tas inget karensbelopp ("självrisk") ut för skador med skade-/visandedag från och med då. Vid vållande, våld/misshandel/hot eller synnerliga skäl tillämpades inte heller tidigare något karensbelopp.

För skador som inträffat före 1 april 2012 gäller 500 kronor som karensbelopp.

Ersättning för sveda och värk under akuttid

Ersättning för sveda och värk enligt SFB

Ingen ersättning lämnas.

Ersättning för sveda och värk enligt TFA-KL

Under akut sjukdomstid lämnas ersättning för sveda och värk (ersättning för fysiskt och psykiskt lidande av övergående natur). Med akuttid menas den tid då skadan är under behandling och läkning. Det betyder dock inte att hela sjukskrivningstiden alltid räknas som akuttid. Om en person till exempel är sjukskriven på grund av väntan på omskolning eller nytt arbete är det normalt inte akuttid.

Ersättning för sveda och värk vid olycksfall lämnas i regel endast om sjukskrivningen varat i 31 dagar eller mer. Ersättningen lämnas då från och med första sjukskrivningsdagen.

Ersättning vid arbetsjukdom som visats före den 1 november 2003 lämnas som regel tidigast från den 91:a dagen efter visandedagen. Vid arbetsjukdom som visats från och med den 1 november 2003 lämnas normalt inte någon ersättning för sveda och värk. Vid vållande lämnas dock ersättning för sveda och värk oavsett sjukperiodens längd (enligt skadeståndsrätten). Vid visandedag från och med den 1 januari 2013 lämnas enligt den nya § 22a i TFA-KLs villkor ersättning för sveda och värk enligt skadeståndsrättsliga regler, det vill säga oavsett sjukperiodens längd.

Ersättning för sveda och värk avser att ge den skadade en ekonomisk kompensation för fysiskt och psykiskt lidande och obehag under läkningsprocessen (den akuta sjukdomstiden). Ersättningens storlek beror på hur svår skadan är, typ av behandling, läkningstid med mera.

Observera att det numera finns flera "generationer" villkor för sveda och värkbestämmelsen i TFA-KL. Vilken upplaga av villkoret som tillämpas beror på arbetsjukdomens visandedag.

Sveda och värk per månad 2024

Ersättning	under tolv månader från skadedagen	efter ett år från skadedagen
Vid sjukhusvård		
▲ Svår skada	7 300 kr	4 900 kr
▲ Annan skada	5 500 kr	3 700 kr
Ersättning	under tolv månader från skadedagen alt. från utskrivning från sjukhus (dock längst under tolv månader från skadedagen)	efter ett år från skadedagen
Annan vård än sjukhusvård, t ex i hemmet	3 100 kr	2 000 kr

Rehabilitering

Många kan återgå i arbete efter en tids sjukskrivning utan särskilda åtgärder. I andra fall krävs rehabilitering. Det är ett samlingsnamn för olika slags åtgärder av medicinsk, psykologisk, social och arbetsinriktad art för att hjälpa sjuka och skadade att få tillbaka bästa möjliga förmåga att fungera normalt.

Läs mer om rehabilitering och vilka ersättningar som då kan vara aktuella, i det särskilda kapitlet som börjar på sid 135.

Ersättning för framtida inkomstförlust under invaliditetstid

Ersättning för inkomstförlust – livränta enligt SFB

Om den skadade har fått sin förmåga att skaffa sig inkomst nedsatt med minst en femtondel har hon/han rätt till ersättning i form av livränta. Livränta betalas dock inte om inkomstförlusten under året understiger en fjärdedel av prisbasbeloppet.

7,5 prisbasbelopp år 2024 motsvarar 429 750 kronor, det vill säga 35 812 kronor i månaden. Livräntans inkomsttak ligger kvar på 7,5 prisbasbelopp och alltså inte på 10 prisbasbelopp som sjukpenningens inkomsttak.

Livräntan ska kompensera för den inkomstförlust som den skadade gjort på grund av arbetsskadan. Syftet med livräntan är att den skadade ska försättas i samma ekonomiska situation som om skadan aldrig hade inträffat. Huvudregeln är dock att det finns ett tak på 7,5 prisbasbelopp. Om årsinkomsten överstiger 7,5 prisbasbelopp täcker livräntan inte den del som överstiger taket. Undantaget är om den skadade helt eller delvis återgår i arbete. Då kan, enligt Försäkringskassans vägledande instruktion, även inkomstförluster över 7,5 prisbasbelopp ersättas med livränta.

Livräntan från Försäkringskassan är skattepliktig och pensionsgrundande.

Tidpunkten för livränteprövning

Rätten till livränta kan prövas när förmågan att skaffa sig inkomst bedöms vara nedsatt varaktigt eller för minst ett år framåt.

69 år är slutålder för arbetsskadelivränta från och med 2023

Huvudregeln är att livränta från Försäkringskassan betalas längst till och med månaden före den månad då den försäkrade fyller 66 år. Men om en person, som fortsatt arbeta efter 66 års ålder, råkar ut för en arbetsskada betalas livränta under en längre tid. "Slutåldern" i detta sammanhang är den ålder till vilken en anställd har rätt att vara kvar i anställning. Under 2023–2025 är denna så kallade LAS-ålder 69 år (68 år under 2020–2022) och som en konsekvens av detta är 69 år från och med 2023 även slutåldern för arbetsskadelivränta.

Ersättning för inkomstförlust – livränta enligt TFA-KL

Vid inkomstförlust som inte ersätts av livränta enligt SFB eller på annat sätt, kan TFA-KL lämna kompletterande ersättning.

Livränta från TFA-KL kan betalas vid:

- ▲ **årsinkomst över 7,5 prisbasbelopp.**
- ▲ **årsinkomst under 7,5 prisbasbelopp om inkomstförlusten är mindre än en femtondel.**

TFA-KL lämnar alltså inte ersättning för inkomstförlust under invaliditetstid vid inkomst under 7,5 prisbasbelopp då Försäkringskassan betalar ut livränta.

När den skadade har fyllt 66 år, reduceras livräntan från TFA-KL med hälften.

Den skadade kan i stället för livränta erhålla ersättningen i form av ett engångsbelopp.

Livräntan är skattepliktig och pensionsgrundande vid periodisk utbetalning. Utbetalning i form av ett engångsbelopp som motsvarar värdet av livräntan är enligt lag inte pensionsgrundande. Vid utbetalning som engångsbelopp är 40 procent av beloppet fritt från inkomstskatt. Den skattefria delen är dock maximerad till 15 prisbasbelopp.

Värdesäkring av livräntor

Livränta från Försäkringskassan enligt SFB

Livräntor enligt socialförsäkringsbalken (inklusive de som beviljats enligt den tidigare gällande lagen om arbetsskadeförsäkring, LAF) värdesäkras med en kombination av prisbasbeloppet och förändringar i samhällets genomsnittliga lönenivåer. Livräntorna ska nämligen även värdesäkras med halva förändringen av realinkomsten.

Livränta från Afa Försäkring enligt TFA-KL

Livränta enligt TFA-KL värdesäkras enligt lagen om ändring av skadeståndslivräntor, vilket i praktiken innebär att värdesäkringen görs med prisbasbeloppet.

Sammanfattning: Ersättning för inkomstförlust under akuttid och invaliditetstid

Ersättning vid olycksfall

Exempel på ersättning för inkomstförlust vid olycksfall i arbetet, då den skadade har en för framtiden bestående arbetsförmåga. Ersättning från TFA-KL under sjukpenningtid beräknas på den sjukpenninggrundande inkomsten.

Lönedel över 10 prisbb	Ersättning från TFA-KL: 20%	Ersättning från TFA-KL: 10%	Ersättning från TFA-KL: 20%	Ersättning från TFA-KL: 25%	Ersättning från TFA-KL: 100%	Lönedel över 7,5 prisbb
	Lagstadgad sjuklön från arbetsgivaren 80 %	Sjuklön enligt kollektivavtal cirka 90 %	Sjuklön enligt kollektivavtal cirka 80 %	Sjuklön enligt kollektivavtal cirka 75 %		
Lönedel under 10 prisbb	Ersättning från TFA-KL: 20%	Ersättning från TFA-KL: 10%	Ersättning från TFA-KL: 20%	Ersättning från TFA-KL: 25%		Lönedel under 7,5 prisbb
	Lagstadgad sjuklön från arbetsgivaren 80 %	Sjuklön enl. koll.avtal 10 % Från Försäkringskassan: sjukpenning på normalnivå cirka 80 % av SGI	Från Försäkringskassan: sjukpenning på normalnivå cirka 80 % av SGI	Efter ansökan sjukpenning på fortsättningsnivå cirka 75 % av SGI	Sjuk-/aktivitetsersättning samt livränta från Försäkringskassan upp till 7,5 prisbasbelopp	
Dag	-14	15-90	91-365	366-	Invaliditetstid	

Ersättning vid arbetssjukdom

Exempel på ersättning för faktisk inkomstförlust under invaliditetstid då den skadade har en för framtiden bestående arbetsförmåga. Gäller vid arbetssjukdom (visandedag 1 januari 2013 eller senare) samt vid arbetssjukdom med tidigare visandedag och fastställt vållande samt vid våld/misshandel/hot/synnerliga skäl. Ersättningen från TFA-KL beräknas på inkomsten som öskadad.

Lönedel över 10 prisbb	Ersättning från TFA-KL: 20%	Ersättning från TFA-KL: 10%	Ersättning från TFA-KL: 20%	Ersättning från TFA-KL: 25%	Ersättning från TFA-KL: 100%	Lönedel över 7,5 prisbb
	Lagstadgad sjuklön från arbetsgivaren 80 %	Sjuklön enligt kollektivavtal cirka 90 %	Sjuklön enligt kollektivavtal cirka 80 %	Sjuklön enligt kollektivavtal cirka 75 %		
Lönedel under 10 prisbb	Ersättning från TFA-KL: 20%	Ersättning från TFA-KL: 10%	Ersättning från TFA-KL: 20%	Ersättning från TFA-KL: 25%		Lönedel under 7,5 prisbb
	Lagstadgad sjuklön från arbetsgivaren 80 %	Sjuklön enl. koll.avtal 10 % Från Försäkringskassan: sjukpenning på normalnivå cirka 80 % av SGI	Från Försäkringskassan: sjukpenning på normalnivå cirka 80 % av SGI	Efter ansökan sjukpenning på fortsättningsnivå cirka 75 % av SGI	Sjuk-/aktivitetsersättning samt livränta från Försäkringskassan upp till 7,5 prisbasbelopp	
Dag	-14	15-90	91-365	366-	Invaliditetstid	

Ersättning för medicinsk invaliditet

Ersättning för medicinsk invaliditet enligt SFB

Ingen ersättning lämnas enligt socialförsäkringsbalken, SFB.

Ersättning för medicinsk invaliditet enligt TFA-KL

Om skadan givit bestående besvär, det vill säga medicinsk invaliditet, lämnar TFA-KL ersättning för detta. Ersättningsreglerna skiljer sig åt beroende på om arbetsskadan har inträffat från och med den 1 januari 2002 eller om den inträffat tidigare.

Ersättning för lyte och men avser fysiskt och psykiskt lidande av bestående natur.

Med lyte menas ett till följd av arbetsskadan uppkommet kroppsfel som kan vara mer eller mindre vanställande, till exempel amputation.

Men är en sammanfattande benämning på de besvär som skadan har givit upphov till i form av till exempel en rörelseinskränkning eller dövhet.

Ersättningen för lyte och men är beroende av graden av medicinsk invaliditet som anges i procent och den skadades ålder. Den medicinska invaliditeten är med andra ord ett mått på den fysiska och psykiska funktionsnedsättning som har uppkommit till följd av arbetsskadan.

När ersättningen beräknas följer Afa Försäkring tabeller som fastställs av Trafikskadenämnden och som brukar användas i försäkringssammanhang vid bestämmande av ersättning vid personskada. Ersättningen för lyte och men reduceras med stigande ålder.

Ersättningen är skattefri och utbetalas som ett engångsbelopp så snart den medicinska invaliditeten kan fastställas.

Ersättning för lyte och men samt särskilda olägenheter

De tabeller som tillämpas för skadefall som inträffat från och med 2002 ger högre ersättning än vid skadefall som inträffat tidigare. Orsaken är att i de nu gällande tabellbeloppen ingår också ersättning för anspänning i arbetet och privatlivet. Detta ersattes före 2002 enligt en tabell för "olägenheter i övrigt".

Ersättningens storlek beror på den medicinska invaliditetsgraden, åldern och om den skadade återgår i arbete efter skadan.

Här finns reglerna för skador inträffade från och med 2002.

Engångsbelopp i kronor år 2024 för den som inte återgår i arbete efter skadan

Medicinsk invaliditet	25-åring	50-åring	65-åring
25 %	329 600	258 000	182 400
15 %	213 000	167 700	119 700
10 %	158 300	125 200	90 200
5 %	60 000	47 200	33 600

Engångsbelopp i kronor år 2024 för den som har återgått i arbete efter skadan och arbetar minst 25 procent

Medicinsk invaliditet	25-åring	50-åring	65-åring
25 %	461 400	333 600	182 400
15 %	344 800	243 300	119 700
10 %	270 300	189 500	90 200
5 %	92 900	66 100	33 600

Ersättning för särskilda olägenheter kan lämnas i svåra skadefall om skadan har medfört mycket hög anspänning i arbetet eller i privatlivet. Anspänningen ska alltså klart överstiga vad som ingår i ersättningen för lyte och men. I praktiken lämnas ersättning för särskilda olägenheter mycket restriktivt. Det handlar oftast om fall där kunden har mycket hög invaliditet och fortfarande är kvar i arbete med mycket hög anspänning.

Ersättning för skador som påverkat utseendet

Särskild ersättning kan lämnas för till exempel ärr enligt skadeståndsrättsliga regler. Sådan ersättning bedöms individuellt i varje enskilt fall. Bedömningen grundas på oretuscherade färgfotografier i storlek 10x15 cm. Fotografierna ska vara tagna tidigast ett år efter sista behandlingen. Vid förlust av kroppsdel kan också särskild ersättning lämnas.

Ersättning för kostnader under invaliditetstid

Ersättning för kostnader enligt SFB

Enligt socialförsäkringsbalken, SFB, kan den skadade dels få ersättning för särskilda hjälpmedel, tandvård och sjukvård utomlands, dels få merkostnadssättning (och andra ersättningar och bidrag för funktionshinder, till exempel bilstöd).

Ersättning för kostnader enligt TFA-KL

Om skadan medför att den skadade får framtida merkostnader, till exempel för läkarvård och hjälp i hemmet, utbetalas ett engångsbelopp till den skadade. Vid större framtida kostnader kan TFA-KL i stället betala en kostnadslivränta. Den skadade kan även få ersättning för ombyggnad av bostad och bidrag till inköp av anpassat fordon. Den typen av kostnader ersätts dock i huvudsak genom bostadsanpassningsbidrag via kommunen respektive bilstöd från Försäkringskassan.

Liksom vid ersättning av kostnader under akuttid ska de kostnader som ersätts av TFA-KL för framtiden vara skadebetingade, skäliga och nödvändiga. Ersättningen för kostnader från TFA-KL är skattefri.

Det är relativt vanligt att TFA-KL ersätter kostnader som förväntas uppstå i samband med skötsel och underhållsarbete av bostad och trädgård, snöröjning med mera. Det är synnerligen ovanligt att TFA-KL bekostar ombyggnad av bostad och inköp av anpassad bil.

Ersättning vid dödsfall

Vid dödsfall som beror på arbetsskada kan de efterlevande få ersättning från flera håll, bland annat från Försäkringskassan enligt socialförsäkringsbalken, SFB, och från Afa Försäkring enligt Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA-KL.

Läs mer på sid 199–202 i kapitlet Dödsfall.

Våld/misshandel/hot

Med våld och/eller misshandel menas fysiskt våld. Detta behöver inte vara uppsåtligt utan kan även vara oavsiktligt, till exempel om en senildement patient slår till en vårdare. Det som orsakar arbetsförmåga behöver inte vara fysiska skador utan kan även vara psykiska besvär.

Vid våld, misshandel och hot är det viktigt att ange detta på anmälan och beskriva händelseförloppet så utförligt som möjligt. Är händelsen polisanmäld ska det anges i anmälan. Finns polisanmälan/utredning bör en kopia på denna bifogas samt eventuell dom. Det sistnämnda är särskilt viktigt vid utredning av om hot ska jämföras med våld ur försäkringssynpunkt.

Skadedatum från och med den 1 april 2012

Vid skadedatum från och med den 1 april 2012 lämnas ersättning för inkomstförlust och kostnader enligt försäkringsvillkoren för TFA-KL i dessa ärenden.

Skadedatum före den 1 april 2012

Enligt ett förhandlingsprotokoll daterat den 30 november 1994 mellan parterna inom kommun- och landstingsområdet kunde ersättning för faktisk inkomstförlust och kostnader lämnas utöver villkoren för TFA-KL vid vissa typer av skadehändelser. Detta gällde skador som uppkommit genom våld, misshandel eller hot som jämföras med våld. För att få full ersättning för inkomstförlust och kostnader krävdes minst 8 dagars arbetsförmåga i en följd.

Vållande

Vållandeprövning i allt färre fall

Vållandeprövning innebär att den skadade för att få viss ersättning från TFA-KL (till exempel för inkomstförlust) måste kunna visa att en arbetsgivare som har tecknat TFA-KL eller TFA varit vållande till arbetsskadan. Kravet på vållandeprövning infördes 1994 i villkorens paragraf 22a, som sedan dess förändrats ett antal gånger.

Sedan 2013, när vållandeprövningen avskaffades för alla arbetssjukdomar som visat sig efter den 1 januari det året, är det endast följande arbetsskador som kan vållandeprövas:

- ▲ **Olycksfall i arbetet som inträffat under tidsperioden 1 februari 1994 till och med 30 april 2001 kan vållandeprövas avseende rätten till full ersättning för inkomstförlust och kostnader. Förutsättningen är att skadan medförde arbetsförmåga i minst 15 dagar eller ledde till medicinsk invaliditet.**
- ▲ **Färdolycksfall som inträffat under tidsperioden 1 februari 1994 till och med 31 december 1998 kan vållandeprövas avseende rätten till full ersättning för inkomstförlust och kostnader. Från och med den 1 januari 1999 kan färdolycksfall inte vållandeprövas eftersom villkoren ändrades så att ersättning för inkomstförlust under sjukskrivningstid över huvud taget inte lämnas från TFA-KL.**
- ▲ **Arbetssjukdomar som visat sig under tidsperioden 1 februari 1994 till och med den 31 december 2012 kan vållandeprövas avseende rätten till full ersättning för inkomstförlust och kostnader. För visandedatum under tidsperioden 1 november 2003 till och med 31 december 2012 gällde vållandeprövning även ersättning för sveda och värk. Förutsättningen för att ett vållande ska prövas är att arbetssjukdomen är godkänd som arbetsskada av Afa Försäkring eller Försäkringskassan.**

Så går vållandeprövningen till

Bedömningen sker av en särskild nämnd – Vållandenämnden – utsedd av arbetsmarknadens parter. Nämnden består av domare från hovrätt och tingsrätt. Nämnden är ingen domstol utan avger ett utlåtande som skaderegleringen grundas på. Om Vållandenämnden bedömer att arbetsgivaren har vållat arbetsskadan beräknar Afa Försäkring hur stor inkomstförlusten är och lämnar ersättning för denna.

Den skadade, skyddsombudet och arbetsgivaren lämnar sin version och undertecknar blankett för vållandeutredning.

Anmälan i ett vållandeärende

Anser den skadade att arbetsgivaren varit vållande till arbetsskadan ska detta anges i skadeanmälan till Afa Försäkring. Hur och varför behöver inte anges i anmälan. När skaderegleraren får anmälan och ser att den skadade angett vållande sänder skaderegleraren – efter det att skadan har godkänts som en arbetsskada – en särskild Afa-blankett "Utredningsunderlag Vållande – arbetssjukdomar" alternativt "Utredningsunderlag Vållande – olycksfall" till den skadade.

Hur ska utredningen göras?

Det är den skadade som ska skicka in de uppgifter som hon eller han vill åberopa som bevis. Som underlag för ifyllande av adekvata uppgifter har den skadade Afa Försäkrings särskilda blankett för aktuell vållandeprövning. Alla uppgifter som den skadade vill åberopa ska framgå av de inskickade handlingarna. Den skadade bör därför så noggrant som möjligt beskriva i utredningsblanketten de förhållanden som orsakat sjukdomen till exempel arbetsättet, bristande skyddsutrustning, bristande ventilation och på vilket sätt arbetsgivaren varit försumlig. Det är också viktigt att redovisa hos vilka arbetsgivare och under vilka tidsperioder man varit utsatt för dessa förhållanden.

Vidare bör den skadade ange när arbetsgivaren första gången fick kännedom om att hon eller han hade besvär. Hänvisa gärna till Försäkringskassans utredning och ange vad det är som är viktigt i den. Förklara fackord och skicka gärna med foto, ritning, film eller liknande.

Blanketten ska därefter lämnas till arbetsmiljöombud/skyddsombud och arbetsgivare som ska lämna sina synpunkter på orsaken till arbetssjukdomen och på de uppgifter som lämnats av den skadade. Samtliga ska ha undertecknat blanketten. Om någon annan har utrett arbetssjukdomen – som till exempel Arbetsmiljöverket, företagshälsovården eller arbetsmiljökommittén – bör en kopia av den utredningen bifogas utredningsblanketten som sänds till skaderegleraren.

När underlaget kommer in till Afa Försäkring sammanställs det och överlämnas till Vållandenämnden.

Vållandenämndens bedömning

När underlaget kommer in till Vållandenämnden ser nämnden i första hand till vad som kan ha orsakat skadan, vilket arbetssätt som användes, vilka skyddsanordningar som fanns, om de fungerade eller inte, vilka instruktioner som gällde och så vidare. Först när Vållandenämnden vet detta kan den ta ställning till om arbetsgivaren vållat arbetssjukdomen eller olycksfallet av oaktsamhet.

Vållandenämnden genomför inga vittnesförhör utan allt måste finnas i utredningen. Till stöd för bedömning använder nämnden Arbetsmiljöverkets föreskrifter för den aktuella verksamheten. Nämnden ställer det konkreta fallet mot föreskrifterna och ser om arbetsgivaren brutit i sina skyldigheter. Nämnden väger även in sådana faktorer som verksamhetens "relativa farlighet" såsom hög risk för skada och om arbetsgivaren känt till att andra anställda tidigare haft liknande besvär. Slutsatsen kan bli att arbetsgivaren borde ha insett att besvär skulle kunna uppstå och därför borde ha vidtagit mer kraftfulla förebyggande åtgärder. Arbetsgivaren får i så fall anses ha vållat arbetssjukdomen av oaktsamhet.

Vållandenämnden har parternas uppdrag att bedöma om den skadade är berättigad till full ersättning för inkomstförlust och kostnader – i vissa fall även rätten till ersättning för sveda och värk – inte att "fälla" en arbetsgivare eller att döma någon straffrättsligt.

Det har klart framgått att vållandeutredningen är mycket bättre i de fall där facket, till exempel försäkringsinformatören, hjälpt den skadade med utredningen. Tyvärr är det relativt ofta så att det är magert med uppgifter från arbetsmiljöombudet/skyddsombudet i vållandeutredningen. Arbetsmiljöombudet bör kunna tillföra utredningen uppgifter om till exempel att andra anställda haft liknande besvär tidigare, vilka förebyggande åtgärder som vidtagits eller inte, vilka regler och rutiner som gällde och så vidare. Arbetsmiljöombudet är även den som i regel deltagit vid arbetsmiljöronder och har tillgång till inspektionsprotokoll.

Observera att Vållandenämnden inte inhämtar kompletterande uppgifter. Nämnden gör sin bedömning enbart på grundval av de skriftliga uppgifterna som kommit in med vållandeutredningen. Det är den skadade som ska visa – det vill säga bevisa att arbetsgivaren varit vållande till arbetsskadan. Brister i utredningen är ofta till nackdel för den skadade.

Hittills har drygt 50 procent av alla prövade vållandeärenden bifallits.

Omprövning

Vållandenämnden kan till skillnad mot allmän domstol ta upp frågan på nytt om den skadade kommer in med nya uppgifter.

Synnerliga skäl

Vid "synnerliga skäl" finns inget krav på minsta sjukskrivningstid, oavsett om skadan inträffat före eller efter den 1 april 2012. Föreligger synnerliga skäl, lämnas full ersättning för inkomstförlust och kostnader.

Enligt ett förhandlingsprotokoll daterat den 30 november 1994 mellan parterna inom kommun- och landstingsområdet kan TFA-KL lämna full ersättning för inkomstförlust och kostnader om det föreligger "synnerliga skäl" i samband med en arbetskada. Vid synnerliga skäl fanns inte heller tidigare krav på minsta sjukskrivningstid. Enligt KL-avtalet kan synnerliga skäl föreligga när en arbetstagare utsätter sig för fara för att rädda liv eller egendom. Det kan även vara fråga om andra skadefall som inträffat under extraordinära förhållanden och som har en koppling till kommun- och regionanställdas speciella arbetsförhållanden.

Några kortfattade exempel där synnerliga skäl kan föreligga:

- ▲ **En undersköterska inom äldreomsorgen som utsatts för brandrök då hon tillsammans med annan personal hjälpt en boende ut från en brinnande lägenhet. Besvären medförde en kortare sjukskrivning på grund av andningsbesvär.**
- ▲ **Ett hemvårdsbiträde var tvungen att fullfölja ett hembesök hos en svårt sjuk pensionär trots att det rådde snökaos och alla andra besök var inställda. Hemvårdsbiträdet skadade sig allvarligt på väg från pensionären då hon halkade i en snövall.**

Enligt ett särskilt avtal (undertecknat den 1 april 1997) föreligger synnerliga skäl generellt när brandpersonal skadas i samband med insats vid brand eller annat nödläge. Undantag: synnerliga skäl föreligger inte under utryckningen till och från insatsen eller under övning.

Vem/vilka bedömer om det föreligger synnerliga skäl?

Bedömning om det föreligger synnerliga skäl avgörs av parterna inom kommun- och regionsektorn.

Liksom vid våld/misshandel/hot och vållande är det viktigt att i anmälan ange de synnerliga skäl som föreligger samt att beskriva händelseförloppet så utförligt som möjligt. Även i dessa fall ska det anges om händelsen är polisanmäld och i förekommande fall ska kopia av polisanmälan/utredningen samt eventuell dom bifogas.

Preskription och efterskydd

Preskriptionstider i TFA-KL

För att ha rätt till ersättning från TFA-KL för sveda och värk, lyte eller annat stadigvarande men, samt olägenheter, måste ett olycksfall anmälas till Afa Försäkring inom 10 år från den dag skadan inträffade. För arbetssjukdom gäller i stället att anmälan ska göras inom 10 år från det att Försäkringskassan fattade beslut om godkänd arbetsskada. Kommer ansökan om ersättning in senare, är rätten till ersättning förlorad.

När det gäller ersättning för inkomstförlust, förlust av underhåll, begravningskostnad samt annan ersättning ska ansökan om ersättning ske inom 6 år. Kommer ansökan in senare kan Afa Försäkring endast lämna ersättning för tid 6 år tillbaka från ansökningstillfället.

Efterskydd i TFA-KL

Om en arbetssjukdom visar sig först efter det att den skadades anställning har upphört kan TFA-KL ändå gälla. För detta krävs dock dels att den skadade varit utsatt för skadlig inverkan i sitt arbete efter den 31 januari 1974, dels att sjukdomen visat sig innan den skadade fyllt 66 år.

Undantaget gäller om den skadade drabbats av cancer som har orsakats av exponering för asbest i arbetet. Då gäller ingen åldersgräns alls uppåt, utan sådana fall ersätts oberoende av den skadades ålder när sjukdomen visar sig.

Särskilda försäkringsvillkor om TFA-KL gällande förtroendevalda hos kommuner, regioner med flera

Försäkringsavtalet som avser TFA-KL omfattar även förtroendevalda hos den arbetsgivare som slutit försäkringsavtalet. För den förtroendevalda gäller dock vissa särskilda undantag i försäkringsvillkor om TFA-KL.

Med kommunal huvudman avses kommun, kommunalförbund, region, Svenska kyrkan samt kommunförbund. Med kommunal huvudman avses vidare bolag, stiftelse eller dylikt som tecknat försäkringsavtal om TFA-KL.

Försäkringsvillkor om TFA-KL för förtroendevalda

För att en arbetsskada ska vara ersättningsbar, krävs att följande villkor är uppfyllda:

- ▲ **olycksfallet eller arbetssjukdomen ska ha uppkommit i samband med att den förtroendevalda utförde uppdrag för kommunal huvudmans räkning,**
- ▲ **lönen eller annan ersättning för uppdraget får bara ha betalats av den kommunala huvudmannen, inte av någon annan (till exempel facklig organisation).**

Ersättning för inkomstförlust

Förtroendevalda får ersättning för inkomstförlust enligt samma regler som gäller för övriga som omfattas av TFA-KL. Det enda undantaget är att inkomstbortfall över 30 prisbasbelopp per år inte ersätts.

Vid skadeanmälan

Skadeanmälan ska bestyrkas av den försäkringsavtalslutande huvudmannen.

TFA-KL för fackligt förtroendevalda

För fackligt förtroendevalda omfattar TFA-KL även olycksfall eller arbetssjukdom som uppstår vid den förtroendevaldas verksamhet inom den avtalsslutande organisationen. TFA-KL gäller också vid färdolycksfall som inträffar i samband med ett fackligt uppdrag.

Om skadan inträffar under fackligt uppdrag där den förtroendevalda inte har lön från arbetsgivaren ska den fackliga organisationen skriva under skadeanmälan till Afa Försäkring.

Vad göra med mycket "gamla" skadefall?

Ibland kan till exempel en försäkringsinformatör komma i kontakt med skadefall som inträffat för 10–15–20 år sedan. Denna bok är för begränsad för att redogöra för alla villkorsändringar, varför det bästa är att hänvisa till Afa Försäkrings kundcenter på telefon 0771-88 00 99.

Rehabilitering

– åter till arbetet

Innehåll

Översikt – rehabilitering 137

Trygghetspyramiden 137

Sammanfattande översikt 138

Aktuellt 139

Nyheter i lagstiftningen 139

Prisbasbeloppet 2024 139

”Covid-19-undantaget” i Rehabiliteringskedjan har upphört 139

Nyheter i kollektivavtalet 139

Allmänt om rehabilitering 140

Olika typer av rehabilitering 140

Medicinsk rehabilitering 140

Arbetslivsinriktad rehabilitering 140

Yrkesinriktad rehabilitering 140

Social rehabilitering 141

Ansvarsfördelning vid rehabilitering 141

Arbetsgivarens ansvar 141

Rehabiliteringsutredning 141

Vem gör vad? 142

Plan för återgång i arbete 142

Arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd till arbetsgivaren 143

Försäkringskassans rehabiliteringsplan 143

Prövning av arbetsförmågan 144

”Rehabiliteringskedjan” 144

Fram till dag 90 i rehabiliteringskedjan 145

Dag 91–180 i rehabiliteringskedjan 145

Dag 181–365 i rehabiliteringskedjan 145

Efter dag 365 i rehabiliteringskedjan 146

Ersättningar vid rehabilitering 147

Rehabiliteringspenning 147

Särskilt bidrag 147

Rehabiliteringstillägg genom kollektivavtal (AB) 148

Bidrag för arbetshjälpmedel 148

Förebyggande sjukpenning 148

Rehabiliteringsstöd från AGS-KL Rehabilitering 149

Förutsättningar 149

Insatser 149

Ersättning 150

Ansökan 150

Ersättning vid rehabilitering enligt TFA-KL 150

Återgång i arbete efter lång frånvaro 151

Arbete med vilande sjuk- och aktivitetsersättning 151

Så fungerar vilande sjukersättning 151

Så fungerar vilande aktivitetsersättning 152

Särskilda regler om sjukersättning vid arbete
(”steglös avräkning”) 152

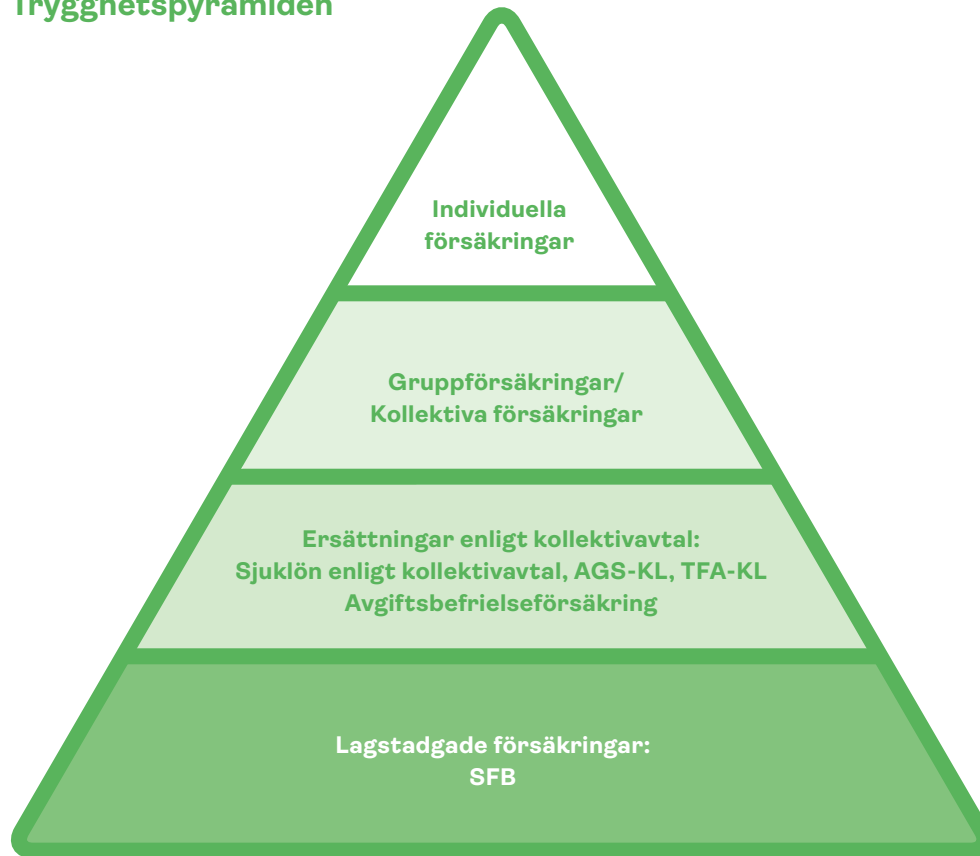
Så fungerar det 152

Arbetsgivaren behöver inte betala sjuklön 153

Rätt till ledighet för vård av barn eller närstående 153

Översikt – rehabilitering

Trygghetspyramiden

SFB = Socialförsäkringsbalken

Sjuklön enligt kollektivavtal = Sjuklön enligt avtal (bland annat kollektivavtalets Allmänna bestämmelser).

AGS-KL = Avtalsgruppsjukförsäkring för anställda hos kommuner och regioner med flera.

TFA-KL = Trygghetsförsäkring vid arbetsskada för anställda hos kommuner och regioner med flera.

Avgiftsbefrielseförsäkring = Om den anställda får sjukersättning, aktivitetsersättning eller arbetsskadelivränta enligt SFB betalar Avgiftsbefrielseförsäkringen pensionspremien enligt AKAP-KR, KAP-KL eller PFA i arbetsgivarens ställe.

Sammanfattande översikt

Förmån	Försäkring/Skydd	Vem har rätt till förmån	Ersättning
Förebyggande sjukpenning	Socialförsäkringsbalken, SFB, 27 kap 6–7 §§	Försäkrad som med läkarintyg (på särskild blankett) kan styrka behov av medicinsk behandling för att förebygga sjukdom, att förkorta sjukdomstid eller att helt eller delvis häva nedsättning av arbetsförmågan	Sjukpenning fr.o.m. första dagen. OBS inget karensavdrag och ingen sjuklön
Rehabiliteringspenning	Förmåner vid sjukdom enligt socialförsäkringsbalken, SFB, avdelning C	Den som genomgår rehabilitering i enlighet med av Försäkringskassan fastställd rehabiliteringsplan	Samma ersättningsnivåer som motsvarande form av sjukpenning
Särskilt bidrag			Bidrag till exempelvis kursavgifter, resor och läromedel
Rehabiliteringstillägg	Allmänna bestämmelser (AB)	Den som får rehabiliteringspenning enligt socialförsäkringsbalken, SFB	Ersättning, motsvarande rehabiliteringspenningens storlek, för lönedelar över sjukpenningens inkomsttak
Rehabiliteringsstöd från AGS-KL	Överenskommelse mellan arbetsmarknadsparterna på kommun- och regionområdet	Vid arbetslivsriktad rehabilitering	Arbetsgivaren eller Försäkringskassan kan få upp till 50 % av rehabiliteringskostnaden
Ersättning vid rehabilitering enligt TFA-KL	TFA-KL	Arbetssskadad som genomgår rehabilitering i form av t ex omskolning	Skäliga kostnader för till exempel resor, kurslitteratur m m som inte ersätts av Försäkringskassan

Aktuellt

Nyheter i lagstiftningen

Prisbasbeloppet 2024

Det av Statistiska centralbyrån årligen beräknade och av regeringen fastställda prisbasbeloppet för 2024 är 57 300 kronor, det vill säga 4 800 kronor högre än det för 2023. Prisbasbeloppets storlek påverkar samtliga socialförsäkringsersättningar och andra belopp som beräknas utifrån prisbasbeloppet.

”Covid-19-undantaget” i Rehabiliteringskedjan har upphört

Det tillfälliga undantag på grund av covid-19 från den reguljära prövningen av arbetsförmågan enligt Rehabiliteringskedjan som funnits sedan 2020 upphörde den 31 december 2023. Specialregeln möjliggjorde att den som hade fått planerad vård eller behandling uppskjuten på grund av effekter av covid-19 i vissa fall kunde få sin arbetsförmågan prövad endast mot sitt vanliga arbete eller annat tillgängligt arbete hos arbetsgivaren.

Nyheter i kollektivavtalet

När denna Handbok trycks finns inga förhandlingsnyheter inför 2024 att redovisa i kollektivavtalen inom området Rehabilitering.

Allmänt om rehabilitering

En sjukskriven person kan behöva stöd för att kunna börja arbeta igen. Med rehabilitering menas allt det som görs av medicinsk, psykologisk, social och arbetsinriktad art för att hjälpa sjuka och skadade att få tillbaka bästa möjliga förmåga att fungera normalt.

Olika typer av rehabilitering

Här följer de vanligaste definitionerna av termen rehabilitering. Ordet används i olika sammanhang och för olika ändamål och definitionerna är inte skarpt avgränsade. Exempelvis kan arbetslivsinriktad rehabilitering ha medicinska inslag.

Medicinsk rehabilitering

Medicinsk rehabilitering syftar till att så långt som möjligt återställa den fysiska och psykiska funktionsförmågan. Rehabiliteringen kan avse att förbättra och/eller återställa en nedsatt funktion, bibehålla en uppnådd funktionsförmåga och att träna kompensande funktioner. Medicinsk rehabilitering utförs till största delen av hälso- och sjukvården.

Arbetslivsinriktad rehabilitering

Arbetslivsinriktad rehabilitering har till syfte att personen som genomgår den ska kunna återfå eller behålla sin arbetsförmåga. Stödet och åtgärderna ska leda till att arbetstagarer ska kunna återgå till sitt gamla arbete eller få ett annat lämpligt arbete, hos sin nuvarande arbetsgivare. Åtgärderna kan omfatta ändrade arbetsuppgifter, arbetsträning, ändrade arbetstider, tekniska anpassningsåtgärder, särskilda arbetshjälpmedel och så vidare. Arbetsgivaren är dock inte skyldig att vidta åtgärder som innebär en utvidgning av verksamheten eller att skapa nya arbetsuppgifter.

Yrkesinriktad rehabilitering

Yrkesinriktad rehabilitering bedrivs vid Arbetsförmedlingen och Arbetsförmedlingen Rehabilitering och syftar till att arbetssökande med särskilda behov ska få hjälp att finna och få ett arbete i första hand på den reguljära arbetsmarknaden. Rehabiliteringen består av utredning och funktionsbedömning, vägledning, arbetsprövning, arbetsplatsanpassning, studie- och yrkesvägledning/information och anställningsförberedande aktiviteter.

Arbetsgivarens ansvar omfattar den arbetslivsinriktade rehabiliteringen.

Social rehabilitering

Social rehabilitering sker i huvudsak i kommunal regi och syftar främst till att ge ekonomisk och social trygghet. Socialtjänsten ansvarar för social rehabilitering.

Ansvarsfördelning vid rehabilitering

Arbetsgivarens ansvar

Arbetsgivarens ansvar avser de anställdas arbetsmiljö och arbetsanpassning. Detta regleras i såväl arbetsmiljölagen som i socialförsäkringsbalken, SFB, samt inom den arbetsrättsliga lagstiftningen.

Ansvaret tydliggörs även i arbetsmiljölagens 3 kapitel 2–3 §§ och i Arbetsmiljöverkets föreskrift AFS 2020:5 Arbetsanpassning. Föreskriften gäller på arbetsplatsen där arbetsgivaren har möjlighet genomföra arbetsanpassning och på så vis förebygga ohälsa eller bidra till återgång till arbete efter sjukdom eller skada.

Vad avser rehabilitering finns det i socialförsäkringsbalkens 30 kap 1-14 §§ bestämmelser om ansvarsfördelningen vid rehabilitering, bland annat mellan arbetsgivaren och Försäkringskassan. Anpassning av arbetsplatsen, arbetsuppgifterna med mera är viktiga åtgärder i det övergripande rehabiliteringsarbetet.

Arbetsmiljöverkets föreskrift Systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM), AFS 2001:1 innehåller anvisningar som gäller både förebyggande arbetsmiljöarbete och vad som ska göras om det visar sig att det finns behov av arbetsanpassning. Enligt föreskriften ska arbetsgivaren undersöka, genomföra och följa upp verksamheten för att förebygga olyckor och ohälsa. Det ska göras systematiskt och planerat och arbetsgivaren ska dessutom svara för att den företagshälsovård som arbetsförhållandena kräver finns.

Rehabiliteringsutredning

Det är Försäkringskassans ansvar att – vid behov – utreda rehabiliteringsbehovet och – vid behov – upprätta en rehabiliteringsplan. Försäkringskassan har ett dubbelt uppdrag:

- ▲ **Att utreda, besluta om och samordna rehabiliteringsinsatser. I detta ingår att fastställa en rehabiliteringsplan och eventuellt byta ut ersättning i form av sjukpenning mot ersättning i form av rehabiliteringspenning.**
- ▲ **Att bedöma rätten till sjukpenning i förhållande till arbetsförmågan vid fasta tidpunkter enligt modellen som kallas "rehabiliteringskedjan".**

Sveriges Kommuner och Regioner har en innehållsrik sida om rehabilitering och arbetsanpassning på webbplatsen skr.se.

Där kan man även hitta en sammanställning av vilka arbetsrättsliga regelverk som gäller vid arbetslivsinriktad rehabilitering.

Vem gör vad?

- ▲ **Försäkringskassan ska vid fasta bedömningstidpunkter enligt den bedömningsmodell som kallas "rehabiliteringskedjan" bedöma rätten till ersättning i förhållande till arbetsförmågan. Försäkringskassan ska också klarlägga den anställdas hela rehabiliteringsbehov (inklusive behov av medicinsk eller annan typ av rehabilitering) samt samordna de insatser som behövs för att den anställda så snart som möjligt ska kunna återgå i arbete. Det ska göras i samråd med den anställda.**
- ▲ **För att skaffa sig ett tillräckligt beslutsunderlag kan Försäkringskassan dels begära att den försäkrade själv lämnar ett särskilt utlåtande om sina arbetsuppgifter och egna bedömning om sin arbetsförmåga, dels efterfråga den plan för återgång i arbete som arbetsgivaren under vissa förutsättningar är skyldig att upprätta enligt lag.**
- ▲ **Arbetsgivaren behöver göra en egen utredning av rehabiliteringsbehovet för den enskilda anställda för att kunna lämna upplysningar till Försäkringskassan. Därutöver har arbetsgivaren ett ansvar för att, enligt arbetsmiljölagen, tillhandahålla en plan för den anställdas återgång i arbete. Företagshälsövården är en viktig resurs för arbetsgivaren i detta avseende.**
- ▲ **Den anställda ska även till arbetsgivaren lämna de upplysningar som behövs och ska efter bästa förmåga aktivt medverka i åtgärder för att främja återgång i arbete.**
- ▲ **Facket kan medverka som stöd för den anställda i alla utredningar om arbetsanpassning och rehabilitering om den anställda medger eller önskar det. Observera att det endast är den anställda som har rätt att neka facklig medverkan – inte arbetsgivaren, Försäkringskassan eller annan aktör.**

Plan för återgång i arbete

Det finns en lagreglerad skyldighet för arbetsgivare att, tillsammans med arbetstagarerna, upprätta en plan för återgång i arbete om hon eller han förväntas vara sjukskriven i minst 60 dagar från och med sjukperiodens första dag. Planen ska tas fram senast dag 30 i sjukperioden.

Att det införts en skyldighet i lagen att upprätta en plan innebär inte i sig någon ändring eller utökning av arbetsgivarens ansvar. Syftet med planen är att den ska vara ett stöd för arbetsgivaren i arbetet med att stödja återgång i arbete. Det finns inget formkrav för planen utan arbetsgivaren kan även fortsättningsvis använda de rehabiliteringsdokument som ingår i befintlig rehabiliteringspolicy. För att säkerställa att tillräcklig information finns med i den egna planen kan man antingen använda den mall för plan som tillhandahålls på Försäkringskassans hemsida eller använda den mallen som jämförelsemall vid upprättande av egen plan.

Försäkringskassans blankett FK7459 Plan för återgång i arbete, finns som pdf-fil på sidan forsakringskassan.se/arbetsgivare/sjukdom-och-skada/sjuk-medarbetare-dag-1-90.

Arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd till arbetsgivaren

Det arbetsplatsinriktade rehabiliteringsstödet är till för att ge arbetsgivare bättre möjligheter att utreda, planera, genomföra och följa upp nödvändiga åtgärder. Rehabiliteringsstödet kan användas också för insatser som behövs för att förebygga sjukfrånvaro.

Stödet är maximalt 10 000 kronor per arbetstagare och år med ett tak på 200 000 kr per arbetsgivare.

Försäkringskassans rehabiliteringsplan

Försäkringskassan ska upprätta en rehabiliteringsplan när det är klarlagt att den anställda är i behov av rehabiliteringsåtgärder och det kan bli aktuellt med rehabiliteringsersättning under hela eller delar av rehabiliteringsperioden.

Av rehabiliteringsplanen ska målet för rehabiliteringen framgå, vilka åtgärder som behövs, vem som ansvarar för dem och när de ska genomföras. Försäkringskassan ska noga följa rehabiliteringen och om det behövs revidera planen.

Rehabiliteringsplanen har två syften. Den ska dels tjäna som underlag för Försäkringskassans beslut om rehabiliteringsersättning, dels vara ett instrument för Försäkringskassan för att bevaka att rehabiliteringen fortskrider planenligt.

Observera att en av Försäkringskassan fastställd rehabiliteringsplan måste finnas för att den försäkrade ska kunna få rehabiliteringsersättning. Läs mer om rehabiliteringspenning och särskilt bidrag i ersättningsavsnittet längre fram i detta kapitel.

Information, adresser till godkända anordnare, blanketter med mera finns under länken [Arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd på försäkringskassan.se/arbetsgivare/ersattningar-och-bidrag](https://arbetsplatsinriktat.rehabiliteringsstod.pf.forsakringskassan.se/arbetsgivare/ersattningar-och-bidrag)

Rehabiliteringsplanen ska innehålla: mål, åtgärder, vem som ansvarar för vad och när det ska göras.

Prövning av arbetsförmågan

Lagtexten till Rehabiliteringskedjan finns i 27 kap 46–49 §§ socialförsäkringsbalken, SFB, med specialfall i 50–55b §§.

Försäkringskassan ska bedöma den försäkrades rätt till sjukpenning i förhållande till hennes eller hans arbetsförmåga. Bedömningsmodellen kallas ”rehabiliteringskedjan” och innehåller fasta tidsgränser för hur rätten till sjukpenning ska bedömas i förhållande till den försäkrades arbetsförmåga.

Försäkringskassans bedömningsgrund för rätt till ersättning ändras i takt med att sjukskrivningen passerar de olika tidsgränserna.

”Rehabiliteringskedjan”

Försäkringskassan utgår från följande frågor vid bedömningen av rätten till sjukpenning:

- ▲ **Dag 15–90.** Har den försäkrade förmåga att klara sitt vanliga arbete eller annat lämpligt arbete som arbetsgivaren tillfälligt erbjuder? Om nekande svar, har den försäkrade rätt till sjukpenning.
- ▲ **Dag 91–180.** Kan den försäkrade försörja sig efter att ha erbjudits omplacering till annat arbete hos arbetsgivaren? Om nekande svar, har den försäkrade fortsatt rätt till sjukpenning.
- ▲ **Dag 181–365.** Kan den försäkrade försörja sig genom förvärvsarbete i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden eller genom annat lämpligt arbete som är tillgängligt för henne eller honom? Denna prövning ska dock inte göras om *övervägande skäl* talar för att den försäkrade före dag 365 kan återgå till arbete hos arbetsgivaren. Prövningen ska inte heller göras om det finns *särskilda skäl* som grundas på att den försäkrade, innan hon eller han haft nedsatt arbetsförmåga i 550 dagar, kan förväntas återgå till arbete hos arbetsgivaren. Slutligen kan prövningen också skjutas upp om det kan anses *oskäligt* att pröva arbetsförmågan enligt huvudregeln.
- ▲ **Efter dag 365:** Kan den försäkrade försörja sig själv genom förvärvsarbete i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden eller genom annat lämpligt arbete som är tillgängligt för henne eller honom? Denna prövning ska dock inte göras om det finns *särskilda skäl* som grundas på att den försäkrade, innan hon eller han haft nedsatt arbetsförmåga i 550 dagar, kan förväntas återgå till arbete hos arbetsgivaren. Prövningen ska inte heller göras om det kan anses *oskäligt* att pröva arbetsförmågan enligt huvudregeln.

Fram till dag 90 i rehabiliteringskedjan

Under de första 90 dagarna av en sjukskrivning bedömer Försäkringskassan enbart om den försäkrade har förmåga att klara av sitt vanliga arbete eller annat lämpligt arbete som arbetsgivaren tillfälligt erbjuder. Om svaret är ja, har den försäkrade inte rätt till sjukpenning.

Dag 91–180 i rehabiliteringskedjan

Från och med dag 91 i sjukperioden innebär prövningen av rätten till sjukpenning att det även ska beaktas om den försäkrade kan utföra något annat arbete hos arbetsgivaren. Om svaret är ja, har den försäkrade inte rätt till sjukpenning.

Efter sjukdag 90 kan Försäkringskassan besluta att ordna ett kontaktmöte mellan den sjukskrivna och Arbetsförmedlingen – om det enligt Försäkringskassans mening antingen saknas förutsättningar för återgång i arbete på den egna arbetsplatsen eller om det är oklart. Arbetsgivarens skyldighet enligt arbetsmiljölagen att arbetsanpassa och rehabilitera kvarstår.

Efter sjukdag 90 har arbetstagaren rätt till tjänstledighet utan lön om hon eller han vill utnyttja möjligheten att prova ett annat arbete enligt en särskild ledighetslag (se sid 69).

Ledighet enligt denna ledighetslag ersätter inte arbetsgivarens ansvar för åtgärder, även om det rent praktiskt kan vara svårt om arbetstagaren befinner sig på en annan arbetsplats. Den som utnyttjar rätten till tjänstledighet enligt den nya lagen har två parallella anställningar med två olika arbetsgivare. Konsekvensen av detta är att det finns två arbetsgivare som ansvarar för arbetsanpassning och rehabilitering.

Dag 181–365 i rehabiliteringskedjan

Från och med dag 181 ska Försäkringskassan bedöma om den försäkrade kan försörja sig själv genom förvärvsarbete i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden eller genom annat lämpligt arbete som är tillgängligt för henne eller honom. Om svaret är ja och inget av de tre undantagen bedöms vara tillämpliga, har den försäkrade inte rätt till sjukpenning och Försäkringskassan ska erbjuda ett överlämningsmöte mellan den försäkrade och Arbetsförmedlingen.

De tre undantagen ("övervägande skäl", "särskilda skäl" och "oskäligt") bygger på tanken att återgång i arbete hos den egna arbetsgivaren ska främjas så långt det är möjligt. Bestämmelsen om "särskilda skäl" och den därmed sammanhängande utsträckt tidsgräns till 550 dagar tillkom under 2022. Så här motiverade regeringen införandet av "särskilda skäl" i författningskommentaren till lagförslaget som godkändes av riksdagen hösten 2021:

Vid angivande av en eller flera yrkesgrupper utgår Försäkringskassan från ett kunskapsmaterial som tagits fram i samråd med arbetsmarknadens parter, Socialstyrelsen och Centrum för arbets- och miljömedicin, Region Stockholm. Kunskapsmaterialet finns i sin helhet på Arbetsförmedlingens webbplats (<https://arbetsformedlingen.se/om-oss/var-verksamhet/utbildningsmaterial/kunskapsmaterialet/>)

”Detta innebär att det mot bakgrund av det medicinska underlaget eller utredningen i övrigt ska finnas en välgrundad anledning att anta att återgången kan ske senast dag 550 i sjukperioden och det ska finnas en tidsplan för när så förväntas kunna ske. Prognosen för återgång i arbete måste vara tydlig. Särskilda skäl kan finnas vid alla typer av diagnoser. Det förhållandet att en diagnos är diffus innebär inte i sig att det inte kan finnas särskilda skäl. I de fall det finns begränsad kunskap om sjukdomens läkningsförlopp, som exempelvis gällande post-covid, kan t.ex. betydande framsteg i den enskildes medicinska rehabilitering tala för att kravet på särskilda skäl är uppfyllt. En bedömning måste göras i varje enskilt fall.”

Observera att bestämmelserna i socialförsäkringsbalken (SFB) är självständiga i förhållande till exempelvis arbetsrätten. Lagen om anställningsskydd, LAS, inklusive det förstärkta anställningsskyddet i 23 § vid sjukdom gäller. Undantaget från det förstärkta anställningsskyddet är om den anställdas arbetsförmåga är stadigvarande och väsentligen nedsatt så att hon/han inte längre kan utföra något arbete av betydelse för arbetsgivaren. Det är arbetsgivaren som ska styrka det i en eventuell arbetsrättslig tvist.

Efter dag 365 i rehabiliteringskedjan

Efter sjukdag 365 är huvudregeln fortfarande att arbetsförmågan ska bedömas i förhållande till förvärvsarbete i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden eller genom annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade på arbetsmarknaden.

Liksom vid 180-dagarsprövningen finns dock möjligheten för Försäkringskassan att beakta ”särskilda skäl” även i 365-dagarsprövningen. Vid båda prövningstidpunkterna ligger dessutom det sedan länge befintliga undantaget ”oskäligt” kvar.

Ersättningar vid rehabilitering

Anställd som genomgår arbetslivsinriktad rehabilitering på grund av sjukdom eller skada och som på grund av rehabiliteringsåtgärden helt eller delvis inte kan utföra sitt arbete, kan få rehabiliteringsersättning både enligt lag och kollektivavtal.

Rehabiliteringspenning

Försäkringskassan kan, när den har fastställt en rehabiliteringsplan för arbetslivsinriktad rehabilitering, byta ut sjukpenningen mot rehabiliteringspenning. Denna ersättning är lika stor som sjukpenningen och kan, liksom sjukpenningen, betalas som en fjärdedels, halv, tre fjärdedels och hel ersättning.

Storleken på rehabiliteringspenningen beror på vilken av de numera tre formerna av sjukpenning som bytts ut mot rehabiliteringspenning.

- ▲ **Rehabiliteringspenning på normalnivå är 80 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten, SGI, multiplicerad med 0,97**
- ▲ **Rehabiliteringspenning på fortsättningsnivå är 75 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten, SGI, multiplicerad med 0,97**
- ▲ **Rehabiliteringspenning i särskilda fall är högst 160 kronor om dagen.**

Särskilt bidrag

Försäkringskassan kan – i regel tillsammans med rehabiliteringspenning – även lämna så kallat särskilt bidrag som ersättning för nedanstående merkostnader i samband med rehabilitering:

- ▲ **kursavgifter,**
- ▲ **kostnader för studieresor inom landet,**
- ▲ **merkostnader för läromedel,**
- ▲ **viss del av kostnader för dagliga resor mellan bostad och utbildningsplats.**

Läs mer om de tre formerna av sjukpenning i kapitlet Sjukdom.

Rehabiliteringspenning på SGI-nivå är en av de ersättningar där inkomsttaket är 10 prisbasbelopp.

Information, länk till ansökan på Mina sidor med mera för den anställda finns på forsakringskassan.se/privatperson/funktionsnedsattning/arbetshjalpmedel Information, ansökningsblankett med mera finns på forsakringskassan.se/arbetsgivare/ersattningar-och-bidrag/bidrag-till-arbetshjalpmedel

Information och länk till ansökan via Mina sidor (inklusive ansökan om att Försäkringskassan ska godkänna behandlingsplanen) finns på forsakringskassan.se/privatperson/sjuk/anstalld/forebyggande-sjukpenning-for-anstallda

Rehabiliteringstillägg genom kollektivavtal (AB)

Parterna inom kommun- och regionområdet har träffat överenskommelse om ett rehabiliteringstillägg för lönedelar över inkomsttaket enligt SFB. Under den tid som Försäkringskassan betalar rehabiliteringspenning ska arbetsgivaren betala ett motsvarande rehabiliteringstillägg för lönedelar som överstiger SFBs inkomsttak.

Bidrag för arbetshjälpmedel

Arbetshjälpmedel är en samlingsbenämning för arbetstekniska hjälpmedel som kan vara personliga eller särskilda anordningar på arbetsplatsen. Den anställda och arbetsgivaren kan samtidigt lämna in flera ansökningar till Försäkringskassan om olika hjälpmedel.

- ▲ **Den anställda ska själv ansöka om bidrag till sådana hjälpmedel som är av individuell karaktär. När den anställda beviljas bidrag till att köpa ett hjälpmedel, är det hon eller han som äger hjälpmedlet.**
- ▲ **Arbetsgivaren i sin tur ansöker om bidrag till sådana hjälpmedel eller anordningar som innebär ingrepp i arbetsgivarens egendom, till exempel att en lokal eller maskin måste byggas om. Det finns möjlighet att få bidrag till reparation av ett arbetshjälpmedel som inte är en fast anordning. Ansökan om bidrag till reparation ska ske på samma sätt som ansökan om bidrag till arbetshjälpmedlet.**

Innan ett ärende om bidrag till arbetsgivare avgörs, ska berörda arbetstagarorganisationer ha fått tillfälle att yttra sig. Detta framgår av 8 § förordningen (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel.

Förebyggande sjukpenning

Enligt socialförsäkringsbalken, SFB 27 kap 6–7 §§, kan Försäkringskassan betala sjukpenning i syfte att förebygga sjukdom, att förkorta sjukdomstid eller att helt eller delvis häva nedsättning av arbetsförmågan.

Förebyggande sjukpenning är en ersättning för förlorad inkomst som en försäkrad person kan få när hon eller han måste vara borta från sitt arbete för att delta i medicinsk behandling eller medicinsk rehabilitering. Syftet med förmånen att förebygga sjukdom, förkorta sjukdomstiden eller helt eller delvis förebygga eller häva nedsättning av arbetsförmågan och sjukfrånvaro. Det finns däremot inte något krav på att den sökande personen har nedsatt arbetsförmåga. En person som ansöker om förebyggande sjukpenning ska först lämna ett läkarutlåtande med en behandlingsplan till Försäkringskassan, där en handläggare utifrån uppgifterna i läkarutlåtandet och behandlingsplanen sedan tar ställning till om personens plan för medicinsk behandling eller medicinsk rehabilitering ska godkännas eller inte. Om Försäkringskassan godkänner planen kan personen ansöka om ersättning med förebyggande

sjukpenning för de dagar eller delar av dagar som hon eller han varit tvungen att avstå från arbete för att delta i behandling eller rehabilitering.

Vid förebyggande sjukpenning ska det inte göras något karensavdrag och arbetsgivaren behöver inte betala sjuklön.

Man behöver inte genomgå behandlingen i en följd, utan det går bra att göra det etappvis med mellanliggande uppehåll. Under behandlingsuppehållen kan den anställda i många fall vara i fullt arbete.

Rehabiliteringsstöd från AGS-KL Rehabilitering

Det är Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation och de fackliga organisationerna som har beslutat att avsätta medel till rehabilitering. Arbetsgivare inom avtalsområde Kommun, Region, Svenska kyrkan och Sobona kan få ekonomisk ersättning för upp till halva kostnaden när någon anställd genomgår arbetslivsinriktad rehabilitering. Stödet kan sökas för tidiga insatser som görs för att förebygga sjukfrånvaro eller för att förkorta en sjukskrivning.

Förutsättningar

- ▲ **Den anställda omfattas av avtalsgruppsjukförsäkringen AGS-KL eller av efterskydd i försäkringen.**
- ▲ **Det ska kunna antas att den anställda har möjligheter att återfå eller behålla en arbetsförmåga.**
- ▲ **Det ska finnas ett styrkt rehabiliteringsbehov för den anställda.**

Insatser

AGS-KL Rehabilitering kan bevilja medel för följande typer av insatser:

- ▲ **Behandlingssamtal hos legitimerad psykolog eller legitimerad psykoterapeut.**
- ▲ **Beroendebehandling vid riskbruk eller missbruk av alkohol, droger eller spel.**
- ▲ **Stresshanterings- eller livsstilsförändringskurs som följer en vedertagen, validerad och evidensbaserad metod.**
- ▲ **Kortare omskolande kurser där möjligheten till återgång i tidigare arbete är utredd och där den anställda får nytt jobb hos samma arbetsgivare.**

Förebyggande sjukpenning kan till sin storlek vara sjukpenning på normalnivå eller på fortsättningsnivå eller sjukpenning i särskilda fall – läs mer i kapitlet Sjukdom.

Rehabiliteringsstödet är ett ekonomiskt stöd som främjar friska arbetsplatser. Stödet söks av arbetsgivare för arbetslivsinriktad rehabilitering.

Ersättning

Ersättningen från rehabiliteringsstödet kan uppgå till halva rehabiliteringskostnaden.

Observera att arbetsgivaren inte kan få rehabiliteringsstöd från Afa Försäkring för utredning av rehabiliteringsbehov eller för medicinsk rehabilitering, arbetsanpassning, lönekostnader, administrativa kostnader och så vidare.

Medel beviljas inte för insatser åt personer som har hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning.

Ansökan

Följande handlingar ska ha kommit in till Afa Försäkring för bedömningen av om medel kan beviljas:

- ▲ **Ansökan från arbetsgivaren eller Försäkringskassan där orsak och syfte med rehabiliteringen framgår. Bifoga även plan för återgång i arbete eller en kopia av rehabiliteringsplan om en sådan upprättats.**
- ▲ **Samtycke från den person som ska rehabiliteras.**
- ▲ **Underlag som tagits fram av det företag/den behandlare som genomför rehabiliteringen, med information om den specifika behandlingen.**

Ansökan fylls i på Afa Försäkrings webbplats och ska ha inkommit till Afa Försäkring senast inom sex månader från det att rehabiliteringsåtgärden påbörjats.

Afa Försäkrings beslut sänds till den kontaktperson som angivits i ansökan. Efter avslutad rehabilitering kommer en enkät, med några frågor angående resultat och upplevelse av rehabiliteringsinsatsen, att skickas via e-post till kontaktpersonen.

Rätten till beviljat stöd preskriberas om en begäran om betalning inte inkommit till Afa Försäkring inom tre år från den dag då stödet beviljades.

Ersättning vid rehabilitering enligt TFA-KL

För den som behöver rehabilitering, på grund av en arbetsskada, till exempel vid omskolning kan TFA-KL ersätta skäliga kostnader för exempelvis resor, kurslitteratur med mera som inte ersätts av Försäkringskassan.

Om Försäkringskassan arbetar med eller har upprättat en rehabiliteringsplan är det viktigt att den arbetsskadade informerar skaderegleraren hos Afa Försäkring om det så snabbt som möjligt.

Återgång i arbete efter lång frånvaro

Regelverket som avser stöd för återgång i arbete efter långvarig sjukdom riktar sig till olika grupper av försäkrade och består, förutom Arbetsförmedlingens program och andra stödformer, av två delar:

- ▲ **Vilande sjukersättning eller aktivitetsersättning.**
- ▲ **Särskilda regler om sjukersättning vid arbete (så kallad "steglös avräkning").**

Syftet med de två stödformer som beskrivs i detta avsnitt är att fler personer med nedsättning av arbetsförmågan ska våga pröva sin arbetsförmåga utan att riskera att rätten till ersättningen omprövas. I samtliga fall gäller reglerna oberoende av om sjukersättningen eller aktivitetsersättningen beviljats som hel eller delvis ersättning, till exempel 50 procent.

Arbete med vilande sjuk- och aktivitetsersättning

Möjligheten att ansöka om vilande sjukersättning eller aktivitetsersättning under tiden som den försäkrade provar på att förvärvsarbeta har funnits sedan år 2000. Från och med 2014 får den ansöka som

- ▲ **har sjukersättning beviljad enligt regler som gäller från och med den 1 juli 2008**
- ▲ **har aktivitetsersättning.**

Så fungerar vilande sjukersättning

Försäkringskassan kan bevilja vilande sjukersättning för arbete eller studier i upp till 24 månader. En försäkrad med vilande sjukersättning som förvärvsarbetar kan få ett månatligt belopp som motsvarar 25 procent av den sjuk- eller aktivitetsersättning som förklarats vilande. Ersättningen är skattefri.

Om den försäkrade ska förvärvsarbeta, kan sjukersättningen förklaras vilande endast till viss del, till exempel 50 procent. Om den försäkrade ska studera, förklaras dock alltid hela sjukersättningen vilande oberoende av studiernas omfattning.

I samband med att Försäkringskassan beslutar om sjukersättning ska myndigheten också besluta att en förnyad utredning av arbetsförmågan ska göras efter en viss tid, dock senast inom tre år. Om den försäkrade har fyllt 60 år behöver beslut om en förnyad utredning av arbetsförmågan dock inte fattas.

Lättläst information med en avdelning för frågor och svar finns på forsakringskassan.se/privatperson/funktionsnedsattning/aktivitetsersattning/prova-att-studera-eller-jobba-nar-du-har-aktivitetsersattning-eller-sjukersattning

Så fungerar vilande aktivitetsersättning

Försäkringskassan kan bevilja vilande aktivitetsersättning för arbete eller studier i upp till 24 månader. Aktivitetsersättning får beviljas som vilande förmån i dessa två år oavsett om aktivitetsersättningen enligt det ursprungliga ersättningsbeslutet annars skulle ha upphört under tiden.

Om den försäkrade ska förvärvsarbeta under tiden med vilande aktivitetsersättning, kan hon eller han få ett månatligt belopp som motsvarar 25 procent av den sjuk- eller aktivitetsersättning som förklarats vilande. Ersättningen är skattefri.

Om den försäkrade ska förvärvsarbeta, kan aktivitetsersättningen förklaras vilande endast till viss del, till exempel 50 procent.

Om den försäkrade ska studera, förklaras dock alltid hela aktivitetsersättningen vilande oberoende av studiernas omfattning. För studier gäller dessutom från den 1 februari 2017 att den försäkrade kan få behålla utbetalningen av aktivitetsersättningen under högst sex månader parallellt med studierna. Dessa sex månader (som kallas "prövotid") gäller sammanlagt under hela den tidsperiod då aktivitetsersättning kan betalas ut (åldrarna 19 till och med 29 år), oavsett om utbetalningen sker sammanhängande eller någon månad åt gången.

När tiden för en beslutad vilandeförklaring löpt ut, kan Försäkringskassan fortsätta betala aktivitetsersättning i ytterligare tre månader utan någon ny prövning av arbetsförmågan. Den maximala sammanlagda tiden för vilande aktivitetsersättning och aktivitetsersättning efter tid för vilandeförklaring är 24 månader.

Särskilda regler om sjukersättning vid arbete ("steglös avräkning")

Dessa regler omfattar personer som har icke tidsbegränsad sjukersättning – hel eller partiell – som beviljats enligt de regler som gällde före den 1 juli 2008. De särskilda reglerna om sjukersättning vid arbete innebär att dessa personers arbetsförmåga inte kommer att omprövas.

Så fungerar det

Innan arbetet påbörjas, ska den försäkrade anmäla det till Försäkringskassan. En ny anmälan ska lämnas in varje år.

Observera att den försäkrade måste ha anmält till Försäkringskassan att hon/han avser att arbeta enligt dessa regler. Anmälan ska göras innan arbetet påbörjas och en ny anmälan ska lämnas in varje år.

Sjukersättningen för en person som återgår i arbete minskas om inkomsten från förvärvsarbete och andra pensionsgrundande inkomster (med vissa undantag) överstiger ett *fribelopp*. Vid hel sjukersättning är fribeloppet ett prisbasbelopp, vilket 2024 motsvarar 57 300 kronor. För personer som beviljats partiell sjukersättning gäller högre fribelopp.

Inkomst som minskar sjukersättningen kallas reduceringsinkomst och består av inkomst från förvärvsarbete och andra pensionsgrundande inkomster med vissa undantag. Sjukersättningen minskas dock först när reduceringsinkomsten för ett år överstiger fribeloppet – och då med ett belopp som uppgår till 50 procent av reduceringsinkomsten. Detta gäller upp till ett tak på 8 prisbasbelopp (458 400 kronor 2024). Om reduceringsinkomsten är högre, minskas sjukersättningen krona för krona.

Arbetsgivaren behöver inte betala sjuklön

Arbetsgivaren behöver inte betala sjuklön under sjuklöneperioden (sjukdag 1–14) för en anställd under sjukskrivningstiden om den anställda arbetar enligt de särskilda bestämmelserna för sjukersättning vid arbete.

Rätt till ledighet för vård av barn eller närstående

Personer som arbetar med stöd av de nya reglerna för arbete med bibehållen sjukersättning har rätt till ledighet enligt föräldraledighetslagen eller lagen om vård av närstående – även om de inte har rätt till ersättning i form av tillfällig föräldrapenning eller närståendepenning.

Om arbetsinkomsten högst uppgår till fribeloppet betalas också månadsersättningen från AGS-KL ut oreducerad.

Se 37 kap. 5-9 §§ SFB för reduceringsinkomsten och beräkningarna.

Omställning och arbetslöshet

Innehåll

Översikt – Omställning och arbetslöshet 157

Trygghetspyramiden 157

Aktuellt 158

Nyheter i lagstiftningen 158

Riksdagsbeslut i juni 2023 om regler som ska gälla tills vidare 158

Nyheter i kollektivavtalet 158

Försäkringar vid arbetslöshet 159

Lag 159

Kollektivavtal 159

Den lagstadgade arbetslöshetsförsäkringen 160

Villkor för ersättning 160

Grundvillkoret 160

Arbetsvillkoret 160

Medlemsvillkoret 161

Ersättning vid arbetslöshet 161

Beräkningsgrunder: Inkomst och normalarbetstid 161

Karensdagar och ersättningsdagar 162

Ersättningens (dagpenningens) storlek 162

Ersättningsregler vid deltidsarbetslöshet 163

Ersättningsregler för förtroendevalda 163

Avdrag vid pensionsuttag 163

Arbetslöshetsersättning är pensionsgrundande inkomst 163

Arbetsmarknadspolitiska program och andra stödformer 164

Kompetens- och omställningsavtal

KOM-KR 165

Allmänt om KOM-KR 165

Vilka anställda omfattas? 165

Information från arbetsgivaren om

Omställningsfonden 166

KOM-KR-avtalets innehåll – en kort sammanfattning 166

Insatser och stöd under anställning 166

Individuellt grundläggande stöd 167

Studiestöd 167

Kompletterande studiestöd 167

Förlängt studiestöd 167

Kortvarigt studiestöd 168

Förebyggande insatser 168

Samtal om kompetens (tidsbegränsat anställda) 168

Strategiskt stöd (till arbetsgivaren) 169

Insatser och stöd vid avslut av anställning 169

Aktiva omställningsinsatser 169

Kompletterande studiestöd efter anställning 169

Ersättning vid ledighet från arbetet 170

Särskild omställningsersättning 170

Kompletterande omställningsersättning 170

Särskild ersättning till äldre arbetstagare i kommuner och regioner 171

Förutsättningar för ersättning 171

Så fungerar den särskilda ersättningen 171

Översikt – Omställning och arbetslöshet

Trygghetspyramiden

Därutöver kan ersättning från inkomstförsäkring eller motsvarande komma ifråga men bara om den sammanlagda ersättningsnivån blir högst 80 procent av tidigare lön.

KOM-KR = Kompetens- och omställningsavtal för kommuner och regioner samt företag och kommunalförbund som är medlemmar i de kommunala företagens arbetsgivarorganisation Sobona. Det nu aktuella KOM-KR-avtalet gäller i dess lydelse från den 1 oktober 2022.

KOM-KL = Det närmast föregående omställningsavtalet för anställda i kommuner och regioner samt företag och kommunalförbund som vid tidpunkten då avtalet slöts var medlemmar i de kommunala företagens arbetsgivarorganisation Pacta. KOM-KL gäller med övergångsregler efter att det ersattes den 1 maj 2021 av KOM-KR.

AGF-KL = Ett tidigare avtal om avgångsförmåner för anställda i kommuner och regioner. Gäller med övergångsregler.

Aktuellt

Nyheter i lagstiftningen

Riksdagsbeslut i juni 2023 om regler som ska gälla tills vidare

Under 2020 infördes, på grund av covid-19, ett antal tillfälliga ändringar i lagen och förordningen om arbetslöshetsförsäkring. Ändringarna förlängdes sedan flera gånger, längst till utgången av 2023. Den 7 juni 2023 beslöt riksdagen att de flesta av dessa ursprungligen tillfälliga regeländringar ska gälla tills vidare. Det avser exempelvis ett lägre antal timmar än tidigare i arbetsvillkoret och högre ersättningsbelopp från a-kassan.

Nyheter i kollektivavtalet

När denna Handbok trycks finns inga förhandlingsnyheter inför 2024 att redovisa i kollektivavtalen inom området Omställning och arbetslöshet.

**A-kassan och
Arbetsförmedlingen
har alltid aktuell
information.**

**På sakområdet arbetslöshet
ändras både regelverket
och program-/stödbudet i
regel oftare än inom bokens
andra områden. Det finns
därför anledning att påminna
om att de uppgifter som
står här är de som gäller
vid tidpunkten för bokens
tryckning.**

Försäkringar vid arbetslöshet

Lag

Reglerna för ersättning vid arbetslöshet finns dels i lagen om arbetslöshetsförsäkring, dels i förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

Kollektivavtal

För anställda som kvalificerat sig för eller får omställningsförmåner före den 1 oktober 2022 gäller KOM-KR Överenskommelse om Kompetens- och omställningsavtal i lydelse 2020-05-01.

För anställda som kvalificerat sig för eller får omställningsförmåner före den 1 maj 2020 gäller KOM-KL Överenskommelse om omställningsavtal i lydelse 2016-12-07.

AGF-KL, som upphörde att gälla från och med den 1 januari 2012, gäller fortsatt för anställda som omfattas av dess efterskydd. Efterskyddet gäller förutsatt att anställda inte har rätt till förmån från annan trygghetsfond.

**De tidigare avtalen
KOM-KL och AGF-KL gäller
med övergångsregler för
vissa personer.**

Den lagstadgade arbetslöshetsförsäkringen

Detta avsnitt innehåller bara översiktlig information om huvudreglerna som de gäller vid tidpunkten för bokens tryckning. På sakområdet arbetslöshet ändras både regelverket och program-/stödutbudet i regel oftare än inom bokens andra områden. A-kassorna och Arbetsförmedlingen har alltid fullständiga – och dagsaktuella – uppgifter om både regelverket och programutbudet.

Alla som arbetar i Sverige är försäkrade för arbetslöshetsersättning enligt lag. Denna del av arbetslöshetsförsäkringen kallas *grundförsäkringen*. Medlemskap i en arbetslöshetskassa (a-kassa) är inte obligatoriskt, men för att kvalificera sig för ersättning från den del som kallas *inkomstbortfallsförsäkringen* krävs att man är medlem i en a-kassa.

Villkor för ersättning

För båda delarna av arbetslöshetsförsäkringen gäller att ett grundvillkor och ett arbetsvillkor måste uppfyllas. För att få inkomstrelaterad ersättning måste dessutom ett medlemsvillkor vara uppfyllt.

Grundvillkoret

Grundvillkoret för arbetslöshetsersättning är att man ska ha fyllt 20 år men inte 66 år och vara arbetslös, helt eller delvis. Som arbetssökande ska man:

- ▲ **vara arbetsför och oförhindrad att ta arbete som avser minst tre timmar per arbetsdag och i genomsnitt minst 17 timmar i veckan,**
- ▲ **vara anmäld på Arbetsförmedlingen (den offentliga),**
- ▲ **även i övrigt stå till arbetsmarknadens förfogande.**

Att stå till arbetsmarknadens förfogande innebär att den arbetslösa aktivt måste söka och ta erbjudna arbeten. Som ett stöd i matchningsarbetet ska en individuell handlingsplan tas fram. Alla arbetssökande ska lämna in en aktivitetsrapport varje månad och i den bland annat redovisa sökta arbeten.

Arbetsvillkoret

Förutom att uppfylla grundvillkoret måste man också ha arbetat en viss tid före arbetslösheten för att få rätt till ersättning. Arbetsvillkoret går att uppfylla på två alternativa sätt:

- ▲ **Förvärvsarbete i minst 60 timmar per månad i minst sex månader under en ramtid av tolv månader före arbetslösheten**
eller
- ▲ **Förvärvsarbete i minst 420 timmar under en sammanhängande tid av sex kalendermånader och utfört arbete under minst 40 timmar under var och en av dessa månader.**

Arbetsvillkoret ska uppfyllas med förvärvsarbete. Som jämställt med reguljärt förvärvsarbete i detta avseende räknas:

- ▲ **vissa subventionerade anställningar,**
- ▲ **semester eller annan ledighet med helt eller delvis bibehållen lön,**
- ▲ **tid med avgångsvederlag,**
- ▲ **föräldraledighet med föräldrapenning, dock högst två månader.**

Ramtiden och överhoppningsbar tid

Arbetsvillkoret uppfylls under en ramtid som normalt är tolv kalendermånader, som räknas så att ingen månad är "tom". Det innebär att en månad antingen är tillgodoräkningsbar eller överhoppningsbar.

Den överhoppningsbara tiden kvalificerar visserligen inte till ersättning – det gör bara reguljärt förvärvsarbete – men den förlänger ramtiden. För att vara överhoppningsbar måste minst hälften av månaden vara det.

Den överhoppningsbara tiden får vara högst fem år. Den totala ramtiden blir därmed som längst sex år.

Överhoppningsbar tid är exempelvis sjukskrivning med sjukpenning, föräldraledighet med föräldrapenning och även månader med omställningsstudiestöd.

Medlemsvillkoret

För ersättning från inkomstbortfallsdelen av arbetslöshetsförsäkringen krävs att den arbetslösa varit medlem i en erkänd a-kassa i minst tolv månader före arbetslösheten. Vid övergång från en a-kassa till en annan förs den intjänade kvalifikationstiden över. Det är möjligt att bli medlem i en a-kassa fram till månadsskiftet före den månad då 66-årsdagen infaller.

Ersättning vid arbetslöshet

Beräkningsgrunder: Inkomst och normalarbetstid

Ersättningen grundas på den arbetade tiden och inkomsterna under de 12 senaste arbetade månaderna.

Underlaget för beräkning av dagpenning är den arbetslösas *normala dagsförtjänst*. Med dagsförtjänst avses 1/5 av den veckoinkomst eller 1/22 av den månadsinkomst före arbetslösheten. Även till exempel OB-ersättning, skifttillägg och ersättning för regelbundet återkommande övertid ingår.

**Se ovan hur de tolv månader-
nas ramtid beräknas, med
hänsyn tagen till eventuell
överhoppningsbar tid.**

**I motsats till exempelvis
sjukpenning, som betalas
ut för sju dagar i veckan,
tillämpas femdagarsvecka i
arbetslöshetsförsäkringen.
Det innebär att en månad i
arbetslöshetsförsäkringen
är schabloniserad till
22 dagar.**

Den ersättningsgrundande arbetstiden kallas normalarbetstid.

Den beräknas så att den arbetslösas inkomster slås ut över hela ramtiden, oavsett hur många månader som förvärvsarbete faktiskt utförts. Det innebär att en person som heltidsarbetat under sex av de tolv ramtidsmånaderna anses ha en normalarbetstid som motsvarar halvtid.

Karensdagar och ersättningsdagar

Antalet karensdagar i arbetslöshetsförsäkringen är två. Ersättningen från försäkringen – dagpenningen från a-kassan – betalas under fem dagar i veckan.

En ersättningsperiod är högst 300 ersättningsdagar. Om den arbetslösa har barn under 18 år, är ersättningsperioden 150 dagar längre, det vill säga 450 dagar.

Ersättningens (dagpenningens) storlek

Den högsta grundersättningen

Vid en normalarbetstid som satts till heltid, är den högsta ersättningen från grundförsäkringen 510 kronor om dagen. Grundersättning betalas till en arbetslös som:

- ▲ **uppfyller arbetsvillkoret och grundvillkoret i försäkringen, men inte medlemsvillkoret, eller som**
- ▲ **har det lägsta beloppet i den inkomstrelaterade försäkringen (vilket motsvarar det högsta beloppet i grundförsäkringen), eller som**
- ▲ **uppfyller villkoren för rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen och får aktivitetsstöd från Försäkringskassan.**

De högsta inkomstrelaterade ersättningarna

Om den arbetslösa uppfyller villkoren för ersättning från inkomstbortfallsförsäkringen är den högsta ersättningen 1 200 kronor om dagen och den lägsta 510 kronor om dagen. Ersättningen trappas av successivt:

- ▲ **Under de första 100 dagarna är ersättningen 80 procent av en inkomst på högst 33 000 kronor i månaden eller en dagpenning på högst 1 200 kronor om dagen. Det motsvarar en sammanlagd dagpenningersättning per månad på högst 26 400 kronor före skatt.**
- ▲ **Ersättningsdag 101–200 är ersättningsgraden fortfarande 80 procent, men av en inkomst på högst 27 500 kronor i månaden, varvid den högsta dagpenningens**

storlek sänks till 1 000 kronor om dagen. Det motsvarar en sammanlagd dagpenningersättning per månad på högst cirka 22 000 kronor före skatt.

- ▲ **Ersättningsdag 201–300 (201–450 om den arbetslösa har barn under 18 år)** sänks ersättningsnivån till 70 procent av en inkomst på högst 27 500 kronor i månaden, men den högsta dagpenningen är fortfarande 1 000 kronor om dagen. Det motsvarar en sammanlagd dagpenningersättning per månad på högst cirka 22 000 kronor före skatt.
- ▲ **Arbetslös som deltar i ett program på Arbetsförmedlingen har under vissa förutsättningar rätt till aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning från Försäkringskassan.** Då kan ersättning betalas också från och med dag 301. Dagar med sådan ersättning samordnas med dagar med arbetslöshetsersättning. Dag 301 (dag 451 om den arbetslösa har barn under 18 år) sänks ersättningsnivån till högst 65 procent. För den som inte uppfyller villkoren för rätt till arbetslöshetsersättning uppgår aktivitetsstödet till 223 kronor per dag om deltagandet i ett program är på heltid.

Ersättningsregler vid deltidsarbetslöshet

Den som är deltidsarbetslös kan få ersättning under högst 60 veckor. Eftersom arbetslöshetsförsäkringen tillämpar femdagarsvecka för ersättningen, motsvarar 60 veckor 300 dagar, vilket är lika många dagar som en heltidsarbetslös kan få ersättning.

Ersättningsregler för förtroendevalda

Förtroendeuppdrag (även utan bibehållen lön helt eller delvis) jämställs med förvärvsarbete. Det gäller till exempel fackligt förtroendevalda samt skyddsombud samt till exempel nämndmän, riksdagsledamöter, förtroendevalda i kommuner eller regioner.

Avdrag vid pensionsuttag

När det gäller ersättning från a-kassa och påbörjat pensionsuttag gäller numera att det endast är när en sökande faktiskt får ut pension som dagpenningen ska minskas. Viktigt att komma ihåg är att uttag av allmän pension kan återkallas ("pausas") medan det i normalfallet inte är möjligt att avbryta ett påbörjat uttag av avtals-/tjänstepension.

Arbetslöshetsersättning är pensionsgrundande inkomst

Både dagpenning från a-kassan och aktivitetsstöd från Försäkringskassan är skattepliktigt och pensionsgrundande inkomst.

Kommentar 1: angivna beloppen är de *högsta* beloppen, som *bland annat* beror på hur hög den tidigare anställningsinkomsten var. A-kassan kan ge besked utifrån vars och ens individuella förutsättningar.

Kommentar 2: Observera att dagpenningen beräknas på 22 dagar i månaden i arbetslöshetsförsäkringen.

Arbetsförmedlingens programverksamhet och stödformer till arbetslösa och/eller arbetsgivare är inte statiska. Programutbudet, programmets innehåll samt de olika stödformerna förändras kontinuerligt. Dagsaktuell information finns alltid på arbetsformedlingen.se

Arbetsmarknadspolitiska program och andra stödformer

Arbetsförmedlingen har ett stort antal olika arbetsmarknadspolitiska program och stödformer, till exempel lönebidrag och subventionerade anställningar. Syftet med dem är att på olika sätt underlätta för de arbetssökande att få ett nytt arbete. Alla som är inskrivna som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen kan delta i arbetsmarknadspolitiska program.

Kompetens- och omställningsavtal KOM-KR

Allmänt om KOM-KR

KOM-KR syftar till att möta arbetsgivarens, sektorns och arbetsmarknadens kompetensförsörjningsbehov genom insatser som främjar livslångt lärande och stärker den anställdas ställning på arbetsmarknaden.

KOM-KR i dess lydelse från den 1 oktober 2022 är tecknat mellan Sveriges Kommuner och Regioner och Sobona – Kommunala företagens arbetsgivarorganisation på arbetsgivarsidan, samt Svenska Kommunalarbetsareförbundet, OFR:s förbundsområden Allmän kommunal verksamhet, Hälso- och sjukvård samt Läkarejämte i förbundsområdena ingående organisationer, Lärarförbundets och Lärarnas Riksförbunds Samverkansråd samt AkademikerAlliansen och till AkademikerAlliansen anslutna riksorganisationer på arbetstagsidan.

Det är två lagar som påverkat innehållet i KOM-KR, Lagen om grundläggande omställnings- och kompetensstöd och Lagen om omställningsstudiestöd.

Syftet med lagen om grundläggande omställnings- och kompetensstöd är att stärka enskilda personers framtida ställning på den svenska arbetsmarknaden. För att anställda i sektorn ska kunna få samma möjligheter som andra på arbetsmarknaden och för att möjliggöra för medlemmar i SKR och Sobona att få statlig ersättning för grundläggande omställnings- och kompetensstöd har KOM-KR utformats efter lagen om grundläggande omställnings- och kompetensstöd.

Syftet med lagen om omställningsstudiestöd är att förbättra förutsättningarna för vuxna att finansiera studier som stärker deras framtida ställning på arbetsmarknaden. För att ytterligare stärka de ekonomiska förutsättningarna att studera för anställda inom sektorn innehåller KOM-KR ersättningar som kompletterar det statliga omställningsstudiestödet.

Vilka anställda omfattas?

KOM-KR gäller för personer som är anställda hos en kommunal arbetsgivare. Det innebär att även personer med anställning enligt andra lönekollektivavtal än Huvudöverenskommelse (HÖK) och Sobonas branschbestämmelser (BÖK) kan omfattas av avtalet. Exempel på andra kollektivavtal är Bestämmelser för arbetstagarare i arbetsmarknadspolitiska insatser (BEA) och Lön och anställningsvillkor för personlig assistent och anhörigvårdare (PAN).

Avtalet gäller i princip alla anställda i den kommunala sektorn oavsett tillämpligt kollektivavtal. Det finns några undantag.

Avtalet gäller såväl tillsvidareanställda som tidsbegränsat anställda.

De olika insatserna och stöden/ersättningarna har olika tillämpningsområden och kvalifikationsvillkor vilket framgår av avtalets bestämmelser eller kapitel. Nedan ges en kort sammanfattning av stöd och insatser enligt KOM-KR. För vidare läsning om respektive stöd och insats, se KOM-KR i lydelse 2022-10-01.

Information från arbetsgivaren om Omställningsfonden

Arbetsgivare ska informera de anställda, oavsett anställningsform eller sysselsättningsgrad, om möjlighet till stöd från Omställningsfonden. För vidare information se Partsgemensam kommentar till Överenskommelse om Kompetens- och omställningsavtal i lydelse 2022-10-01.

KOM-KR-avtalets innehåll – en kort sammanfattning

Kompetens- och omställningsavtalet KOM-KR innehåller sedan den 1 oktober 2022 bestämmelser om följande:

Insatser och stöd under anställning

- ▲ Individuellt grundläggande stöd
- ▲ Studiestöd: kompletterande, förlängt och kortvarigt
- ▲ Förebyggande insatser
- ▲ Samtal om kompetens för tidsbegränsat anställda
- ▲ Strategiskt stöd

Insatser och stöd vid avslut av anställning

- ▲ Aktiva omställningsinsatser (grundläggande och förstärkt stöd samt utökade insatser)
- ▲ Kompletterande studiestöd efter anställning
- ▲ Ersättning vid ledighet från arbetet
- ▲ Särskild omställningsersättning
- ▲ Kompletterande omställningsersättning

Insatser och stöd under anställning

Individuellt grundläggande stöd

Anställda som uppfyller kvalifikationsvillkoren enligt KOM-KR kan få ett grundläggande stöd som utformas individuellt i dialog mellan den anställda och Omställningsfonden. Stödet kan bestå av inledande kartläggningssamtal, rådgivning, vägledning och validering.

Kvalifikationsvillkoren och vad som övrigt gäller för de olika studiestöden framgår av KOM-KR i lydelse 2022-10-01.

Studiestöd

Enligt KOM-KR finns det tre olika studiestöd. Det är kompletterande studiestöd, förlängt studiestöd och kortvarigt studiestöd. Samtliga studiestöd täcker, på olika sätt, del av den anställdas inkomstbortfall vid studier med omställningsstudiestöd.

Det är inte en absolut rättighet att få studiestöd även om man uppfyller kvalifikationsvillkoren. För vidare läsning om kvalifikationsvillkoren och vad som i övrigt gäller för de olika studiestöden, se KOM-KR i lydelse 2022-10-01.

Kompletterande studiestöd

Kompletterande studiestöd är ersättning för del av inkomstbortfall vid studier med statligt omställningsstudiestöd från CSN. Omställningsstudiestödet består av ett bidrag och ett lån. Man kan välja att bara ta bidrag och avstå från lånet. Hur mycket man kan få i bidrag och lån beror på vilken inkomst man har. Bidraget motsvarar 80 procent av tidigare inkomst, upp till ett maxbelopp. För närmare besked om maxbelopp med mera för år 2024 hänvisas till CSN.

Tjänar man mer än taket för omställningsstudiestöd kan man få kompletterande studiestöd.

Kompletterande studiestöd kan ges under högst 44 veckor och ger kompensation för lönedelar över taket i Omställningsstudiestödet. Det är 80 procent på lönedelar från 4,5 upp till 5,5 inkomstbasbelopp per år. För lönedelar mellan 5,5 och upp till 12 inkomstbasbelopp per år är ersättningen 65 procent av inkomstbortfallet.

Förlängt studiestöd

Förlängt studiestöd ersätter en del av den anställdas inkomstbortfall vid längre studier då både det offentliga omställningsstudiestödet och kompletterande studiestöd enligt KOM-KR är förbrukade.

KOM-KR möjliggör ekonomiskt stöd för studier i sammanlagt sex terminer där förlängt studiestöd ges under de sista fyra terminerna.

Den anställda ansöker själv om Individuellt grundläggande stöd hos Omställningsfonden.

Den anställda ansöker själv om samtliga studiestöd hos Omställningsfonden.

Tillsammans med studiemedel motsvarar förlängt studiestöd 70 procent av den anställdas lön under de första två terminerna med förlängt studiestöd samt 50 procent under de två återstående terminerna. Stödet beräknas som om den anställda sökt och beviljats studiemedel från CSN, oavsett om den anställda tar ut eller har rätt till studiemedel.

Förlängt studiestöd beräknas på samma omfattning som den anställda är studieledig.

Kortvarigt studiestöd

Kortvarigt studiestöd ersätter en del av den anställdas inkomstbortfall vid utbildningar som omfattar längst en veckas heltidsstudier (fem studiedagar). Den lägsta studietakt som kan ge kortvarigt studiestöd är 20 procent, alltså en dag per vecka. Det innebär att en veckas studier kan spridas ut under maximalt fem veckor.

Kortvarigt studiestöd motsvarar 70 procent av den anställdas fasta kontanta lön. Studiestödet beräknas inte på lönedelar över 12 inkomstbasbelopp per år. Kortvarigt studiestöd beräknas på samma omfattning som den anställda är studieledig från sin anställning hos arbetsgivaren.

Kortvarigt studiestöd kan som längst ges till och med månaden före den då den anställda fyller 65 år.

Förebyggande insatser

Förebyggande insatser ska tillgodose arbetsgivarens kompetensförsörjningsbehov på kort och/eller lång sikt och den anställdas behov av tidig omställning genom kompetensutveckling i syfte att öka anställningstryggheten hos arbetsgivaren. Arbetsgivarens verksamhetsbehov ligger till grund för vilka som kan omfattas av insatserna.

Innan arbetsgivaren ansöker om medel från Omställningsfonden ska lokala parter i samverkan eller vid förhandling enligt medbestämmandelagen (MBL) genom diskussion och analys identifiera vilka insatser som kan vara aktuella för arbetsgivaren att söka medel för. Av ansökan ska framgå att samverkan skett och att det protokollförts. Arbetsgivaren ska årligen tillse att en uppföljning genomförs av förebyggande insatser och hur medel har använts. Uppföljningen ska redovisas för de lokala arbetstagarorganisationerna.

Kvalifikationsvillkoren och vad som i övrigt gäller för förebyggande insatser framgår av KOM-KR i lydelse 2022-10-01.

Samtal om kompetens (tidsbegränsat anställda)

En tidsbegränsat anställd arbetstagarare har rätt till ett samtal om kompetens om hon eller han uttrycker önskemål om det. Arbetsgivaren ska då genomföra ett sådant samtal. Exempel

Arbetsgivaren ansöker om medel för förebyggande insatser hos Omställningsfonden. Omställningsfonden kan ge arbetsgivare och lokala arbetstagarorganisationer stöd och vägledning i arbetet med förebyggande insatser.

på innehåll i samtalet kan vara verksamhetens behov av kompetens, vilka krav som ställs för att komma ifråga för en tillsvidareanställning hos arbetsgivaren, den anställdas behov av kompetensutveckling eller möjligheten till stöd från Omställningsfonden. Samtalet ska dokumenteras.

Strategiskt stöd (till arbetsgivaren)

Omställningsfonden kan ge stöd och vägledning till arbetsgivare vid arbete med strategisk kompetensförsörjning. Strategiskt stöd kan vara stöd i behovs- och omvärldsanalys, att konkretisera framtida kompetensbehov, att göra en kompetensinventering, ta fram en kompetensstrategi samt att sätta mål och göra uppföljning av dessa.

Insatser och stöd vid avslut av anställning

Aktiva omställningsinsatser

Syftet med aktiva omställningsinsatser är att öka den anställdas möjligheter att få ett nytt arbete. Omfattning och innehåll utformas och anpassas utifrån den anställdas behov, förutsättningar och önskemål. En individuell plan avseende behov av aktiva omställningsinsatser upprättas efter överenskommelse mellan den anställda och Omställningsfonden.

Aktiva omställningsinsatser omfattar grundläggande och förstärkt stöd samt utökade insatser. Grundläggande stöd kan bestå av inledande kartläggningssamtal, rådgivning, vägledning och validering.

Förstärkt stöd kan bestå av ytterligare kartläggningssamtal, intensifierad rådgivning och vägledning samt stöd i myndighetskontakter. Omställningsfonden avgör om behov av förstärkt stöd finns och hur länge det ges.

Utökade insatser är insatser utöver det grundläggande och förstärkta stödet. De utökade insatserna utformas och anpassas utifrån den anställdas behov och förutsättningar.

Kvalifikationsvillkoren och vad som i övrigt gäller för aktiva insatser framgår av KOM-KR i lydelse 2022-10-01.

Kompletterande studiestöd efter anställning

Kompletterande studiestöd efter anställning är ersättning för del av inkomstbortfall vid studier med statligt omställningsstudiestöd från CSN. Omställningsstudiestödet består av ett bidrag och ett lån. Man kan välja att bara ta bidrag och avstå från lånet. Hur mycket man kan få i bidrag och lån beror på vilken inkomst man har. Bidraget motsvarar 80 procent av tidigare inkomst, upp till ett maxbelopp. För närmare besked om maxbelopp med mera för år 2024 hänvisas till CSN.

Tjänar man mer än taket för omställningsstudiestöd kan man få kompletterande studiestöd.

Den anställda ansöker om kompletterande studiestöd hos Omställningsfonden.

Kompletterande studiestöd efter anställning ges för samma tid som omställningsstudiestöd utbetalas av CSN och ger kompensation för lönedelar över taket i Omställningsstudiestödet. Det är 80 procent på lönedelar från 4,5 upp till 5,5 inkomstbasbelopp per år. För lönedelar mellan 5,5 och upp till 12 inkomstbasbelopp per år är ersättningen 65 procent av inkomstbortfallet.

Kompletterande studiestöd efter anställning har andra kvalifikationsvillkor än kompletterande studiestöd under anställning. Kvalifikationsvillkoren och vad som i övrigt gäller för kompletterande studiestöd efter anställning framgår av KOM-KR i lydelse 2022-10-01.

Ersättning vid ledighet från arbetet

Den anställda ansöker om ersättning vid ledighet från arbetet hos Omställningsfonden.

Ersättning vid ledighet från arbetet är ersättning för utebliven fast kontant lön enligt villkorsavtalet Allmänna Bestämmelser (AB) eller Branschbestämmelser (BB) för en anställd som deltar i aktiva insatser.

Kvalifikationsvillkoren och vad som i övrigt gäller för ersättning vid ledighet från arbetet framgår av KOM-KR i lydelse 2022-10-01.

Särskild omställningsersättning

Den anställda ansöker om särskild omställningsersättning hos Omställningsfonden.

Särskild omställningsersättning ersätter del av inkomstbortfall då rätt till inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning inte föreligger på grund av att den anställda deltar i utökade insatser.

Ersättningen motsvarar 80 procent av den anställdas fasta kontanta lön (upp till 1,4 inkomstbasbelopp per månad) enligt AB eller BB vid anställningens upphörande.

Kvalifikationsvillkoren och vad som i övrigt gäller för särskild omställningsersättning framgår av KOM-KR i lydelse 2022-10-01.

Kompletterande omställningsersättning

Den anställda ansöker om kompletterande omställningsersättning hos Omställningsfonden.

Kompletterande omställningsersättning kompletterar inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning för den del som den anställda är arbetssökande.

Kompletterande omställningsersättning betalas ut med ett belopp som tillsammans med den inkomstrelaterade ersättningen enligt arbetslöshetsförsäkringen motsvarar 80 procent av de första 200 ersättningsdagarna och 70 procent av de resterande 100 ersättningsdagarna av den anställdas fasta kontanta lön enligt AB eller BB vid anställningens upphörande.

Kvalifikationsvillkoren och vad som i övrigt gäller för kompletterande omställningsersättning framgår av KOM-KR i lydelse 2022-10-01.

Särskild ersättning till äldre arbetstagare i kommuner och regioner

Särskild ersättning till äldre arbetstagare i kommuner och regioner är en separat överenskommelse och inte en del av Kompetens- och omställningsavtalet KOM-KR. Denna ersättning gäller endast för anställda i kommuner och regioner. Ersättningen finansieras av respektive arbetsgivare och betalas när kostnaden uppstår.

Förutsättningar för ersättning

Särskild ersättning till äldre arbetstagare gäller anställda som har haft en tillsvidareanställning enligt AB med minst 40 procent sysselsättningsgrad hos kommunal arbetsgivare sedan minst tio år, som sägs upp på grund av arbetsbrist och som vid tidpunkten för uppsägningen har uppnått den lägsta åldern för att ta ut allmän pension (63 år under perioden 2023-2025).

Observera att det endast är uppsägning på grund av arbetsbrist som räknas för rätt till den särskilda ersättningen. Om den anställda ingår i en fastställd turordning vid uppsägning på grund av arbetsbrist och avgår efter överenskommelse med arbetsgivaren har hon eller han inte rätt till Särskild ersättning om detta inte ingår i överenskommelsen.

En äldre anställd som uppfyller kvalifikationskraven och som accepterar en tidsbegränsad anställning hos arbetsgivaren för att inte sägas upp på grund av arbetsbrist, behåller sin rätt till särskild ersättning. Den anställda måste acceptera erbjudandet för att inte gå miste om rätten till den särskilda ersättningen.

Så fungerar den särskilda ersättningen

Äldre uppsagda som valt att inte stå till arbetsmarknadens förfogande när ersättningsdagarna från arbetslöshetsförsäkringen förbrukats, har rätt till ersättningen efter 300 ersättningsdagar med dagpenning från a-kassan (450 om den ersättningsberättigade har barn under 18 år). Ersättningen betalas till och med kalendermånaden innan den anställda fyller 65 år.

Den särskilda ersättningen innebär ett fast belopp per månad som motsvarar 60 procent av den anställdas genomsnittliga avlöningsförmån tolv månader före uppsägningstidpunkten. Ersättning minskar krona för krona med eventuell förvärvsinkomst som den ersättningsberättigade har samtidigt med den särskilda ersättningen.

Den uppsagda ansöker själv hos Omställningsfonden om den särskilda ersättningen.

Med "kommunal arbetsgivare" avses – för tillgodoräkning av anställningstid i tidigare tillsvidareanställning – såväl kommuner och regioner som medlemmar i de kommunala företagens arbetsgivarorganisation Sobona.

Dödsfall

Innehåll

Översikt – dödsfall 176

Trygghetspyramiden 176

Sammanfattande översikt 178

Aktuellt 181

Nyheter i lagstiftningen 181

Prisbasbeloppet 2024 181

Inkomstbasbeloppet 2024 181

Nyheter i kollektivavtalet 181

AKAP-KR Familjeskydd gäller även under 2024 181

Viktigt att förmånstagarförordnandet är aktuellt 182

Efterlevandeguiden – ett samarbete mellan flera myndigheter 182

Försäkringar vid dödsfall 183

Lag 183

Kollektivavtal 183

Dödsfall på grund av arbetsskada 184

Efterlevandepension enligt lag 185

Allmänt om efterlevandepension 185

Inkomstgrundad ersättning 185

Omställningspension och förlängd omställningspension 185

Barnpension 186

Änkepension 187

Grundtrygghet 187

Garantipension till en efterlevandepension 187

Efterlevandestöd till barn 187

Övrigt 188

Frivilligt efterlevandeskydd i premiepensionen under utbetalningstid 188

Utbetalning av efterlevandepensioner 188

Förmåner till efterlevande enligt kollektivavtal 189

Gemensamt för efterlevandeförmåner från AKAP-KR och KAP-KL 189

Familjeskydd enligt AKAP-KR 189

Familjeskydd till efterlevande vuxen 189

Familjeskydd till efterlevande barn 190

Återbetalningsskydd i AKAP-KR, KAP-KL och PFA 191

Pension till efterlevande enligt KAP-KL 191

Pension till efterlevande vuxen 191

Pension till efterlevande barn 192

Tjänstegrupplivförsäkring 193

TGL-KL under anställning 193

TGL-KL vid frånvaro från arbetet 193

TGL-KL när anställningen har upphört 194

Allmänt efterskydd 194

Särskilt efterskydd 194

Försäkringsskydd vid bosättning utomlands 195

Fortsättningsförsäkring TGL-KL 195

Ersättningar och förmånstagare enligt standardförordnandet 195

Faktorer som påverkar försäkringsbeloppen 195

Begravningshjälp 196

Grundbelopp 196

Barnbelopp 197

Särskilt förmånstagarförordnande 198

Makeförsäkring 198

Preskriptionsregler för TGL-KL 198

Dödsfall på grund av arbetskada 199

Ersättning enligt SFB 199

Livränta till efterlevande make 199

Omställningslivränta och förlängd

omställningslivränta 199

Barnlivränta 200

Begravningshjälp 200

Övrigt om efterlevandeskydd i social-

försäkringsbalken 200

Ersättning enligt TFA-KL 201

Begravningskostnader 201

Förlust av underhåll 201

Ersättning till anhöriga för psykiskt lidande

vid dödsfall 201

Kortfakta om juridiken kring dödsfall 203

Ingen skatt på arv eller gåvor 203

Gemensam europeisk arvsförordning 203

Försäkringsvillkoren påverkas inte 203

Arvsordning 204

Makes och bröstarvingars arvsrätt 204

Exempel 1 205

Exempel 2 205

Sambors arvsrätt 205

Bouppteckning 206

Testamente 206

Förmånstagarförordnande 207

Bodelning och arvsskifte 207

Utmättningsregler 208

Utmättningsfrihet för den avlidnas skulder 208

Utmättningsfrihet för förmånstagares skulder 208

Råd till den försäkrade 209

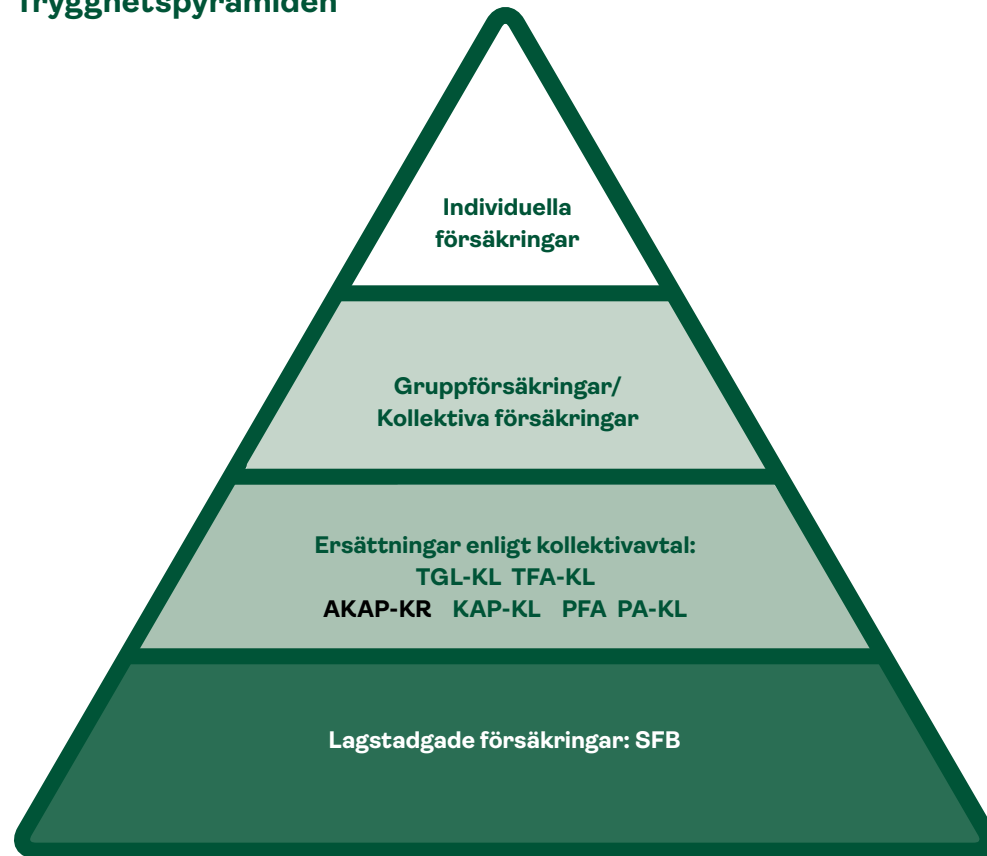
Samla alla viktiga papper i en mapp 209

Viktigt att tänka på 209

Översikt – dödsfall

Trygghetspyramiden

SFB = Socialförsäkringsbalken

AKAP-KR = Avgiftsbestämd Kollektivavtalad Pension som från och med 2023 gäller för i huvudsak alla anställda i kommuner, regioner, kommunalförbund, företag som är medlemmar i de kommunala företagens arbetsgivarorganisation Sobona samt i annan av Pensionsnämnden godkänd arbetsgivare. Pensionsavtalet (som nu bytt namn från tidigare AKAP-KL) har funnits sedan den 1 januari 2014 men omfattade fram till 2023 endast anställda födda 1986 och senare. Från och med den 1 januari 2023 omfattas även anställda födda till och med 1985 som dessförinnan omfattades av pensionsavtalet KAP-KL samt anställda som omfattades av pen-

sionsavtalet PA-KFS 09. Övergångsbestämmelser gäller för anställda som vid övergången till AKAP-KR omfattades av tidigare pensionsavtals bestämmelser om förmånsbestämd ålderspension.

KAP-KL = Pensionsavtal för anställda i kommuner och regioner. (Tidigare pensionsavtal. Gäller med övergångsbestämmelser.)

PFA = Pensions- och försäkringsavtal för anställda i kommuner, regioner och Svenska kyrkan. (Tidigare pensionsavtal. Gäller med övergångsbestämmelser.)

PA-KL = Pensionsavtal för anställda i kommuner, och regioner. (Tidigare pensionsavtal. Gäller med övergångsbestämmelser.)

TFA-KL = Trygghetsförsäkring vid arbetsskada för anställda i kommuner, regioner, Svenska kyrkan och vissa kommunala bolag.

Sammanfattande översikt

Förmån	Försäkring	Vem har rätt till förmån	Ersättning
Omställningspension	Förmåner till efterlevande enligt socialförsäkringsbalken, SFB, avdelning F	Efterlevande make (i vissa fall sambo) som inte fyllt 66 år och som varit gifta i minst 5 år före dödsfallet eller som vid dödsfallet stadigvarande bodde tillsammans med barn under 18 år som den ena eller båda hade vårdnaden om	Betalas under 12 eller 24 månader efter dödsfallet eller tills det yngsta barnet fyller 12 år. <i>Inkomstpension:</i> 55 % av efterlevandepensionsunderlaget. <i>Garantipension:</i> 2,13 prisbasbelopp
Barnpension		Arvsberättigade barn/ungdomar under 18 år, vid studier 20 år	<i>Inkomstpension:</i> 25–35 % av den avlidna föräldrarnas efterlevandepensionsunderlag, EPU Eller 25–35 % av båda föräldrarnas EPU om båda föräldrarna avlidit. <i>Efterlevandestöd:</i> 40 % av prisbasbeloppet eller 80 % om båda föräldrarna avlidit
Familjeskydd enligt AKAP-KR och efterlevandepension enligt KAP-KL till efterlevande vuxen	Pensionsavtalen AKAP-KR, KAP-KL, PFA eller PA-KL	Efterlevande make och i vissa fall sambo om det finns hemmavarande barn under 18 år (i AKAP-KR:s Familjeskydd) eller 12 år (i KAP-KL:s efterlevandepension) eller om sammanboendet varat i minst 5 år före dödsfallet	AKAP-KR: Familjeskyddet till vuxen är under dödsfallsåret ett månadsbelopp på 0,8 inkomstbasbelopp dividerat med 12. Vid inkomster över 3 inkomstbasbelopp per halvt kalenderår ökas den månatliga förmånen med 0,3 inkomstbasbelopp dividerat med 12. Efter dödsfallsåret räknas familjeskyddsförmånerna upp med prisbasbeloppet under utbetalningstiden. Familjeskyddsförmånen betalas ut under 5 år KAP-KL samt de äldre avtalen PFA och PA-KL: Pensionen till efterlevande vuxen är 15 % av den avlidnas pensionsunderlag till och med 20 inkomstbasbelopp och 7,5 % av de delar av pensionsunderlaget som ligger på mellan 20 och 30 inkomstbasbelopp. Pensionen betalas ut under 5 år

Förmån	Försäkring	Vem har rätt till förmån	Ersättning
Familjeskydd enligt AKAP-KR och efterlevandepension enligt KAP-KL till efterlevande barn	Pensionsavtalen AKAP-KR, KAP-KL, PFA eller PA-KL	Arvsberättigade barn/ungdomar under 18 år, vid studier 20 år	AKAP-KR: Om högst tre barn efterlämnas är familjeskyddet per barn under dödsfallsåret ett månadsbelopp på 0,5 inkomstbasbelopp dividerat med 12. Om barnen är fler än tre får de dela lika på 1,5 inkomstbasbelopp dividerat med 12. Efter dödsfallsåret räknas familjeskyddsförmånerna upp med prisbasbeloppet under utbetalningstiden. Familjeskydd betalas ut till efterlevande barn till 18 års ålder eller senare, om barnet samtidigt har rätt till lagstadgad barnpension på grund av studier KAP-KL samt de äldre avtalen PFA och PA-KL: Pensionens storlek beror på pensionsunderlag och antal barn
Återbetalningsskydd	Kopplad till tjänstepensionsförsäkring i AKAP-KR, KAP-KL och det äldre avtalet PFA. Avser avgiftsbestämd pension	Återbetalningsskydd innebär att kapitalet i försäkringen går till efterlevande. I första hand till make/maka/sambo/registrerad partner och i andra hand till barn. Genom särskilt förordnande kan turordningen ändras, men även tidigare make/maka/sambo/registrerad partner eller styvbarn/fosterbarn kan sättas in som förmånstagare Återbetalningsskyddet finns i regel per automatik, men kan väljas bort av den anställda	Det kapital som finns i tjänstepensionsförsäkringen betalas till efterlevande. Vid dödsfall före pensionsuttag betalas kapitalet till efterlevande under fem år. Om dödsfallet inträffar efter att pensionsuttag påbörjats, sker utbetalning till efterlevande under kvarstående utbetalningstid (som längst under 20 år sedan utbetalningarna startade)

Förmån	Försäkring	Vem har rätt till förmån	Ersättning
Grundbelopp	TGL-KL	1) Make/registrerad partner 2) Ogift sambo 3) Barn	Högst 6 prisbasbelopp
Barnbelopp		Arvsberättigade barn/ungdomar under 20 år	0,5–2 prisbasbelopp
Begravningshjälp		Den avlidnas dödsbo	0,5 prisbasbelopp
Begravningshjälp och barnbelopp	TGL-KL Makeförsäkring	Dödsboet respektive hemmaboende barn under 17 år	0,5 respektive 1 prisbasbelopp
Efterlevandelivränta (vid dödsfall p g a arbetsskada)	Förmåner vid dödsfall p g a arbetsskada enligt socialförsäkringsbalcken, SFB, avdelning F	Se reglerna om omställningspension, barnpension	Livräntan grundas på den avlidnas inkomst. Till vuxen efterlevande 45 % om det inte finns barn, annars 20 %. Till barn lämnas 40 %
Begravningshjälp (vid dödsfall p g a arbetsskada)		Dödsboet	30 % av prisbasbeloppet
Ersättningar vid dödsfall p g a arbetsskada	TFA-KL	Make, registrerad partner, sambo, barn	Ersättning för begravningskostnader, förlust av underhåll, psykiskt lidande p g a dödsfallet

Aktuellt

Nyheter i lagstiftningen

Prisbasbeloppet 2024

Det av Statistiska centralbyrån årligen beräknade och av regeringen fastställda prisbasbeloppet för 2024 är 57 300 kronor, det vill säga 4 800 kronor högre än det för 2023. Prisbasbeloppets storlek påverkar samtliga socialförsäkringsersättningar och andra belopp som beräknas utifrån prisbasbeloppet.

Inkomstbasbeloppet 2024

Det av Pensionsmyndigheten årligen beräknade och av regeringen fastställda inkomstbasbeloppet för 2024 är 76 200 kronor, det vill säga 1 900 kronor högre än 2023. Inkomstbasbeloppet används för beräkning av intjänade pensionsrätter och är därför viktigt också på området efterlevandepensioner.

Nyheter i kollektivavtalet

När denna Handbok trycks finns inga förhandlingsnyheter inför 2024 att redovisa i kollektivavtalet inom området Dödsfall.

AKAP-KR Familjeskydd gäller även under 2024

Parterna kommer under 2024 att fortsätta sina överläggningar om att eventuellt ersätta den tidigare AKAP-KL Familjeskydd (som nu bytt namn till AKAP-KR Familjeskydd) med en förstärkt tjänstegrupplivförsäkring TGL-KL. Avtalet om AKAP-KR Familjeskydd har därför förlängts till att gälla under hela 2024 med oförändrade villkor i förhållande till 2022 och 2023.

Viktigt att förmånstagarförordnandet är aktuellt

Ersättningar till efterlevande vid dödsfall finns både i Tjänstegrupplivförsäkringen TGL-KL och i den kollektivavtalade pensionsplanen – AKAP-KR, KAP-KL eller annan pensionsplan. Den försäkrade kan dessutom ha andra försäkringar som lämnar ersättning vid dödsfall, till exempel återbetalningsskydd i tjänstepensionsförsäkringen eller genom en grupplivförsäkring och/eller en privat tecknad pensionsförsäkring med efterlevandeskydd.

Oavsett vilken försäkring det gäller, fördelas normalt ersättningen mellan de ersättningsberättigade efterlevande enligt ett så kallat standardförordnande.

Vill den försäkrade ändra ordningsföljden mellan de ersättningsberättigade i en försäkring måste hon eller han skriva ett särskilt förmånstagarförordnande.

Tänk på att förmånstagarförordnanden är ”färskvara”. Om familjesituationen ändras, är det klokt att se över vilka förmånstagare man har till försäkringar/pensioner och vid behov skriva nya förmånstagarförordnanden, så att exempelvis en tidigare sambo inte står kvar som förmånstagare långt efter det att förhållandet upphört och man kanske ingått ett nytt.

Efterlevandeguiden – ett samarbete mellan flera myndigheter

Webbportalen Efterlevandeguiden är ett samarbete mellan Skatteverket, Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Här finns all information som de efterlevande behöver om formalia efter ett dödsfall. Dessutom åtskilligt av rent praktiskt inriktat material, som exempelvis en checklista över allt praktiskt som de efterlevande behöver göra omedelbart efter dödsfallet, månaderna efter samt året efter (bland annat att deklarerat dödsboet).

Webbadressen är
efterlevandeguiden.se

Försäkringar vid dödsfall

När någon dör finns det olika efterlevandepensioner, avtal och försäkringar som kan ge ersättningar till de efterlevande. För medlemmar i ett fackförbund kan det också bli aktuellt med ersättningar från medlemsförsäkringar (för information om dessa, kontakta det aktuella fackförbundet). De pensioner, avtal och försäkringar vi kommer att ta upp i den här boken är följande:

- ▲ **Efterlevandepension enligt lag.**
- ▲ **Ersättningar enligt den för den avlidna gällande kollektivavtalade pensionsplanen.**
- ▲ **Ersättningar från Tjänstegrupplivförsäkringen TGL-KL.**

Sker dödsfallet i samband med arbetsskada kan även dessa försäkringar bli aktuella:

- ▲ **Ersättning enligt socialförsäkringsbalken vid dödsfall på grund av arbetsskada**
- ▲ **Ersättningar från Trygghetsförsäkringen TFA-KL.**

Lag

De lagstadgade efterlevandepensionerna består av inkomstgrundade ersättningar i form av omställningspension, förlängd omställningspension och barnpension. Om den inkomstgrundade ersättningen är låg eller saknas kan ett grundskydd betalas ut till vuxna efterlevande i form av en garantipension och till barn i form av ett efterlevandestöd.

Förmånerna änkepension och/eller särskild efterlevandepension kan betalas ut enligt övergångsregler till vissa grupper av efterlevande.

Kollektivavtal

Förutom försäkringsskyddet enligt lag omfattas de flesta förvärvsarbetande även av någon avtalsförsäkring med dödsfallsersättning. Syftet med dessa avtalsförsäkringar är att komplettera de lagstadgade försäkringsskydden. Avtalsförsäkringarna gäller under anställningstiden men – genom så kallade efterskyddsregler – också i vissa fall efter det att anställningen har upphört. Det innebär att avtalsförsäkringarna också kan gälla vid exempelvis arbetslöshet och arbetsoförmåga på grund av sjukdom eller olycksfall.

Dessutom kan ersättning lämnas från Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA-KL.

De avtalsförsäkringar inom kommun- och regionområdet som innehåller ersättning till efterlevande vid dödsfall är följande:

- ▲ **Pensionsplanerna AKAP-KR och KAP-KL kan ge ersättning i form av Familjeskydd AKAP-KR respektive pension till efterlevande vuxen och barn (KAP-KL).**
- ▲ **Återbetalningsskydd kan finnas i den tjänstepensionsförsäkring där de avgiftsbestämda pensionsavsättningarna betalas in. Ingår per automatik, men kan också väljas bort av den anställda.**
- ▲ **Tjänstegrupplivförsäkring TGL-KL kan ge ersättning i form av begravningshjälp, grundbelopp och barnbelopp (det kan bli fråga om flera barnbelopp om mer än ett barn efterlämnas). Även en försäkrad, vars make avlider utan egen TGL-försäkring, kan få ersättning från TGL-KL om det finns barn under 17 år boende i hemmet. Ersättningen är i så fall begravningshjälp och ett barnbelopp på 1 prisbasbelopp.**

Dödsfall på grund av arbetsskada

Beror dödsfallet på en arbetsskada kan det bli aktuellt med ersättningar i form av livräntor och begravningshjälp från arbetsskadeförsäkring enligt socialförsäkringsbalken (SFB) och från den kollektivavtalade trygghetsförsäkringen vid arbetsskada för den kommunala sektorn, TFA-KL.

Efterlevandepensioner enligt socialförsäkringsbalken, SFB	<ul style="list-style-type: none"> • gäller för den som är bosatt och/eller arbetar i Sverige • handläggs av Pensionsmyndigheten 	Lag
Familjeskydd enligt AKAP-KR och efterlevandepension enligt KAP-KL, PFA och PA-KL	<ul style="list-style-type: none"> • gäller för anställda i kommuner och regioner med flera försäkringsgivare för Familjeskydd i AKAP-KR är KPA Tjänstepensionsförsäkring • efterlevandepension enligt KAP-KL, PFA och PA-KL, betalas av arbetsgivaren men kan, genom upphandling, tecknas i antingen KPA Tjänstepensionsförsäkring eller Skandia Liv 	Kollektivavtal
Försäkringsbelopp till efterlevande från TGL-KL	<ul style="list-style-type: none"> • gäller för anställda i kommuner och regioner med flera försäkringsgivare • handläggs av KPA Tjänstepensionsförsäkring 	Kollektivavtal

Efterlevandepension enligt lag

Allmänt om efterlevandepension

Bestämmelserna om efterlevandepension är anpassade till det allmänna pensionssystemet. Det innebär bland annat att efterlevandepensionen grundas på den avlidnas livsinkomst.

Den lagstadgade efterlevandepensionen består av följande:

Inkomstgrundad ersättning:

- ▲ **Omställningspension**
- ▲ **Förlängd omställningspension**
- ▲ **Barnpension**
- ▲ **Änkepension**

Grundtrygghet:

- ▲ **Garantipension**
- ▲ **Efterlevandestöd till barn**

Inkomstgrundad ersättning

Den inkomstgrundade ersättningen baseras på en så kallad antagen pensionsbehållning som Pensionsmyndigheten räknar ut när någon avlider. Därmed får man fram ett efterlevandepensionsunderlag. Pensionsmyndigheten kan lämna upplysningar om hur uträkningen går till. Allmän information om efterlevandepensioner finns också på pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/ekonomiskt-stod/ekonomiskt-stod-nar-anhorig-dor.

Omställningspension och förlängd omställningspension

Omställningspensionen är 55 procent av den avlidnas efterlevandepensionsunderlag. Syftet är att ge en vuxen efterlevande en möjlighet att anpassa ekonomin, boendesituationen och arbetsförhållandena till den nya livssituationen. Omställningspension betalas ut till efterlevande make eller därmed jämställd person som inte fyllt 66 år. Förutsättningen är att den efterlevande:

Pensionsmyndigheten har hand om alla lagstadgade pensionsförmåner, även efterlevandepensionerna.

▲ **vid dödsfallet bodde tillsammans med barn under 18 år som en eller båda makarna hade vårdnaden om**

eller

▲ **oavbrutet hade bott tillsammans med den avlidna under en sammanhängande tid av fem år fram till tidpunkten för dödsfallet.**

En ersättningsberättigad vuxen efterlevande ska ha varit gift eller registrerad partner med den avlidna. Jämställd med sådan efterlevande make är ogift sambo som tidigare har varit gift med den avlidna eller som har eller haft barn tillsammans med henne/honom eller som vid dödstillfället väntade gemensamt barn.

Omställningspension betalas under längre tid om det även finns efterlevande barn.

En vuxen efterlevande får omställningspension i tolv månader. Om den efterlevande har vårdnaden om barn under 18 år betalas sedan den 1 januari 2005 förlängd omställningspension i ytterligare tolv månader, alltså sammanlagt 24 månader. Den tiden kan förlängas ytterligare om det finns efterlevande barn under 12 år, men längst tills det yngsta barnet har fyllt 12 år.

Barnpension betalas ut tills barnet fyller 18 år eller till och med juni månad det år barnet fyller 20 år vid studier på gymnasieskola.

Barnpension

Om ett barn förlorar någon, eller båda, av sina föräldrar genom dödsfall betalas barnpension ut till och med den månad barnet fyller 18 år. Om barnet studerar vid grundskola eller gymnasium betalas pensionen så länge studierna pågår, dock längst till och med juni månad det år barnet fyller 20 år. Barnpensionen är 35 procent av den avlidna förälderns efterlevandepensionsunderlag om barnet är under 12 år. När barnet fyllt 12 år sänks nivån till 30 procent av efterlevandepensionsunderlaget.

Om det finns flera barn som har rätt till barnpension, utgår Försäkringskassan från det yngsta barnet som får 35 procent av efterlevandepensionsunderlaget (om barnet är under 12 år, annars 30 procent). Har barnet ett eller flera äldre syskon läggs 25 procent till för varje syskon (eller 20 procent, om det yngsta barnet har fyllt 12 år). Det sammanlagda beloppet delas sedan lika mellan barnen.

Totalt kan barnen dela på högst 100 procent av förälderns antagna ålderspension. Om det i familjen också finns en vuxen som har omställningspension eller änkepension kan den sammanlagda barnpensionen bli högst 80 procent av den avlidna förälderns antagna pension.

Änkepension

Änkepensionen avskaffades visserligen redan 1990, men det finns vissa övergångsbestämmelser som gör det möjligt att ändå bevilja änkepension.

Övergångsreglerna är olika utformade beroende på när änkan är född och vilket år maken avled. För alla utom de allra äldsta änkorna, upphör rätten till änkepension när änkan fyller 66 år (en höjning med ett år 2023 som en konsekvens av att garantipension från och med 2023 kan betalas ut först från 66 års ålder). Änkepension enligt övergångsbestämmelser är en viss andel av den avlidne makens pensionsrätt enligt de tidigare reglerna för ATP och folkpension. Pensionsmyndigheten har mer information, bland annat på pensionsmyndigheten.se/for-pensionarer/ekonomiskt-stod/ankepension.

Grundtrygghet

Garantipension till en efterlevandepension

Omställningspension, förlängd omställningspension och änkepension kan kompletteras med en garantipension. Garantipension till en efterlevandepension är en utfyllnad för att uppnå en miniminivå av den sammanlagda pensionen och är en standardförsäkring för vuxna.

Miniminivån för garantipensionen när den betalas som utfyllnad till en efterlevandepension är 2,13 prisbasbelopp. 2024 motsvarar det 10 171 kronor i månaden. De övriga efterlevandepensionerna minskar garantipensionen som alltså kan bli noll kronor, om de andra pensionerna överstiger nivån för garantipensionen.

Efterlevandestöd till barn

Barnpensionen kan kompletteras med ett annat grundskydd, ett så kallat efterlevandestöd till barn. Det betalas till barn som får en låg eller ingen barnpension och fungerar alltså som en utfyllnad. Om barnet får mindre än 40 procent av prisbasbeloppet i barnpension, fyller efterlevandestödet på upp till den nivån. Under 2024 är 40 procent av prisbasbeloppet 22 920 kronor (1 910 kronor i månaden).

Beträffande retroaktiv utbetalning av efterlevandestöd till barn har reglerna ändrats flera gånger under de senaste åren. Sedan januari 2020 betalas efterlevandestöd inte ut för längre tid tillbaka än en månad före ansökningsmånaden.

Läs mer på sid 291 i kapitlet Anmälan och praktiskt om övriga retroaktivitetsregler.

Ansökan kan göras i samband med första uttaget av premiepension eller om den försäkrade under pensionärstiden gifter sig eller blir sambo.

I det första fallet ska ansökan göras inom två månader från Pensionsmyndighetens beslut. Vid "familjehändelse" gäller att ansökan ska vara inlämnad inom tre månader.

Övrigt

Privilligt efterlevandeskydd i premiepensionen under utbetalningstid

I premiepensionsdelen av det allmänna pensionssystemet (som behandlas i nästa kapitel – Pension – i denna Handbok) finns möjligheten att teckna en livsvarig efterlevandepension som tillägg. Möjliga förmånstagare är nuvarande eller tidigare make, registrerad partner eller sambo eller någon som den försäkrade har eller har haft barn eller väntar barn tillsammans med.

Observera att efterlevandeskyddet bara kan tecknas att gälla under utbetalningstiden. Tidigast kan utbetalningarna börja vid fyllda 63 år som är den lägsta ålder då inkomstgrundad allmän pension (som premiepensionen är en del av) tidigast får tas ut. Under 2024 kan personer födda 1961 eller tidigare börja ta ut inkomstgrundad pension.

Utbetalning av efterlevandepensioner

Om den efterlevande är född den 1:a–15:e i respektive månad betalar Pensionsmyndigheten ut pensionen den 18:e. Om den efterlevande är född den 16:e–31:a betalas pensionen ut den 19:e i respektive månad.

Vill du veta mer?

Pensionsmyndigheten kan lämna fullständiga upplysningar.
pensionsmyndigheten.se

Förmåner till efterlevande enligt kollektivavtal

I kollektivavtalade pensionsavtal finns bestämmelser om pension till efterlevande om den anställda skulle avlida. Det pensionsavtal som gäller för anställda i kommuner, regioner, Sobonaföretag med flera är KollektivAvtalad Pension AKAP-KR eller KAP-KL.

För anställda som omfattas av AKAP-KR gäller under 2024 fortsatt det separata avtalet AKAP-KR Familjeskydd med samma villkor som gällt sedan den 1 januari 2018.

Gemensamt för efterlevandeförmåner från AKAP-KR och KAP-KL

Om en anställd avlider kan efterlevandepension betalas ut i form av:

- ▲ **efterlevandeförmån till vuxen,**
- ▲ **efterlevandeförmån till barn.**

Efterlevandeförmåner enligt kollektivavtal betalas ut oberoende av hur stor eller liten efterlevandepensionen enligt lag är.

Kollektivavtalad förmån betalas till efterlevande om den anställda avlider under anställningstid eller om dödsfallet inträffar inom sex månader efter det att anställningen upphört. Efterlevandeförmånen betalas även om den anställda avlider under tid med ersättning från av arbetsgivaren tecknad AGS-KL eller arbetsskadelivränta som samordnas med sjuk- eller aktivitetsersättning. Rätten till efterlevandeförmån gäller också om den anställda avlider under tid då hon eller han inte är anställd men då hon eller han vid fortsatt sjukdom skulle fått ersättning från av arbetsgivaren tecknad AGS-KL. Därutöver betalas efterlevandeförmån om den anställda avlider under tid med särskild avtalspension.

Familjeskydd enligt AKAP-KR

Familjeskydd till efterlevande vuxen

Huvudregeln är att pensionen kan betalas ut till make/registrerad partner. Som make/registrerad partner likställs i vissa fall sambo. Dessutom måste något av följande villkor vara uppfyllda för att familjeskydd ska betalas ut:

För personer födda 1937 eller tidigare, och för dem som beviljats sjukbidrag eller förtidspension före den 1 januari 1998 gäller pensionsavtalet PA-KL. För dem som beviljats sjuk- och aktivitetsersättning före den 1 januari 2006 gäller pensionsavtalet PFA.

- ▲ **Den efterlevande ska vid dödsfallet stadigvarande bo tillsammans med barn under 18 år som den ena eller båda makarna hade vårdnaden om**

eller

- ▲ **Den efterlevande ska vid dödsfallet oavbrutet ha bott tillsammans med maken under en tid av minst fem år fram till tidpunkten för dödsfallet.**
- ▲ **Om den efterlevande vuxna var sambo med den avlidna, gäller som villkor för pension att parterna tidigare varit gifta/registrerad partner med varandra eller att de hade, hade haft eller väntade barn tillsammans.**

Pensionens storlek och utbetalningstid

Familjeskyddet till vuxen efterlevande är under dödsfallsåret ett månadsbelopp på 0,8 inkomstbasbelopp dividerat med 12. Vid inkomster över inkomstbasbelopp 3 inkomstbasbelopp per halvt kalenderår ökas den månatliga förmånen med 0,3 inkomstbasbelopp dividerat med 12. Efter dödsfallsårets utgång (31 december) räknas familjeskyddsförmånerna årligen upp med prisbasbeloppet under utbetalningstid.

Familjeskyddsförmånen betalas ut under fem år från och med månaden efter att den försäkrade anställda har avlidit. Utbetalningarna upphör dock tidigare om den efterlevande gifter om sig eller bor tillsammans med någon som hon/han tidigare varit gift med eller har/har haft barn med.

Familjeskydd till efterlevande barn

Om högst tre barn efterlämnas är familjeskyddet per barn under dödsfallsåret ett månadsbelopp på 0,5 inkomstbasbelopp dividerat med 12. Om barnen är fler än tre får de dela lika på 1,5 inkomstbasbelopp dividerat med 12. Efter dödsfallsårets utgång (31 december) räknas familjeskyddsförmånerna årligen upp med prisbasbeloppet under utbetalningstid. Familjeskydd betalas ut till efterlevande barn till 18 års ålder eller senare, om barnet samtidigt har rätt till lagstadgad barnpension på grund av studier.

Observera att alla ersättningsberättigade barn bör framställa anspråk på familjeskydd ungefär samtidigt. Om ett efterlevande barn ansöker först efter att familjeskydd börjat betalas ut till ett eller flera andra efterlevande barn till den försäkrade, ska redan utbetalade förmåner inte omfördelas mellan barnen.

Återbetalningsskydd i AKAP-KR, KAP-KL och PFA

Den avgiftsbestämda tjänstepensionen betalas in till en tjänstepensionsförsäkring. Återbetalningsskydd innebär att kapitalet i försäkringen går till efterlevande; i första hand till make/maka/sambo/registrerad partner och i andra hand till barn. Genom särskilt förordnande kan turordningen ändras. Genom särskilt förordnande kan även tidigare make/maka/sambo/registrerad partner eller styvbarn/fosterbarn sättas in som förmånstagare.

Ofta finns återbetalningsskydd per automatik i tjänstepensionsförsäkringen, men kan väljas bort av den anställda. De som saknar återbetalningsskydd får del av andra sparares kapital som inte heller har återbetalningsskydd och som avlider före de andra. Det gör att pensionen blir högre utan återbetalningsskydd, men i gengäld får inte anhöriga del av kapitalet vid dödsfall.

Vid 60 års ålder eller vid pensionsavgång bör ställningstagande tas till om det finns behov av återbetalningsskydd.

Pension till efterlevande enligt KAP-KL

Pension till efterlevande vuxen

Huvudregeln är att pensionen kan betalas ut till make/registrerad partner. Som make/registrerad partner likställs i vissa fall sambo. Dessutom måste något av följande villkor vara uppfyllda för att pension till efterlevande ska betalas ut:

- ▲ **Den efterlevande ska vid dödsfallet stadigvarande bo tillsammans med barn under 12 år som den ena eller båda makarna hade vårdnaden om**

eller

- ▲ **Den efterlevande ska vid dödsfallet oavbrutet ha bott tillsammans med maken under en tid av minst fem år fram till tidpunkten för dödsfallet.**
- ▲ **Om den efterlevande vuxna var sambo med den avlidna, gäller som villkor för pension att parterna tidigare varit gifta/registrerad partner med varandra eller att de hade, hade haft eller väntade barn tillsammans.**

Vill du veta mer?

Vänd dig till KPA Tjänstepensionsförsäkring, din arbetsgivare eller fackliga organisation för ytterligare upplysningar. kpa.se

Pensionens storlek och utbetalningstid

Pensionen till efterlevande vuxen är 15 procent av den avlidnas pensionsunderlag till och med 20 inkomstbasbelopp och 7,5 procent på de delar av pensionsunderlaget som ligger på mellan 20 och 30 inkomstbasbelopp.

Pensionen betalas ut i längst fem år från och med månaden efter dödsfallet, men upphör tidigare om den efterlevande gifter om sig eller bor tillsammans med någon som hon/han tidigare varit gift med eller har/har haft barn med.

Pension till efterlevande barn

Barnpension betalas normalt ut till barn eller adoptivbarn till dess barnet fyller 18 år, men kan förlängas till 20 års ålder om barnet studerar.

Årsbeloppet om den avlidna efterlämnar endast ett barn är 10 procent av den avlidnas pensionsunderlag till och med 7,5 inkomstbasbelopp. På de delar av pensionsunderlaget som ligger mellan 7,5 och 20 inkomstbasbelopp är årsbeloppet 28 procent och på delar som ligger mellan 20 och 30 inkomstbasbelopp är årsbeloppet 14 procent.

Om den avlidna efterlämnar flera barn ska det framräknade beloppet räknas upp. Om det är två barn räknas beloppet upp med 1,4. Om det är tre barn räknas beloppet upp med 1,6. Om det är fyra barn räknas beloppet upp med 1,8 och om det är fem eller flera barn sker uppräkning med 2,0. Därefter fördelas det uppräknade beloppet lika mellan barnen.

Observera att alla ersättningsberättigade barn bör framställa anspråk på familjeskydd ungefär samtidigt. Om ett efterlevande barn ansöker först efter att familjeskydd börjat betalas ut till ett eller flera andra efterlevande barn till den försäkrade, ska redan utbetalade förmåner inte omfördelas mellan barnen.

Hur pensionsunderlaget räknas ut står på sid 244 i kapitlet Pension.

Vill du veta mer?

Vänd dig till KPA Tjänstepensionsförsäkring, din arbetsgivare eller fackliga organisation för ytterligare upplysningar. kpa.se

Tjänstegrupplivförsäkring

TGL-KL är en kollektivavtalad kapitalförsäkring som betalas ut till efterlevande vid den försäkrades bortgång. Att försäkringen skatterettsligt är en kapitalförsäkring innebär att ersättningarna betalas ut som engångsbelopp och att de är fria från inkomstskatt. De kan normalt inte heller utmätas för den avlidnas skulder.

TGL-KL gäller för anställda inom kommuner, regioner med flera. Försäkringsgivare för TGL-KL är KPA Tjänstepensionsförsäkring som också reglerar inträffade försäkringsfall.

Utbetalda ersättningar är i huvudsak skatte- och utmätningsfria.

TGL-KL under anställning

Försäkringsskydd från TGL-KL gäller normalt från och med den första anställningsdagen och slutar normalt att gälla vid 67 års ålder.

Försäkringsskydd gäller normalt från den dag den försäkrade börjar arbeta.

Om arbetstiden, uttryckt som sysselsättningsgrad, är mindre än 20 procent av en heltidsanställning betalas endast ersättningen begravningshjälp (0,5 prisbasbelopp). Dessutom gäller TGL-KL bara om dödsfallet inträffar under en dag då den försäkrade utfört arbete.

TGL-KL vid frånvaro från arbetet

Försäkringsskyddet gäller även när den försäkrade är borta från arbetet om frånvaron beror på följande:

- ▲ **Arbetsoförmåga på grund av sjukdom eller olycksfall. Försäkringsskyddet omfattar även tid då den försäkrade får rehabiliteringspenning. Ledighet med föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning eller graviditetspenning.**
- ▲ **Ledighet enligt lagen om arbetstagaras rätt till ledighet för utbildning under vissa förutsättningar.**
- ▲ **Ledighet för facklig utbildning eller fackligt förtroendeuppdrag.**
- ▲ **Annan ledighet som är godkänd av arbetsgivaren (till exempel semester). Permittering, avstängning samt arbetsuppehåll i samband med arbetskonflikt.**
- ▲ **Korttidsarbete/korttidspermittering.**

Försäkringsskydd vid annan frånvaro.

Vid annan frånvaro gäller försäkringsskyddet under sex månader räknat från sista arbetsdagen. En förutsättning är att anställningen hos arbetsgivaren pågått under en sammanhängande period på 12 månader omedelbart före den sista arbetsdagen. Den anställda ska också ha utfört arbete under 12 av de sista 13 arbetsveckorna omedelbart före den sista arbetsdagen.

Efterskydd gäller vid en sysselsättningsgrad på minst 20 procent.

TGL-KL när anställningen har upphört

Det finns två typer av efterskydd som gör att försäkringen kan fortsätta gälla en tid efter det att anställningen har upphört. Förutsättningen är att sysselsättningsgraden i anställningen var minst 20 procent.

Allmänt efterskydd gäller i sex månader.

Allmänt efterskydd

När anställningen upphör har den som omfattas av TGL-KL ett allmänt efterskydd på sex månader från sista arbetsdagen. Villkoret är att anställningen hade varat i minst 12 månader och att den anställda hade utfört arbete under minst 12 av de senaste 13 arbetsveckorna.

Särskilt efterskydd vid sjukdom, arbetslöshet och föräldrapenning med mera.

Särskilt efterskydd

Särskilt efterskydd gäller för den som har varit anställd i minst fem dagar i följd i följande situationer:

- ▲ **Anställningen upphör på grund av att den försäkrade blir långtidssjukskriven och har, eller får under tiden då det allmänna efterskyddet gäller, minst tre fjärdedels sjuk- eller aktivitetsersättning. Skyddet gäller även i annat fall om den försäkrade är, eller blir, arbetsoförmögen.**
- ▲ **Om den försäkrade blir arbetslös och genom intyg från Arbetsförmedlingen eller motsvarande kan styrka att hon/han söker arbete. Försäkringen fortsätter att gälla under lika många veckor som den försäkrade varit anställd och arbetat under de senaste två åren. Eventuell allmän efterskyddstid räknas in.**
- ▲ **Den försäkrade slutar sin anställning och får i sin nya anställning inte en likvärdig TGL-försäkring. Då gäller samma regler som vid arbetslöshet.**
- ▲ **Den försäkrade får hel föräldrapenning. Då gäller försäkringen som vid arbetslöshet.**
- ▲ **Den försäkrade får avtals- eller tjänstepension enligt kommunala avtal.**

Försäkringsskyddet i form av efterskydd gäller längst till 67 års ålder.

Försäkringsskydd vid bosättning utomlands

Normalt träder försäkringsskydd ur kraft vid bosättning utomlands, men undantag medges vid bosättning i annat EU/EES-land, om den anställda där inte omfattas av likvärdig TGL.

Fortsättningsförsäkring TGL-KL

Den som är försäkrad genom TGL-KL har ett tidsbegränsat efterskydd om hon eller han lämnar sin anställning. Genom att teckna fortsättningsförsäkring TGL-KL kan den försäkrade förlänga sitt TGL-skydd som längst till 67 års ålder.

För att få teckna fortsättningsförsäkring måste bland annat följande villkor vara uppfyllda:

- ▲ **den försäkrade måste omfattas av reglerna för efterskydd i TGL-KL, antingen det allmänna efterskyddet eller det särskilda efterskyddet,**
- ▲ **den försäkrade ska ha haft en sysselsättningsgrad på minst 20 procent av en heltidsanställning.**

Ansökan om fortsättningsförsäkring TGL-KL måste komma in till KPA Tjänstepensionsförsäkring innan efterskyddstiden har upphört.

2023 infördes regeln att premien för fortsättningsförsäkringen sätts först i samband med tecknandet. Det gäller också för arbetsgivarbetalad fortsättningsförsäkring.

Ersättningar och förmånstagare enligt standardförordnandet

Förmånstagare till grundbelopp kan en person vara enligt ett standardförmånstagarförordnande eller enligt ett särskilt förmånstagarförordnande. Läs mer om detta på sid 198.

Faktorer som påverkar försäkringsbeloppen

Försäkringsbelopp kan betalas som begravningshjälp, grundbelopp och barnbelopp. Storleken på de försäkringsbelopp som betalas ut till de efterlevande beror på den försäkrades

- ▲ **arbetstid,**
- ▲ **ålder,**
- ▲ **efterlevandekrets.**

Beloppen anges i prisbasbelopp och det är dödsfallsårets prisbasbelopp som ersättningen beräknas på.

Kontakta KPA:s kundservice på tel 0771-650 500 för mer information eller logga in på Mina sidor på [kpa.se](https://www.kpa.se).

Begravningshjälp

Om försäkringsskydd finns betalas alltid begravningshjälp med 0,5 prisbasbelopp (28 650 kronor år 2024) till dödsboet. Efter avliden ålderspensionär kan, enligt vissa regler, begravningshjälp betalas med upp till ett prisbasbelopp (57 300 kronor år 2024).

Grundbelopp

Enligt standardförmånstagarförordnandet betalas grundbeloppet ut i följande ordning till den försäkrades:

- ▲ **Make eller registrerad partner. Förordnandet för make, registrerad partner gäller inte om det pågår mål om skilsmässa eller upplösning av partnerskapet. Undantag: Om inte den försäkrade skriftligen har anmält till KPA Tjänstepensionsförsäkring att maken eller den registrerade partnern ändå ska vara förmånstagare.**
- ▲ **Sambo får hela grundbeloppet om det inte finns barn. I så fall får sambon endast halva beloppet. Med sambor avses två ogifta personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll. Sammanboendet ska ha omfattat en tid om minst sex månader och båda ska ha fyllt 18 år. Med sambo jämföras den som har rätt till efterlevandepension enligt AKAP-KR, KAP-KL, PFA eller PA-KL.**
- ▲ **Arvsberättigade barn får hela grundbeloppet om det inte finns sambo. I så fall får barnen endast halva beloppet. Med barn avses biologiskt barn eller adoptivbarn som har arvsrätt efter den avlidna. Med adoptivbarn jämföras även utländskt barn som den försäkrade tagit emot i sitt hem i adoptionssyfte.**

Barn över 20 år får reducerat grundbelopp.

Om den försäkrade endast efterlämnar barn som fyllt 20 år får de dela på hälften av beloppen i tabellen på nästa sida, dock lägst 0,5 prisbasbelopp (28 650 kronor år 2024).

Beloppet påverkas av sysselsättningsgraden.

Grundbeloppets storlek beror bland annat på den försäkrades sysselsättningsgrad. Vid en sysselsättningsgrad på minst 40 procent betalas helt grundbelopp. Uppgår sysselsättningsgraden till minst 20 procent men inte 40 procent reduceras grundbeloppet med hälften.

Grundbeloppet reduceras inte på grund av den avlidnas ålder om hon eller han efterlämnar make, registrerad partner eller sambo och samtidigt ett eller flera gemensamma barn under 17 år eller endast barn varav minst ett är under 17 år.

Observera att grundbelopp inte betalas om den försäkrades sysselsättningsgrad understiger 20 procent.

2024 Års belopp

Ålder vid dödsfallet	Helt grundbelopp i kronor (och prisbasbelopp, pbb)	Halvt grundbelopp och reducerat helt grundbelopp i kronor (och prisbasbelopp, pbb)
inte fyllt 55 år	343 800 (6 pbb)	171 900 (3 pbb)
55 men ej 56 år	315 150 (5,5 pbb)	157 575 (2,75 pbb)
56 men ej 57 år	286 500 (5 pbb)	143 250 (2,5 pbb)
57 men ej 58 år	257 850 (4,5 pbb)	128 925 (2,25 pbb)
58 men ej 59 år	229 200 (4 pbb)	114 600 (2 pbb)
59 men ej 60 år	200 550 (3,5 pbb)	100 275 (1,75 pbb)
60 men ej 61 år	171 900 (3 pbb)	85 950 (1,5 pbb)
61 men ej 62 år	143 250 (2,5 pbb)	71 625 (1,25 pbb)
62 men ej 63 år	114 600 (2 pbb)	57 300 (1 pbb)
63 men ej 64 år	85 950 (1,5 pbb)	42 975 (0,75 pbb)
64 men ej 67 år	57 300 (1 pbb)	28 650 (0,5 pbb)

Barnbelopp

Barnbelopp betalas ut om den försäkrade vid dödsfallet inte fyllt 67 år, men efterlämnar arvsberättigat barn under 20 år. I vissa fall kan syskon till den försäkrade under 20 år få barnbelopp.

Helt barnbelopp betalas om den försäkrade var anställd för att arbeta med en sysselsättningsgrad på minst 40 procent.

Halvt barnbelopp betalas om den försäkrade var anställd för att utföra arbete med en sysselsättningsgrad på minst 20 procent men inte 40 procent.

2024 års belopp

Efterlevande barns ålder vid dödsfallet	Helt barnbelopp i kronor (och prisbasbelopp, pbb)	halvt barnbelopp i kronor (och prisbasbelopp, pbb)
inte fyllt 17 år	114 600 (2 pbb)	57 300 (1 pbb)
fyllt 17 men ej 19 år	85 950 (1,5 pbb)	42 975 (0,75 pbb)
fyllt 19 men ej 20 år	57 300 (1 pbb)	28 650 (0,5 pbb)

Särskilt förmånstagarförordnande

Om den försäkrade vill att försäkringsbelopp ska tillfalla någon annan än den eller de som räknas upp på sid 196 måste hon eller han anmäla detta skriftligt till KPA Tjänstepensionsförsäkring. Även ordningen för förmånstagarorna kan ändras i ett förmånstagarförordnande.

För att ett särskilt förmånstagarförordnande ska gälla, för annat belopp än för begravningshjälp, måste det vid dödsfallet finnas anhöriga som medför att belopp betalas ut (make, registrerad partner, sambo eller barn).

Vid ändrade förhållanden som till exempel vid ny familjesituation kan det särskilda förordnandet behöva återkallas eller ändras.

Belopp kan betalas från makeförsäkringen vid den anställdas makes/sambos dödsfall om hon/han saknar eget TGL-skydd.

Vill du veta mer?

Vill du veta mer om TGL-KL, kontakta KPA Tjänstepensionsförsäkring, arbetsgivaren eller din fackliga organisation för ytterligare upplysningar.

Makeförsäkring

Om den anställdas make, registrerade partner eller sambo saknar eget TGL-försäkringskydd och avlider kan belopp betalas ut från den försäkrades försäkring. En förutsättning är bland annat att det finns hemmaboende barn under 17 år. De belopp som kan komma ifråga är begravningshjälp med 0,5 prisbasbelopp (28 650 kronor år 2024) och barnbelopp till varje hemmaboende barn under 17 år med ett prisbasbelopp (57 300 kronor år 2024).

Preskriptionsregler för TGL-KL

Preskription betyder att man inte längre har rätt att få ersättning för ett försäkringsfall. De preskriptionsregler som gäller nu innebär att efterlevande i försäkringsfall från och med 2015 har tio år på sig efter dödsfallet att begära ersättning från KPA Tjänstepensionsförsäkring, enligt villkoren för TGL-KL. Om anspråket på försäkringsersättning har framställts i rätt tid, har man också alltid rätt att inom sex månader väcka talan mot KPA Tjänstepensionsförsäkring, från den dag då KPA Tjänstepensionsförsäkring, förklarar sig ha tagit slutlig ställning till anspråket.

Dödsfall på grund av arbetsskada

Vid dödsfall som beror på arbetsskada kan de efterlevande få ersättning från flera håll. Förutom ersättningar enligt socialförsäkringsbalken, SFB och TFA-KL kan ersättning betalas ut enligt pensions- och försäkringsavtalen AKAP-KR, KAP-KL, PFA, PA-KL, samt från Tjänstegrupplivförsäkringen TGL-KL.

Enligt SFB kan de efterlevande, förutom efterlevandepensioner, även få viss ersättning som gäller endast vid dödsfall på grund av arbetsskada.

Ersättning enligt SFB Livränta till efterlevande make

Efterlevande make som inte har fyllt 66 år har rätt till efterlevandelivränta enligt SFB. Villkoren för att efterlevandelivränta ska betalas ut är att den avlidna och den efterlevande var stadigvarande sammanboende vid dödsfallet och antingen

- ▲ **var gifta**

eller

- ▲ **var sammanboende utan att vara gifta och tidigare har varit gifta med varandra eller har/har haft/väntar gemensamt barn.**

Ovanstående gäller även för registrerad partner.

Livräntan betalas i form av allmän omställningslivränta och förlängd omställningslivränta.

Omställningslivränta och förlängd omställningslivränta

För rätt till omställningslivränta krävs att den efterlevande vid tiden för dödsfallet antingen

- ▲ **hade vårdnaden om, och bodde tillsammans med, barn under 18 års ålder**

eller

- ▲ **hade bott tillsammans med den avlidna sedan minst 5 år.**

Omställningslivräntans storlek uppgår till 45 procent av ersättningsunderlaget (som ska motsvara den avlidnas inkomst) om det inte finns något livränteberättigat barn. I annat fall uppgår den till 20 procent av ersättningsunderlaget.

Vid dödsfall på grund av arbetsskada lämnas ersättning även enligt socialförsäkringsbalken och TFA-KL.

Huvudregeln är att omställningslivränta betalas ut under 12 månader räknat från dödsfallet. Har den efterlevande vårdnaden om, och bor tillsammans med, barn som är mellan 12 och 18 år betalas förlängd omställningslivränta under tolv månader. Den sammanlagda ersättningstiden blir då 24 månader. Om den efterlevande har vårdnaden om, och bor tillsammans med, barn som är under 12 år betalas förlängd omställningslivränta till dess att yngsta barnet fyller 12 år.

Barnlivränta

Barnet kan få livränta efter en eller båda föräldrarna till och med den månad barnet fyller 18 år. Om barnet studerar kan livräntan utbetalas så länge studierna pågår, men längst till och med juni det år barnet fyller 20 år.

Berättigade till livränta är:

- ▲ **biologiskt barn,**
- ▲ **adopterat barn,**
- ▲ **utländskt barn som tagits till Sverige i adoptionssyfte.**

Om den avlidna efterlämnar ett barn utgör livräntan 40 procent av ersättningsunderlaget. Finns flera barn ökas underlaget med 20 procent för varje barn och fördelas lika mellan barnen.

Begravningshjälp

Om dödsfallet skett på grund av arbetsskada är begravningshjälp enligt socialförsäkringsbalken, SFB, ett belopp som motsvarar 30 procent av prisbasbeloppet vid tiden för dödsfallet. Begravningshjälpen betalas ut till dödsboet. Ersättningen är skattefri.

Begravningshjälpen enligt SFB betalas oavsett om det samtidigt finns skydd för begravningskostnad i annan försäkring. Från den andra försäkringen – till exempel TFA-KL som vi skriver om strax nedan – avräknas i regel den ersättning som dödsboet fått i form av begravningshjälp från Försäkringskassan enligt SFB.

Övrigt om efterlevandeskydd i socialförsäkringsbalken

Samordning med andra efterlevandeersättningar

Efterlevandelivränta enligt SFB samordnas med all annan efterlevandepension. Livränta enligt SFB betalas därför endast ut i de fall den överstiger pensionen.

Vill du veta mer?

Pensionsmyndigheten
kan lämna fullständiga
upplysningar på
pensionsmyndigheten.se

Ersättning enligt TFA-KL

Begravningskostnader

TFA-KL lämnar ersättning för begravningskostnader som inte ersätts av annan försäkring, till exempel enligt SFB eller från TGL-KL.

TFA-KL kan ersätta kostnader för:

- ▲ **sorgkläder för make och hemmavarande barn (normalt 50 procent av kostnaden),**
- ▲ **begravningsmåltid,**
- ▲ **gravsten (normalt upp till 1/3 prisbasbelopp),**
- ▲ **förlorad inkomst för den avlidnas anhöriga som ombesörjer begravningen (under tiden från dödsfallet till begravningen).**

Förlust av underhåll

De som var beroende av den avlidna för sin försörjning kan få ersättning för förlust av underhåll. De efterlevande, alltså make/registrerad partner/sambo och barn, ska i princip kunna leva på samma standard som före dödsfallet. Vid bedömning av behovet av underhåll tas hänsyn till den efterlevandes möjlighet att försörja sig själv och den ersättning som lämnas från annat håll, till exempel omställningspension enligt SFB, efterlevandelivränta enligt SFB och kollektivavtalad ersättning till efterlevande.

Ersättningen betalas ut antingen som en skattepliktig livränta (då ett belopp betalas ut månadsvis) eller som ett engångsbelopp.

Ersättning till anhöriga för psykiskt lidande vid dödsfall

Om en arbetsskada leder till dödsfall kan en person som stått den avlidna särskilt nära och som fått en psykisk chock eller andra psykiska besvär till följd av dödsfallet få ersättning för detta. Med någon som stod den avlidna särskilt nära menas i första hand make, registrerad partner, sambo, barn och föräldrar. Här kan alla typer av ersättningar komma ifråga under akut sjuktid och invaliditetstid.

Ersättning kan till exempel lämnas för:

- ▲ **inkomstförlust,**
- ▲ **merkostnader,**
- ▲ **psykiskt lidande som dödsfallet medfört.**

För dödsfall på grund av arbetsskada från och med den 1 april 2012 gäller att det inte längre finns något krav på att nära anhörig måste styrka rätt till ersättning för egen personskada genom läkarintyg eller liknande utredning.

Kortfakta om juridiken kring dödsfall

Förutom försäkringsfrågor kommer det ofta upp frågor som rör arv och testamente i samband med att någon har avlidit. Därför ger vi här en övergripande beskrivning av juridiken kring dödsfall. Det som beskrivs är den svenska arvsrättsliga lagstiftningen som gäller när den avlidna vid dödsfallet hade sin hemvist i Sverige.

Ingen skatt på arv eller gåvor

Sedan den 17 december 2004 är arv eller gåvor inte skattepliktiga.

Gemensam europeisk arvsförordning

Den EU-gemensamma förordningen om arv är likställd med lag i alla EU-länder utom Danmark och Irland. Förordningen reglerar hur arvsfrågor ska hanteras i förhållande till var i lagens tillämpningsområde som den avlidna var bosatt.

I korthet fastställer förordningen att, om en arvsfråga ska prövas i domstol, är det domstolarna i det land där den avlidna var bosatt ("hade sin hemvist" som det uttrycks i förordningen) som ska pröva tvisten enligt det landets lagstiftning. Därmed påverkar förordningen i princip bara efterlevande till avlidna som vid dödsfallet hade sin hemvist i ett annat land än Sverige. Den som trots bosättning/hemvist i utlandet vill säkerställa att svensk arvsrätt tillämpas, bör skriva ett testamente som innehåller en så kallad lagvals klausul.

Försäkringsvillkoren påverkas inte

Observera att EUs arvsförordning gäller just arvsrätten och påverkar inte bestämmelser i försäkringsvillkor – till exempel de som gäller för de tjänstegrupplivförsäkringar och pensionsplaner som ingår i svenska kollektivavtal, till exempel TGL-KL respektive AKAP-KR och KAP-KL.

Det är fortfarande förmånstagarordningen i försäkringsvillkoren som gäller, om inte ändrat förmånstagarförordnande finns. Detta gäller även om exempelvis spansk arvsordning ska tillämpas på arvet om den avlidna hade hemvist i det landet.

För försäkringsvillkoren finns dessutom lagvalsregler av innebörd att det är svensk rätt som tillämpas vid tvist om tolkningen av dessa.

Arvsordning

Huvudregeln är att de tillgångar som en avliden person lämnar efter sig fördelas, om inte annat förordnats, enligt de bestämmelser som föreskrivs enligt svensk lag genom äktenskaps- och ärvdabalken eller genom sambolagen.

Den avlidnas släktingar indelas i tre arvsklasser enligt följande:

- ▲ **Första arvsklassen:** Den första arvsklassen består av den avlidnas bröstarvingar, det vill säga barn, barnbarn och så vidare.
- ▲ **Andra arvsklassen:** Den andra arvsklassen består av den avlidnas föräldrar, syskon, syskonbarn och så vidare.
- ▲ **Tredje arvsklassen:** Den tredje arvsklassen består av den avlidnas far- och morföräldrar och deras barn (deras barn, det vill säga kusiner, ärver inte).

En efterlevande make ärver före första arvsklassen om bröstarvingarna är makarnas gemensamma barn. Bröstarvingar som är makarnas gemensamma barn har rätt till efter arv om de överlever den efterlevande föräldern. Om den avlidna inte efterlämnar make/registrerad partner eller några bröstarvingar går arvsrätten över till andra klassen och så vidare. Finns ingen arvinge i någon av klasserna och inte heller något testamente, tillfaller arvet Allmänna arvsfonden.

För så kallade särkullbarn gäller särskilda regler. Ett särkullbarn är barn till en avliden förälder vars make inte är förälder till barnet. Särkullbarn har rätt att få ut sitt arv genast och behöver inte vänta tills styvföräldern också har avlidit.

Makes och bröstarvingars arvsrätt

Efterlämnar den avlidna make och gemensamma barn, får den efterlevande maken alltså bästa arvsrätt. Den efterlevande maken får halva boet i form av giftorätt och ärver andra hälften med fri förfoganderätt. Det vill säga den efterlevande maken har i stort sett rätt att fritt använda tillgångarna men har inte rätt att testamentera bort dem.

Efterlevande makes kvarlåtenskap tillfaller gemensamma bröstarvingar

- ▲ **dels som efter arv efter den först avlidna föräldern,**
- ▲ **dels som arv efter den sist avlidna föräldern.**

Exempel 1

Anders avlider och efterlämnar hustrun Birgitta och makarnas gemensamma barn Calle. Anders giftorättsgods är värt 400 000 kronor och Birgittas giftorättsgods 200 000 kronor. Testamente finns inte.

Birgitta ärver 300 000 kronor med fri förfoganderätt samt 300 000 kronor som giftorätt.

Calle har rätt till efterarv först efter det att även Birgitta har avlidit.

Om den avlidna efterlämnar make och bröstarvingar som inte är den efterlevande makens bröstarvinge (särkullbarn) har sådant barn rätt att få ut sin arvslott genast. Den efterlevande maken får halva boet i form av giftorätt medan särkullbarnet får den andra halvan i form av arvslott.

Exempel 2

Anna avlider och efterlämnar maken Bertil och barnet Cecilia som är Annas från ett tidigare äktenskap. Annas giftorättsgods är värt 400 000 kronor och Bertils giftorättsgods 200 000 kronor. Testamente finns inte. Barnet Cecilia, som alltså är ett så kallat särkullbarn, väljer att ta ut sitt morsarv i samband med moderns död.

Bertil får 300 000 kronor som giftorätt medan Cecilia ärver 300 000 kronor.

Efterlämnar den först avlidna maken inte några bröstarvingar, föräldrar, syskon eller syskonbarn ärver den efterlevande maken all kvarlåtenskap med äganderätt.

Efterlevande make har inte något laglottsskydd för sin arvsrätt varför arvsrätten kan sättas ur spel genom testamente. Dock har efterlevande make alltid rätt att få fyra prisbasbelopp, (2024 är det 229 200 kronor) även om det finns särkullbarn.

Sambors arvsrätt

I många parförhållanden med gemensamt hushåll är parterna inte gifta eller registrerade partners, utan sambo. Den viktigaste skillnaden i arvshänseende är att en efterlevande sambo saknar arvsrätt.

Däremot har den efterlevande sambon enligt sambolagen rätt att begära bodelning av parets gemensamma bohag och bostad, om egendomen har förvärvats för gemensamt begagnande. En efterlevande sambo har alltid rätt till minst två prisbasbelopp (2024 är det 114 600 kronor) vid dödsfallet.

För att sammanboende ska få ärva varandra, fordras att man upprättar testamente till förmån för varandra.

Sambolagen gäller alla samboförhållanden, oavsett kön.

Bouppteckning

Bouppteckning är en förrättning där den avlidnas samtliga tillgångar och skulder förtecknas i en handling. Till förrättningen ska samtliga dödsbodelägare kallas.

Bouppteckningen är ett underlag för bodelning och arvsskifte. Bouppteckningen ska vara klar inom tre månader från dödsfallet. Arvsskatten upphörde den 17 december 2004. För arv som beror på dödsfall som inträffat före detta datum betalas dock arvsskatt enligt tidigare regler.

Testamente

Några av de vanliga arvsreglerna kan ändras genom att en person skriver ett testamente om hur kvarlåtenskapen efter hennes/hans dödsfall ska fördelas. Från och med den 17 augusti 2015 då den nya europeiska arvsförordningen började gälla, är testamente med lagvalsklausul dessutom nödvändigt för att den som är bosatt i utlandet ska kunna säkerställa att svensk lagstiftning tillämpas på arvet.

Den som skrivit ett testamente kan när som helst ändra eller upphäva det. Genom inbördes testamente kan två personer förordna att den som överlever den andra får arvsrätt till den avlidnas kvarlåtenskap. Ett sådant testamente kan vara lämpligt till exempel i ett samboförhållande. Ett inbördes testamente kan inte ändras ensidigt utan fordrar bådas godkännande.

Testamentet behöver inte registreras, men måste kunna uppvisas vid bouppteckningen. Ett testamente är dock en juridisk rättshandling, så det kan vara lämpligt att vända sig till en juridisk expert. Sådana finns exempelvis på bankernas notariatavdelningar eller på begravningsbyråerna.

Ett testamente ska upprättas skriftligt med två vittnen. Kravet på testamentsvittnena är att de inte får vara under 15 år och att de ska ha insikt om betydelsen av vittnesbekräftelsen. Ett testamentsvittne får inte vara testators make/registrerade partner, sambo eller arvsberättigad släkting eller närstående till sådan, inklusive svåger eller syskon till testatorn. Inte heller en persons ställföreträdare som förmyndare, gode man och förvaltare får bevittna personens testamente.

För både testamenten och förmånstagarförordnanden – som behandlas i nästa avsnitt – gäller att de är "färskvare". Det är viktigt att regelbundet se över dessa dokument under hela livet och göra de förändringar som eventuellt behövs för att hålla dem aktuella.

Förmånstagarförordnande

Numera innehåller de flesta personförsäkringar ett så kallat generellt förmånstagarförordnande (standardförordnande) som innebär att make eller registrerad partner i första hand är förmånstagare till försäkringarna.

Om en person önskar att någon annan ska vara mottagare av försäkringsbeloppen ska detta skriftligt meddelas försäkringsbolaget för registrering. Observera att testamente inte räcker!

Att en viss bestämd person preciseras som förmånstagare kan vara särskilt viktigt då det gäller sambo. Saknas förordnande till sambons fördel, går försäkringsbeloppet till arvingarna.

I tjänstegrupplivförsäkringen TGL-KL finns sambo angiven som förmånstagare. Man bör dock tänka på att om den avlidna också efterlämnar barn, delas beloppet lika mellan barn och sambo.

Ett förmånstagarförordnande kan givetvis när som helst ändras i takt med hur de personliga förhållandena förändras. Tänk dock på att även ändringar måste göras skriftligt.

Bodelning och arvsskifte

När bouppteckningen är klar och dödsboets skulder är betalda kan arvingarna dela boet mellan sig.

Utmättningsregler

Utmättningsreglerna finns i försäkringsavtalslagen (2005:104) som började gälla den 1 januari 2006.

Utmättningsfrihet för den avlidnas skulder

En förutsättning för utmättningsfrihet är att försäkringsbeloppet tillfaller någon som den försäkrade försörjt. Utmättningsfrihet gäller inte när beloppet tillfaller ett dödsbo, en stiftelse eller annan juridisk person. För närstående till den försäkrade gäller ett schabloniserat grundskydd mot utmätning som innebär att för varje berättigad närstående får sex prisbasbelopp tas undan utmätning. Schablonregeln gäller för den försäkrades make, registrerade partner eller sambo samt för den försäkrades barn och barn till den försäkrades make under förutsättning att barnet vid dödsfallet inte har fyllt 25 år. Som barn betraktas även adoptivbarn men inte fosterbarn. Schablonregeln gäller dock inte för bröstavingar i senare led. Dessa kan endast få skydd om de försörjts av den försäkrade.

Utmätning av försäkringsbeloppet för den försäkrades skulder kan ske först när försäkringsstagarens övriga egendom eller kvarlåtenskap inte räcker.

Ansökan om utmätning måste ske inom tre år från det att förmånstagarens rätt inträdde. När det finns flera förmånstagare med rätt efter varandra löper ny frist för varje förmånstagare.

Begravningshjälp som tillfaller dödsbo är utmättningsfritt upp till ett prisbasbelopp (2024 är det 57 300 kronor) enligt reglerna i utsökningsbalken. Ett krav för utmättningsfrihet är att beloppet hålls åtskilt. Belopp som överstiger begravningskostnaderna kan mätas ut. Utmätning kan också ske om fordran avser just begravningskostnader.

Utmättningsfrihet för förmånstagares skulder

För att denna utmättningsfrihet ska gälla krävs att försäkringsbeloppet hålls avskilt från förmånstagarens övriga medel. Utmättningsfriheten är begränsad till en period om två år räknat från det att beloppet skulle ha betalats ut. För fortsatt utmättningsfrihet krävs att förmånstagaren behöver beloppet för sin försörjning eller för att fullgöra försörjningsskyldighet. Bara så stor del som anses behövt för dessa ändamål får tas undan från utmätning.

Råd till den försäkrade

Samla alla viktiga papper i en mapp

Det är viktigt att veta vilka försäkringar man har och det är en god idé att samla allt material om försäkringarna tillsammans med andra viktiga papper.

Viktigt att tänka på

Som en hjälp för den försäkrade finns här en sammanställning av frågor och svar som kan vara bra att tänka på:

▲ I vilket försäkringsbolag är jag tjänstegrupplivförsäkrad?

Anställda inom kommuner och regioner har KPA Tjänstepensionsförsäkring som försäkringsgivare.

▲ I vilket försäkringsbolag är min make, registrerade partner eller sambo tjänstegrupplivförsäkrad?

Det är din makes, registrerade partners eller sambos anställning och arbetsgivare som styr i vilket försäkringsbolag som sådan finns, till exempel:

- Anställda inom kommuner och regioner = försäkrade i KPA Tjänstepensionsförsäkring.
- Privatanställda arbetare = försäkrade i Afa Försäkring.
- Privatanställda tjänstemän = arbetsgivaren kan välja försäkringsbolag.
Om det är Alecta, framgår det av den försäkrades årsbesked för avtalspensionen ITP.
Om det inte står något om TGL i årsbeskedet, kontakta arbetsgivaren för information.
- Statsanställda = försäkrade i SPV (Statens tjänstepensionsverk).
- Kooperativt anställda = i många fall försäkrade i Folksam, via administrationsbolaget Pensionsvalet, pensionsvalet.se, men kan i vissa i vissa fall vara i valbart bolag beroende på om den anställda är tjänsteman (KPT1 via kollektivavtal mellan Svenskt Näringsliv och PTK).

▲ Om min make, registrerade partner eller sambo saknar tjänstegrupplivförsäkring, kan min egen TGL då gälla?

Ja, i form av makeförsäkring. En förutsättning är att det finns hemmaboende barn under 17 år. Vid frågor kontakta KPA Tjänstepensionsförsäkring.

▲ Har jag skrivit eller behöver jag skriva ett ändrat förmånstagarförordnande?

Ett ändrat förmånstagarförordnande är ett sätt att ”styra” utfallande försäkringsbelopp till annan förmånstagare än vad som anges i försäkringsvillkoren. Detta ska anmälas skriftligt till KPA Tjänstepension på särskild blankett. Vid frågor kontakta KPA Tjänstepensionsförsäkring.

- ▲ **Överensstämmer det som står i förordnandet med min vilja?**
Vid ändrade förhållanden, som till exempel ny familjesituation kan det ändrade förmånstagarförordnandet behöva återkallas eller ändras. Kontakta i så fall KPA Tjänstepensionsförsäkring.
- ▲ **Till vilket försäkringsbolag har jag skickat/ska jag skicka det ändrade förmånstagarförordnandet?**
Förordnandet skickas till det bolag som du för tillfället är TGL-försäkrad i.
- ▲ **Finns det andra grupp- eller livförsäkringar?**
Om du till exempel är medlem i något fackförbund kan möjligheten att teckna grupplivförsäkring finnas. Möjlighet finns också att teckna privat livförsäkring.
- ▲ **Kan ytterligare ersättningar bli aktuella vid ett eventuellt dödsfall?**
Efterlevandepensioner enligt lag betalas ut av Pensionsmyndigheten. Det gäller också eventuell livsvarig efterlevandepension som den försäkrade tecknat inför den första utbetalningen av premiepension.
Kontakta Pensionsmyndigheten (Box 38190, 100 64 Stockholm, pensionsmyndigheten.se, kundtjänst 0771-776 776, e-post: registrator@pensionsmyndigheten.se).
Kollektivavtalade förmåner till efterlevande enligt AKAP-KR eller KAP-KL med flera kollektivavtalade pensionsplaner kan också bli aktuell.

Pension

Innehåll

Översikt – pension 216

Trygghetspyramiden 216

Sammanfattande översikt 218

Aktuellt 220

Nyheter i lagstiftningen 220

Prisbasbelopp och inkomstbasbelopp 2024 220

Sammanfattning av några åldersregler 2024 med koppling till pension 220

Nyheter i kollektivavtalet 221

Allmän pension 222

Vem omfattas av vad? 222

Principer för allmän pension 222

Pensionsdelarna i den allmänna pensionen 223

Inkomstpension 223

Premiepension 224

Garantipension 225

Tilläggs pension 225

Pensionsgrundande inkomster 226

Pensionsgrundande belopp 226

PGI och pensionsgrundande belopp vid sjuk- och aktivitetsersättning 227

Orange kuvertet – årligt besked om pensionsrätten 227

Tillägg till ålderspension – BTP, SBTP och ÄFS 227

Bostadstillägg till pensionärer (BTP) 227

Särskilt bostadstillägg till pensionärer (SBTP) 228

Äldreförsörjningsstöd (ÄFS) 229

Inkomstpensionstillägg till inkomstgrundad ålderspension 229

Villkor för att få inkomstpensionstillägg 229

Inkomstpensionstilläggets storlek 230

Andra pensionsförmåner påverkar inte 230

Pension enligt kollektivavtal 232

AKAP-KR: Kort om nyheterna som började gälla 2023 232

AKAP-KR: Vem omfattas och vem omfattas inte? 232

Omfattas av AKAP-KR 232

Omfattas inte av AKAP-KR 233

Två specialregler 233

AKAP-KR: Om intjänande och uttag av pension 234

Start- och slutålder för intjänande 234

Uttag av avgiftsgrundad ålderspension 234

AKAP-KR: Pensionsgrundande lön och pensionsavsättningar 235

Pensionsgrundande lön 235

Pensionsavsättningen är 6 procent respektive 31,5 procent 235

Tillägg av pensionsavgift (extrapremie) i vissa fall 236

AKAP-KR: Särskild avtalspension 237

Särskild avtalspension (hel eller partiell) enligt överenskommelse 237

Särskild avtalspension för anställda i räddningstjänsten 238

AKAP-KR: Familjeskydd 239

AKAP-KR och KAP-KL: Om val av tjänstepensionsförsäkring och flytträtt 239

- Den som inte gör ett aktivt val 239
- Möjlighet att ändra sitt val eller "icke-val" 240
- Vad är återbetalningsskydd? 240
- Valbara bolag för pensionsförvaltningen 240
- Rätt att flytta pensionskapital 241
- Om löneväxling och särskild pensionsavsättning 241

KAP-KL – en sammanfattning 242

- Fem delar i avtalet 242
- Pensionsgrundande lön (för både avgiftsbestämd och förmånsbestämd pension) 242
- Avgiftsbestämd ålderspension 242
- Förmånsbestämd ålderspension och livränta 243
- KAP-KL: Pensionsunderlag 244
- Pensionsnivåerna i förmånsbestämd ålderspension 244

KAP-KL: Särskild avtalspension 245

- Särskild avtalspension (hel eller partiell) enligt överenskommelse 245
- Särskild avtalspension för anställda i räddningstjänsten 246

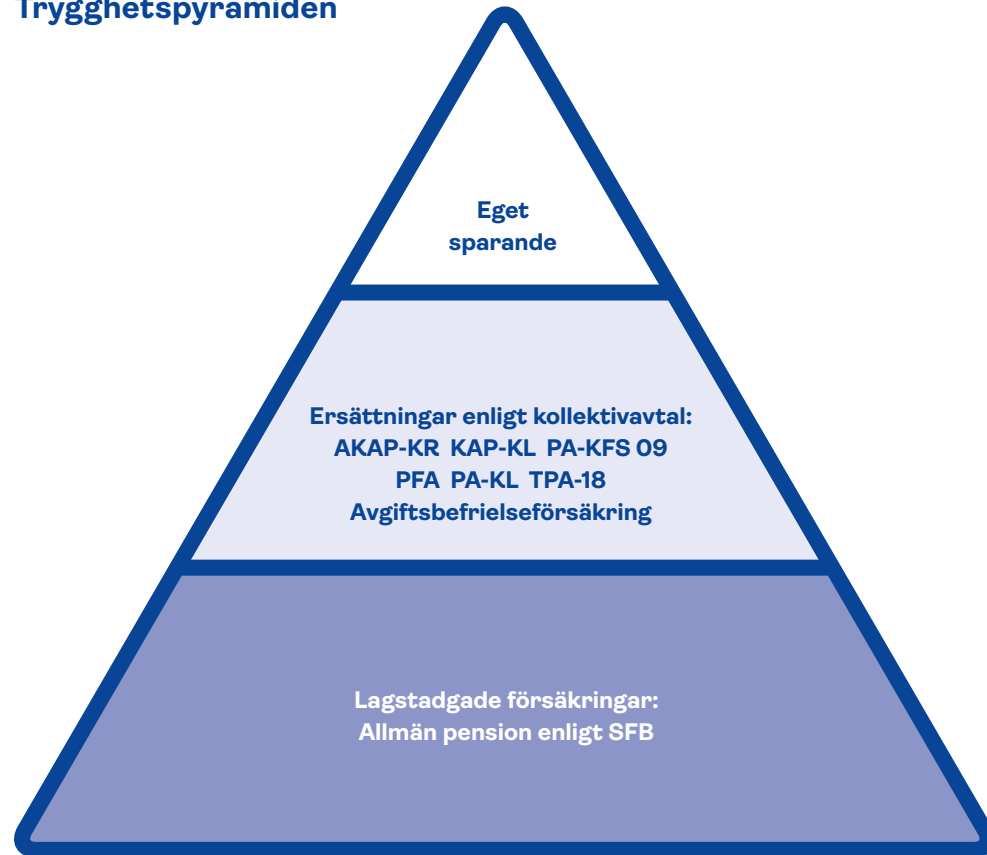
Äldre pensionsavtal – KAP-KL, PFA och PA-KL 248

- KAP-KL 248
- PFA 248
- PA-KL 248

Översikt – pension

Trygghetspyramiden

Allmän pension = Inkomstpension, premiepension, garantipension samt tilläggspension (för födda 1938–1953). Sedan september 2021 finns också förmånen Inkomstpensionstillägg.

SFB = Socialförsäkringsbalken

AKAP-KR = Avgiftsbestämd KollektivAvtalad Pension som från och med 2023 gäller för i huvudsak alla anställda i kommuner, regioner, kommunalförbund, företag som är medlemmar i de kommunala företagens arbetsgivarorganisation Sobona samt i annan av Pensionsnämnden godkänd arbetsgivare. Pensionsavtalet (som tidigare hette AKAP-KL) har funnits sedan den 1 januari 2014 men omfattade fram till 2023 endast anställda födda 1986 eller senare. Från och med den 1 januari 2023 omfattas även anställda födda 1958-1985 som dessförinnan

omfattades av pensionsavtalet KAP-KL samt anställda som omfattades av pensionsavtalet PA-KFS 09. Övergångsbestämmelser gäller för anställda som vid övergången till AKAP-KR omfattades av tidigare pensionsavtals bestämmelser om förmånsbestämd ålderspension.

KAP-KL = Pensionsavtal för anställda i kommuner och regioner födda 1985 eller tidigare. Från och med den 1 januari 2023 gäller avtalet enligt övergångsbestämmelser, se ovan under AKAP-KR.

PA-KFS 09 = Tidigare pensionsavtal för anställda i kommunnära bolag. Gäller med övergångsbestämmelser efter att flertalet anställda födda 1958 och senare automatiskt förts över till AKAP-KR från och med den 1 januari 2023. Övergångsbestämmelserna är snarlika dem som från samma datum gäller för KAP-KL

PA-KFS 09 T (Trafik) = Övergång från PA-KFS 09 T till AKAP-KR sker 2025 med övergångsregler.

PFA = Tidigare pensions- och försäkringsavtal för anställda i kommuner, regioner och Svenska kyrkan. Gäller med övergångsbestämmelser.

TPA-18 = Pensionsavtal för de av Svenska kyrkans anställda som är födda 1959 eller senare. Födda 1958 och tidigare kvarstår i KAP-KL Svenska kyrkan.

PA-KL = Tidigare pensionsavtal för anställda i kommuner och regioner. Gäller med övergångsbestämmelser.

Avgiftsbefrielseförsäkring = Om den anställda får sjukersättning, aktivitetsersättning eller arbetsskadelivränta enligt SFB betalar Avgiftsbefrielseförsäkringen pensionspremien enligt AKAP-KR, KAP-KL eller PFA i arbetsgivarens ställe. Avgiftsbefrielseförsäkringen betalar även avgift för Svenska kyrkans pensionsavtal TPA-18.

Sammanfattande översikt

För mer detaljerad information om allmän pension hänvisas till Pensionsmyndighetens olika informationsmaterial i broschyrform och till information på webbplatsen pensionsmyndigheten.se. För närmare information om AKAP-KR och övriga kollektivavtalade tjänstepensionsplaner hänvisas till arbetsgivare eller facklig organisation.

Förmån	Försäkring	Vem har rätt till förmån	Ersättning
Inkomstpension. (Gäller personer födda fr o m 1938)	Lagstadgad allmän pension enligt reglerna för förmåner vid ålderdom i socialförsäkringsbalken, SFB, avdelning E	Den som har tjänat in pensionsrätt genom pensionsgrundande inkomst inklusive pensionsgrundande belopp (för barnår, studier eller värnplikt)	Pensionen är avgiftsbestämd. Ingen utfästelse om en viss nivå
Tilläggs pension. (Gäller personer födda 1938-1953)		Pensionsgrundande inkomst som tjänats in i folkpensions-/ATP-systemet under minst tre år	60 procent av genomsnittet av de 15 bästa ATP-åren med tillägg för folkpension
Premiepension. (Gäller personer födda fr o m 1938)		Den som har pensionsgrundande inkomst inklusive pensionsgrundande belopp	Pensionens storlek beror på resultatet av den eller de värdepappersfonder som den försäkrade placerat pensionspremierna i
Garantipension		Den som tjänat in låg eller ingen inkomstgrundad ålderspension	Om enbart garantipension betalas ut är den: * Ogift: 2,43 prisbasbelopp (11 603 kr/mån) * Gift: 2,20 prisbasbelopp (10 505 kr/mån)
Inkomstpensionstillägg	Särskild förmån vid ålderspension (enligt kapitel 74a SFB, avdelning C)	Till personer som fyllt 66 år med uttag av inkomstgrundad ålderspension på 9 589 – 17 845 kronor i månaden beräknad på pensionen vid 66 års ålder. Inkomstpensionstillägget lämnas utan ansökan till pensionär som är berättigade till tillägget.	25 – 600 kronor i månaden vid full förmån. Det högsta beloppet, 600 kronor, vid inkomstgrundad pension på 11 719 – 14 915 kronor
Avgiftsbestämd ålderspension	AKAP-KR gäller fr o m 2023 för i huvudsak alla anställda	Pensionsrätt tjänas in utan nedre åldersgräns, från första lönekronan upp till 30 inkomstbasbelopp	Pensionen är avgiftsbestämd. Ingen utfästelse om en viss pensionsnivå. Pensionsavgiften fr o m 2023 är 6 procent på den pensionsgrundande lönen till nivån 7,5 inkomstbasbelopp. För lönedelar mellan 7,5 och 30 inkomstbasbelopp är avgiften 31,5 procent intill dess att den anställda fyllt i 32 a § LAS angiven ålder (69 år under 2024). Efter denna ålder är pensionsavgiften 6 procent på hela den pensionsgrundande lönen

Förmån	Försäkring	Vem har rätt till förmån	Ersättning
Förmånsbestämd ålderspension	KAP-KL gäller fr o m 2023 med övergångsregler bara för vissa anställda födda 1985 eller tidigare	Kompletterande pensionsrätt för anställd som slutar sin anställning i pensioneringssyfte och som har ett pensionsunderlag som är högre än 7,5 inkomstbasbelopp	Denna ålderspension är förmånsbestämd. Den anställda får en andel av lön över 7,5 inkomstbasbelopp. Pensionens storlek beror på pensionsunderlagets storlek, pensionsnivå i procent och anställningstid
Livränta		Kompletterande pensionsrätt till anställd som slutar sin anställning utan pensioneringssyfte (t ex för att byta till en anställning inom annat avtalsområde) och som har ett pensionsunderlag som är högre än 7,5 inkomstbasbelopp	Livränta beräknas utifrån den anställdas pensionsunderlag och faktiska anställningstid i förhållande till anställningstid fram till 65 år. Livränta räknas upp årligen med prisbasbeloppet
Särskild avtalspension	AKAP-KR gäller fr o m 2023 för i huvudsak alla anställda födda 1958 och senare.	a) Överenskommelse om särskild avtalspension mellan arbetsgivaren och den anställda b) Rätt till särskild avtalspension för anställda inom räddningstjänsten, med huvudsaklig tjänstgöring i utryckningsstyrka	a) Förmånsbestämd och beräknas som ett genomsnitt av de tre sista årens pensionsgrundande löner (borträknat "pensionsåret" och året dessförinnan) b) Förmånsbestämd och beräknas i procent av pensionsunderlaget vid beräkningstidpunkten
	KAP-KL gäller fr o m 2023 bara för anställda födda före 1958 och med övergångsregler för vissa anställda födda 1985 eller tidigare	a) Överenskommelse om särskild avtalspension mellan arbetsgivaren och den anställda b) Rätt till särskild avtalspension för anställda inom räddningstjänsten, med huvudsaklig tjänstgöring i utryckningsstyrka	Förmånsbestämd och beräknas i procent av pensionsunderlaget vid beräkningstidpunkten.
Avgiftsbefrielseförsäkring vid sjukdom och arbetsskada	Avgiftsbefrielseförsäkring för AKAP-KR och KAP-KL	Försäkrad som får månadsersättning från AGS-KL eller arbetsskadelivränta från Försäkringskassan	Avgiftsbefrielseförsäkringen betalar pensionsavgiften avseende den avgiftsbestämda ålderspensionen så att den försäkrade fortsätter att tjäna in pension under tid med sjukersättning/aktivitetsersättning eller arbetsskadelivränta.

Aktuellt

Nyheter i lagstiftningen

Prisbasbelopp och inkomstbasbelopp 2024

Det av Statistiska centralbyrån årligen beräknade och av regeringen fastställda prisbasbeloppet för 2024 är 57 300 kronor, det vill säga 4 800 kronor högre än det för 2023. Prisbasbeloppets storlek påverkar samtliga socialförsäkringsersättningar och andra belopp som beräknas utifrån prisbasbeloppet.

Det av Pensionsmyndigheten årligen beräknade och av regeringen fastställda inkomstbasbeloppet för 2024 är 76 200 kronor, det vill säga 1 900 kronor högre än 2023. Inkomstbasbeloppet används i ett flertal sammanhang på sakområdet Pension.

Sammanfattning av några åldersregler 2024 med koppling till pension

Från och med den 1 januari 2020 har de lägsta åldrarna för uttag av allmän pension samt den så kallade LAS-åldern höjts stegvis. Följande gäller under 2024:

63 år är lägsta åldern 2024 för uttag av inkomstgrundad pension

De inkomstgrundade delarna är inkomstpension med eventuell tilläggspensionsdel samt premiepension. Personer födda 1961 fyller 63 år under 2024.

66 år är lägsta åldern 2024 för utbetalning av garantipension

Åldersgränsen för garantipensionens tidigaste utbetalningsstart följer slutåldern för utbetalning av flera socialförsäkringsersättningar, till exempel sjukersättning, samt arbetslöshetsersättning (a-kassa). Personer födda 1958 fyller 66 år under 2024.

LAS-åldern är 69 år

Den så kallade LAS-åldern är rätten att kvarstå i anställning enligt 32a § LAS. Bestämmelsen är tvingande till den anställdas fördel och inte möjlig att avtala bort. Personer födda 1955 fyller 69 år under 2024.

Begreppet "riktålder" för pension (tillämpas först 2026)

Syftet med att införa en riktålder är att åstadkomma en tydligare koppling av det allmänna pensionssystemet till den förväntade livslängdens utveckling. Regeringen har redan utfärdat förordningar enligt vilka riktåldern under en lång rad år (2026, 2027, 2028 och 2029) kommer att bli 67 år.

Pensionsmyndigheten, som varje år lägger förslag till regeringen om riktåldern sex år framåt i tiden, räknar så här:

- ▲ **Först räknar man ut befolkningens återstående medellivslängd vid 65 års ålder fem år före beräkningsåret. Låt oss kalla det XX år.**
- ▲ **Från det dras YY år, som var motsvarande värde för år 1994 (det år då pensionssystemet beslöts). Skillnaden kan vi kalla ZZ.**
- ▲ **Av ZZ ska man ta två tredjedelar och lägga till 65 och avrunda resultatet till närmaste helår. Resultatet är riktåldern som ska tillämpas sex år senare.**

Nyheter i kollektivavtalet

När denna Handbok trycks finns inga förhandlingsnyheter inför 2024 att redovisa i kollektivavtalen inom området Pension.

Den 1 januari 2023 började AKAP-KR gälla för flertalet anställda med kommunal arbetsgivare. En sammanfattning finns på sid 232–233. Den 1 januari 2023 började också ändringar och tillägg att gälla i parternas överenskommelse om särskild avtalspension för anställda i räddningstjänsten. Läs mer på sid 238–239 och sid 247.

För anställda inom Svenska kyrkan gäller pensionsavtalet TPA 18 Svenska kyrkan för födda 1959 och senare. Födda 1958 och tidigare kvarstår i pensionsavtalet KAP-KL Svenska kyrkan

Allmän pension

Det allmänna pensions-systemet är en del av socialförsäkringsbalken, SFB, och finns i balkens Avdelning E. Läs mer om hur SFB är upplagd på sid 264–267.

Allmän pension är den lagstadgade ålderspensionen som finansieras med skatter och avgifter och som omfattar alla som bor och/eller arbetar i Sverige. År 1999 trädde det nuvarande allmänna pensionssystemet i kraft och ersatte då det tidigare systemet som byggde på folkpension och ATP. De första utbetalningarna från det nuvarande pensionssystemet ägde rum i januari 2001.

Vem omfattas av vad?

En stor del av dem som är pensionärer idag har tjänat in åtminstone delar av sin ålderspension enligt de gamla reglerna för folkpension och ATP. För personer som är födda 1938–1953 gäller övergångsregler som innebär att de får en pension som är beräknad på både gamla och nya pensionsrätter.

Den som är född 1954 eller senare omfattas dock helt av det nuvarande systemet och får hela sin pension därifrån. Den pensionsrätt som hon eller han eventuellt hade tjänat in enligt ATP-reglerna räknades om till inkomstgrundad pension enligt det nuvarande systemets regler i samband med att de trädde i kraft.

Personer födda 1937 eller tidigare får hela sin pension enligt det tidigare pensionssystemets regler, med bara vissa tekniska anpassningar.

Födda 1937 eller tidigare	omfattas inte alls
Födda 1938–1953	omfattas av övergångsregler
Födda 1954 eller senare	omfattas bara av det nya systemet

Principer för allmän pension

Den viktigaste principen i allmän pension i dag kallas *livsinkomstprincipen*. Hela livets inkomster ligger till grund för ålderspensionen – inte som i det gamla systemet där ett visst antal ”bästa år” bestämde pensionens storlek. Det finns inga nedre eller övre åldersgränser för intjänande av pensionsrätt.

Förutom livsinkomstprincipen finns några andra principer som är viktiga att känna till.

Det allmänna pensionssystemet är till största delen ett så kallat *fördelningssystem*. Det

innebär att varje års inbetalda skatter och avgifter används för att finansiera det årets pensionsutbetalningar.

En mindre del av det allmänna pensionssystemet är ett *premiereservsystem* (eller *fonderat system*), vilket innebär att en viss procentsats "öronmärks" per individ. Dessa pengar som bokförs på ett individuellt konto har var och en rätt att välja placering för.

Avgiftsbestämd är ytterligare en pensionsterm som är viktig att hålla reda på. Ett av problemen med det tidigare folkpension-/ATP-systemet var att det innehöll ett löfte om en viss pensionsnivå. Det gamla systemet var med andra ord *förmånsbestämt*. Med fler pensionärer i förhållande till antalet yrkesverksamma fanns det risk för att pensionssystemet skulle bli orimligt dyrt och svårt att finansiera.

I det nuvarande systemet har riksdagen fattat beslut om en viss storlek på pensionsavgiften, avgiftsbestämd. Pensionssystemet ska inte få kosta mer än 18,5 procent av förvärvsinkomsten upp till 7,5 inkomstbasbelopp. Genom ett tak för kostnaden (och några andra försäkringstekniska mekanismer) går det att planera på lång sikt med en någorlunda grad av säkerhet. Osäkerheten i ett avgiftsbaserat system av detta slag ligger i hur mycket ålderspension som avgifterna räcker till.

Dagens pensionssystem har en mer *försäkringsmässig* karaktär än det gamla och bygger på livsinkomstprincipen. Pensionsrätten ska motsvara de avgifter som betalas in till systemet.

Pensionsdelarna i den allmänna pensionen

Det allmänna pensionssystemet har tre delar:

- ▲ **Inkomstpension**
- ▲ **Premiepension**
- ▲ **Garantipension**
- ▲ **Tilläggspension (endast för personer födda 1938–1953)**

Inkomstpension och premiepension (och tilläggspension för dem som det är aktuellt för) är inkomstgrundade pensionsdelar. För att tjäna in pensionsrätt krävs en förvärvsinkomst. För dem som tjänat in låg eller ingen inkomst- och premiepension, fungerar garantipensionen som utfyllnad.

Inkomstpension

Inkomstpensionen är den största inkomstgrundade delen. 16 procentenheter av den sam-

Läs mer om premiepension på nästa sida.

Förmånen Inkomstpensionstillägg (se sid 229–230) är inte en del av det allmänna pensionssystemet som sådant, utan en riktad budgetsatsning som staten gjort från och med september 2021 för att förstärka pensionerna för personer med låg inkomstgrundad pension.

Personer födda 1938–1953 (“mellangenerationen”) får även en pension som kallas tilläggs pension. Läs mer om den på sid 225–226.

manlagda pensionsavgiften på 18,5 procent går till inkomstpensionen. Varje år fastställer Pensionsmyndigheten en pensionsrätt som bygger på den pensionsgrundande inkomsten och eventuella pensionsgrundande belopp (se sid 226–227).

År från år bygger de samlade pensionsrätterna upp individens pensionsbehållning, som bokförs som en ”fordran” på staten. Inga pengar fonderas alltså, eftersom denna del av den allmänna pensionen är ett fördelningssystem.

Inkomstpensionen kan under 2024 tidigast tas ut vid 63 års ålder. Åldersgränsen planeras höjas till 64 år, men först 2026. Det finns däremot ingen åldersgräns uppåt. Pensionen kan tas ut som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels pension.

Premiepension

2,5 procentenheter av pensionsavgiften på sammanlagt 18,5 procent används till premiepensionen för personer födda 1954 eller senare. Den så kallade mellangenerationen, alltså personer födda 1938–1953, har lägre procentsatser för avsättningen till premiepensionen.

Premiepensionen är ett premiereservsystem. Det betyder att pengar inte bara bokförs som en fordran på staten, utan faktiskt fonderas på ett individuellt konto. Liksom övriga delar av det allmänna pensionssystemet administreras premiepensionen av Pensionsmyndigheten.

Premiepensionen är utformad som ett fondförsäkringssystem, där var och en själv får välja förvaltare och fonder (högst fem stycken) för sina pensionspengar. Observera att alternativet traditionellt förvaltat försäkring – som finns i avtals-/tjänstepensionssystemen – inte finns här. För premiepensionen har riksdagen beslutat att det uteslutande ska vara ett fondförsäkringssystem.

Den som inte gör ett aktivt val får sina premiepensionspengar placerade i fonden AP7 Såfa som administreras av den statliga Sjunde AP-fonden. Läs mer om de statliga fondalternativen på sid 294.

Premiepensionen kan under 2024 tidigast tas ut vid 63 års ålder. Åldersgränsen planeras höjas till 64 år, men först 2026.

Premiepensionen kan tas ut tillsammans med inkomstpensionen eller så kan dessa pensionsförmåner tas ut var för sig. Även premiepensionen kan tas ut som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels pension.

Omfattande information om premiepensionen samt möjlighet att logga in för att byta fonder, se pensionsprognoser med mera finns på pensionsmyndigheten.se under Mina sidor. Observera att det krävs e-legitimation för att kunna logga in.

Garantipension

Garantipensionen är det allmänna pensionssystemets "grundskyddsdel". Den person som har tjänat in låg inkomstgrundad pension är garanterad en viss pensionsnivå. Den person som helt saknar inkomstgrundad pension, får endast garantipension. För denna gäller det som kallas basnivå, uttryckt i prisbasbelopp.

Under 2024 är basnivåerna följande:

- ▲ **2,43 prisbasbelopp för ogift pensionär. (2024 är det 139 239 kr/år eller 11 603 kr/mån.)**
- ▲ **2,20 prisbasbelopp för gift pensionär. (2024 är det 126 060 kr/år eller 10 505 kr/mån.)**

Garantipensionens nivåer är beroende av antalet år som man varit bosatt i Sverige. Full garantipension kräver att man varit bosatt i Sverige i minst 40 år.

Pensionärer med låg inkomst kan utöver pensionen vara berättigade till bostadstillägg till pensionärer, BTP, och särskilt bostadstillägg, SBTP. Den som saknar pensionsrätt eller har en mycket låg sådan (gäller främst personer som invandrat till Sverige i hög ålder) kan ha rätt till äldreförsörjningsstöd, ÄFS.

Observera att garantipensionen – både som enda pensionsförmån och som utfyllnad till inkomstgrundad pension – inte kan betalas ut förrän efter fyllda 66 år. Åldersgränsen planeras höjas till 67 år, men först 2026.

Tilläggspension

Den som är född 1938–1953 får en viss del av sin samlade pension i form av tilläggspension. Tilläggspension består av den pension som personen ifråga har tjänat in under sitt yrkesverksamma liv enligt det tidigare allmänna pensionssystemets regler för ATP och folkpension. Man får olika antal andelar tilläggspension beroende på födelseår (mer tilläggspension ju äldre man är).

För denna så kallade mellangeneration finns det specialregler. Bland annat gäller att inkomstpensionen och tilläggspensionen måste tas ut samtidigt. Premiepensionen får man dock ta ut separat.

En annan speciell omständighet som gäller mellangenerationen är att det för tilläggspensionen i praktiken finns en åldersgräns uppåt. Efter fyllda 70 år är det inte möjligt att höja pensionen genom att skjuta upp uttaget.

Läs mer om reglerna för bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd på sid 227–229.

Till skillnad från de inkomstgrundade pensionsdelarna får garantipensionen tas ut först efter fyllda 66 år.

Tilläggspensionen kan inte tas ut separat utan måste alltid tas ut tillsammans med inkomstpensionen.

Pensionen – alltså kombinationen av inkomstpension och tilläggspension – kan tas ut i fyra nivåer: hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels pension.

Pensionsgrundande inkomster

Inkomster från förvärvsarbete, inklusive egen näringsverksamhet, är givetvis pensionsgrundande. Men också vissa socialförsäkringsersättningar ger pensionsrätt. Det gäller de ersättningar som kompenserar för inkomstbortfall, exempelvis sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjukersättning, aktivitetsersättning, föräldrapenning, arbetslöshetsersättning, arbetsskadelivränta, aktivitetsstöd med flera.

Det är bara personer som deklarerar sin inkomst som får pensionsrätt för inkomsten. För att pensionsgrundande inkomst ska kunna beräknas, krävs därför en sammanlagd inkomst under kalenderåret på minst 42,3 procent av prisbasbeloppet (inkomstgränsen för att lämna självdeklaration). 42,3 procent av prisbasbeloppet är 24 238 kronor år 2024.

Inkomst från samma utbetalare som understiger 1000 kr per år är inte pensionsgrundande. På sådana inkomster betalas inga avgifter och någon kontrolluppgift behöver inte lämnas. Samma regler gäller för egenföretagare.

Innan den pensionsgrundande inkomsten fastställs ska avdrag göras för den allmänna pensionsavgiften. Endast inkomster upp till ett tak på 7,5 inkomstbasbelopp efter avdrag för den allmänna pensionsavgiften på 7 procent ger pensionsrätt.

Högsta PGI på 7,5 ibb = inkomsttak på 8,07 ibb

Den högsta pensionsgrundande inkomsten, PGI, är 7,5 inkomstbasbelopp (571 500 kronor under 2024). Men först ska den allmänna pensionsavgiften på 7 procent dras av. Därför måste i praktiken lön och andra pensionsgrundande inkomster vara högre för att man ska få maximal pensionsrätt. Lagen om allmän pensionsavgift stadgar att det högsta avgiftsunderlaget är 8,07 inkomstbasbelopp.

Pensionsgrundande belopp

Pensionsgrundande belopp är en extra pensionsrätt som man kan få utöver de pensionsrätter som beräknas utifrån den pensionsgrundande inkomsten, PGI. Pensionsgrundande belopp ges till:

- ▲ **föräldrar till barn mellan 0 och 4 år, så kallade barnår. Högst fyra sådana år per barn och familj. För adopterade barn gäller särskilda regler.**

För 2024 års inkomster (som man deklarerar och som det fastställs pensionsrätt på under 2025) gäller att bara inkomster under 614 934 kronor per år ger pensionsrätt i den allmänna pensionen. Dessa 8,07 inkomstbasbelopp motsvarar en månadslön under 2024 på 51 245 kronor i månaden.

- ▲ **studerande med studiemedel. 138 procent av utbetalat studiebidrag ligger till grund för beräkningen.**
- ▲ **värnplikt eller annan plikttjänstgöring under minst 120 dagar i följd.**

Värnplikten avskaffades den 1 juli 2010 men återinfördes 2018. Samma regler för intjänande av pensionsgrundande belopp gäller nu som tidigare för grundutbildning som genomförs med värnplikt. Militär grundutbildning på frivillig grund ger dock inte rätt till pensionsgrundande belopp.

PGI och pensionsgrundande belopp vid sjuk- och aktivitetsersättning

Även personer som uppbär inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning får pensionsgrundande belopp.

Sjuk- och aktivitetsersättningen i sig är pensionsgrundande inkomst, PGI. Därför fylls pensionsrätten på med ett pensionsgrundande belopp som är 93 procent av antagandeinkomsten vid hel sjuk-/aktivitetsersättning.

Orange kuvertet – årligt besked om pensionsrätten

Alla som tjänat in pensionsrätt och som ännu inte börjat ta ut hel ålderspension får ett "värdebesked" under perioden januari–mars varje år. Detta årliga pensionsbesked har fått sitt namn eftersom det ursprungligen bara fanns i pappersform och skickades ut i ett orange-färgat kuvert. Det finns också att tillgå efter inloggning på Pensionsmyndighetens hemsida under Mina sidor-avdelningen och den som vill kan också avbeställa pappersutskicket.

"Det orange kuvertet"-beskedet är en individuell sammanställning av pensionsrätten i det allmänna pensionssystemet. Beskedet innehåller inte längre någon pensionsprognos. Den kan var och en göra själv genom att logga in med BankID på Pensionsmyndighetens Mina sidor, där prognosverktyget inte bara omfattar den allmänna pensionen utan också tjänste-/avtalspensionen och eventuellt privat pensionssparande. Samma prognos kan också göras på Pensionsmyndighetens och försäkringsbolagens gemensamma webbplats Min Pension (läs mer på sid 301 i denna Handbok).

Tillägg till ålderspension – BTP, SBTP och ÄFS

Bostadstillägg till pensionärer (BTP)

Bostadstillägg till pensionärer, BTP, är ett bidrag till boendekostnaderna för den som har en låg pension. Den försäkrade ska ha fyllt 66 år och ta ut hela sin allmänna ålderspension. Bostadstillägget är skattefritt och gäller oftast "tills vidare". Den försäkrade är skyldig att anmäla om förhållandena ändras, till exempel om det blir fler som bor i bostaden eller om hyran ändras.

Bostadstillägg (BTP och SBTP) till ålderspensionärer samt äldreförsörjningsstöd handläggs av Pensionsmyndigheten.

Det är många faktorer som påverkar BTP; betydligt fler och med olika intervall än vi går in på i denna Handbok.

Mer information, bland annat om fribelopp och hur tillgångar räknas, finns på pensionsmyndigheten.se/bostadstillagg.

En "räknesnurra" för att göra en egen preliminär beräkning med de egna uppgifterna före ansökan finns på pensionsmyndigheten.se/beraknabt.

Skillnaden mellan ogifta och gifta pensionärer beror på att den som har någon att dela bostadskostnaden med inte anses behöva ett lika stort bidrag. En pensionär räknas som "gift" om hon eller han har make, registrerad partner eller sambo som är folkbokförd i samma bostad.

	ERSÄTTNINGSNIVÅ	ERSÄTTNINGSBAR BOSTADSKOSTNAD	HÖGSTA BTP-BELOPP PER MÅNAD
Ogift ålderspensionär som fyllt 65 år	100 %	1–3 000 kr	3 000 kr + 840 kr = 3 840 kr/mån
	90 %	3 001–5 000	1 800 kr/mån
	70 %	5 001–7 000 kr	1 400 kr/mån
	50 %	7 001–7 500	250 kr/mån
			7 290 kr/mån
Gift ålderspensionär som fyllt 65 år	100 %	1–1 500 kr	1 500 kr + 420 kr 1 920 kr/mån
	90 %	1 501–2 500 kr	900 kr/mån
	70 %	2 501–3 500 kr	700 kr/mån
	50 %	3 501–3 750 kr	125 kr/mån
			3 645 kr/mån

Kommentar: Takbeloppen för högsta ersättningsbar bostadskostnad och de tre ersättningsnivåerna är oförändrade i förhållande till 2023. Detsamma gäller tilläggsbeloppen (840 respektive 420 kronor) som anges i kolumnen längst ut till höger.

Särskilt bostadstillägg till pensionärer (SBTP)

Även SBTP är skattefritt och inkomstprövat. Syftet är att garantera att den som har en hög bostadskostnad och en låg disponibel inkomst ändå får en skälig levnadsnivå. SBTP betalas ut automatiskt av Pensionsmyndigheten om inkomsten, efter avdrag för skälig bostadskostnad, understiger skälig levnadsnivå.

Taket för högsta bostadskostnad under 2024 är 7 500 kronor i månaden för ogift och 3 750 kronor i månaden för gift. Dessa takbelopp är oförändrade i förhållande till 2023.

Den skäliga levnadsnivå som SBTP ska säkerställa ligger på olika nivåer för olika generationer av pensionärer:

- ▲ **Födda 1937 eller tidigare: en tolfedel av 2,47 prisbasbelopp (vilket 2024 är 11 794 kronor i månaden) för ogift respektive 2,235 prisbasbelopp (vilket 2024 är 10 672 kronor i månaden) för gift.**
- ▲ **Födda 1938 eller senare: en tolfedel av 1,5357 prisbasbelopp (vilket 2024 är 7 333 kronor i månaden) för ogift respektive 1,2353 prisbasbelopp (vilket 2024 är 5 899 kronor i månaden) för gift.**

Äldreförsörjningsstöd (ÄFS)

Personer som saknar pension eller har en mycket låg sådan har rätt till äldreförsörjningsstöd. Flertalet av dem som har ÄFS är personer födda i utlandet och som inte bott tillräckligt länge i Sverige för att ha rätt till full garantipension. I övrigt består ÄFS personkrets av personer som har låg ålderspension på grund av tidigt uttag eller egna företagare som tagit ut för låg lön ur företaget och som därför inte betalat tillräckligt mycket i pensionsavgifter.

ÄFS består av två delar, dels ett stöd för personliga kostnader, dels ett bostadsstöd. Reglerna och nivåerna är desamma som för det särskilda bostadstillägget SBTP.

Äldreförsörjningsstödet är inkomstprövat.

Inkomstpensionstillägg till inkomstgrundad ålderspension

Syftet med förmånen Inkomstpensionstillägg, som började betalas ut i september 2021, är att höja pensionen för personer som haft ett långt yrkesliv men ändå får en låg inkomstgrundad pension. Regering och riksdag har valt att utforma förmånen som ett kontanttillägg som betalas ut automatiskt av Pensionsmyndigheten.

Villkor för att få inkomstpensionstillägg

För att få inkomstpensionstillägg ska pensionären under 2024:

- ▲ **ha arbetat i Sverige och tjänat in pensionsgrundande inkomst (PGI) under minst ett år,**
- ▲ **ha fyllt 66 år och ha uttag av en inkomstgrundad pension på mellan 9 589 och 17 845 kronor i månaden,**
- ▲ **vara bosatt i Sverige eller i ett land inom EU/EES-området eller Schweiz eller ett så kallat konventionsland, det vill säga ett land som Sverige har avtal med om social trygghet.**

Syftet med ÄFS är att garantera en viss lägsta levnadsnivå. Reglerna och nivåerna är desamma som i SBTP.

Repetition: Inkomstgrundad allmän pension är pensionsdelarna Inkomstpension, eventuell Tilläggs-pension och Premiepension. Garantipensionen är en utfyllnad som inte är inkomstgrundad.

Inkomstpensionstillägget betalas även ut om pensionären är bosatt i utlandet. För länder utanför EU/EES och Schweiz krävs bara att bosättningslandet är ett så kallat konventionsland (ett land som Sverige har avtal med om social trygghet).

För att få fullt inkomstpensionstillägg måste antalet år med fastställd PGI vara 40 för personer födda 1945 eller senare. För personer födda tidigare gäller ett lägre antal år. Exempel: 35 år för personer födda 1938-1944 och 30 år för personer födda 1937 eller tidigare.

Beräkningsgrunden är pensionen vid 66 års ålder. Det gäller oavsett om individen själv valt att ta ut pensionen vid en tidigare eller senare tidpunkt. Ett vanligt exempel: En person som påbörjat sitt pensionsuttag före 66 år, får livet ut ett lägre månadsbelopp än om hon eller han skulle ha väntat. Inkomstpensionstillägg beräknas dock på det (i detta exempel högre) månadsbelopp som pensionsutbetalningen skulle ha legat på om det tidigare uttagsstarten inte ägt rum.

Inkomstpensionstilläggets storlek

Fullt inkomstpensionstillägg ligger på mellan 25 och 600 kronor i månaden. Avgörande är dels hur mycket inkomstgrundad pension som den försäkrade skulle ha rätt till om hon eller han tog ut den vid 66 års ålder, dels om han eller hon uppfyllt kravet på ett lägsta antal år med fastställd PGI.

- ▲ **Det lägsta beloppet i fullt inkomstpensionstillägg (25 kronor) betalas ut till pensionärer med pension i spannet 9 589 – 9 766 kronor i månaden.**
- ▲ **Det högsta beloppet i fullt inkomstpensionstillägg (600 kronor) betalas ut till pensionärer med pension i spannet 11 719 – 14 915 kronor i månaden.**

En fullständig tabell med personexempel och mycket mer information finns på Pensionsmyndighetens webbplats under rubriken Inkomstpensionstillägg.

Andra pensionsförmåner påverkar inte

Varken bostadstillägg eller andra pensionsförmåner från Pensionsmyndigheten påverkar inkomstpensionstilläggets storlek. Det gör inte heller utbetalningar av avtals-/tjänstepension eller privata pensionsförsäkringar.

Viktigt: Inkomstpensionstillägget beräknas alltid på den inkomstgrundade pensionen som den skulle vara om den togs ut vid 66 års ålder. Hur stora själva utbetalningarna är vid uttag före (lägre utbetalning) eller efter (högre utbetalning) har alltså ingen betydelse för beräkningen av inkomstpensionstillägget.

Härifrån och till slutet av detta kapitel behandlas pension enligt kollektivavtal, det vill säga både det nya pensionsavtalet AKAP-KR som från och med 2023 omfattar de flesta som är anställda inom avtalsområdet och det tidigare pensionsavtalet KAP-KL som från och med 2023 gäller med övergångsbestämmelser. För att det ska vara tydligt vad som gäller för AKAP-KR respektive KAP-KL samt gemensamma delar har vi lagt in pensionsavtalets namn i början av varje rubrik.

sid 232–241 På dessa sidor beskrivs AKAP-KR inklusive (med marginalkommentar) de delar av AKAP-KR som gäller även för anställda som fortsätter att omfattas av KAP-KL, till exempel val av försäkringsgivare och flytt av pensionskapital.

sid 242–247 Här finns en sammanfattning av KAP-KL enligt övergångsbestämmelser.

sid 248–249 Kapitlet avslutas med information om vissa detaljer, bland annat omräkning av pension, i de tre äldre pensionsavtalen KAP-KL, PFA och PA-KL.

Pension enligt kollektivavtal

AKAP-KR: Kort om nyheterna som började gälla 2023

Sedan den 1 januari 2023 gäller AKAP-KR-avtalet med förbättrade villkor och en kraftig utvidgning av personkretsen anställda som omfattas.

- ▲ **Höjd avsättning till tjänstepensionen. Arbetsgivaren betalar numera in 6 procent (tidigare 4,5 procent) på lönedelar under 7,5 inkomstbasbelopp och 31,5 procent (tidigare 30 procent) på lönedelar däröver och upp till 30 inkomstbasbelopp.**
- ▲ **Ändringar och tillägg i reglerna om särskild avtalspension för arbetstagare inom räddningstjänsten (SAP-R) för både AKAP-KR och KAP-KL.**
- ▲ **Årligt tillägg av pensionsavgift (extra pensionspremie) till anställda som övergått från KAP-KL och PA-KFS 09 till AKAP-KR:**
  - vid eget val av övergång från KAP-KL till AKAP-KR för de anställda som hade möjlighet att göra det;
  - i vissa fall vid automatisk övergång från KAP-KL eller PA-KFS 09 till AKAP-KR.

Även uttagsreglerna har justerats:

- ▲ **Den tidigaste uttagsåldern för avgiftsbestämd ålderspension enligt AKAP-KR är numera 60 år (tidigare 55 år).**
- ▲ **Om den avgiftsbestämda pensionen tas ut under kortare tid än livsvarigt är den kortaste uttagstiden tio år (tidigare fem år).**

AKAP-KR: Vem omfattas och vem omfattas inte?

Huvudregeln är att AKAP-KR gäller från och med den 1 januari 2023 för majoriteten av de anställda hos kommunal arbetsgivare. Pensionsavtalet KAP-KL gäller endast för en begränsad grupp anställda.

Omfattas av AKAP-KR

- ▲ **Anställda födda 1986 eller senare.**
- ▲ **Majoriteten av de anställda födda 1958-1985.**
- ▲ **De anställda som stod kvar i KAP-KL och som under våren 2023 valde att gå över till AKAP-KR.**

Med "kommunal arbetsgivare" avses kommun, region, kommunalförbund, medlem i arbetsgivarorganisationen Sobona eller annan av Pensionsnämnden godkänd arbetsgivare.

- ▲ Majoriteten av de anställda födda 1958 eller senare som före 2023 omfattades av pensionsavtalet PA-KFS 09.

Överfördes inte till AKAP-KR

Dessa personer kvarstår i KAP-KL i sin anställning och hade inte möjligheten att under våren 2023 välja övergång till AKAP-KR med rätt till extra pensionsavsättningar.

- ▲ Anställda födda 1957 eller tidigare.
- ▲ Anställda som hade påbörjat uttag av förmånsbestämd pension från KAP-KL före den 1 januari 2023.
- ▲ Anställda som hade beviljats särskild avtalspension före den 1 januari 2023.
- ▲ Anställda som före den 1 januari 2023 hade beviljats sjukersättning eller aktivitetsersättning helt eller delvis eller som fått sin arbetsförmåga i anställningen nedsatt med minst hälften till följd av arbetsskada och på grund av detta beviljats arbetsskadelivränta.

Dessa grupper fortsätter att omfattas av KAP-KL i sin anställning, men kan nå enskild överenskommelse med sin arbetsgivare om att istället omfattas av AKAP-KR.

Vid byte av arbetsgivare där uppehållet mellan anställningarna är mer än 90 kalenderdagar, omfattas arbetstagaren automatiskt av AKAP-KR hos den nya arbetsgivaren, det vill säga att det inte krävs inte någon enskild överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetstagar. Från 67 års ålder bortses från 90-dagarsregeln eftersom inträde i KAP-KL inte är möjlig efter den åldern och arbetstagaren kommer därför att omfattas av AKAP-KR. Om en anställning tillträds efter 69 års ålder, krävs en överenskommelse mellan arbetstagaren och arbetsgivaren om att omfattas av AKAP-KR.

Två specialregler

”90-dagarsregeln”

En anställd som omfattas av KAP-KL, som lämnar sin anställning och som får en ny anställning innan 67 år i den kommunala sektorn kvarstår i KAP-KL i den nya anställningen om det gått högst 90 dagar mellan den sista dagen i den tidigare anställningen och den första dagen i den nya. Motsvarande gäller vid uppsägning grund av arbetsbrist om den uppsagda blir återanställd inom tiden för företrädesrätt till återanställning hos samma arbetsgivare. Enskild överenskommelse om att omfattas av AKAP-KR kan dock träffas mellan arbetsgivare och arbetstagar.

Alternativ avtalstillämpning

Avtalet om AKAP-KR medger en så kallad alternativ avtalstillämpning för anställda med en

Dessa personer kvarstår i KAP-KL (och hade alltså inte möjligheten att under våren 2023 välja övergång till AKAP-KR med rätt till extra pensionsavsättningar).

överenskommen fast kontant lön som överstiger 83,5 procent av inkomstbasbeloppet (vilket år 2023 en månadslön som är högre än 63 627 kronor) om den anställda har en tidigare alternativ lösning. Det innebär att vid nyrekrytering får arbetsgivaren och den anställda komma överens om att den anställda kvarstår i en helt annan pensionslösning än AKAP-KR. Överenskommelsen ska anmälas till Pensionsnämnden.

AKAP-KR: Om intjänande och uttag av pension

Start- och slutålder för intjänande

Intjänande av pensionsrätt i AKAP-KR startar den första anställningsdagen. Det finns ingen angiven lägsta ålder i AKAP-KR.

I princip saknas även slutålder för intjänande. Parterna har i pensionsavtalet istället valt att räkna upp några situationer och kopplat dem till 32a § LAS. Denna så kallade LAS-ålder är 69 år sedan 2023.

Om anställningen påbörjas före LAS-åldern omfattas den anställda av AKAP-KR och tjänar in pensionsrätt så länge som anställningen pågår. Efter uppnådd LAS-ålder blir pensionsavsättningen dock 6 procent på alla lönedelar, även lönedelar som överstiger 7,5 inkomstbasbelopp.

Personer som nyanställs efter LAS-åldern har inte automatiskt rätt till intjänande av avtalspension men kan omfattas av AKAP-KR (med 6 procents pensionsavsättning oavsett storlek på lönen) efter överenskommelse med arbetsgivaren. Överenskommelse kan även nås om högre pensionsavsättning.

Uttag av avgiftsgrundad ålderspension

Den anställda kommer själv överens med "sin" försäkringsgivare om tidpunkten för uttaget. Från och med 2023 gäller dock att uttaget får ske tidigast vid fyllda 60 år (tidigare gällde 55 år).

Om den anställda själv inte ansökt om att börja ta ut sin pension vid en viss tidpunkt, påbörjas utbetalningen automatiskt då den anställda fyllt den i 32 a § LAS angivna åldern plus tolv månader. Sedan 2023 är det 69 år plus tolv månader, alltså 70 år.

Huvudregeln är att den avgiftsbestämda ålderspensionen betalas ut månadsvis och livsvarigt. Den anställda och försäkringsgivaren kan dock komma överens om att pensionen ska utbetalas under kortare tid. Från och med 2023 är den kortaste utbetalningstiden tio år.

Beroende på vilka regler som respektive försäkringsgivare har, kan den anställda också göra andra överenskommelser. Det kan exempelvis gälla delvis uttag under några år, till exempel 25, 50 eller 75 procent i stället för 100 procent.

Automatisk utbetalning sker endast om den anställda inte ansöker själv. Den egna ansökan om utbetalningsstart är i så fall den som gäller, oavsett om tidpunkten ligger före eller efter den då automatisk utbetalning annars skulle ha startat.

AKAP-KR: Pensionsgrundande lön och pensionsavsättningar

Pensionsgrundande lön

Som pensionsgrundande lön i AKAP-KR, räknas "ersättning som utges och är definierad som avlöningsförmån enligt gällande kommunala centrala kollektivavtal".

Den pensionsgrundande lönen beräknas halvårsvis och har en övre gräns på 30 inkomstbasbelopp delat med två vid beräkning per halvår. 30 inkomstbasbelopp 2024 är 2 286 000 kronor, av vilket hälften är 1 143 000 kronor.

I den pensionsgrundande lönen ingår det lönebortfall som uppkommer när den anställda råkat ut för sjukdom, arbetsskada eller olycksfall och är frånvarande från arbetet med ersättning enligt SFB. Även lönebortfall som uppstår under sjuklöneperioden enligt sjuklönelagen, eller när den anställda är ledig enligt föräldraledighetslagen eller med graviditetspenning, är pensionsgrundande.

Även ledighet på grund av fackligt förtroendeuppdrag utan rätt till lön (förmåner) är pensionsgrundande. För heltidsuppdrag finns dock en begränsning. Heltidsuppdrag som avser högst ett år är pensionsgrundande.

Arbetsgivaren och den anställda kan komma överens om att ytterligare avlönings- och anställningsförmåner ska vara pensionsgrundande.

Pensionsunderlag (endast för särskild avtalspension)

Pensionsunderlag som sådant saknas i AKAP-KR, då det är ett helt avgiftsbestämt pensionsavtal. Därför har underlag för särskild avtalspension enligt AKAP-KR reglerats genom att det beräknas som ett genomsnitt av de tre sista årens pensionsgrundande löner (borträknat "pensionsåret" och året dessförinnan). De pensionsgrundande lönerna värdesäkras var för sig med inkomstbasbeloppet.

Pensionsavsättningen är 6 procent respektive 31,5 procent

Som avsättning till den anställdas avgiftsgrundande pension enligt AKAP-KR betalar arbetsgivaren från och med 2023 in en pensionsavgift på 6 procent (tidigare 4,5 procent) på lönedelar upp till 7,5 inkomstbasbelopp. På lönedelar mellan 7,5 och 30 inkomstbasbelopp är pensionsavgiften 31,5 procent (tidigare 30 procent).

Om anställningen består efter det att den anställda fyllt 69 år (enligt 32a § LAS) är pensionsavgiften 6 procent (tidigare 4,5 procent) på hela den pensionsgrundande lönen.

Pensionsavsättningen är högre på lönedelar över 7,5 inkomstbasbelopp för att genom tjänstepensionen kompensera för att ålderspensionen från det allmänna pensionssystemet endast beaktar pensionsgrundande inkomst (PGI) upp till 7,5 inkomstbasbelopp.

Tillägg av pensionsavgift (extrapremie) i vissa fall

Följande grupper anställda har, förutom den ovan beskrivna ordinarie pensionsavsättningen också rätt till extra avsättning:

Vid eget val av övergång från KAP-KL till AKAP-KR

Anställda som före den 1 januari 2023 hade intjänande av förmånsbestämd ålderspension (för inkomster över den allmänna pensionens inkomsttak på 7,5 inkomstbasbelopp) fördes inte automatiskt över till AKAP-KR, utan kvarstod i KAP-KL. Dessa anställda fick under våren 2023 möjlighet att välja att fortsätta omfattas av KAP-KL eller att gå över till AKAP-KR med rätt till tillägg av pensionsavgift (extra pensionspremier).

Den årliga tilläggsavgiftens storlek beror på den anställdas ålder. Exempel: 8,5 procent för födda 1958, 1959 eller 1960. För personer födda 1961 till och med 1976 är tilläggspremier från 8 procent till 1 procent, med i huvudsak 0,5 procentenheters avtrappning ju yngre den anställda är. För anställda med födelseår 1977 till och med 1985 är tilläggspremier 0,5 procent. Tillägget kan ges till 65 års ålder.

Tillägg av pensionsavgift i vissa fall vid automatisk övergång från KAP-KL till AKAP-KR

Om en anställd som den 1 januari 2023 överfördes automatiskt från KAP-KL till AKAP-KR uppnår en pensionsgrundande lön på över 7,5 inkomstbasbelopp under något av åren 2022-2026 betalar arbetsgivaren in en årlig tilläggsavgift på de överstigande lönedelarna (upp till AKAP-KR:s inkomsttak på 30 inkomstbasbelopp). Tilläggsavgiftens storlek är densamma som tilläggsavgiften vid eget val av övergång från KAP-KL till AKAP-KR. Även här kan tillägget ges till 65 års ålder.

Tillägg av pensionsavgift i vissa fall vid automatisk övergång från PA-KFS 09 till AKAP-KR

PA-KFS 09 ersatte från och med 2009 det tidigare "Gamla PA-KFS". Vid övergången fanns anställda som fick rätt till övergångspremier. Vid övergången den 1 januari 2023 från PA-KFS 09 till AKAP-KR tar anställda födda 1958 eller senare med sig en motsvarande rätt till övergångspremier enligt PA-KFS 09. Utöver de pensionsavgifter som betalas enligt AKAP-KR betalar arbetsgivaren därutöver en årlig tilläggsavgift på mellan 1,2 och 0,1 procent för lönedelar upp till 7,5 inkomstbasbelopp (gäller endast födda 1958-1969) och på mellan 9,5 och 0,5 procent för födda 1958-1985. Det gäller för arbetstagare med rätt till övergångspremier hos sin arbetsgivare, men inte vid byte av arbetsgivare.

AKAP-KR: Särskild avtalspension

Särskild avtalspension är en del av AKAP-KR och finns i två former:

- ▲ **Överenskommelse om särskild avtalspension. En anställd och en arbetsgivare kan komma överens om särskild avtalspension. Inga ålders- eller arbetstidsregler finns, utan särskild avtalspension bygger på en enskild överenskommelse mellan arbetsgivaren och den anställda. Det går att komma överens om antingen hel eller partiell särskild avtalspension.**
- ▲ **Särskild avtalspension för personal i räddningstjänsten. Personal i räddningstjänsten som arbetar i utryckningsstyrka och som uppfyller krav på ett visst antal års tjänstgöring har rätt till särskild avtalspension tidigast vid 58 års ålder. Sedan 2023 har den som kvalificerat sig för denna avtalspension möjlighet att komma överens med arbetsgivaren om att avstå rätten till särskild avtalspension i utbyte mot ett särskilt tillägg till pensionsavgiften till AKAP-KR om 12 procent på den pensionsgrundande lönen.**

Särskild avtalspension (hel eller partiell) enligt överenskommelse

Reglerna för särskild avtalspension för anställda hos kommunal arbetsgivare är flexibla. Dels finns inga krav på att den anställda ska ha uppnått en viss ålder, dels regleras varken pensionsnivåer eller pensioneringens omfattning. Detaljerna kommer arbetsgivaren och den anställda överens om i varje enskilt fall.

En sådan överenskommelse mellan arbetsgivare och anställd kan gälla hel eller partiell särskild avtalspension. Partiell särskild avtalspension kan högst motsvara den minskade sysselsättningsgraden.

Både hel och partiell särskild avtalspension kan längst betalas till dess att den anställda fyllt 69 år (enligt 32a § LAS). I vart fall betalas särskild avtalspension ut till och med kalendermånaden innan den anställda fyller 66 år.

Arbetsgivaren och den anställda kan fritt komma överens om villkoren för särskild avtalspension, exempelvis:

- ▲ **Omfattningen av den särskilda avtalspensionen, hel eller partiell.**
- ▲ **Från vilken tid den särskilda avtalspensionen ska betalas ut.**
- ▲ **Vilken pensionsnivå i procent av pensionsunderlaget som ska gälla.**

Möjlighet – men inte rättighet
Överkommen särskild avtalspension är ingen rättighet utan en möjlighet, som bygger på att arbetsgivaren och den anställda kommer överens om villkoren i det enskilda fallet.

- ▲ Om arbetsgivaren ska fortsätta betala in pensionsavgift enligt AKAP-KR för den anställda under tiden som hon eller han uppbär särskild avtalspension.
- ▲ Om andra förvärvsinkomster under tiden med särskild avtalspension ska räknas av så att den särskilda avtalspensionen minskas (så kallad samordning).
- ▲ Om, vid partiell särskild avtalspension, den ska upphöra (huvudregeln) eller inte om sysselsättningsgraden i anställningen ändras eller anställningen upphör på den anställdas initiativ.

Särskild avtalspension för anställda i räddningstjänsten

Rätten till denna särskilda avtalspension tillkommer anställda inom räddningstjänsten med huvudsaklig tjänstgöring i uttryckningsstyrka. Om den anställda har arbetat i räddningstjänsten i minst 30 år varav minst 25 av dessa år i uttryckningsstyrka får hon eller han rätt att avgå från anställningen med särskild avtalspension. Den särskilda avtalspensionen betalas ut tidigast från 58 års ålder och längst till och med månaden innan den anställda fyller 65 år.

Under tiden som den anställda får särskild avtalspension fortsätter arbetsgivaren att betala in pensionsavgift till AKAP-KR till 65 års ålder. Den anställdas pensionsrätt i AKAP-KR fortsätter med andra ord att växa trots att hon eller han gått i pension. Däremot påverkas den allmänna pensionen negativt, eftersom lönen bortfaller.

Möjlighet att komma överens om att avstå den särskilda avtalspensionen

En nyhet som infördes 2023 är att en anställd som har rätt till särskild avtalspension inom räddningstjänsten har möjlighet att komma överens med arbetsgivaren om att avstå denna. Vid en sådan överenskommelse ska arbetsgivaren betala in ett särskilt tillägg av pensionsavgift till AKAP-KR om 12 procent på den pensionsgrundande lönen. Det förutsätter att arbetsgivaren och den anställda också enats om vilka arbetsuppgifter som den anställda ska utföra med hänsyn till hans eller hennes behov, förutsättningar och önskemål samt arbetsgivarens kompetensbehov. En sådan överenskommelse gäller för ett år i taget om inte annat överenskommit. Den anställda har rätt att behålla sin grundlön i förhållande till sysselsättningsgraden oavsett vilka arbetsuppgifter som överenskommelsen avser.

Pensionens storlek

Under tiden med särskild avtalspension för anställda som omfattas av AKAP-KR är ersättningsnivån 73,5 procent av pensionsunderlaget vid beräkningstidpunkten upp till och med 7,5 inkomstbasbelopp. För delar av pensionsunderlaget däröver och upp till och med 20 inkomstbasbelopp är pensionsnivån 55 procent. För pensionsunderlagets delar över 20 och upp till och med 30 inkomstbasbelopp är pensionsnivån 27,5 procent.

Anställda från och med den 1 januari 2023 utan tidigare varaktig anställning inom Räddningstjänsten

Anställda från och med den 1 januari 2023 utan tidigare varaktig anställning inom Räddningstjänsten har inte rätt till Särskild avtalspension (SAP-R). Under vissa förutsättningar och under tid med huvudsaklig tjänstgöring i utryckningsstyrka betalas 2 000 kr per månad som en extra pensionsavsättning som den anställda kan välja att istället få utbetald som lön. De som var anställda före den 1 januari 2023 kan välja att avsäga sig sin framtida rätt till SAP-R helt och gå över till den nya modellen med ett tillägg på 2 000 kronor per månad. Även anställd före 1 januari 2023 som inte kan uppfylla tidsvillkoren för SAP-R får tillägget på 2 000 kronor per månad.

Alla som är anställda inom räddningstjänsten med huvudsaklig tjänstgöring i utryckningsstyrka har rätt till ett utökat stöd för karriärplanering och kompetensutveckling. Det gäller oavsett om anställning skett före eller efter årsskiftet 2022/2023. Syftet är att vidga möjlighet till fortsatt arbete när huvudsaklig tjänstgöring i utryckningsstyrka inte längre är möjlig.

AKAP-KR: Familjeskydd

Efterlevandeförmåner för anställda som omfattas av AKAP-KR regleras i Familjeskydd enligt AKAP-KR. Det beskrivs i kapitlet Dödsfall på sid 189–190.

AKAP-KR och KAP-KL: Om val av tjänstepensionsförsäkring och flytträtt

Villkoren för val av tjänstepensionsförsäkring och flytträtt är desamma inom både AKAP-KR och KAP-KL.

Den anställda väljer själv hur pensionsavgiften ska placeras.

- ▲ **Försäkringsform: Traditionell pensionsförsäkring eller fondförsäkring?**
- ▲ **Försäkringsgivare: Vilken försäkringsgivare som ska förvalta de inbetalade avgifterna till pensionen. Vid varje tidpunkt finns en förteckning över vilka försäkringsgivare som är valbara (se sid 241).**
- ▲ **Om den anställda väljer fondförsäkring och förvaltare men inte anger någon specifik fond, placeras kapitalet i en så kallad Entréfond. Ett tredje steg för den anställda är därför att se till att välja en specifik fond.**

Den som inte gör ett aktivt val

Den som inte gör något aktivt val får sin pensionsavgift placerad i en traditionell pensionsförsäkring med återbetalningsskydd i KPA Pension.

Eget val – eget ansvar
Hela pensionsavgiften på inkomster upp till 30 inkomstbasbelopp är valbar och kan placeras i fondförsäkring eller traditionell pensionsförsäkring. Hur stor pension som kommer att betalas ut per månad efter pensioneringen, beror bland annat på hur kapitalet förräntas och utvecklas under den tid som kapitalet förvaltas.

Möjlighet att ändra sitt val eller "icke-val"

Om den anställda ångrar ett tidigare gjort val – eller "icke-val" – går det bra att ändra. Huvudregeln är dock att det nya valet bara gäller framtida pensionsavgifter. Tidigare pensionsavgifter ligger kvar hos den tidigare valda försäkringsgivaren men det finns möjlighet att flytta kapitalet till annan förvaltningsform och/eller försäkringsgivare. Läs mer på nästa sida i det särskilda avsnittet om flytträtt för pensionskapital.

Vad är återbetalningsskydd?

Återbetalningsskydd innebär att värdet av de inbetalade pensionsavgifterna betalas ut till den avlidnas familj.

Vissa försäkringsgivare har återbetalningsskydd som "förval". Detta innebär att den som inte aktivt väljer bort återbetalningsskyddet kan få det per automatik.

Ett återbetalningsskydd kan innebära en väsentlig förstärkning av skyddet för efterlevande. Det kostar visserligen inget, men den som valt att inte ha ett återbetalningsskydd får vara med och dela på så kallade arvsvinster. För den som väljer att ha återbetalningsskydd riskerar pensionen att bli lägre jämfört med om samma person hade valt att inte ha ett återbetalningsskydd. Det gäller främst för den som väljer att ha återbetalningsskydd även som pensionär.

Försäkringsgivarna är skyldiga att informera om fördelar och nackdelar med att ha ett återbetalningsskydd kopplat till avtalspensionen. Det gäller både under spartiden och i samband med pensionsavgång.

Valbara bolag för pensionsförvaltningen

Bara vissa försäkringsgivare som parterna har valt ut är valbara. Samma valbara försäkringsgivare gäller i både AKAP-KR och KAP-KL (och i förekommande fall PFA). För mer information om alla produkter, förvaltningsavgifter med mera, se valcentralernas hemsidor: pensionsvalet.se och valcentralen.se.

Val av pensionsform och försäkringsgivare gäller bara avgiftsbestämd pension. Hela AKAP-KR är avgiftsbestämd, men i KAP-KL (och i förekommande fall PFA) är bara den avgiftsbestämda delen valbar.

Följande försäkringsgivare är valbara under 2024:

Valbara försäkringsgivare (traditionell försäkring)

Alecta
AMF Traditionell försäkring
KPA Pension
Skandia

Valbara försäkringsgivare (fondförsäkring)

AMF Fondförsäkring
Folksam-LO Fondförsäkring
Futur Pension
Handelsbanken
KPA Pension
Länsförsäkringar
Läraryfonder
Nordea
SEB
Swedbank

Rätt att flytta pensionskapital

Flytträtt innebär att den försäkrade får flytta hela sitt hopsparat pensionskapital till en annan försäkringsgivare. Det kan numera göras antingen till en nytecknad eller till en befintlig försäkring hos en annan försäkringsgivare. Observera att pensionskapital endast kan flyttas till någon av de av parterna godkända försäkringsgivarna.

På grund av bestämmelser i inkomstskattelagen måste hela pensionskapitalet flyttas och till samma försäkring. Det är alltså inte möjligt att bara flytta en del eller dela upp kapitalet på flera mottagande försäkringar. En försäkring från vilken utbetalningarna redan börjat kan inte flyttas. Inte heller kan kapital flyttas till en försäkring där utbetalning påbörjats.

En flytt av pensionskapital innebär samtidigt ett omval för fortsatta pensionsavsättningar om den försäkrade inte angett annat.

Om löneväxling och särskild pensionsavsättning

Om arbetsgivaren och en anställd kommit överens om en löneväxling eller särskild avsättning till pension, kan arbetsgivaren betala in pengarna till den pensionsförsäkring som den anställda valt (traditionell förvaltning eller fondförsäkring). Försäkringsgivare kan bara vara en av dem som parterna utsett som valbara. Den anställda kan välja samma pensionsform och/eller försäkringsgivare som för resten av sin AKAP-KR eller göra ett separat val för löneväxlade belopp.

För mer information om flytträtt, se [valcentralens hemsidor: pensionsvalet.se och valcentralen.se](https://valcentralen.se).

Löneväxling innebär att en anställd avstår från att ta ut en del av sin bruttolön (befintlig lön, löneökning eller bonus) för att istället öka på sitt pensionssparande.

KAP-KL – en sammanfattning

Pensionsavtalet KAP-KL gäller sedan den 1 januari 2023 endast med övergångsbestämmelser. Flertalet anställda som tidigare omfattades av KAP-KL har automatiskt förts över till AKAP-KR och även vissa anställda som vid årsskiftet kvarstod i KAP-KL fick under våren 2023 möjligheten att istället välja att ansluta sig till AKAP-KR med extra pensionsavsättningar. Förmånsbestämt intjänande från KAP-KL fram till och med den 31 december 2022 har i så fall beräknats till en så kallad intjänad pensionsrätt som betalas ut vid pensionsavgång.

För de anställda som kvarstår i KAP-KL gäller följande:

Fem delar i avtalet

Pensionsavtalet KAP-KL innehåller fem delar: Avgiftsbestämd ålderspension, Förmånsbestämd ålderspension, Livränta, Särskild avtalspension och Pension till efterlevande barn och vuxen.

Pensionsgrundande lön (för både avgiftsbestämd och förmånsbestämd pension)

Den pensionsgrundande lönen beräknas årsvis och har en övre gräns på 30 inkomstbasbelopp. 2024 motsvarar den övre gränsen en månadslön på 190 500 kronor.

I den pensionsgrundande lönen ingår såväl fast lön som rörliga tillägg såsom övertidserättning, ersättningar för obekvämt arbetstid samt jour- och beredskapsersättning. Även en del fall av frånvaro är pensionsgrundande, då lönebortfallet räknas som pensionsgrundande lön. Exempel på sådan frånvaro är: sjukdom, ledighet enligt föräldraledighetslagen eller ledighet utan lön för fackliga förtroendemannauppdrag. Arbetsgivaren och den anställda kan komma överens om att ytterligare avlönings- och anställningsförmåner ska vara pensionsgrundande.

Avgiftsbestämd ålderspension

Arbetsgivaren började betala in pensionsavgift till KAP-KL:s avgiftsbestämda ålderspension när den anställda fyllde 21 år. En pensionsavgift på 4,5 procent betalas in på hela lönen upp till 30 inkomstbasbelopp. Den anställda väljer själv försäkringsgivare och pensionsform (fondförsäkring eller traditionell försäkring).

Huvudregeln är att uttag av avgiftsbestämd ålderspension sker månadsvis och livsvarigt. Beroende på vilka regler som respektive försäkringsgivare har, kan den anställda också göra andra överenskommelser. Det kan exempelvis gälla delvis uttag under några år (till exempel 75 procent i stället för 100) eller uttag under en kortare tid än livsvarigt, dock som kortast under 10 år.

Att denna pensionsdel i KAP-KL är avgiftsbestämd innebär att pensionsavgiften som arbetsgivaren betalar in är känd men att utfallet, det vill säga hur stor pensionen blir, beror på utvecklingen av det förvaltade pensionskapitalet.

Tidigast får pensionen börja tas ut från 60 års ålder. Den anställda kommer själv överens om uttagstidpunkten med "sin" försäkringsgivare. Om någon ansökan inte inkommit, påbörjas utbetalningen automatiskt vid 70 års ålder.

Förmånsbestämd ålderspension och livränta

Om förmånsbestämd ålderspension enligt KAP-KL

Förmånsbestämd ålderspension är den del av KAP-KL som bygger på att den anställda under minst ett kalenderår i anställningen har haft en årslön som överstiger 7,5 inkomstbasbelopp (motsvarar 47 625 kronor i månaden år 2024). Förmånsbestämd ålderspension kan tjänas in från och med 28 års ålder. Syftet med den förmånsbestämda ålderspensionen är att den ska kompensera för att allmän pension endast kan tjänas in på inkomst upp till 7,5 inkomstbasbelopp.

För hel förmånsbestämd ålderspension krävs minst 30 års pensionsintjänande hos arbetsgivare som tillämpar kommunala avtal. Tiden räknas från och med 28 års ålder fram till pensionsavgång. Om antalet intjänandeår är färre, blir den förmånsbestämda ålderspensionen proportionellt lägre. Anställningstiden kallas *tidsfaktor*.

Förmånsbestämd ålderspension kan tidigast tas ut vid 61 års ålder. Om den anställda inte ansökt om uttag sker utbetalning automatiskt normalt från 67 år eller den senare kalendermånad efter den då anställningen avslutats. Utbetalningarna är livsvariga. Den förmånsbestämda ålderspensionen kan även tas ut partiellt om den anställda minskat sin arbetstid i motsvarande omfattning.

Om livränta enligt KAP-KL

Den förmånsbestämda pensionen är *oantastbar* sedan 2007. Det betyder att pensionsrätten är intjänad och finns kvar i form av livränta enligt KAP-KL, till exempel om intjänandet av förmånsbestämd pension bara skett under ett begränsat antal år med lön över 7,5 inkomstbasbelopp eller om anställningen avslutas före pensioneringen.

Den anställda kan tidigast sluta sin anställning i pensioneringssyfte vid 61 års ålder. Om hon eller han slutar sin anställning av annat skäl än i pensioneringssyfte, omvandlas pensionsrätten i KAP-KL:s förmånsbestämda ålderspension till livränta enligt KAP-KL.

Livräntan beräknas på samma sätt som den förmånsbestämda ålderspensionen, men med den viktiga skillnaden att den beräknas i proportion till tillgodoräknad faktisk anställningstid i förhållande till summan av den faktiska anställningstiden och den återstående kalendertiden till 65 års ålder. Den som avslutar intjänande i KAP-KL före pensionsuttag får alltså inte full tjänstetidsfaktor även om hon eller han uppnått 30 års anställningstid.

Att denna pensionsdel i KAP-KL är förmånsbestämd innebär att man vet på förhand hur stor pensionen blir som andel av den anställdas lönedelar som överstiger 7,5 inkomstbasbelopp.

Livräntan värdesäkras med prisbasbeloppet. För dem som under våren 2023 valt att byta från KAP-KL till AKAP-KR sker värdesäkring istället med inkomstbasbeloppet fram till pensionsavgång. Livräntan benämns i sådant fall för intjänad pensionsrätt (IPR) 2022-12-31.

Om den anställda inte ansökt om uttag sker utbetalning av livräntan automatiskt normalt från 67 år eller den senare kalendermånad efter den då anställningen avslutats. Tidigast kan uttag göras från 61 års ålder. Reglerna för utbetalning är desamma som för förmånsbestämd ålderspension, vilket t.ex. innebär att livränta utbetalas livsvarigt och att den kan tas ut partiellt.

KAP-KL: Pensionsunderlag

När den förmånsbestämda ålderspensionen beräknas, ska den anställda ha ett *pensionsunderlag* som överstiger 7,5 inkomstbasbelopp. Vid beräkningen av detta belopp används ett beräkningsunderlag på nio år inklusive avgångsåret.

- 1. Lön under avgångsåret (år 9) och året före (år 8) beaktas inte.**
- 2. Beräkningsunderlaget blir de sju föregående årens (år 7-1) pensionsgrundande lön. Från vart och ett av dessa år räknas denna pensionsgrundande inkomst upp till dagens penningvärde med hjälp av prisbasbeloppet.**
- 3. De två "sämsta" av dessa år tas bort.**
- 4. Pensionsunderlaget, PU, beräknas som genomsnittet av de fem bästa årens inkomster.**

Om anställningstiden hos den sista arbetsgivaren är kortare än nio år beräknas pensionen istället på genomsnittet av inkomsterna de hela kalenderår som anställningen varat.

Eftersom det är de sista årens inkomster som ligger till grund för beräkningen, innebär det att deltidsarbete dessförinnan inte försämrat pensionen.

Pensionsnivåerna i förmånsbestämd ålderspension

I KAP-KL är den förmånsbestämda ålderspensionen bestämd till en viss procent av pensionsunderlaget multiplicerat med tidsfaktorn (anställningstiden).

Pensionsnivåerna i KAP-KL beror på den anställdas födelseår. I tabellen nedan visas vad som gäller för anställda födda 1958 och senare

Pensionsnivå från 65 års ålder i procent av pensionsunderlaget

Födelseår	Inkomstdelar mellan 7,5 och 20 inkomstbasbelopp	Inkomstdelar mellan 20 och 30 inkomstbasbelopp
1958	58,21	29,11
1959	57,86	28,93
1960	57,50	28,75
1961	57,14	28,57
1962	56,79	28,39
1963	56,43	28,21
1964	56,07	28,04
1965	55,71	27,86
1966	55,36	27,68
1967–	55,00	27,50

KAP-KL: Särskild avtalspension

Särskild avtalspension är en del av KAP-KL och finns i två former:

- ▲ **Överenskommelse om särskild avtalspension. En anställd och en arbetsgivare kan komma överens om särskild avtalspension. Inga ålders- eller arbetstidsregler finns, utan särskild avtalspension bygger på en enskild överenskommelse mellan arbetsgivaren och den anställda. Det går att komma överens om antingen hel eller partiell särskild avtalspension.**
- ▲ **Särskild avtalspension för personal i räddningstjänsten. Personal i räddningstjänsten som arbetar i utryckningsstyrka och som uppfyller krav på ett visst antal års tjänstgöring har rätt till särskild avtalspension tidigast vid 58 års ålder. Från och med 2023 får en anställd som kvalificerat sig för denna avtalspension möjlighet att komma överens med arbetsgivaren om att avstå rätten till särskild avtalspension i utbyte mot ett särskilt tillägg till pensionsavgiften till KAP-KL om 12 procent på den pensionsgrundande lönen.**

Särskild avtalspension (hel eller partiell) enligt överenskommelse

Reglerna för särskild avtalspension för anställda hos kommunal arbetsgivare är flexibla. Det finns en åldersgräns för hel särskild avtalspension som kan utbetalas som längst till och med

kalendermånaden innan den anställda fyller 66 år. Särskild avtalspension är dock en överenskommelse vars innehåll arbetsgivare och arbetstagare förfogar över, vilket gör att det inte finns hinder att komma överens om att avtalspensionen fortsätter att gälla även efter 66 års ålder. I övrigt regleras varken pensionsnivåer eller pensioneringens omfattning. Detaljerna kommer arbetsgivaren och den anställda överens om i varje enskilt fall.

En sådan överenskommelse mellan arbetsgivare och anställd kan gälla hel eller partiell särskild avtalspension. Partiell särskild avtalspension kan högst motsvara den minskade sysselsättningsgraden.

Partiell särskild avtalspension kan längst betalas till dess att den anställda fyllt 67 år, men det finns inte något hinder att överenskomma om att avtalspensionen fortsätter även efter denna ålder. I vart fall betalas hel särskild avtalspension ut till och med kalendermånaden innan den anställda fyller 66 år.

Arbetsgivaren och den anställda kan fritt komma överens om villkoren för särskild avtalspensionering, exempelvis:

- ▲ **Omfattningen av den särskilda avtalspensionen, hel eller partiell.**
- ▲ **Från vilken tid den särskilda avtalspensionen ska betalas ut.**
- ▲ **Vilken pensionsnivå i procent av pensionsunderlaget som ska gälla.**
- ▲ **Om arbetsgivaren ska fortsätta betala in pensionsavgift enligt KAP-KL för den anställda under tiden som hon eller han uppbär särskild avtalspension.**
- ▲ **Om andra förvärvsinkomster under tiden med särskild avtalspension ska räknas av så att den särskilda avtalspensionen minskas (så kallad samordning).**
- ▲ **Om, vid partiell särskild avtalspension, den ska upphöra (huvudregeln) eller inte om sysselsättningsgraden i anställningen ändras eller anställningen upphör på den anställdas initiativ.**

Särskild avtalspension för anställda i räddningstjänsten

Rätten till denna särskilda avtalspension tillkommer anställda inom räddningstjänsten med huvudsaklig tjänstgöring i utryckningsstyrka. Om den anställda har arbetat i räddningstjänsten i minst 30 år varav minst 25 av dessa år i utryckningsstyrka får hon eller han rätt att avgå från anställningen med särskild avtalspension. Den särskilda avtalspensionen betalas ut längst till och med månaden innan den anställda fyller 65 år.

Under tiden som den anställda får särskild avtalspension fortsätter arbetsgivaren att betala in pensionsrätt enligt KAP-KL till 65 års ålder. Den anställdas pensionsrätt i AKAP-KR/KAP-

**Möjlighet –
men inte rättighet:
Överenskommen särskild
avtalspension är ingen rättighet utan en möjlighet, som bygger på att arbetsgivaren och den anställda kommer överens om villkoren i det enskilda fallet.**

KL fortsätter med andra ord att växa trots att hon eller han gått i pension. Däremot påverkas den allmänna pensionen negativt, eftersom lönen bortfaller.

Möjlighet att komma överens om att avstå den särskilda avtalspensionen

En nyhet som infördes 2023 är att en anställd som har rätt till särskild avtalspension inom räddningstjänsten har möjlighet att komma överens med arbetsgivaren om att avstå pensionen. Vid en sådan överenskommelse ska arbetsgivaren betala in ett särskilt tillägg av pensionsavgift till KAP-KL om 12 procent på den pensionsgrundande lönen. Det förutsätter att arbetsgivaren och den anställda också enats om vilka arbetsuppgifter som den anställda ska utföra med hänsyn till hans eller hennes behov, förutsättningar och önskemål samt arbetsgivarens kompetensbehov. En sådan överenskommelse gäller för ett år i taget om inte annat överenskomits. Den anställda har rätt att behålla sin grundlön i förhållande till sysselsättningsgraden oavsett vilka arbetsuppgifter som överenskommelsen avser.

Pensionens storlek

Under tiden med särskild avtalspension för anställda som omfattas av AKAP-KR är ersättningsnivån 73,5 procent av pensionsunderlaget vid beräkningstidpunkten upp till och med 7,5 inkomstbasbelopp. I pensionsunderlagets skikt 7,5 – 20 inkomstbasbelopp och 20-30 inkomstbasbelopp är pensionsnivåerna desamma som i KAP-KL:s förmånsbestämda ålderspension.

Exempel från tabellen på sid 245: För en anställd i räddningstjänsten som fyller 58 år under 2024 (född 1966) och som har minst 30 års anställningstid är ersättningsnivån 55,36 procent i skiktet 7,5-20 inkomstbasbelopp och 27,68 procent i skiktet 20-30 inkomstbasbelopp.

Anställda från och med den 1 januari 2023 utan tidigare varaktig anställning inom Räddningstjänsten

Anställda från och med den 1 januari 2023 utan tidigare varaktig anställning inom Räddningstjänsten har inte rätt till Särskild avtalspension (SAP-R). Under vissa förutsättningar och under tid med huvudsaklig tjänstgöring i utryckningsstyrka betalas 2 000 kr per månad som en extra pensionsavsättning som den anställda kan välja att istället få utbetald som lön. De som var anställda före den 1 januari 2023 kan välja att avsäga sig sin framtida rätt till SAP-R helt och gå över till den nya modellen med ett tillägg på 2 000 kronor per månad. Även anställd före 1 januari 2023 som inte kan uppfylla tidsvillkoren för SAP-R får tillägget på 2 000 kronor per månad.

Alla som är anställda inom räddningstjänsten med huvudsaklig tjänstgöring i utryckningsstyrka har rätt till ett utökat stöd för karriärplanering och kompetensutveckling. Det gäller oavsett om anställning skett före eller efter årsskiftet 2022/2023. Syftet är att vidga möjlighet till fortsatt arbete när huvudsaklig tjänstgöring i utryckningsstyrka inte längre är möjlig.

Pension till efterlevande enligt KAP-KL

KAP-KL:s efterlevandepension beskrivs i kapitlet Dödsfall på sid 191–192.

Äldre pensionsavtal – KAP-KL, PFA och PA-KL

KAP-KL

Omräkning av pension

I KAP-KL finns bestämmelser om omräkning av pensionen för dem som insjuknat partiellt med sjukersättning eller arbetsskadelivränta. Det kan bli aktuellt då det är förmånligare för den anställda att räkna med utgångspunkt från inkomster åren före pension istället för på inkomsterna vid insjuknandet. Den anställda bör begära omräkning i anslutning till pensionsavgång och lokal förhandling kan påkallas enligt förhandlingsordningen i KAP-KL.

PFA

Omräkning av pension

Även i PFA 98 och PFA 01 finns bestämmelser om omräkning av pensionen för dem som insjuknat partiellt med förtidspension, sjukbidrag eller arbetsskadelivränta. Det kan bli aktuellt då det är förmånligare för den anställda att räkna med utgångspunkt från inkomster åren före pension istället för på inkomsterna vid insjuknandet. Den anställda bör begära omräkning i anslutning till pensionsavgång och lokal förhandling kan påkallas enligt förhandlingsordningen i PFA.

PA-KL

Omräkning av pension

Det har alltsedan PA-KL:s tillkomst funnits möjlighet att göra en omräkning av pensionen utifrån ett nytt pensionsunderlag för dem som insjuknat partiellt med förtidspension, sjukbidrag eller arbetsskadelivränta och därmed tjänat in ålderspension enligt PA-KL. Det kan bli aktuellt då det är förmånligare för den anställda att räkna med utgångspunkt från inkomster åren före pension istället för på inkomsterna vid insjuknandet. Genom förhandlingsprotokoll från den 27 april 2017 mellan de centrala parterna ändras förhandlingsordningen från central till lokal nivå, för att i större utsträckning öppna upp för sådana överenskommelser mellan arbetsgivare och anställda. Den anställda bör begära omräkning i anslutning till pensionsavgång. Lokal överläggning kan begäras av den anställda eller av arbetstagarorganisation. Omräkningen kan ge högre pension än garantinivån.

Höjd garantinivå

Från den 1 juli 2017 har den tidigare garantinivån på 100 kr höjts till 1 200 kr för anställd som på grund av förtidspension, sjukbidrag eller arbetsskadelivränta tjänat in ålderspension enligt PA-KL. Det gäller oavsett om insjuknandet skett helt eller partiellt. Höjningen gäller för tid framåt och både för dem som redan gått i pension och för dem som kommer att gå i pension. Utbetalningen kommer att påbörjas utan att den anställda behöver ansöka om den

**Ytterligare information
finns i SKR:s cirkulär 18:43.**

höjda garantinivån. Från och med 2019 uppräknas garantinivån årligen med förändringen av inkomstbasbeloppet.

Genom en kompletterande överenskommelse mellan de centrala parterna i oktober 2018 förstärks garantinivån från den 1 januari 2019 genom att den inte minskas med tidigare intjänad livränta eller fribrev från privat eller statlig sektor. Garantinivån blir ograverad.

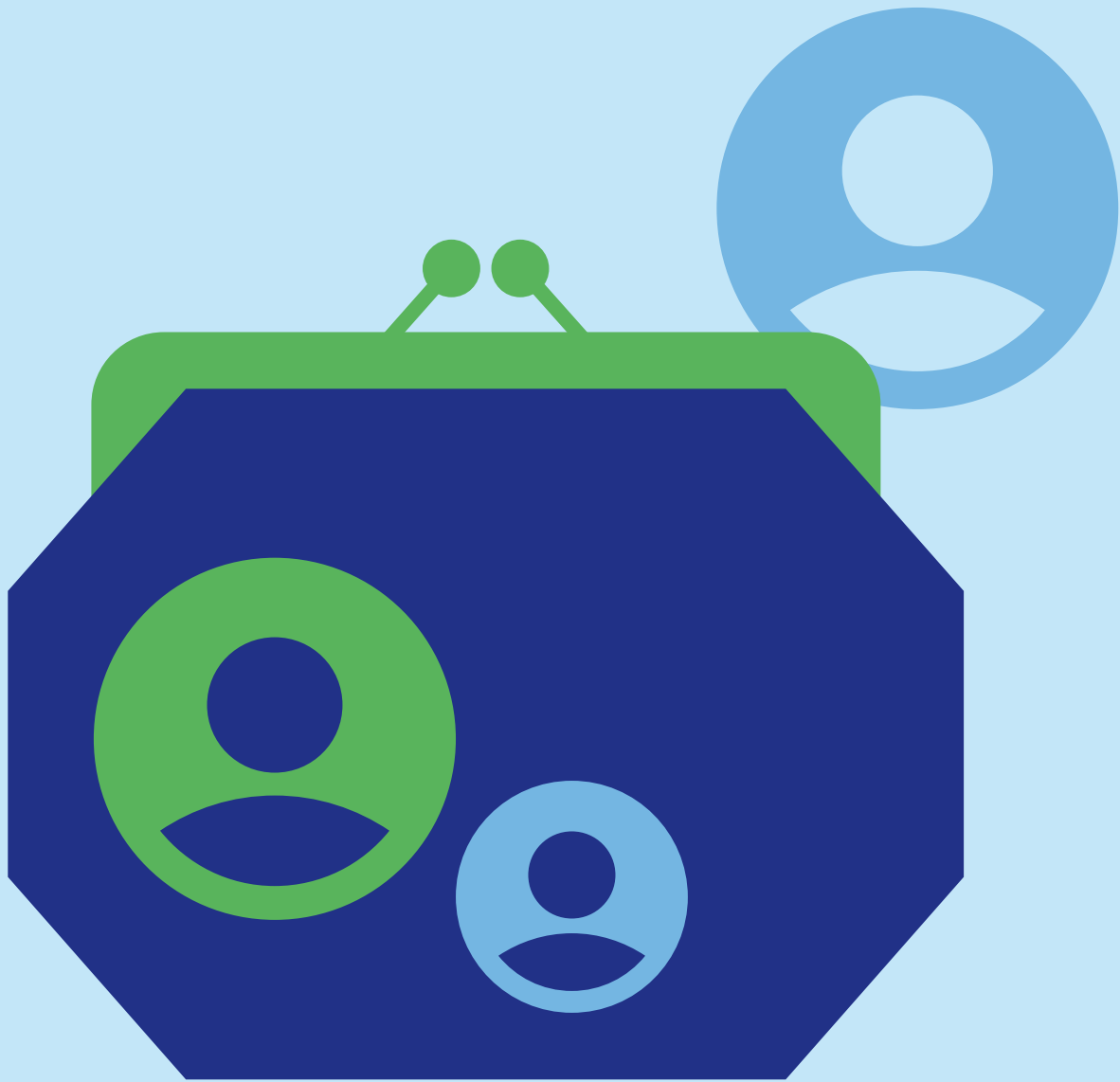
Överenskommelser om bruttopensionsavtal (PA-KL, PAK/LPAK)

I januari 2018 uppmärksammades att utbetalningar av tjänstepension enligt de gamla bruttopensionsavtalen blev kraftigt sänkta. Orsaken till sänkningen var en oväntad konsekvens av den lösning som fanns för att komma tillrätta med att allmän pension och bruttopension värdesäkras på olika sätt. De centrala parterna kom under 2018 överens om att återställa tjänstepensionen till 2017 års nivå samt hitta långsiktigt hållbara lösningar för tid framåt för att undvika framtida svängningar i pensionsutbetalningarna.

Överenskommelser har under 2018 dels träffats för personer födda till och med 1953, dels för personer födda 1954 och senare. För den förstnämnda gruppen fastställs tjänstepensionen per den 31 december 2018 utifrån den tjänstepension som betalats ut under 2018. Från 2019 räknas pensionen årligen upp med förändringen av prisbasbeloppet. Det sker också en årlig individuell "skuggberäkning" för varje person för det fall att tjänstepensionen skulle bli högre med de sedan tidigare gällande bestämmelserna. Den högsta av de båda beräkningarna betalas ut i tjänstepension.

För personer födda 1954 eller senare har en separat överenskommelse träffats som anpassats utifrån att pensionsunderlaget fastställs tidigast från 2019 när den första årskullen fyller 65 år. Samordning med inkomstpension i den allmänna pensionen sker med 70 procent. Efter att tjänstepensionen fastställts kommer den vara helt åtskild från allmän pension och uppräknas årligen med inkomstbasbeloppet.

Genom dessa överenskommelser är alla grupper som kan omfattas av de gamla bruttopensionsavtalen omhändertagna och riskerar inte att få sin tjänstepension sänkt framöver.

Avgifts- befrielse- försäkring

Innehåll

Avgiftsbefrielseförsäkring för AKAP-KR, KAP-KL och TPA 18 Svenska kyrkan 253

Allmän information om Avgiftsbefrielseförsäkringen 253

När gäller försäkringen? 254

Om försäkringsgrundande anställningstid 254

Vid sjuk- och aktivitetsersättning eller livränta 254

Vid sjukdom i andra fall 255

Något om ersättningsbar arbetsförmåga 256

Så går det till 256

Anmälan 257

Avgiftsbefrielseförsäkring för AKAP-KR, KAP-KL och TPA 18 Svenska kyrkan

Avgiftsbefrielseförsäkringen fungerar så att den övertar arbetsgivarens betalning av pensionsavgiften till den anställdas avgiftsbestämda ålderspension enligt AKAP-KR, KAP-KL och TPA 18 Svenska kyrkan när hon eller han får månadsersättning från AGS-KL eller arbetskadellivränta enligt socialförsäkringsbalken, SFB. Avgiftsbefrielseförsäkringen övertar även arbetsgivarens betalning av det tillägg av pensionsavgift som en anställd som övergått från KAP-KL till AKAP-KR kan vara berättigad till (läs mer i kapitlet Pension på sid 236). Även vissa anställda som övergått från PA-KFS 09 till AKAP-KR kan ha rätt till tillägg av pensionsavgift.

För det äldre pensionsavtalet PFA tillämpas tidigare försäkringsvillkor för avgiftsbefrielseförsäkring.

Allmän information om Avgiftsbefrielseförsäkringen

Försäkringen gäller för ersättningsberättigade fall från och med den 1 januari 2014 avseende AKAP-KR (som under perioden 2014-2022 hette AKAP-KL och då endast omfattade anställda födda 1986 eller senare). För KAP-KL gäller försäkringen för ersättningsberättigade fall som inträffar från och med den 1 januari 2008.

Försäkringen gäller från den första anställningsdagen med följande villkor:

- ▲ **För anställda som omfattas av AKAP-KR inträder försäkringsskyddet vid anställningens början om den anställda är arbetsför till minst 25 procent.**
- ▲ **För anställda som omfattas av KAP-KL inträder försäkringsskyddet vid anställningens början om den anställda är arbetsför till minst 25 procent. Pensionsavgift kan dock betalas först från och med den kalendermånad då den försäkrade fyller 21 år.**

Om den anställdas arbetsförmåga är nedsatt vid anställningens början och nedsättningen oavbrutet består, omfattar försäkringsskyddet endast en senare ytterligare nedsättning av arbetsförmågan om minst 25 procent av hel arbetsförmåga.

Till försäkringen finns en nämnd, Rådgivandenämnden, som har till uppgift att lämna råd, anvisningar och utlåtanden avseende tolkning och tillämpning av försäkringen.

Försäkringsgivare för Avgiftsbefrielseförsäkring för AKAP-KR och KAP-KL är Afa Försäkring.

När gäller försäkringen?

Om försäkringsgrundande anställningstid

Försäkringsskyddet gäller så länge som anställningen består, det vill säga den försäkringsgrundande anställningstiden. Även sjukdom, hel ledighet med lön eller motsvarande, hel ledighet enligt föräldraledighetslagen samt ledighet med graviditetspenning enligt SFB ingår i den försäkringsgrundande anställningstiden. Annars får man inte vara frånvarande i mer än sex månader i följd för att försäkringsskyddet ska fortsätta gälla. Efter försäkringsgrundande anställningstid omfattas den försäkrade i regel av efterskydd i 90 kalenderdagar. En av förutsättningarna är att den försäkrade har en sjukpenninggrundad inkomst (SGI).

En kommentar om graviditets- och föräldrapenning

Som nämnts strax ovan, ingår tid med graviditetspenning och föräldrapenning i anslutning till barns födelse/adoption i den försäkringsgrundande anställningstiden. Avgiftsbefrielseförsäkringen omfattar dock inte dessa situationer. Enligt AKAP-KR (och KAP-KL) ankommer det på arbetsgivaren att betala lön under tid då en anställd uppbär endera av dessa förmåner. Det gäller även det flertal anställda som under 2023 övergick från pensionsavtalet PA-KFS 09 (där en premie-/avgiftsbefrielseförsäkring ingick) till AKAP-KR.

Vid sjuk- och aktivitetsersättning eller livränta

- ▲ **Den anställda har sjuk- eller aktivitetsersättning från Försäkringskassan och månadsersättning från AGS-KL. Avgiftsbefrielseförsäkringen betalar pensionsavgiften till motsvarande del som arbetsoförmågan (100, 75, 50 eller 25 procent).**
- ▲ **Den anställda har sjuk- eller aktivitetsersättning tillsammans med arbetskadellivränta enligt socialförsäkringsbalken, SFB. Avgiftsbefrielseförsäkringen betalar pensionsavgiften till motsvarande del som arbetsoförmågan (100, 75, 50 eller 25 procent).**
- ▲ **Den anställda har arbetsskadellivränta enligt socialförsäkringsbalken, SFB, dock utan att samtidigt ha sjuk- eller aktivitetsersättning. Exempel: På grund av arbetsskada har den anställda varit tvungen att byta till ett arbete med lägre lön än före skadan. Arbetsskadellivräntan kompenserar inkomstbortfallet och Avgiftsbefrielseförsäkringen betalar in pensionsavgiften på motsvarande inkomstdel.**

Om sjuk- eller aktivitetsersättningen från Försäkringskassan beviljas efter den 1 januari 2008, gäller Avgiftsbefrielseförsäkringen även om den anställda inte uppfyllt kvalifikationstiden och därför inte får månadsersättning från AGS-KL.

Vid sjukdom i andra fall

Huvudregeln är att Avgiftsbefrielseförsäkringen endast går in under tid med sjukersättning eller aktivitetsersättning. I vissa fall kan Avgiftsbefrielseförsäkringen dock betala pensionsavgiften även under den tid som den försäkrade får sjukpenning. Den första av dessa situationer är följande:

- ▲ **Om anställningen upphör under sjukpenningtid eller om den försäkrade insjuknar medan hon eller han fortfarande omfattas av Avgiftsbefrielseförsäkringens efterskydd på 90 dagar.**

Kravet är att sjukfallet är sammanhängande och att sjukfallet leder till sjukersättning eller aktivitetsersättning. Enligt huvudregeln gäller också kravet att den försäkrade får rätt till månadsersättning från AGS-KL. Rådgivandenämnden kan dock i vissa fall besluta om att försäkringen ska betala pensionsavgiften under sjukpenningtid även om den försäkrade inte får rätt till månadsersättning från AGS-KL.

Den andra situationen gäller bara försäkringsfall som inträffat före den 1 oktober 2022:

- ▲ **Om Försäkringskassan slutade betala sjukpenning med motiveringen att den försäkrade hade arbetsförmåga enligt Rehabiliteringskedjan och den försäkrade därför beviljades Särskild AGS-KL-förmån.**

Särskild AGS-KL-förmån upphörde den 1 oktober 2022. I fallet strax ovan ska förmånen dock (enligt övergångsreglerna) betalas tiden ut och den försäkrade har därmed också rätt till betalning av pensionsavgift från Avgiftsbefrielseförsäkringen för tiden med Särskild AGS-KL-förmån.

Något om ersättningsbar arbetsförmåga

Avgiftsbefrielseförsäkringen betalar pensionsavgiften i proportion till arbetsförmågan.

Exempel:

Eva arbetar heltid. Efter en längre sjukskrivning beviljades hon 50 procents sjukersättning i januari 2023. Hon har fortsatt att arbeta 50 procent av heltid. Avgiftsbefrielseförsäkringen övertar inbetalningarna på 50 procent av pensionsavgiften.

Om arbetsförmågan är nedsatt när anställningen börjar och denna nedsättning består av brutet, omfattar försäkringsskyddet endast en senare ytterligare nedsättning av arbetsförmågan på minst 25 procent.

Exempel:

Ahmed fick en heltidstjänst under 2022 men han hade ryggbesvär och var halvt sjukskriven när anställningen började. Efter en tid (då han arbetat 50 procent och varit sjukskriven 50 procent), förvärrades hans ryggbesvär och hans sjukskrivning utökades till 100 procent. Under 2023 beviljades han hel sjukersättning. Eftersom han inte var arbetsför till mer än 50 procent när anställningen började, betalar Avgiftsbefrielseförsäkringen endast 50 procent av pensionsavgiften.

Så går det till

Pensionsavgiften beräknas på avgiftsunderlaget. Det är den försäkrades SGI vid insjuknandet som förvärvats i anställning som omfattas av AKAP-KR eller KAP-KL och som ligger till grund för sjukpenningens storlek. Vid arbetsskadelivränta utan samtidig rätt till sjuk- eller aktivitetsersättning är det dock inkomsten från anställning som omfattas av AKAP-KR eller KAP-KL som utgör avgiftsunderlag.

I avgiftsunderlaget ingår även inkomster över sjukpenningens eller sjuk-/aktivitetsersättningens inkomsttak (i båda fallen högst 30 inkomstbasbelopp).

Avgiftsunderlaget fastställs vid insjuknandetidpunkten och värdesäkras genom att det årligen räknas upp med förändringen av inkomstbasbeloppet. Detta gäller för både AKAP-KR och KAP-KL.

Om avgiftsbefrielseförsäkringen ska betala pensionsavgift under tid med Särskild AGS-KL-förmån, är det den utbetalda försäkringsersättningen från Särskild AGS-KL som utgör avgiftsunderlaget för beräkning av pensionsavgiften.

Praktiskt fungerar Avgiftsbefrielseförsäkringen sedan så att Afa Försäkring betalar in pensionsavgiften (genom samma valcentral som arbetsgivaren använder) till den pensions- eller fondförsäkring som den anställda har valt för sin avgiftsbestämda ålderspension. Pensionsavgiften för AKAP-KR och KAP-KL betalas månadsvis. Det gäller i förekommande fall även pensionsavgift enligt PFA. Pensionsavgiften för anställda som inte aktivt har valt förvaltare betalas till den traditionella tjänstepensionsförsäkring som gäller för en så kallad "icke-väljare" enligt AKAP-KR eller KAP-KL. Detta gäller för anställda i kommuner och regioner med flera.

För anställda i Svenska kyrkan betalar Afa Försäkring pensionsavgiften till Kyrkans pensionskassa, som förvaltar pensionsavgifterna enligt pensionsavtalen KAP-KL Svenska kyrkan och TPA-18.

Anmälan

Anmälan till Avgiftsbefrielseförsäkringen görs samtidigt som anmälan till AGS-KL eller TFA-KL, alltså på afaforsakring.se eller på blanketterna Anmälan till Avtalsgruppsjukförsäkring AGS-KL och Avgiftsbefrielseförsäkring eller Skadeanmälan TFA/TFA-KL Trygghetsförsäkring vid arbetsskada.

Avgiftsbefrielseförsäkringen gäller även för försäkrade som inte uppfyllt kvalifikationstiden för ersättning från AGS-KL. En sådan försäkrad har sannolikt inte gjort sjukanmälan till AGS-KL i början av sjukfallet. Om sjukskrivningen övergår i sjuk- eller aktivitetsersättning, ska den försäkrade ändå göra en anmälan till Afa Försäkring (på afaforsakring.se eller blankett).

Observera att varken AGS-KLs månadsersättning eller Avgiftsbefrielseförsäkringen träder in med automatik. För att Afa Försäkring ska få kännedom om att det har inträffat ett ersättningsberättigat försäkringsfall, måste den försäkrade själv skicka in en kopia av Försäkringskassans beslut om sjuk- /aktivitetsersättning och/eller arbetsskadelivränta.

Den försäkrade ska också informera sin arbetsgivare. Arbetsgivaren i sin tur intygar anmälan och lämnar uppgifter om anställningstid med mera på förfrågan från Afa Försäkring.

[Läs mer om detta i kapitlet "Anmälan och annat praktiskt", sid 272–273.](#)

**Anmälan
och annat
praktiskt**

Innehåll

Tre basbelopp 262

Det ”vanliga” prisbasbeloppet 262

Det förhöjda prisbasbeloppet 262

Inkomstbasbeloppet 262

Information om socialförsäkringsbalken 264

Socialförsäkringsbalkens åtta avdelningar 264

Sakområdet Sjukdom 265

Sakområdet Arbetskada 266

Sakområdet Rehabilitering 266

Sakområdet Arbetslöshet 266

Sakområdet Dödsfall 266

Sakområdet Pension 267

Praktiska anvisningar om anmälan med mera i SFB 267

Sjukdom 268

Sjuklön 268

Sjukpenning 268

Smittbärrpenning 269

Sjukersättning eller aktivitetsersättning 269

Ansökan om bostadstillägg eller boendetillägg 270

Hantera avtalsgruppsjukförsäkring AGS-KL
på afaforsakring.se snabbt, enkelt och säkert 271

När ska anmälan göras? 272

Viktigt att tänka på vid ansökan om
AGS-KL-ersättning 272

Arbetskada 274

Arbetsskadeanmälan till Försäkringskassan 274

Hantera Trygghetsförsäkring vid arbetskada
TFA-KL på afaforsakring.se snabbt, enkelt
och säkert 275

Vem gör vad vid anmälan om arbetskada? 276

Att tänka på vid anmälan av arbetsskador 278

Att tänka på beträffande den medicinska
utredningen 284

Rehabilitering 285

Ansökan om rehabiliteringsersättning från
Försäkringskassan 285

Arbetsgivarens utlåtande och plan om återgång
i arbete 285

Bidrag för arbetshjälpmedel 286

Ansökan om ersättning från AGS-KL
Rehabilitering 286

Omställning och arbetslöshet 288

Arbetsförmedlingen och a-kassan 288

Kompetens- och omställningsavtal KOM-KR 288

Dödsfall 290

Viktigt att tänka på för den/de efterlevande 290

Viktigt att tänka på för de respektive
ersättningarna 291

Pension 293

Uttagsregler för allmän pension 293

Ansökan om bostadstillägg, BTP 294

Information om statens förvaltningsalternativ för
premiepensionen 294

Arbetsgivarens beräkning och inbetalning av
avgifter till AKAP-KR 294

Omval eller flytt av pensionskapital i AKAP-KR
och KAP-KL 295

Uttagsregler för ålderspension enligt AKAP-KR 295

Uttagsregler för ålderspension enligt KAP-KL 295

Uttagsregler för särskild avtalspension 297

Avgiftsbefrielseförsäkring 298

Den anställdas anmälan 298

Arbetsgivarens uppgiftslämnande 299

Användbara webbplatser 300

afaforsakring.se 300

arbetsmiljoupplysningen.se 300

arbetssskadeguiden.se 301

efterlevandeguiden.se 301

minpension.se 301

suntarbetsliv.se 301

Tre basbelopp

Många ersättningar i avtalsförsäkringarna och i tjänstepensionen uttrycks i basbelopp. Det finns tre olika basbelopp som används i olika sammanhang. Basbeloppen fastställs av regeringen. Till grund för beslut om prisbasbeloppet och det förhöjda prisbasbeloppet ligger beräkningar som görs av Statistiska centralbyrån. Till grund för beslut om inkomstbasbelopp ligger Pensionsmyndighetens beräkningar.

Det ”vanliga” prisbasbeloppet

Det ”vanliga” prisbasbeloppet för 2024 är 57 300 kronor (52 500 kr år 2023).

Det ”vanliga” prisbasbeloppet bygger på Konsumentprisindex och speglar inflationen. De flesta socialförsäkringsersättningar räknas upp årligen med detta prisbasbelopp. Exempelvis används prisbasbeloppet bland annat för att fastställa inkomsttaket i sjukförsäkringen och för att värdesäkra sjuk-/aktivitetsersättning. Även försäkringsbolagen använder prisbasbeloppet som värdesäkringsinstrument, främst i personförsäkringar.

Det förhöjda prisbasbeloppet

Det förhöjda prisbasbeloppet för 2024 är 58 500 kronor (53 500 kr år 2023).

Det förhöjda prisbasbeloppet är en variant av det vanliga prisbasbeloppet och bygger alltså även det på Konsumentprisindex och speglar inflationen. Det förhöjda prisbasbeloppet används bland annat för att beräkna pensionsgrundande inkomst och för ATP-poäng, något som fortfarande görs för hela den så kallade mellangenerationen, det vill säga personer födda 1938–1953.

Inkomstbasbeloppet

Inkomstbasbeloppet för 2024 är 76 200 kronor (74 300 kr år 2023).

Inkomstbasbeloppet används i pensionssammanhang, främst för att:

- ▲ **räkna upp intjänandetaket för allmän pension,**
- ▲ **fastställa nivåer i det så kallade förvärvsvillkoret vid beräkning av pensionsrätt för barnår, värnplikt och studier,**
- ▲ **beräkna det enhetliga belopp som kan vara pensionsgrundande vid barnår.**

Inkomstbasbeloppet bygger på ett inkomstindex, som speglar den genomsnittliga löneutvecklingen i landet. Syftet är att pensionerna ska utvecklas i samma takt som inkomsterna för de yrkesverksamma. När inkomstindex för ett visst år har fastställts, så har man därmed en procentuell ökning i förhållande till föregående år. Pensionsbehållningen i inkomstpensionsystemet (den som framgår av det orange kuvertet) räknas alltså upp med denna ökning, som fungerar som "ränta".

Information om socialförsäkringsbalken

En lista på cirka 30 tidigare lagar vars innehåll numera ingår i SFB finns med officiella namn och lagnummer i 1 kap 2§ i lag (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Socialförsäkringsbalken (2010:110, med förkortningen SFB) gäller sedan 2011 på områdena socialförsäkring och allmän pension.

Socialförsäkringsbalkens åtta avdelningar

Socialförsäkringsbalken är omfattande och därför uppdelad i åtta avdelningar (A–H). Under varje avdelning finns underavdelningar som betecknas med romerska siffror, till exempel I, II, III, IV. Kapitlen är löpande numrerade genom hela balken och i varje kapitel börjar paragrafnumreringen om från 1 §.

Antalet kapitel är samma som från början, 117 stycken. Nya kapitel får samma kapitelnummer som ett näraliggande kapitel med tillägg av en bokstav. Exempel: Sjukpenningreglerna finns i kapitel 28. När en ny sjukpenningform tillkom 2012 (sjukpenning i särskilda fall), fick det kapitlet nummer 28a.

Textmassan innehåller en del inbyggda "hjälpmedel" för att man lättare och snabbare ska hitta det man söker. Underavdelningarna är ett sådant hjälpmedel. Ett annat är de mellanrubriker som ligger utlagda mycket tätt och som sammanfattar i några ord vad en eller flera bestämmelser handlar om. Dessutom är strukturen enhetlig, så att samma slags information finns på samma ställe i alla avdelningar.

SFBs åtta avdelningar, varav sex är de egentliga försäkringsdelarna, är följande:

Dispositionen i SFB skiljer sig från den som används i denna Handbok. Exempelvis behandlas i SFB både sjukdom och arbetsskada i samma avdelning (C). I denna Handbok är dessa sakområden separata kapitel, liksom även rehabilitering.

- ▲ **Avdelning A Övergripande bestämmelser**
- ▲ **Avdelning B Familjeförmåner**
- ▲ **Avdelning C Förmåner vid sjukdom eller arbetsskada**
- ▲ **Avdelning D Särskilda förmåner vid funktionshinder**
- ▲ **Avdelning E Förmåner vid ålderdom**
- ▲ **Avdelning F Förmåner till efterlevande**
- ▲ **Avdelning G Bostadsstöd**
- ▲ **Avdelning H Vissa gemensamma bestämmelser**

Avdelning A är inledningen där man bland annat slår fast vilka förmåner som är arbetsbaserade (till exempel sjukpenning) och vilka som är bosättningsbaserade (till exempel barnbidrag). Denna första avdelning i SFB motsvarar det som tidigare fanns i Socialförsäkringslagen.

Avdelningarna B, C, D, E, F och G handlar om själva förmånerna. De är i princip sorterade utifrån ett "brukarperspektiv", alltså efter den försäkrades livscykel. Därför börjar detta förmånsblock med det som fått namnet Familjeförmåner (Avdelning B). Olika slags bostadsstöd som berör flera livssituationer (barnfamiljer, sjuk- och aktivitetsersättning samt ålderspension) ligger sist i Avdelning G.

Avdelning H, som avslutar balken, innehåller gemensamma bestämmelser av mer administrativt slag.

Sakområdet Sjukdom

Dispositionen i SFB skiljer sig från den som används i denna Handbok. Exempelvis behandlas i SFB både sjukdom och arbetsskada i samma avdelning (C). I denna Handbok är dessa sakområden separata kapitel, liksom även rehabilitering. SFBs disposition är annorlunda också när det gäller förmåner som handikappersättning och bostadstillägg. Dessa återfinns i varsin avdelning, D respektive G.

Till sakområdet Sjukdom som det beskrivs i denna Handbok finns med andra ord regler i flera delar av SFB: avdelning C, D och G.

C:II	Sjukpenning mm	kap 24–28a
C:III	Rehabilitering och rehabiliteringsersättning	kap 29–31a
C:IV	Sjukersättning och aktivitetsersättning	kap 32–37
C:VI	Särskilda förmåner vid smitta, sjukdom eller skada	kap 45–47
D:II	Merkostnadsersättning, assistansersättning och bilstöd till försäkrade med funktionshinder	kap 49–52
G:III	Bostadstillägg	kap 99–103 a–e

De kapitel som har bokstaven "a" som tillägg är exempel på hur nya bestämmelser läggs till utan att ändra kapitlets eller paragrafernas numrering.

Sakområdet Arbetsskada

När sakområdet Arbetsskada beskrivs separat, såsom i denna Handbok, är det underförstått att "grundersättningarna" vid arbetsskada är desamma som de som gäller på sakområdet Sjukdom. De lagstadgade ersättningar som gäller specifikt vid arbetsskada finns i SFB på två ställen, i avdelning C och avdelning F.

C:V Förmåner vid arbetsskada kap 38–44

F:III Efterlevandeförmåner från arbetsskadeförsäkringen m m kap 86–88

Sakområdet Rehabilitering

I SFB finns ersättning för inkomstförlust vid rehabilitering och de olika reglerna för arbete parallellt med sjuk-/aktivitetsersättning i avdelning C. Inom sakområdet Rehabilitering ligger också en del förmåner som syftar till att underlätta den dagliga livsföringen och/eller förvärvsarbete för försäkrade med nedsatt funktionsförmåga. De återfinns i SFB avdelning D.

C:III Rehabilitering och rehabiliteringsersättning kap 29–31a

C:IV Sjukersättning och aktivitetsersättning kap 32–37

D:II Merkostnadsersättning, assistansersättning och bilstöd till försäkrade med funktionshinder kap 49–52

Sakområdet Arbetslöshet

Arbetslöshetsförsäkringen finns inte med i socialförsäkringsbalken, SFB. Ersättningsregler med mera vid arbetslöshet finns fortfarande kvar i den separata lagen och den separata förordningen om arbetslöshetsförsäkring.

Sakområdet Dödsfall

I SFB finns efterlevandepensioner i form av omställningspension, barnpension, efterlevandestöd till barn med mera i avdelning F.

F:II Efterlevandepension och efterlevandestöd kap 76–85

F:III Efterlevandeförmåner från arbetsskadeförsäkringen mm kap 86–88

F:IV Efterlevandeskydd i form av premiepension kap 89–92

Sakområdet Pension

I SFB finns alla bestämmelser som rör allmän pension i avdelning E. Till ålderspension kan Pensionsmyndigheten efter ansökan bevilja bostadstillägg, BTP och eventuellt SBTP. Dessa återfinns i SFB, avdelning G.

E:III	Inkomstgrundad ålderspension	kap 57–64
E:IV	Garantipension	kap 65–67
E:V	Vissa gemensamma bestämmelser om allmän ålderspension	kap 68–71
E:VI	Särskilda förmåner vid ålderdom	kap 72–74 a
G:III	Bostadstillägg	kap 99–103 a–e

Praktiska anvisningar om anmälan med mera i SFB

Praktiska anvisningar finns på flera ställen i SFB. Allmänna bestämmelser om vem som är försäkrad för vad och hur basbeloppen används finns i avdelning A. Åtskilliga gemensamma bestämmelser om preskription, anmälan, uppgiftsskyldighet, återkrav, utbetalning och så vidare finns i avdelning H. Där finns också reglerna för hur man överklagar beslut som fattats av Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten. Sakområdesspecifika regler finns i de sex försäkringsavdelningarna C, D, E, F och G.

Sjukdom

Sjuklön

Sjukanmälan till arbetsgivaren

För att ha rätt till sjuklön måste den anställda anmäla sjukfallet till sin arbetsgivare. Arbetsgivaren behöver normalt inte betala sjuklön för tid före anmälan. Ibland kan den anställda på grund av sjukdomen eller skadan vara förhindrad att göra sjukanmälan själv eller genom någon annan. Om anmälan görs omedelbart efter det att hindret upphört kan man ändå ha rätt till sjuklön.

Läkarintyg

Läkarintyg ska lämnas till arbetsgivaren från och med den åttonde sjukdagen. Intyget behöver inte innehålla uppgifter om diagnos, utan syftet är bara att intyga nedsättning av arbetsförmågan.

Förstadagsintyg

Enligt Allmänna bestämmelser kan arbetsgivaren kräva att den anställda lämnar läkarintyg tidigare än den åttonde sjukdagen och/eller att läkarintyget ska vara utfärdat av en viss läkare eller tandläkare. Arbetsgivaren har rätt enligt lag att begära förstadagsintyg, oavsett om det är reglerat i kollektivavtal eller inte.

Sjukpenning

Arbetsgivarens anmälan till Försäkringskassan

Om sjukfallet fortsätter utöver de första 14 dagarnas sjuklöneperiod ska arbetsgivaren anmäla sjukfallet till Försäkringskassan. Det ska ske inom sju dagar efter sjuklöneperiodens slut, alltså senast sjukdag 21. Genom denna anmälan får Försäkringskassan kännedom om sjukfallet och kan ta ställning till om sjukpenning enligt socialförsäkringsbalken (SFB) ska betalas ut fortsättningsvis.

Den försäkrade kan, genom att logga in på Mina sidor, se om arbetsgivaren anmält sjukfallet och där själv ansöka om sjukpenning. Annars skickar Försäkringskassan hem blanketten "Försäkran för sjukpenning". Den kan också, för den som inte vill använda Mina sidor, beställas från Försäkringskassans Kundcenter, tel 0771-524 524.

Arbetslösa eller anställda som inte har rätt till sjuklön

Den som är arbetslös, eller som är anställd men inte omfattas av lagen om sjuklön, ska själv anmäla sjukfallet till Försäkringskassan. Anmälan görs enklast genom inloggning på Mina sidor men kan också göras per telefon eller per brev till Försäkringskassan. I det senare fallet räknas poststämpelns datum som sjukanmälningsdag.

Anställd som inte har rätt till sjuklön (eller den som är arbetslös), anmäler själv sjukfallet till Försäkringskassan. Läs mer nedan under Sjukpenning.

Det enklaste sättet att ansöka om sjukpenning (och de flesta andra vanligt förekommande ersättningar) är att göra det på avdelningen Mina sidor på forsakringskassan.se. För inloggning krävs BankID (e-legitimation). En fördel med ansökan via Mina sidor är att den försäkrade kan se om arbetsgivaren har skickat in sjukanmälan efter sjuklöneperioden samt efter ansökan följa sitt ärende fortlöpande.

Särskild försäkringen från den försäkrade

Försäkringskassan kan begära att den försäkrade skriver och skickar in en särskild försäkringen om sin nedsättning av arbetsförmågan på grund av sjukdom. Den särskilda försäkringen ska innehålla en utförligare beskrivning av den försäkrades arbetsuppgifter och egna bedömning av arbetsförmågan än det som har uppgetts i ansökan. Uppgifterna i den särskilda försäkringen ska lämnas på heder och samvete.

Särskild AGS-KL-förmån – gäller med övergångsbestämmelser

Särskild AGS-KL-förmån infördes den 1 juni 2018 och upphörde den 1 oktober 2022. Syftet med Särskild AGS-KL-förmån var att möjliggöra fortsatt ersättning från AGS-KL under en begränsad tid om Försäkringskassan (med hänvisning till 27 kapitlet 48 eller 49 §§ SFB) beslutat att inte betala sjukpenning.

Sedan den 1 oktober 2022 gäller Särskild AGS-KL-förmån med övergångsbestämmelser för ersättningsberättigade fall t.o.m. den 30 september 2022.

Om arbetsgivarens utlåtanden och planer

Se de praktiska anvisningarna för Rehabilitering på sid 285.

Smittbärappenning

Smittbärappenning från Försäkringskassan

Smittbärappenning är en lagstadgad socialförsäkringsförmån.

Kompletterande ersättning från AGS-KL vid smittbärappenning

Sedan den 1 juli 2021 har anställda som får smittbärappenning från Försäkringskassan rätt till dagsersättning från AGS-KL utan karenstid, det vill säga från första dagen. Under de 30 första dagarna ersätts även inkomster över smittbärappenningens inkomsttak. De nya villkoren omfattar anställda inom kommuner, regioner och vissa kommunala bolag men inte inom Svenska kyrkan.

Sjukersättning eller aktivitetsersättning

Ansökan

För att få sjukersättning eller aktivitetsersättning ska man göra en ansökan hos Försäkringskassan. Till ansökan bifogar man ett läkarutlåtande.

Försäkringskassan kan också på eget initiativ ta upp frågan om sjukpenningen ska bytas ut mot sjukersättning eller aktivitetsersättning.

Vi hänvisar till 2022 års Handbok för information om denna kollektivavtalade förmån som nu upphört men gäller med övergångsbestämmelser för ersättningsbara fall inträffade den 30 september 2022 eller tidigare.

Detaljerad information och ingång till Försäkringskassans digitala anmälningsfunktion finns på forsakringskassan.se/privatpers/sjuk/anstalld/smittbararpenning.

Anmälan till AGS-KL vid smittbärappenning görs enklast via Afa Försäkrings digitala anmälningsfunktion. Läs mer på sid 271 i denna Handbok.

Förutsättningar

Sjukersättning beviljas endast om Försäkringskassan bedömer att den försäkrade saknar arbetsförmåga och att nedsättningen av arbetsförmågan är minst 25 procent och bedöms vara stadigvarande.

För aktivitetsersättning gäller att arbetsförmågan ska vara nedsatt med minst 25 procent och att nedsättningen bedöms bestå i minst ett år.

Utbetalning

Om sjuk-/aktivitetsersättning beviljas, sker den första utbetalningen månaden efter den månad då beslutet har meddelats den försäkrade.

Ansökan om bostadstillägg eller boendetillägg

Försäkrade med sjukersättning eller aktivitetsersättning kan få bostadstillägg till pensionärer, BTP. Försäkrade som har haft tidsbegränsad sjukersättning eller aktivitetsersättning under maximal tid kan istället få den särskilda förmån som heter boendetillägg.

Blanketter för bostadstillägg eller boendetillägg vid sjuk-/aktivitetsersättning kan laddas ned och skrivas ut från försäkringskassan.se eller beställas från Försäkringskassans Kundcenter, tel 0771-524 524.

**Viktig skillnad!
BTP till sjuk-/aktivitets-
ersättning samt boende-
tillägg handhas av
Försäkringskassan. BTP
till ålderspension eller
efterlevandepension
handhas däremot av
Pensionsmyndigheten.**

Hantera Avtalsgruppsjukförsäkring AGS-KL på afaforsakring.se snabbt, enkelt och säkert

Det går bra att som anställd anmäla sjukdom antingen digitalt på afaforsakring.se eller som tidigare på pappersblankett. Arbetsgivaren får via arbetsgivarsidorna ett enkelt och säkert verktyg som ger en bra överblick och möjlighet att bekräfta anställning.

Digital anmälan på afaforsakring.se

Den anställda kan göra anmälan om sjukdom på afaforsakring.se med e-legitimation (Bank-ID). Om den anställda uppger mobiltelefonnummer och/eller e-post vid anmälan kommer sms och/eller e-post att skickas om specifika händelser i ärendet. Afa Försäkring kan, om behov finns, även ta emot anmälan på telefonnummer 0771-88 00 99. I samband med anmälan kan den anställda också välja om kommunikationen ska ske via brev, digitalt på Mina sidor eller den digitala brevlådan Kivra.

Genom att logga in med e-legitimation på Mina sidor kan den anställda bland annat följa sitt ärende för att se var i handläggningen ärendet befinner sig, läsa brev, uppdatera kontaktuppgifter eller ändra sina val, hämta kopia på anmälan och se när en utbetalning är gjord.

Alla handlingar – till exempel läkarintyget som alltid ska finnas med – kan skickas digitalt, med eller utan e-legitimation. Det går även bra att skicka papperskopior.

När den anställda anmält sitt sjukfall på afaforsakring.se är det arbetsgivarens uppgift att bekräfta anställningen så att Afa Försäkring kan påbörja handläggningen av ärendet. Arbetsgivaren får, efter att avtal upprättats, ett enkelt och säkert verktyg (arbetsgivarsidorna) som ger en bra överblick. Även arbetsgivaren loggar in med e-legitimation.

Läs mer om digital anmälan och om hur arbetsgivaren ansluter sig kostnadsfritt till tjänsten på afaforsakring.se.

Anmälan på pappersblankett

AGS-KL-blanketten och andra blanketter kan laddas ned från afaforsakring.se

Den anställda fyller i och undertecknar framsidan på blanketten "Anmälan till Avtalsgruppsjukförsäkring". Arbetsgivaren bekräftar anställningen på blankettens baksida.

Bifoga alltid kopia av läkarintyg.

Möjligheten att anmäla utan e-legitimation har tagits bort, dock kan man om behov finns göra anmälan via telefon. Afa Försäkring kan ta emot en telefonanmälan på 0771-88 00 99.

När ska anmälan göras?

Dagersättning från AGS-KL

Anställd som saknar rätt till sjuklön enligt lag och/eller avtal ska göra en anmälan till Afa Försäkring när sjukskrivningen varat mer än 14 dagar. Anställd som har rätt till sjuklön enligt avtal anmäler till Afa Försäkring när sjukskrivningen varat mer än 90 dagar. Om sjuklönen betalas under kortare tid än 90 dagar, ska sjukfallet anmälas när sjuklönen upphört (men tidigast när sjukfallet varat mer än 14 dagar).

Dagersättning från AGS-KL vid smittbärappenning

Anställd som beviljats smittbärappenning från Försäkringskassan från och med den 1 juli 2021 kan ansöka om dagsersättning från AGS-KL från första dagen med smittbärappenning.

Särskild AGS-KL-förmån – gäller med övergångsbestämmelser

Anmälan till Särskild AGS-KL-förmån om Försäkringskassan beslutat att sluta betala sjukpenning kan endast göras digitalt och sedan den 1 oktober 2022 endast i fall som inträffat före detta datum. Se informationen på sid 271 i avsnittet om sjukpenning.

Om Försäkringskassan beslutar om sjukersättning eller aktivitetsersättning

Skicka en kopia av Försäkringskassans beslut omgående till Afa Försäkring. Bifoga uppgift från Försäkringskassan om sjukpenninggrundande inkomst vid insjuknandet och utbetald sjukpenning.

Viktigt att tänka på vid ansökan om AGS-KL-ersättning

Fullständig information finns på afaforsakring.se

- ▲ Den anställda anmäler sjukskrivning i första hand digitalt på afaforsakring.se med eller utan e-legitimation. Om det av någon anledning inte är möjligt, går det att använda pappersblanketten "Anmälan till Avtalsgruppsjukförsäkring AGS-KL och Avgiftsbefrielseförsäkring".
- ▲ Arbetsgivaren bekräftar anställningen digitalt på afaforsakring.se (arbetsgivar-sidorna). Om pappersblankett används ska arbetsgivaren fylla i uppgifter på baksidan. Pappersblankett finns för nedladdning på afaforsakring.se (om anställning saknas, se nästa sida).
- ▲ Sjukanmälningsdag. På anmälan ska den anställda ange insjuknandedag.
- ▲ Sjukpenninggrundande inkomst (SGI), ska vara den sjukpenninggrundande inkomsten vid insjuknandet, oavsett om inkomsten har förändrats därefter.
- ▲ Yrke/Sysselsättning.

- ▲ **Flera arbetsgivare, ska alltid anges. Även den SGI som hänför sig till anställningarna ska anges.**
- ▲ **Kopia på läkarintyg ska finnas med i anmälan, oavsett om man anmäler digitalt eller på pappersblankett. Är sjukersättning/aktivitetsersättning beviljad ska kopia på beslutet bifogas. Alla handlingar kan skickas till Afa Försäkring digitalt eller som papperskopia.**

Om anställning saknas

Om den försäkrade var arbetslös vid insjuknandet ska hon eller han bifoga arbetsgivarintyg på den senaste anställningen. Om den försäkrade haft aktivitetsstöd, ska även intyg från Försäkringskassan om detta bifogas.

Arbetskada

Arbetskada ska alltid anmälas både till Försäkringskassan och till Afa Försäkring. Det är viktigt att arbetsskador, särskilt allvarliga sådana, utreds ordentligt på arbetsplatsen. Därför avslutas detta avsnitt med praktiska råd vid anmälan av arbetskada.

Arbetsskadeanmälan till Försäkringskassan

Skadeanmälan

Den som har råkat ut för en arbetskada ska snarast anmäla detta till sin arbetsgivare. Arbetsgivaren är då enligt lag skyldig att omedelbart anmäla skadan till Försäkringskassan.

Arbetsgivaren är även skyldig att samråda med skyddsombudet om anmälan och att ge henne/honom en kopia av anmälan. Den skadade har själv alltid rätt att ta del av anmälan. Skyddsombudet och om möjligt även den skadade bör därför genom påskrift på anmälan intyga att de tagit del av den. Påskriften innebär inte att man godkänt anmälan, bara att man har tagit del av den.

Skadeanmälningsblankett, nummer FK 9210, finns för nedladdning på försäkringskassan.se. Den kan också beställas per telefon från Försäkringskassans kundcenter. Anmälan kan också göras på Försäkringskassans och Arbetsmiljöverkets gemensamma portal anmal-arbetskada.se.

Om uppfattningar och åsikter går isär

Det kan hända att arbetsgivaren, skyddsombudet eller den skadade har olika uppfattningar om händelseförloppet vid olycksfallet eller om vilka faktorer som är orsak till en arbetsjukdom. Givetvis ska man eftersträva enighet om innehållet i skadeanmälan. Men går uppfattningarna så starkt isär att man inte kan enas, är det bättre att den skadade anger sin uppfattning på särskild plats i anmälan eller i en separat skrivelse.

Det kan också förekomma att arbetsgivare känner tveksamhet inför att göra en arbetsskadeanmälan i en viss situation. Stor osäkerhet kan råda om vad som egentligen inträffat, utan att det går att få klarhet om exempelvis ett händelseförlopp. För att undvika att själv ta ställning i frågan om vad som inträffat, kan arbetsgivaren till exempel formulera sig "XX uppger att..."

Ansökan om ersättning från arbetsskadeförsäkringen

För att Försäkringskassan ska pröva rätten till ersättning enligt socialförsäkringsbalken, SFB, ska den skadade fylla i en särskild ansökan om ersättning.

Arbetsgivaren är enligt lag (Arbetsmiljöförordningen, 2 §) skyldig att så snart som möjligt anmäla allvarliga olyckor och tillbud till Arbetsmiljöverket.

Om skadan medför en tandskada, ska alltså den skadade ansöka om ersättning för tandvårdskostnaden. Om skadan leder till att arbetsförmågan blir nedsatt för minst ett år framåt, ska den skadade ansöka om livränta.

Ansökningsblankett finns på Försäkringskassans webbplats forsakringskassan.se eller kan beställas från Försäkringskassan. Det går också bra att göra ansökan i ett vanligt brev. Det viktiga är att ansökan är skriftlig.

Beslut

Beslut om arbetsskadelivränta enligt SFB fattas av en särskilt utsedd beslutsfattare på Försäkringskassan.

Hantera Trygghetsförsäkring vid arbetsskada TFA-KL på afaforsakring.se snabbt, enkelt och säkert

Det går bra att som anställd anmäla arbetsskada antingen digitalt på afaforsakring.se eller som tidigare på pappersblankett. Arbetsgivaren får via arbetsgiversidorna ett enkelt och säkert verktyg som ger en bra överblick och möjlighet att bekräfta anställning.

Digital anmälan på afaforsakring.se

Den anställda kan göra anmälan om arbetsskada på afaforsakring.se med e-legitimation (BankID). Om den anställda uppger mobiltelefonnummer och/eller e-post vid anmälan kommer sms och/eller e-post att skickas om specifika händelser i ärendet. Afa Försäkring kan, om behov finns, även ta emot anmälan på telefonnummer 0771-88 00 99. I samband med anmälan kan den anställda också välja om kommunikationen ska ske via brev, digitalt på Mina sidor eller den digitala brevlådan Kivra.

Genom att logga in med e-legitimation på Mina sidor kan den anställda bland annat följa sitt ärende för att se var i handläggningen ärendet befinner sig, registrera kostnader som uppkommit i samband med arbetsskadan, läsa brev, uppdatera kontaktuppgifter eller ändra sina val, hämta kopia på anmälan och se när en utbetalning är gjord.

Alla handlingar – till exempel läkarintyget – kan skickas digitalt, med eller utan e-legitimation. Det går även bra att skicka papperskopior.

När den anställda anmält sin arbetsskada på afaforsakring.se är det arbetsgivarens uppgift att bekräfta anställningen så att Afa Försäkring kan påbörja handläggningen av ärendet. Arbetsgivaren får, efter att avtal upprättats, ett enkelt och säkert verktyg (arbetsgiversidorna) som ger en bra överblick. Även arbetsgivaren loggar in med e-legitimation.

Möjligheten att anmäla utan e-legitimation har tagits bort, dock kan man om behov finns göra anmälan via telefon. Afa Försäkring kan ta emot en telefonanmälan på 0771-88 00 99.

Läs mer om digital anmälan och om hur arbetsgivaren ansluter sig kostnadsfritt till tjänsten på afaforsakring.se.

Anmälan på pappersblankett

TFA-KL-blanketten och andra blanketter kan laddas ned från afaforsakring.se.

Den anställda fyller i och undertecknar framsidan på blanketten "Skadeanmälan TFA-/TFA-KL – trygghetsförsäkring vid arbetsskada". Arbetsgivaren bekräftar anställningen på blankettens baksida.

Bifoga alltid kopia av eventuellt läkarintyg.

Observera att det i arbetsskadefall räcker med en anmälan till TFA-KL. Den skadade behöver inte göra särskild sjukanmälan till AGS-KL.

Vem gör vad vid anmälan om arbetsskada?

Arbetsgivaren

- ▲ **Anmäl skadan till Försäkringskassan (arbetsgivaren är enligt lag skyldig att göra detta).**
- ▲ **Fyll i arbetsgivarens uppgifter i den digitala anmälan på afaforsakring.se och bekräfta anställningen. Använd i första hand den digitala anmälningsfunktionen. Om det av någon anledning inte är möjligt, finns pappersblanketten "Skadeanmälan TFA/TFA-KL". Observera att den måste printas ut och undertecknas.**
- ▲ **Kontakta skyddsombudet (som också ska underteckna anmälan till Försäkringskassan) för eventuella åtgärder som förhindrar liknande skador/tillbud i framtiden.**
- ▲ **Informera den skadade om vad som normalt händer vid anmälan om arbetsskada till Försäkringskassan och Afa Försäkring.**
- ▲ **Informera den skadade om att spara alla kvitton på de kostnader som skadan medfört.**

Uppgifter som arbetsgivaren ska lämna

Försäkringsavtalsnummer är viktigt. Det är olika nummer för anställda vars anställningsvillkor regleras av kommunala avtal och "främmande avtal".

Där det frågas om firmanamn/arbetsgivare, ange vilken kommun eller region med flera. Handläggarens namn och telefonnummer är av mycket stor betydelse. Arbetsgivarens handläggare är den som kan lämna kompletterande upplysningar. Om tjänstemannen på Afa Försäkring vet vem hon/han kan vända sig till, sparar det mycket tid för alla berörda.

Frågan om arbetsställe visar var och i vilken verksamhet som arbetsskadan har inträffat. Eftersom kommuners och regioners verksamheter är uppdelade på många arbetsställen, är detta en viktig uppgift. Med arbetsställe menas i detta fall en lokalt och funktionellt avgränsad enhet med stadigvarande verksamhet, till exempel en förskola, ett sjukhus, en verkstad, ett trafikområde eller en skogsförvaltning.

Frågan om "Anställningstid" avser anställningens början och – för den som eventuellt slutat innan anmälan fyllts i – datum för när anställningen upphörde. Det händer att arbetsskador, särskilt arbetssjukdomar, inte anmäls förrän lång tid efter det att den skadade har slutat. Det kan bero på att skadan visar sig först efter anställningens upphörande eller på grund av bristande kunskaper om försäkringen.

När det gäller "Frånvaro mer än 6 månader på grund av annan orsak än sjukdom eller föräldraledighet", fyll i tjänstledighet för till exempel studier, värnplikt eller politiska uppdrag samt hur lång frånvarotiden varit eller är.

Den skadade

- ▲ **Anmäl skadan/tillbudet till arbetsgivaren och skyddsombudet.**
- ▲ **För anmälan till TFA-KL, använd i första hand digital anmälan på afaforsakring.se med e-legitimation. Om det av någon anledning inte är möjligt, går det att använda pappersblanketten "Skadeanmälan TFA/TFA-KL".**
- ▲ **Skicka med läkarintyg och kopia på anmälan till Försäkringskassan. Den skadade ska uppge i anmälan vilka kostnader skadan orsakat samt om det finns kvitton. Vid behov begär Afa Försäkring in kvittona. Handlingar kan skickas till Afa Försäkring antingen digitalt eller som papperskopia.**
- ▲ **Fyll i ansökan om ersättning till Försäkringskassan om skadan har medfört bestående inkomstförlust eller kostnader som kan ersättas enligt socialförsäkringsbalken, SFB.**

Statistiska centralbyråns, SCB, definition:
"Med arbetsställe menas varje adress (lokal), fastighet eller grupp av närliggande lokaler och fastigheter där företag bedriver verksamhet."

Försäkringsinformatören

- ▲ Se till att skada/tillbud anmäls till arbetsgivare och skyddsombud.
- ▲ Informera om vad som normalt händer vid anmälan om arbetsskada till Försäkringskassan och Afa Försäkring.
- ▲ Informera den skadade om att spara alla kvitton på de kostnader som skadan medfört.

Skyddsombudet

- ▲ Ta del av alla anmälningar och skriv under anmälan till Försäkringskassan.
- ▲ Se till att arbetsgivaren vidtar åtgärder så att liknande skador/tillbud undviks i framtiden.

Att tänka på vid anmälan av arbetsskador

Vid olycksfall i arbetet

I skadeanmälan till Försäkringskassan och Afa Försäkring är det mycket viktigt att den skadade redogör för hela händelseförloppet och de faktorer som medverkade till att olycksfallet inträffade. Vid fallolyckor bör man tänka på att ange vad som utlöste fallet, fallhöjden, vad hon/han landade på och hur hon/han landade.

Händelseförloppet vid skador som beror på halkning, sträckning eller plötslig överbelastning måste också anges noga. Vid halkning är uppgifter om typ av underlag (halt, ojämnt) av betydelse.

Beror skadan på plötslig överbelastning är det väsentligt att ange tyngden på det som bars eller lyftes. Orsaken till en plötslig överbelastning är ofta att den skadade inte varit förberedd på föremålets tyngd, även detta bör anges i anmälan.

Om olycksfallet beror på underbemanning, arbetsgivarens försummelser, hög arbetsbelastning, misstag av arbetskamrat, fel på skyddsanordningar, bristande utrustning och liknande så ska även det framgå i skadeanmälan.

Vad arbetade den skadade med när olyckan inträffade?

Vad orsakade olyckan, hur utlöstes olycksfallet, vad gick på tok?

Vad skadade hon/han sig på?

Vid färdolycksfall

Ett olycksfall som inträffar på väg till eller från arbetet är ett färdolycksfall om färden är föranledd av och stod i nära samband med arbetet. Till färd räknas direkt färd till och från arbetet. Det är med andra ord mycket viktigt att i anmälan ange tidpunkten för när färden påbörjades från och till arbetet/hemmet.

Ytterligare en viktig faktor att ange är var färdolycksfallet inträffade, detta för att det klart ska kunna fastställas att olyckan inträffade på den direkta färden till eller från hemmet/arbetet. I övrigt ska man som vid "vanligt" olycksfall ange händelseförlopp och faktorer som medverkade till att olycksfallet inträffade.

Avviker man från den direkta färdvägen omfattas man inte av socialförsäkringsbalken, SFB, och TFA-KL. Två avvikelser accepteras dock, dels vid hämtning/lämning av barn på förskola, dels vid samåkning. Vid avvikelse från den direkta färdvägen ska syftet med avvikelsen framgå i anmälan. Om det är en färdskada som omfattas av trafikskadelagen omfattas man av SFB men inte av TFA-KL. Med andra ord ska anmälan göras till Försäkringskassan och det trafikförsäkringsbolag som är aktuellt för det inblandade fordonet.

Vid arbetssjukdom

De uppgifter som lämnats på anmälan vid en misstänkt arbetssjukdom är sällan så utförliga att de är ett tillräckligt underlag för ett beslut. För att Försäkringskassan ska få ett godtagbart beslutsunderlag krävs det oftast att olika kompletterande utredningar görs. Försäkringskassans utredare brukar då vända sig direkt till den skadade för att få de uppgifter som saknas. Försäkringskassan kan också kontakta arbetsgivaren, företagshälsovården, skyddsombudet, försäkringsinformatören eller den lokala fackliga organisationen.

Bakom en arbetssjukdom kan det finnas många orsaker. Det är viktigt att det i anmälan framgår vilka faktorer i arbetsmiljön det är som kan ha orsakat skadan eller försämrat hälsotillståndet.

Vid utredningen kan nedanstående faktorer vara till vägledning när det gäller att beskriva den troliga orsaken till olika sjukdomar. De följande exemplen är inte fullständiga utan måste naturligtvis kompletteras utifrån förhållandena i varje enskilt fall.

Hade färden samband med arbetet?

När påbörjades färden?

Var inträffade olycksfallet?

Två avvikelser från färdvägen accepteras: Hämtning/lämning av barn och samåkning.

Besvär i rörelse- och stödjeapparaten

Vid diagnoserna rygg- och ledbesvär, tendinit (seninflammation), epikondylit (tennisarmbåge) och myalgi (muskelbesvär) bör utredningen inledningsvis ge en allmän bild av den skadades arbetsmiljö när det till exempel gäller:

- ▲ **arbetsplatsens utformning,**
- ▲ **verktygs och maskiners beskaffenhet och funktion,**
- ▲ **arbetets organisation.**

Vid beskrivning av arbetsmoment, arbetsställningar, arbetsrörelser och liknande ska det största intresset ägnas de moment som belastar eller är en påfrestning på den skadade kroppsdelen.

Vid ländryggsbesvär ska man framför allt ange arbetsställningar och belastningar, speciellt i samband med vridningar och andra arbetsrörelser. Glöm inte heller att ange hur ofta olika rörelser görs och hur tunga olika lyft är. Särskilt viktigt är att beakta om vridning sker med eller utan att fötterna samtidigt förflyttas. Vridning av överkroppen utan fotförflyttning är, liksom tunga lyft, farligt för ryggen.

Vid besvär i nacke och axlar är det arbetsställningen och belastningen av huvud och armar som i första hand är intressanta. Ägna stort intresse åt det arbete som utförs med händerna över axelplanet eller med armarna utsträckta från kroppen. Ta vid utredningen hjälp av arbetsmiljöverkets föreskrift "Belastningsergonomi". Den bör kunna ligga till grund för bedömning av om skadliga lyft- eller arbetsställningar förekommer.

När det gäller epikondylit är det handens och underarmens arbetsrörelser och belastningar som ska beskrivas.

Vid ensidigt arbete med låsta arbetsställningar får man ofta muskel- och seninflammationer i till exempel armar, axlar eller nacke. För att ge en rättvisande bild av den skadliga inverkan måste självfallet dessa moment beskrivas. Om den skadade suttit i fixerade arbetsställningar ska man ange hur länge ett sådant moment pågår och hur lång viloperioden är mellan momenten.

Om arbetskamrater med samma arbetsuppgifter har liknande besvär är detta naturligtvis en viktig upplysning som ska finnas med i utredningen.

Kortfattat är det mycket väsentligt att vid skador som medfört besvär i rörelse och stödjeapparaten ange hur länge man varit utsatt för skadlig inverkan. Även typ av belastning är viktigt att ange, om det förekommit lyft och/eller monotona, repetitiva, statiska moment eller arbetsställningar. Även hur ofta dessa lyft, monotona rörelser och arbetsställningar förekommer i arbetet bör anges i anmälan. Är arbetet kombinerat med stress eller annan psykisk press bör även detta framgå. Skriv gärna bilagor med ytterligare information om det inte finns tillräckligt med utrymme på anmälningsblanketten.

Icke-allergiska eksem

Kontakt med vatten, rengöringsmedel, oljor eller lösningsmedel kan ge upphov till hudirritationer och eksem.

En utredning om sådana besvär ska beskriva:

- ▲ **vilka kontakter som förekommer med skadliga ämnen,**
- ▲ **hur dessa kontakter sker,**
- ▲ **hur ofta kontakterna förekommer,**
- ▲ **om försämringar sker vid vissa typer av arbeten,**
- ▲ **om förbättringar sker under längre ledigheter,**
- ▲ **om liknande besvär förekommer hos andra med samma arbetsuppgifter.**

Allergiska eksem

Ett allergiskt eksem är resultatet av en förvärvad överkänslighet för ett eller flera ämnen. När en allergi för ett visst ämne fastställts ska utredningen beskriva vilka kontakter som förekommit i arbetet med det aktuella ämnet, hur långvariga och hur intensiva de varit.

Luftrörsbesvär

Olika ämnen i luften på en arbetsplats kan ge upphov till besvär i andningsvägarna. Besvären kan vara allergiska eller icke-allergiska. Har den skadade blivit allergisk mot ett särskilt ämne ska utredningen ge svar på om ämnet ifråga förekommit i den skadades arbetsmiljö, hur hon/han kommit i kontakt med det och hur ofta.

Har den skadade drabbats av luftrörsbesvär som inte är av allergisk typ ska utredningen inriktas på att beskriva den materialhantering och de ämnen som funnits i miljön och som kan ha gett upphov till andningsbesvär.

Vid anmälan av belastningsskada, ange:

- **tid för skadlig inverkan,**
- **typ av belastning,**
- **hur ofta, tunga lyft, monotona rörelser.**

Tänk på att vatten kan ge eksem eller vidmakthålla eksem.

Lungsjukdomar

Sjukdomar med diagnoserna pleuraplack (förkalkningar i lungsäcken, orsakade av exposition för asbest) asbestos (dammlunga orsakad av asbest) och silikos (så kallad stendammlunga) räknas till lungsjukdomarna.

Tiden från det att den skadade för första gången kom i kontakt med det skadliga ämnet till dess att skadan kan konstateras är ofta mycket lång, inte sällan över 20 år. Detta gör att till exempel expositionsförhållanden kan vara svåra att ange. Den skadade och den arbetsgivare hos vilken hon/han utsattes för det skadliga ämnet kan trots det ändå ofta lämna tillräckliga uppgifter. Arbetsmiljöinspektionen kan också ha gjort undersökningar på de arbetsplatser som är aktuella.

Hörselskador

En hörselskada konstateras oftast först sedan den skadade har varit utsatt för skadligt buller under lång tid och ofta hos olika arbetsgivare. Exakta uppgifter om bullernivåer kan därför vara svåra att få fram. Man ska dock, så gott det går, i kronologisk ordning ange de olika arbeten den skadade haft och de bullernivåer som förekommit. Arbetsmiljöinspektionen kan i vissa fall ha uppgift om bullernivåer på vissa arbetsplatser, inom vissa yrkesområden och för vissa maskiner och verktyg.

För att fastställa hörselskada på grund av buller, tas ett så kallat audiogram. Av detta framgår om bullerskada föreligger, audiogrammet visar i så fall en "bullertagg". Om förändringen är tillräckligt stor kan den berättiga till ersättning. För att fastställa bestående hörselnedsättning krävs två audiogram.

Bullerskada kan uppstå även till följd av ljudbang, till exempel en plankastad i en tom container. Detta blir då en olycksfallsskada, eftersom den hände vid ett specifikt tillfälle och ska ersättningsmässigt prövas så.

Vibrationsskador

Utredningen ska innehålla uppgifter om:

- ▲ **under hur lång yrkesverksam tid den skadade har varit utsatt för vibrationer,**
- ▲ **hur ofta den skadade har arbetat med vibrerande verktyg,**
- ▲ **hur många timmar den skadade arbetat per dag,**
- ▲ **vilka verktyg som har använts,**
- ▲ **vilket eller vilka material den skadade har bearbetat,**
- ▲ **vilken utbildning/information som den skadade fått,**
- ▲ **hur arbetet utfördes.**

Cancer

En cancersjukdom uppkommer, eller upptäcks, ofta först lång tid efter det att den första kontakten med det skadliga ämnet har skett. Av den anledningen måste en beskrivning av expositionen av skadliga ämnen sträcka sig mycket långt, 20–30 år, tillbaka i tiden.

Lösningsmedelpåverkan

Den skadliga inverkan i form av arbete med lösningsmedel ska beskrivas uttömmande. Även i dessa typer av ärenden måste utredningen ofta sträcka sig långt tillbaka i tiden.

Utredningen ska belysa:

- ▲ **vilka olika former av lösningsmedel den skadade varit utsatt för och vilka eventuella blandningar av olika medel som har förekommit,**
- ▲ **under vilka perioder som exponering har förekommit samt hur ofta och hur länge under dessa perioder,**
- ▲ **vilka arbetsmetoder som den skadade har använt,**
- ▲ **i vilken typ av arbetslokaler som arbetet har skett,**
- ▲ **vilken skyddsutrustning som användes och vilken skyddsutrustning som eventuellt saknades.**

Tänk på att cancer-sjukdomar orsakade av asbestexponering i arbetet är ersättningsbara utan åldersgräns, alltså även efter pensioneringen.

Covid-19 har införts i bilagan till förordningen (1977:284) om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd. Under förutsättning att övriga förutsättningar är uppfyllda kan covid-19 alltså vara en ersättningsbar arbetsskada.

Hjärtsjukdomar

Hjärtbesvär kan uppkomma som ett resultat av fysiskt och psykiskt ansträngande arbetsförhållanden. Utredningen ska därför inriktas på förekomsten av sådana förhållanden i den skadades arbete.

Psykiska och psykosomatiska sjukdomar

Det finns åtskilliga förhållanden i arbetet som kan ge upphov till psykiska eller psykosomatiska besvär hos de anställda. Några exempel kan vara bristfällig arbetsorganisation, återkommande produktionsstörningar, orimliga produktionskrav, samarbetsproblem mellan arbetsledning och anställda samt mobbning.

Beslut i denna typ av ärenden riskerar ofta att bli felaktiga på grund av bristfälliga utredningar. Allt i den bakomliggande situationen måste därför redovisas på ett utförligt och objektivt sätt.

Vid smitta

För att omfattas av försäkringarna vid smittsamma sjukdomar måste de förutsättningar som redovisats under avsnittet "Vad är en arbetsskada?" vara uppfyllda. Antingen ska man ha fått smittan vid arbete i laboratorium där arbete med smittämnet bedrivs eller så ska man ha fått en viss typ av sjukdom vid en viss typ av arbete. I anmälan ska det med andra ord framgå om smittan uppkommit vid arbete i laboratorium, med smittbärande person eller genom ett olycksfall. Även typ av smittoämne samt var, när och hur arbetsskada genom smitta uppkommit och vilken sjukdom den orsakat bör framgå i anmälan.

Att tänka på beträffande den medicinska utredningen

För att kunna pröva frågan om arbetsskada tar Försäkringskassan in ett medicinskt underlag, till exempel läkarutlåtande och ibland även journalanteckningar, från den behandlande läkaren.

Det är viktigt för den skadade att även själv kontrollera att de sjukdomar som hon eller han anser vara arbetsorsakade finns med i det medicinska utredningsmaterialet.

Dessutom bör man också noga se hur läkaren har bedömt skadligheten i arbetet. Har läkaren tillräckliga kunskaper om aktuella arbetsförhållanden eller uttalar hon/han sig bara i allmänna ordalag?

Rehabilitering

Ansökan om rehabiliteringsersättning från Försäkringskassan Rehabiliteringspenning

Den som deltar i arbetslivsinriktad rehabilitering kan få rehabiliteringsersättning i form av rehabiliteringspenning och särskilt bidrag. Arbetslivsinriktad rehabilitering kan bestå i att den försäkrade arbetstränar under en period, deltar i ett arbetslivsinriktat rehabiliteringsprogram eller deltar i en utbildning.

För att man ska kunna få rehabiliteringsersättning ska rehabiliteringen ingå i en rehabiliteringsplan som Försäkringskassan har fastställt och godkänt. Försäkringskassan har en blankett som heter Ansökan om rehabiliteringsersättning där man kan ansöka om rehabiliteringspenning och/eller särskilt bidrag (som det står mer om i nästa avsnitt). Även Försäkringskassan kan själv ta initiativ till att byta ut sjukpenningen om/när de har fastställt en rehabiliteringsplan.

Särskilt bidrag

Ansökan om bidrag till exempelvis resor, läromedel, kursavgifter i samband med arbetslivsinriktad rehabilitering ska man göra själv. För kostnader går det också att ansöka om förskott.

Arbetsgivarens utlåtande och plan om återgång i arbete

Arbetsgivaren är skyldig att upprätta en plan för återgång i arbete tillsammans med den anställda senast när hon eller han varit frånvarande på grund av sjukdom i 30 dagar, och det kan antas att arbetsförmågan kommer att vara nedsatt under minst 60 dagar. Om sjukperioden redan från början kan antas bli längre än 60 dagar, så behöver planen upprättas tidigare än efter en månad (lagtexten anger "omgående"). Arbetsgivaren är inte skyldig att skicka in planen till Försäkringskassan efter upprättandet, utom om myndigheten begär det.

Försäkringskassan har en särskild blankett (FK 7459) med ifyllnadsanvisningar för arbetsgivarens plan för återgång i arbete. Det finns dock inget formkrav för planen; det går med andra ord utmärkt att använda den policy som arbetsgivaren sannolikt redan använder i rehabiliteringsärenden. För att säkerställa att den egna planen är tillräcklig kan arbetsgivaren antingen använda den mall som finns på Försäkringskassans hemsida eller jämföra den egna planen med mallen för att säkerställa att alla relevanta uppgifter finns med.

Arbetsgivaren kan ansöka om arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd (blankett FK 7025), till exempel för att upprätta en plan om återgång i arbete.

**Blanketterna har nummer
FK 7545 (för anställda)
respektive FK 7547
(för arbetsgivare).**

Bidrag för arbetshjälmedel

Den anställda och arbetsgivaren kan samtidigt lämna in flera ansökningar om olika hjälpmedel.

Den anställda ska själv ansöka om bidrag till sådana hjälpmedel som är av individuell karaktär. När den anställda beviljas bidrag till att köpa ett hjälpmedel, är det hon eller han själv som äger hjälpmedlet.

Arbetsgivaren i sin tur ansöker om bidrag till sådana hjälpmedel eller anordningar som innebär ingrepp i arbetsgivarens egendom, till exempel att en lokal eller maskin måste byggas om. Det finns också möjlighet att få bidrag till reparation av ett arbetshjälmedel som inte är en fast anordning. Ansökan om bidrag till reparation ska ske på samma sätt som ansökan om bidrag till arbetshjälmedlet.

Yttrande från facklig organisation

Innan ett ärende om bidrag till arbetsgivare avgörs, ska berörda arbetstagarorganisationer ha fått tillfälle att yttra sig. Detta framgår av 8 § förordningen (1991:1046) om bidrag till arbetshjälmedel.

Ansökan om ersättning från AGS-KL Rehabilitering

En arbetsgivare som betalar för en anställds rehabilitering, till exempel psykologsamtal, kan få upp till halva kostnaden ersatt från AGS-KL Rehabilitering. Ansökan om ersättning för rehabiliteringskostnader från Afa Försäkring görs av arbetsgivaren men kan också göras av Försäkringskassan. Ansökan fylls i på Afa Försäkrings webbplats. Det krävs samtycke från den anställda för att arbetsgivaren ska kunna skicka in ansökan till AGS-KL Rehabilitering. Samtyckesbilagan finns att ladda ned på Afa Försäkrings webbplats.

Innan åtgärden påbörjas, eller absolut senast inom sex månader från det att åtgärden påbörjats, ska ansökan om ersättning för rehabiliteringskostnaden ha inkommit till Afa Försäkring.

**Det digitala anmälnings-
formuläret finns på
afaforsakring.se**

Följande handlingar ska ha kommit in till Afa Försäkring för bedömningen av om medel kan beviljas:

- ▲ **Ansökan från arbetsgivaren eller Försäkringskassan där orsak och syfte till rehabiliteringen framgår. Bifoga även plan för återgång i arbete eller en kopia av rehabiliteringsplan om en sådan upprättats.**
- ▲ **Samtycke från den person som ska rehabiliteras.**
- ▲ **Underlag som tagits fram av det företag/den behandlare som genomför rehabiliteringen med information om den specifika behandlingen.**

Afa Försäkring sänder beslutet om ersättning för rehabiliteringskostnaden till den kontaktperson som angivits i ansökan. Efter avslutad rehabilitering kommer en enkät med några frågor angående resultat och upplevelse av rehabiliteringsinsatsen att skickas via e-post till kontaktpersonen.

Ersättningen för rehabiliteringsstödet kan uppgå till halva rehabiliteringskostnaden.

När arbetsgivaren har fått samtliga fakturor eller fakturaspecifikationer för den aktuella rehabiliteringsåtgärden ska arbetsgivaren sända in kopior på dessa till Afa Försäkring. På betalningsunderlagen behöver det finnas information om vem som behandlats. Även i detta fall ska handlingarna skickas in digitalt. Afa Försäkring kan inte göra delutbetalningar utan kan utbetala först när samtliga fakturor eller fakturaspecifikationer har skickats in.

Rätten till beviljat stöd preskriberas om en begäran om betalning inte inkommit till Afa Försäkring inom tre år från den dag då stödet för åtgärden/insatsen beviljades.

Observera att ersättning från Rehabiliteringsstöd kan lämnas med hälften av den behandlingskostnad som arbetsgivaren faktiskt betalat.

Omställning och arbetslöshet

Instruktioner, länkar och svar på vanliga frågor finns på Arbetsförmedlingens webbplats: arbetsformedlingen.se

Arbetsförmedlingen och a-kassan Inskrivning hos Arbetsförmedlingen

En anställd som blivit arbetslös ska så fort som möjligt anmäla sig som arbetssökande på Arbetsförmedlingen. Det enklaste är att börja med att skapa ett konto och logga in på Arbetsförmedlingens webbplats. Inloggningen sker med e-legitimation, till exempel mobil BankID.

Själva inskrivningen med uppgiftslämning sker digitalt och motsvarar den tidigare proceduren att fylla i blanketten "Anmälan om arbetslöshet".

Planeringssamtal på Arbetsförmedlingen

Den som blir arbetslös ska boka in ett planeringssamtal redan vid inskrivningen på Arbetsförmedlingen. Planeringssamtal behövs dock inte om den arbetslösa vet att hon eller han kommer att få ett nytt arbete eller börja studera inom tre månader. I så fall blir endast Arbetsförmedlingens digitala tjänster aktuella.

Ansökan om ersättning från a-kassan

Även ansökan om ersättning från a-kassan kan göras digitalt på motsvarande sätt: Skapa ett konto på den egna a-kassan och logga in med e-legitimation. En person som inte är medlem i en a-kassa kan ansöka om medlemskap och grundersättning i samband med att hon eller han blir arbetslös. Den som inte vill bli medlem i en a-kassa kan ansöka om grundersättning från Alfa-kassan (webbplatsen är alfakassan.se).

Kompetens- och omställningsavtal KOM-KR

En nyhet i förhållande till det före den 1 oktober 2022 gällande KOM-KR-avtalet är att det numera i de flesta fall är den anställda och inte arbetsgivaren som ansöker om stöd och insatser hos Omställningsfonden.

Omställningsfonden KOM-KR

Omställningsfonden KOM-KR är en kollektivavtalsstiftelse som ägs av arbetsgivarorganisationerna Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och Kommunala företagens arbetsgivarorganisation Sobona samt arbetstagarorganisationerna Kommunal, OFR:s förbundsområden och AkademikerAlliansen.

Kontaktuppgifter och mer information finns på Omställningsfondens webbplats omstallningsfonden.se.

När det nya KOM-KR-avtalet trädde i kraft den 1 oktober 2022 utökades Omställningsfondens uppdrag till att omfatta grundläggande kompetensstöd även under anställning och till såväl tillsvidareanställda som tidsbegränsat anställda. Omställningsfonden kan också ge stöd till arbetsgivare vid arbete med strategisk kompetensförsörjning.

Arbetsgivaren ska informera om möjlighet att söka stöd från Omställningsfonden. Det är arbetstagaren som ansöker om stöd och insatser enligt avtalet. Det är ett individuellt val för arbetstagaren om man vill ansöka om stöd eller inte.

Det är arbetsgivaren som ska anmäla vissa arbetstagare till Omställningsfonden. Det avser tillsvidareanställda arbetstagare som sagts upp på grund av arbetsbrist. Arbetsgivaren ska också anmäla anställda som träffat en överenskommelse med arbetsgivaren om att anställningen ska upphöra om grunden för överenskommelsen är arbetsbrist eller sjukdom. Detta gäller inte om något annat överenskommit med den anställda, till exempel om hon eller han av integritetsskäl eller andra skäl inte vill anmälas eller ta del av stöd och insatser från Omställningsfonden.

När Omställningsfonden fått anmälan från arbetsgivaren informerar fonden anmäld arbetstagare om de möjligheter till stöd som finns.

Arbetsgivaren ansöker (Sobonas medlemmar) respektive avropar (SKR:s medlemmar) medel för förebyggande insatser från Omställningsfonden. Arbetsgivaren kan efterfråga stöd av Omställningsfonden i arbetet med strategisk kompetensförsörjning.

Insatser och stöd under anställning

Läs mer om dessa insatser och stöd under anställning i kapitlet Omställning och arbetslöshet, sid 167–169.

Insatser och stöd vid avslut av anställning

Läs mer om dessa insatser och stöd under anställning i kapitlet Omställning och arbetslöshet, sid 169–170.

Dödsfall

För mer information och tips, gå gärna in på webbplatsen efterlevandeguiden.se som bland annat Pensionsmyndigheten står bakom. Läs mer om Efterlevandeguiden på sid 182 och 301.

Viktigt att tänka på för den/de efterlevande

När någon har avlidit kan det vara svårt för den eller de efterlevande att komma ihåg alla praktiska detaljer kring försäkringarna. Därför har vi sammanställt några punkter om sådant som kan vara bra att tänka på när ett dödsfall har inträffat:

▲ I vilket försäkringsbolag var den avlidna TGL-försäkrad?

- Anställda inom kommun och region samt kommunala bolag och Svenska kyrkan = försäkrade i KPA Tjänstepensionsförsäkring.
- Privatanställda arbetare = försäkrade i Afa Försäkring.
- Privatanställda tjänstemän = arbetsgivaren kan välja försäkringsbolag. Om det är Alecta, framgår det av den försäkrades årsbesked för avtalspensionen ITP. Om det inte står något om TGL i årsbeskedet, kontakta arbetsgivaren för information.
- Statsanställda = försäkrade i Statens tjänstepensionsverk, SPV.
- Kooperativt anställda = i många fall försäkrade i Folksam, via administrationsbolaget Pensionsvalet, pensionsvalet.se, men kan i vissa fall vara i valbart bolag om den anställda är tjänsteman (KPT1 via kollektivavtal mellan Svenskt Näringsliv och PTK).

▲ Finns andra grupp- och livförsäkringar?

Om den avlidna var medlem i något fackförbund kan grupplivförsäkring finnas. Möjligheten finns också att privat livförsäkring tecknats av den avlidna. Dessa försäkringsbelopp utfaller parallellt med TGL-försäkringen. Beloppen samordnas alltså inte. Se även information på följande sidor om efterlevandeförmåner i tjänstepensionsavtalen samt i arbetsskadeförsäkringen.

▲ Vem anmäler dödsfallet till försäkringsbolaget?

För försäkrade inom KR-området ska arbetsgivaren anmäla dödsfallet till KPA Tjänstepensionsförsäkring. Uppgifterna behöver dock kompletteras av någon som väl känner till den avlidnas förhållanden, i första hand anhörig. Det görs på den anmälningsblankett till TGL-KL som arbetsgivaren tillhandahåller.

▲ Vem anmäler dödsfallet till Pensionsmyndigheten?

Pensionsmyndigheten får automatiskt en uppgift från Skatteverket och startar själv en utredning av om det finns anhöriga som är berättigade till efterlevandepensioner. En aktiv ansökan från de efterlevande krävs dock fortfarande om antingen den avlidna eller den efterlevande inte var bosatt i Sverige eller om det gäller efterlevandepension efter en försvunnen person som kan antas vara död.

▲ **Vilken/vilka efterlevandepensioner kan bli aktuella enligt socialförsäkringsbalken (SFB)?**

Efterlevandepension i form av omställningspension och barnpension kan bli aktuella. Efterlevandepensioner handläggs av Pensionsmyndigheten, Box 38190, 10064 Stockholm, pensionsmyndigheten.se, kundtjänst 0771-776 776, e-post registrator@pensionsmyndigheten.se.

Viktigt att tänka på för de respektive ersättningarna

Efterlevandepension enligt lag

Inom en vecka efter att en person bosatt i Sverige har avlidit, får Pensionsmyndigheten uppgift om dödsfallet från Skatteverket. Myndigheten utreder då om det finns någon efterlevande som har rätt till efterlevandepension. Om någon uppgift saknas kontaktar Pensionsmyndigheten den/de efterlevande. Om det inte går att bedöma om det finns någon efterlevande så får dödsboet en broschyr om efterlevandepension och uppmanar den som anser sig vara efterlevande att ta kontakt med Pensionsmyndigheten.

Anhöriga kan numera i de flesta fall få sin efterlevandepension (omställningspension, barnpension eller änkepension) utan ansökan. Bara i vissa fall behöver anhöriga ansöka om efterlevandeförmånerna.

- ▲ **Den avlidna var inte bosatt i Sverige.**
- ▲ **Det gäller efterlevandepension efter en försvunnen person som kan antas vara avliden.**
- ▲ **Dödsfallet inträffade före den 1 november 2012.**

Det finns en uppsättning retroaktivitetsregler som i praktiken blir aktuella först om de efterlevande behöver ta initiativet själva till att ansöka. Retroaktivitet är i detta fall enkelt uttryckt svaret på frågan "Hur långt tillbaka i tiden före ansökan kan jag få ersättningen beviljad?". Svaret är:

- ▲ **Omställningspension/änkepension: Högst 3 månader retroaktivt före ansökningsmånaden.**
- ▲ **Barnpension: Högst 2 år retroaktivt före ansökningsmånaden.**
- ▲ **Efterlevandestöd till barn: Högst 6 månader retroaktivt före ansökningsmånaden.**

Mer information finns på pensionsmyndigheten.se/for-pensionarer/ekonomiskt-stod/ekonomiskt-stod-nar-anhorig-dor.

Längst ned på den sidan finns även en länk till [Efterlevandeguiden \(se sid 182 och 301\)](#) som innehåller mycket information till efterlevande om det praktiska kring ett dödsfall.

Efterlevandeförmåner enligt kollektivavtal (AKAP-KR respektive KAP-KL)

Familjeskydd AKAP-KR är en förmån som betalas genom en försäkring tecknad av arbetsgivaren hos KPA Pension. Arbetsgivaren anmäler dödsfallet till KPA Pension. Även efterlevande kan anmäla dödsfallet till KPA Pension, till exempel då den anställda avslutat sin anställning och arbetsgivaren inte känner till dödsfallet.

I KAP-KL är efterlevandepension en förmån som betalas av arbetsgivaren. Efterlevande bör därför snarast kontakta arbetsgivaren.

Återbetalningsskydd är kopplad till tjänstepensionsförsäkring i AKAP-KR, KAP-KL och det äldre avtalet PFA. Avser avgiftsbestämd pension som betalats in till en tjänstepensionsförsäkring. Den finns i regel per automatik, men kan ha valts bort av den anställda. Återbetalningsskydd innebär att kapitalet i försäkringen betalas ut till efterlevande. Kontakt tas med den försäkringsgivare där kapitalet placerats.

Tjänstegrupplivförsäkring (TGL-KL)

Anmälan om anställds eller makes dödsfall ska göras snarast till KPA Tjänstepensionsförsäkring, som administrerar TGL-KL. Arbetsgivaren är skyldig att hjälpa de efterlevande med anmälan. Enligt de preskriptionsregler som gäller från och med 2015 ska dödsfallet ha anmälts – och anspråk på ersättning därmed ha gjorts – senast tio år efter dödsfallet. Annars förfaller (preskriberas) rätten till ersättning.

Arbetskadeförsäkring (socialförsäkringsbalken)

Vid dödsfall på grund av arbetsskada ska arbetsgivaren göra anmälan om arbetsskada till Försäkringskassan. De efterlevande kan dessutom ansöka om begravningshjälp och efterlevandelivränta hos Försäkringskassan.

Trygghetsförsäkring vid arbetsskada (TFA-KL)

Vid dödsfall på grund av arbetsskada ska en anmälan också göras till Afa Försäkring, förutom till Försäkringskassan. Anmälan görs i första hand digitalt på afaforsakring.se. Om det av någon anledning inte är möjligt, kan anmälan göras på pappersblanketten "Skadeanmälan TFA/TFA-KL Trygghetsförsäkring vid arbetsskada". Den kan laddas ned från afaforsakring.se eller beställas på telefon 0771-88 00 99.

Pension

Uttagsregler för allmän pension

Uttagsåldrar

Under 2024 gäller 63 år som lägsta uttagsålder för de inkomstgrundade delarna i allmän pension, alltså inkomstpension och premiepension. Inkomstpension och premiepension kan tas ut var för sig men har man rätt till tilläggs-pension (födda 1938–1953) måste den delen tas ut samtidigt med inkomstpension.

Under 2024 är 66 år den lägsta ålder vid vilken man kan få garantipension. De flesta som har rätt till garantipension har varit yrkesarbetande och denna pensionsdel fungerar därför som utfyllnad.

Ansökan om uttag av allmän pension

Huvudregeln för att få ut allmän pension är att den försäkrade själv måste vara aktiv och ansöka skriftligt på en blankett som Pensionsmyndigheten tillhandahåller.

Det enda undantaget från huvudregeln att egen ansökan krävs är att Pensionsmyndigheten kan betala ut pensionen automatiskt till personer som har hel sjukersättning beviljad ända fram till 66-årsdagen. Om automatisk utbetalning gäller för en försäkrad, får hon eller han ett brev från Pensionsmyndigheten några månader före 66-årsdagen. Annars gäller huvudregeln om att egen ansökan måste skickas in.

På ansökan ska den försäkrade ange från vilken månad hon eller han vill ha ut sin pension och om uttaget ska vara helt (100 procent) eller en lägre andel, till exempel 75 procent, 50 procent eller 25 procent.

Det går bra att börja ta ut exempelvis inkomstpension och premiepension vid olika tidpunkter och i olika stora delar. Om den försäkrade har rätt till både inkomstpension och tilläggs-pension måste uttaget av dessa två delar dock alltid samordnas.

Inkomstpensionstillägget betalas ut automatiskt

Förmånen Inkomstpensionstillägg (se sid 229–230) behöver inte ansökas om separat. Pensionsmyndigheten bedömer och fattar beslut i varje enskilt fall och betalar ut inkomstpensionstillägg automatiskt sedan september 2021 till dem som har rätt till det.

Det går inte att få ut pension retroaktivt. Huvudregeln är att allmän pension kan beviljas tidigast från och med den månad då ansökan kommit in till Pensionsmyndigheten.

Utförlig information om BTP inklusive länk till en ”räknesnurra”, där man själv kan beräkna om man har rätt till BTP, finns på pensionsmyndigheten.se/bostadstillagg.

Mer information finns på pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/valj-och-byt-fonder/ap7-safa-och-sta-tens-ovriga-sparalternativ-for-premiepensionen.

Den fullständiga informationen om pensionsgrundande lön, pensionsavgifter och betalning av pensionsavgift finns i 2-4 §§ i avtalet om AKAP-KR.

Ansökan om bostadstillägg, BTP

Den försäkrade måste själv lämna in en särskild ansökan till Pensionsmyndigheten för att få rätten till bostadstillägg för pensionärer prövad. Blanketter för ansökan om BTP vid ålderspension kan laddas ned och skrivas ut från webbplatsen pensionsmyndigheten.se eller beställas från Pensionsmyndighetens kundservice, tel 0771-776 776.

Ett gott råd är att den försäkrade bör vänta med att göra en ansökan tills hon eller han vet hur stora pensionsutbetalningarna och den samlade inkomsten blir. Myndigheten kan inte fatta beslut förrän det är känt både hur mycket allmän pension och hur mycket avtals-/tjänstepension som den försäkrade får ut. Bostadstillägget kan betalas ut retroaktivt för tre månader.

Särskilt bostadstillägg, SBTP, behöver man inte ansöka om separat. Den förmånen betalas ut automatiskt till den BTP-berättigade som har rätt till även SBTP.

Information om statens förvaltningsalternativ för premiepensionen

Statens förvaltningsalternativ för premiepensionen bygger på två grundfonder, AP7 Aktiefond och AP7 Räntefond. Dessa är byggstenar i Sjunde AP-fondens övriga fonder och ingår också i det ordinarie fondutbudet för premiepensionen.

Till detta ordinarie fondutbud hör också den statliga fonden AP7 Såfa. Förutom att vara fritt valbar är AP7 Såfa också den fond som premiepensionssparare som inte gör ett aktivt val – ”icke-väljare” – placeras i.

Arbetsgivarens beräkning och inbetalning av avgifter till AKAP-KR

Pensionsavgiften för AKAP-KR beräknas i procent av varje anställds pensionsgrundande lön. Från och med 2023 gäller 1,5 procentenheter högre avgifter än tidigare. Aktuella pensionsavgifter från och med 2023 är:

- ▲ **6 procent på pensionsgrundande lönedelar under 7,5 inkomstbasbelopp och 31,5 procent på pensionsgrundande lönedelar däröver och upp till 30 inkomstbasbelopp**
- ▲ **6 procent på hela den pensionsgrundande lönen efter att den anställda uppnått den så kallade LAS-åldern (69 år från 2023) enligt 32a § LAS.**

Arbetsgivaren ska beräkna pensionsavgiften för ett halvt kalenderår i taget, uppräknat med förändringen av prisbasbeloppet. Detaljerade instruktioner om hur beräkningen ska göras i olika situationer finns i avtalstextens § 3 Pensionsavgifter.

Inbetalningarna ska göras fyra gånger per år: senast den 31 mars, 30 juni, 30 september och 31 december.

Omval eller flytt av pensionskapital i AKAP-KR och KAP-KL

Valbara försäkringsgivare är de som har anslutit sig till det avgiftsbestämda systemet för kommunala pensionsavtal och systemet gäller även vid omval eller flytt av pensionskapital. Samma valbara försäkringsgivare gäller i både AKAP-KR och den avgiftsbestämda pensionsdelen i KAP-KL.

För mer information om alla produkter, förvaltningsavgifter, omvals- och flyttregler samt blanketter med mera, se valcentralernas hemsidor: pensionsvalet.se och valcentralen.se.

Uttagsregler för ålderspension enligt AKAP-KR

Hela ålderspensionen från AKAP-KR är avgiftsbestämd och den anställda väljer själv försäkringsgivare och kommer överens med försäkringsgivaren om tidpunkt och andra detaljer. Det kan exempelvis gälla partiellt uttag under några år, till exempel 25, 50 eller 75 procent i stället för 100 procent.

Sedan 2023 är 60 år den tidigaste tidpunkten för uttag av AKAP-KR:s ålderspension (tidigare 55 år).

Om den anställda själv inte ansökt om att börja ta ut sin pension vid en viss tidpunkt, påbörjas utbetalningen automatiskt då den anställda fyllt den i 32 a § LAS angivna åldern plus tolv månader. Från 2023 är det 69 år plus tolv månader, alltså 70 år.

Huvudregeln är att den avgiftsbestämda ålderspensionen betalas ut månadsvis och livsvarigt. Det krävs en särskild överenskommelse mellan den anställda och försäkringsgivaren om pensionen ska utbetalas under kortare tid. Sedan 2023 är den kortaste utbetalningstiden tio år.

Uttagsregler för ålderspension enligt KAP-KL

Avtalet om KAP-KL innehåller flera olika pensionsdelar, med olika regler och uttagsåldrar.

Avgiftsbestämd ålderspension

Utbetalning av avgiftsbestämd ålderspension sker månadsvis och livsvarigt. Om pensionen ska utbetalas under kortare tid, kan överenskommelse ske mellan den anställda och försäkringsgivaren i samband med ansökan om utbetalning.

Automatisk utbetalning sker endast om den anställda inte ansöker själv. Den egna ansökan om utbetalningsstart är i så fall den som gäller, oavsett om tidpunkten ligger före eller efter den då automatisk utbetalning annars skulle ha startat.

Den automatiska betalningsmekanism som beskrivs här bygger på den tidpunkt då arbetstagaren den anställda uppnått i 32 a § LAS angiven ålder plus tolv månader.

Sedan 2023 är LAS-åldern 69 år.

Den anställda kommer själv överens med "sin" försäkringsgivare om tidpunkten för när uttaget ska påbörjas, dock tidigast från 60 år. Det finns ingen senaste ålder, men om den anställda inte kommit överens med försäkringsgivaren om något annat, påbörjas utbetalningarna automatiskt tolv månader efter att hon eller han fyllt 69 år, det vill säga månaden efter den månad då den anställda fyllt 70 år.

Beroende på vilka regler som respektive försäkringsgivare har, kan den anställda också göra andra överenskommelser. Det kan exempelvis gälla delvis uttag under några år (till exempel 75 procent i stället för 100).

Förmånsbestämd ålderspension

Får tas ut tidigast från och med 61-årsmånaden och senast från och med månaden efter 67-årsmånaden. Pensionen kan betalas ut tre månader efter det att arbetsgivaren fått ansökan. Utan ansökan betalas pension ut från och med kalendermånaden efter den då den anställda fyller 67 år, eller den senare kalendermånad efter den då hon eller han avgår från anställningen.

Förtida uttag av förmånsbestämd pension kan ske helt eller partiellt tidigast från 61 års ålder. Tiden räknas dock fram till 65 års ålder om ett förtida uttag görs, det vill säga den så kallade tidsfaktorn räknas fram till 65 års ålder även om uttag sker tidigare. Om pensionen tas ut tidigare, blir dock månadsbeloppet lägre – och förblir lägre livet ut. Det följer av att pensionen betalas ut under en längre tid.

Livränta

Pension enligt KAP-KL betalas som livränta om den försäkrade bytt avtalsområde under den yrkesverksamma tiden och inte arbetar i kommun- och regionsektorn vid pensionsavgång. Pensionsrätten i KAP-KL finns kvar och betalas som livränta vid uttag. Livränta får tidigast tas ut från och med 61-årsmånaden och senast från och med månaden efter 67-årsmånaden, med samma möjlighet som i förmånsbestämd ålderspension till ytterligare uppskjutet uttag om den försäkrade fortsatt att arbeta i kommun- och regionsektorn även efter 67 års ålder.

Intjänad pensionsrätt

Intjänad pensionsrätt kallas den "transporterade" pensionsrätt som den försäkrade eventuellt hann tjäna in i det tidigare pensionsavtalet PA-KL innan det ersattes av pensions- och försäkringsavtalet PFA 1998. Intjänad pensionsrätt får tas ut tidigast från och med 61-årsmånaden och senast från och med månaden efter 67-årsmånaden, med samma möjlighet som i förmånsbestämd ålderspension till ytterligare uppskjutet uttag om du fortsatt att arbeta i kommun- och regionsektorn även efter 67 års ålder.

Uttagsregler för särskild avtalspension

Särskild avtalspension enligt AKAP-KR och KAP-KL

Överenskommen hel särskild avtalspension betalas ut till och med månaden före 66-årsmånaden eller den tidigare tidpunkt då intjänad pensionsrätt eller förmånsbestämd ålderspension betalas ut (eller enligt annan överenskommelse med arbetsgivaren). I AKAP-KR kan såväl hel som partiell särskild avtalspension betalas till 69 år (LAS-åldern). I KAP-KL anges att partiell särskild avtalspension kan betalas längst till 67 år.

Även den partiella pensionen kan upphöra tidigare. Det gäller om intjänad pensionsrätt eller förmånsbestämd ålderspension börjar betalas ut tidigare eller om sysselsättningsgraden ändras eller anställningen upphör på den anställdas initiativ.

Särskild avtalspension för anställda i räddningstjänsten

Särskild avtalspension enligt KAP-KL:s bestämmelser för anställda i räddningstjänsten får tas ut tidigast från 58 års ålder. Den särskilda avtalspensionen betalas ut längst till och med månaden innan den anställda fyller 65 år.

**Läs mer på sid 246–247
i kapitlet Pension.**

Avgiftsbefrielseförsäkring

Det krävs ingen separat anmälan till Avgiftsbefrielseförsäkringen, men den försäkrade måste skicka in en kopia av Försäkringskassans beslut om sjuk-/aktivitetsersättning eller arbetsskadelivränta för att Afa Försäkring ska få kännedom om försäkringsfallet.

Sammanfattningsvis fungerar Avgiftsbefrielseförsäkringen så att den övertar arbetsgivarens betalning av pensionsavgiften till den anställdas avgiftsbestämda ålderspension i AKAP-KR eller KAP-KL i följande situationer:

- ▲ **Den anställda får sjuk- eller aktivitetsersättning från Försäkringskassan och månadsersättning från AGS-KL. Avgiftsbefrielseförsäkringen betalar pensionsavgiften till motsvarande del som sjukfrånvaron (100, 75, 50 eller 25 procent).**
- ▲ **Den anställda får sjuk- eller aktivitetsersättning tillsammans med arbetsskadelivränta. Avgiftsbefrielseförsäkringen betalar pensionsavgiften till motsvarande del som frånvaron (100, 75, 50 eller 25 procent).**
- ▲ **Den anställda får arbetsskadelivränta, dock utan att samtidigt ha sjuk- och aktivitetsersättning. Exempel: På grund av arbetsskada har den anställda varit tvungen att byta till ett arbete med lägre lön än före skadan. Arbetsskadelivräntan kompenserar inkomstbortfallet och Avgiftsbefrielseförsäkringen betalar in pensionsavgift på motsvarande inkomstdel.**

Även Särskild AGS-KL-förmån omfattas av Avgiftsbefrielseförsäkringen, men upphörde att gälla den 1 oktober 2022. Den gäller dock fortsatt för anställda med försäkringsfall inträffade före den 1 oktober 2022.

Den anställdas anmälan

Anmälan görs samtidigt som anmälan till AGS-KL eller TFA-KL antingen digitalt på afaforsakring.se eller på en pappersblankett. Om den anställdas sjukdom övergår till sjukersättning eller aktivitetsersättning kommer rätten till ersättning från Avgiftsbefrielseförsäkringen att prövas automatiskt. Samma sak gäller om den anställda beviljas arbetsskadelivränta.

Observera dock att den försäkrade själv måste skicka in en kopia av Försäkringskassans beslut om sjuk- eller aktivitetsersättning och/eller arbetsskadelivränta. Afa Försäkring får annars inte kännedom om att Försäkringskassan beviljat någon av dessa förmåner.

Arbetsgivarens uppgiftslämnande

Enligt reglerna för Avgiftsbefrielseförsäkringen betalas pensionsavgiften proportionellt till graden av arbetsförmåga och därför behöver Afa Försäkring inte längre fråga arbetsgivaren om uppgifter för beräkning av arbetstidsminskning. Afa Försäkring kan dock i vissa fall behöva kontakta arbetsgivaren för att få kompletterande uppgifter.

När arbetsgivaren får veta att Försäkringskassan beslutat om sjuk- eller aktivitetsersättning och att månadsersättning från AGS-KL ska betalas, ska arbetsgivaren inte längre betala pensionsavgift för den del som betalas av Avgiftsbefrielseförsäkringen.

Observera att det bara är sjuk- och aktivitetsersättning och övriga situationer enligt ovan som berättigar till avgiftsbefrielse. Sjukskrivning med sjuklön eller sjukpenning redovisas som arbetad tid. Detta gäller oavsett om anställningen är omreglerad eller inte.

Användbara webbplatser

afaforsakring.se

Afa Försäkring är samlingsnamnet för de tre tjänstepensionsbolagen Afa Sjuk, Afa Trygg och Afa Liv. Afa Försäkrings huvudsakliga uppdrag är att administrera avtalsförsäkringar som gäller vid sjukdom, arbetsskada och (för privatanställda arbetare) dödsfall, arbetsbrist och föräldraledighet. Cirka 5 miljoner personer omfattas av minst en av dessa försäkringar.

På webbplatsen finns information för ett flertal avtalsområden: privatanställda, kooperativt anställda, statligt anställda samt anställda inom kommun- och regionområdet. Information om försäkringarna finns även på andra språk än svenska. Information finns på arabiska, bosniska, engelska, finska, kroatiska, polska, serbiska, spanska och turkiska samt på lättläst svenska.

På afaforsakring.se kan den anställda anmäla sjukdom eller arbetsskada digitalt.

Innehållet i Handboken finns på afaforsakring.se

På afaforsakring.se finns diverse stöd till försäkringsinformatörer, chefer, fackliga representanter och andra som ska sprida information om de kollektivavtalade försäkringarna på arbetsplatsen. Det finns bland annat filmer, bildspel, talande exempel, checklistor och tryckt material. Där finns också all information om utbildningar för försäkringsinformatörer, Regionala dagar med mera.

Innehållet i den här Handboken finns på direktadressen:

afaforsakring.se/forsakringshandboken

arbetsmiljoupplysningen.se

Denna nationella arbetsmiljöportal samlar det mest relevanta om arbetsmiljö och hälsa på ett ställe. Här finns fakta och artiklar inom en rad olika ämnesområden med länkar till nya forskningsrön, litteratur, lagstiftning, praktiska verktyg och goda exempel att inspireras av. Materialet kommer från ett trettiotal olika organisationer och administreras av Prevent, som är en ideell organisation som ägs av Svenskt Näringsliv, LO och PTK.

Det som skiljer arbetsmiljoupplysningen.se från andra webbplatser om arbetsmiljö är att den:

- ▲ **Ger möjlighet att ta del av ett stort och brett uppslagsverk om arbetsmiljöfrågor på samma ställe. Uppslagsord och andra länkar finns både under fliken Innehåll A-Ö och i länkar längst ned på startsidan.**

Det finns också två olika e-postsända nyhetsbrev från Prevent att prenumerera gratis på för den som vill ha uppdaterade nyheter.

- ▲ **Innehåller aktuell information i form av nyheter och artiklar med nyckelordslänkar till mer information.**

arbetsskadeguiden.se

Arbetsskadeguiden är en gemensam webbplats som skapats av Försäkringskassan och Afa Försäkring. Den är en ren informationstjänst om vad en person som fått en arbetsskada (olycksfall eller arbetssjukdom) omfattas av och kan ha rätt till. Webbplatsen kräver ingen inloggning, utan bygger på att den som går in får svara på ett antal frågor, anonymt. Sedan kommer en sammanfattning upp, en enkel beskrivning om vilka ersättningar som kan vara aktuella utifrån den specifika situationen och länkar till arbetsskadeanmälan på Försäkringskassans och/eller Afa Försäkrings webbplatser.

efterlevandeguiden.se

Webbportalen Efterlevandeguiden är ett samarbete mellan Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket. Här finns all information som de efterlevande behöver om formalia efter ett dödsfall. På webbplatsen finns dessutom åtskilligt av rent praktiskt inriktat material, som exempelvis en utomordentlig checklista över allt praktiskt, till exempel att förbereda begravning, som de efterlevande behöver göra omedelbart efter dödsfallet, månaderna efter samt året efter (bland annat att deklarerat dödsboet).

minpension.se

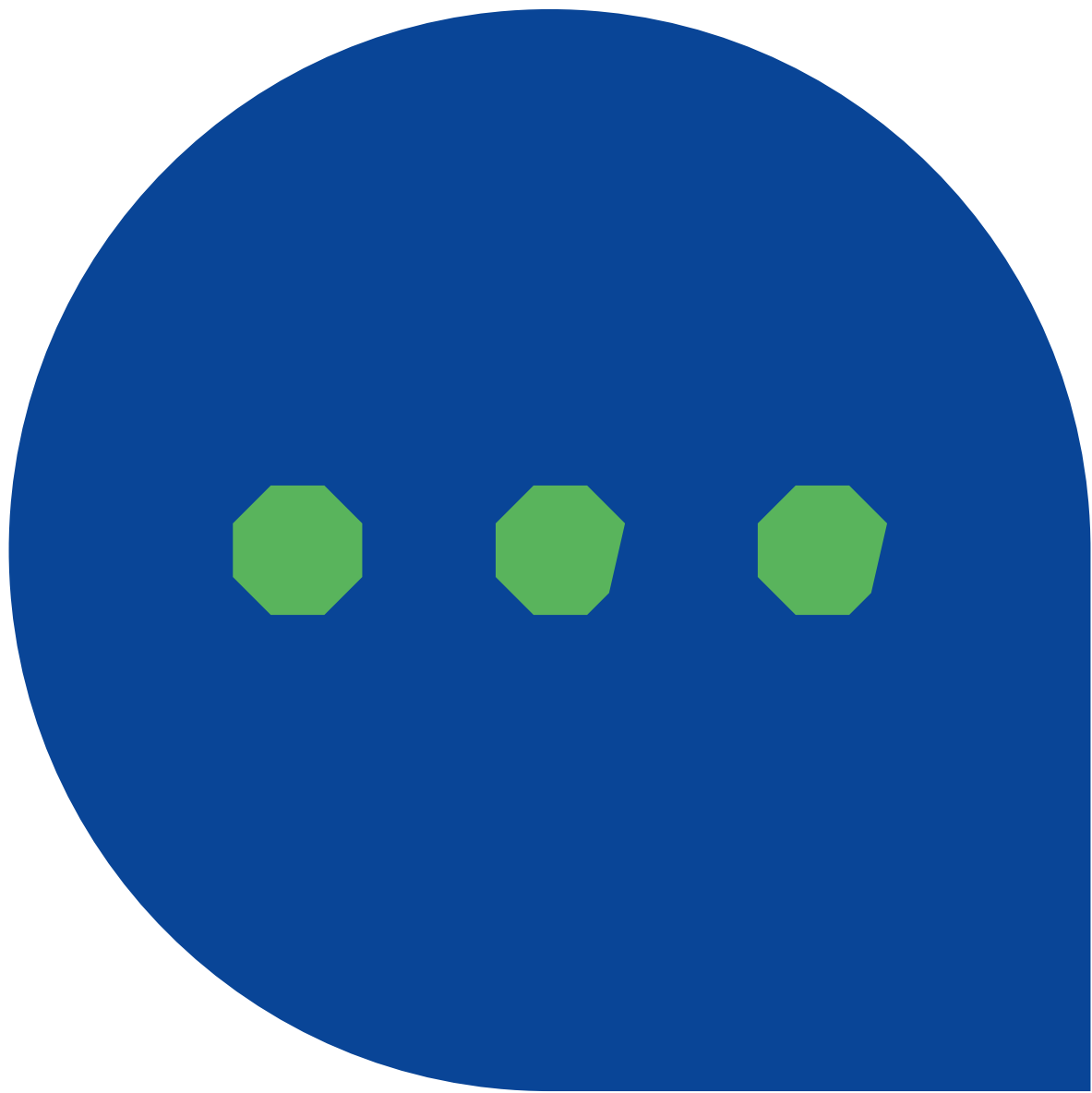
Den som vill ha en prognos på hur stor den framtida pensionen blir kan få den på pensionsportalen minpension.se. Den är ett samarbete mellan staten (Pensionsmyndigheten) och pensionsbolagen. Genom pensionsportalen får man en möjlighet att se hur stor den samlade pensionen blir vid olika åldrar och därmed också simulera sin egen framtida pensionärs ekonomi. I dagsläget kan man få en prognos på sin samlade pension från det allmänna pensionssystemet och från de flesta tjänstepensionsplaner.

Tjänsten är kostnadsfri. När man väl har anmält sig första gången, vilket görs genom att skapa ett användarkonto med e-legitimation (BankID), ligger uppgifterna kvar på den personliga sidan och uppdateras automatiskt. Numera finns i de flesta fall också uppgifter om privat pensionssparande med i Min pension. Om så inte skulle vara fallet kan användaren lägga in sina egna uppgifter och därmed få med dem i den personliga pensionsprognosen.

suntarbetsliv.se

På suntarbetsliv.se får du stöd i arbetet för en frisk arbetsplats. Här finns kunskaper, verktyg och metoder för ett väl fungerande arbetsmiljöarbete, baserat på forskning och beprövad erfarenhet. Kostnadsfritt för alla inom kommuner, regioner och kommunala företag! Här kan du också söka skraddarsytt stöd av Suntarbetslivs resursteam.

Det går också att komma åt Min Pension genom att logga in på pensionsmyndigheten.se

Att överklaga

Innehåll

Aktuellt 305

Viktigt att ta kontakt om något är oklart 305

Att tänka på vid begäran om omprövning
eller överklaganden 305

Beslut inom socialförsäkringssystemet 306

Omprövning av Försäkringskassans beslut 306

Omprövning av Pensionsmyndighetens beslut 306

Omprövning av beslut inom arbetslöshetsförsäkringen 307

Överklaga till domstol efter omprövning 307

Beslut inom avtalsförsäkringarna 309

Allmän information om omprövning med mera 309

Avtalsgruppsjukförsäkringen, AGS-KL 312

Särskild AGS-KL-förmån 312

Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA-KL 313

Kompetens- och omställningsavtal KOM-KR 314

Avgiftsbefrielseförsäkringen 315

Tjänstegrupplivförsäkring TGL-KL 316

Pensionsnämnder 317

Aktuellt

Viktigt att ta kontakt om något är oklart

Detta kapitel handlar om att begära omprövning eller att överklaga. Det första rådet till en försäkrad som är missnöjd – eller bara har frågor – är dock att ta kontakt med den aktuella handläggaren/avdelningen. Att ta kontakt kan vara så enkelt som att ringa upp eller skicka en e-post. En sådan kontakt kan ge kompletterande uppgifter och eventuella missförstånd kan ofta klaras upp.

Att tänka på vid begäran om omprövning eller överklaganden

En begäran om omprövning av ett beslut eller ett överklagande ska alltid vara skriftlig. Det som krävs är den klagandes namn, personnummer och adress, vilket beslut saken gäller, varför den klagande tycker att beslutet är fel och vad den klagande anser att beslutet borde ha varit.

Möjligheten att få rätt vid begäran om omprövning eller vid ett överklagande ökar om man kan tillföra beslutsunderlaget ytterligare något som talar för ens sak. Granska därför kritiskt den utredning som ligger till grund för beslutet.

Anställda som är medlemmar i facket kan alltid vända sig till sin fackliga organisation för att få hjälp att överklaga. Antingen kan förbundet ge det bistånd som behövs eller också kan förbundet på annat sätt hjälpa medlemmen att få tillgång till juridisk eller medicinsk expertis.

Beslut inom socialförsäkringssystemet

Försäkringskassan administrerar de flesta socialförsäkringsförmåner, utom pension. Den som inte är nöjd med Försäkringskassans beslut har rätt att begära omprövning. Det måste ske skriftligt och Försäkringskassan har tagit fram en särskild blankett, FK 7024, för detta.

Begäran om omprövning ska skickas till den adress som står på blanketten. Om den försäkrade efter omprövningen fortfarande är missnöjd, kan man överklaga till förvaltningsrätten.

Omprövning av Försäkringskassans beslut

Beslut om exempelvis sjuk- och aktivitetsersättning, arbetsskadelivränta, merkostnadsersättning och assistansersättning fattas av en tjänsteman med funktionstiteln "beslutsfattare" på Försäkringskassan.

Om den försäkrade är missnöjd med beslutet kan hon/han begära att Försäkringskassan gör en omprövning. Det står på beslutet hur lång tid man har på sig att begära omprövning.

Begäran om omprövning ska alltid vara skriftlig. Använd blanketten FK 7024 och fyll i de uppgifter som efterfrågas. Det är viktigt att alltid besvara frågan på blankettens andra sida ("Varför och på vilket sätt vill du att beslutet ändras?").

Omprövning av Försäkringskassans beslut om återkrav

Om Försäkringskassan har betalat ut för mycket i ersättning, får den försäkrade ett beslut om återkrav. Återkravsbeslutet kan omprövas – men det är viktigt att ändå betala skulden senast på förfallodagen för att slippa dröjsmålsränta.

Även i detta fall gäller att omprövningsbegäran ska vara skriftlig. Använd blanketten FK 7024, kryssa i rutan Annat i frågan "Vilket beslut vill du ha ändrat?" och skriv Återkrav och vilken förmån det gäller.

Omprövning av Pensionsmyndighetens beslut

Beslut som fattas av Pensionsmyndigheten kan avse pensionsgrundande inkomst, PGI, pensionspoäng i det gamla ATP-systemet, barnårsrätt, pensionsrätt i premiepensionen, efterlevandepensioner, bostadstillägg till pensionärer och äldreförsörjningsstöd.

Liksom ifråga om Försäkringskassans beslut måste man alltid först begära omprövning av beslutet. Omprövningsbegäran ska vara skriftlig. Använd blanketten PM 8655 och skicka in den antingen via e-post till Omprovning_Overklagan@pensionsmyndigheten.se eller som papperspost till Pensionsmyndigheten, Box 304, 301 08 Halmstad.

På Försäkringskassans hemsida finns (menyfliken Om Försäkringskassan och underavdelningen Dina rättigheter och skyldigheter) en sida som heter "Om du inte är nöjd med beslutet" och som innehåller mer information och en länk till blanketten FK 7024. Blanketten kan också beställas från Försäkringskassans kundcenter, telefon 0771-524 524.

Detaljerad information finns på pensionsmyndigheten.se/for-pensionarer/anmalandringar/sa-begar-du-omprovning Där finns också en länk till blanketten som bör användas, PM 8655.

Begäran om omprövning ska senast ha kommit in till Pensionsmyndigheten inom två månader från det att den försäkrade fick del av beslutet. Mer information och eventuella kortare eller längre tidsfrister står i Pensionsmyndighetens ursprungliga beslut.

Omprövning av beslut inom arbetslöshetsförsäkringen

En arbetslöshetskassas beslut om ersättning kan överklagas till förvaltningsdomstol, men först ska den försäkrade begära omprövning. Om ett beslut överklagas innan det har omprövats, ska överklagandet anses som en begäran om omprövning.

Allmänt gäller att både begäran om omprövning och överklagan ska göras skriftligt. I begäran ska anges vilket beslut som överklagas och den ändring av beslutet som begärs. Begäran om omprövning ska ha kommit in inom två månader från den dag klaganden fick del av beslutet.

När det gäller ett överklagande ska ärendet visserligen prövas av förvaltningsrätten – men själva skrivelsen ska den klagande skicka till a-kassan som har fattat beslutet som överklagas. Det är a-kassan som sedan skickar överklagan vidare till förvaltningsrätten.

Överklaga till domstol efter omprövning

Sveriges Domstolar har bra information om hur man går tillväga för att överklaga beslut. Ingångssidan för alla slags överklaganden av myndighetsbeslut är domstol.se/amnen/overklaga-myndighetsbeslut/. Klicka på länken Socialförsäkring för mer information

Förvaltningsrätten

Om Försäkringskassans, Pensionsmyndighetens eller a-kassans omprövning inte leder till att beslutet ändras, har den försäkrade rätt att överklaga till förvaltningsrätten.

Observera att brevet med överklagan inte ska skickas direkt till förvaltningsrätten, utan till den myndighet (eller a-kassa) som fattat det beslut som överklagas. Den aktuella adressen står i Försäkringskassans, Pensionsmyndighetens eller a-kassans beslut efter omprövningen. Där står också när myndigheten senast måste ha överklagandet. Det som sker sedan är att den ursprungliga beslutsfattande instansen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid och skickar sedan in det till förvaltningsrätten.

Förutom skälen till varför den försäkrade anser att det överklagade omprövningsbeslutet är felaktigt och hur hon/han vill att det ska ändras, ska den försäkrade skriva sitt namn, personnummer, adress och telefonnummer. Om den försäkrade anlitar ett ombud, ska en fullmakt i original skickas med.

Varje a-kassa har sina egna rutiner inklusive blanketter och/eller formulär för omprövning och/eller överklagande.

En förteckning över förvaltningsrätterna finns på Sveriges Domstolars hemsida, domstol.se

Kammarrätten och Högsta förvaltningsdomstolen

Den som är missnöjd med förvaltningsrättens dom har sedan möjlighet att överklaga till kammarrätten och i sista hand till Högsta förvaltningsdomstolen. Hur man går tillväga vid dessa överklaganden och vad som gäller finns det mer information om i respektive dom.

Allmänt gäller att en försäkrad inte har en automatisk rätt att få sin sak prövad i dessa högre instanser. I både kammarrätten och Högsta förvaltningsdomstolen krävs att domstolen ger så kallat prövningstillstånd. Prövningstillstånd kan ges till exempel om det är av vikt för rättstillämpningen att överklagandet prövas – så kallad prejudikatsdispens.

Beslut inom avtalsförsäkringarna

Afa Försäkring administrerar försäkringarna AGS-KL, TFA-KL och Avgiftsbefrielseförsäkringen. KPA Tjänstepensionsförsäkring handhar TGL-KL. I alla försäkringar utom TGL-KL har den försäkrade möjligheten att begära omprövning av beslutet och att begära prövning i Skiljenämnden för arbetsmarknadsförsäkringar. I TGL-KL finns istället en omprövningsmöjlighet via den rådgivande nämnden samt skiljenämnden (se sid 316–317). Ett alternativ för den som är missnöjd med ett beslut är att ansöka om stämning vid allmän domstol.

Allmän information om omprövning med mera

Tänk på att skadeanmälan eller anmälan om försäkringsfall ska vara fullständig och innehålla alla efterfrågade uppgifter och handlingar. Riskera inte ett avslagsbeslut på grund av ofullständig anmälan!

Ny prövning av skadeavdelningen

En försäkrad som är missnöjd med ett beslut ska i första hand vända sig till den aktuella skadeavdelningen och begära en ny prövning av det beslut som hon eller han är missnöjd med. Kontaktuppgifter finns på beslutsbrevet från Afa Försäkring.

Missnöje, missförstånd, oklarheter och klagomål

Missnöje, missförstånd och oklarheter går inte alltid att undvika men kan oftast lösas. Det kan till exempel vara att den försäkrade anser sig ha blivit illa bemött, att handläggningen tar lång tid eller att den försäkrade har andra synpunkter på Afa Försäkrings hantering av ärendet.

Det första som den försäkrade bör göra är att så snart som möjligt kontakta ärendets handläggare. Kontaktuppgifter finns i beslutsbrevet från Afa Försäkring. Ett samtal kan ge kompletterande uppgifter och missförstånd kan klaras upp. Den försäkrade kan också vända sig till handläggarens chef.

Afa Försäkrings Klagomålsansvariga

Afa Försäkrings Klagomålsansvariga innebär en extra möjlighet för de försäkrade att komma till tals och för Afa Försäkring att fånga upp problem och förebygga att nya uppstår.

Klagomålsansvarig hanterar serviceklagomål. Med serviceklagomål avses att en försäkrad i ett enskilt ärende framför konkret missnöje med Afa Försäkrings formella hantering av ärendet, till exempel missnöje med handläggningstid, tillgänglighet eller bemötande.

Klagomålsansvarig ska svara så snart som möjligt. Den försäkrade ska få svar eller information om när svar kan lämnas inom 14 dagar.

Kontaktuppgifter till klagomålsansvarig:

Telefon: 08-696 35 70

E-post: klagomalsansvarig@afaforsakring.se

Adress: Klagomålsansvarig, Afa Försäkring, Box 3200, 103 63 Stockholm

Afa Försäkrings Omprövningsavdelning

Afa Försäkrings Omprövningsavdelning handlägger sakklagomål. Med sakklagomål avses att den försäkrade begär att ett slutligt ställningstagande på skadeavdelning i ett försäkringsärende ska omprövas i sak (begäran om omprövning). Slutligt ställningstagande på skadeavdelning kan ske genom:

▲ **slutligt beslut i en delfråga under försäkringsärendets gång, samt**

▲ **slutlig ställning (TFA-KL) eller slutligt beslut (AGS-KL) i samband med att ärendet avslutas.**

Omprövningsavdelningen gör en ny, självständig prövning av de tvistiga frågorna och har rätt att fatta beslut som ändrar Afa Försäkrings (det vill säga skadeavdelningens) ställningstagande helt eller delvis. Att begära omprövning är kostnadsfritt.

Observera att Omprövningsavdelningen inte prövar ärenden som rör Särskild AGS-KL-förmån. Denna förmån har visserligen upphört för försäkringsfall från och med den 1 oktober 2022, men prövning av tidigare inträffade försäkringsfall kan förekomma även efter detta datum. För närmare information hänvisas till sid 312–313 i detta kapitel.

Begäran om omprövning ska vara skriftlig och innehålla skälen till varför den försäkrade anser att Afa Försäkrings ställningstagande ska ändras.

Reglerna för omprövning skiljer sig något åt beroende på vilken av försäkringarna det gäller. Läs mer nedan under respektive försäkrings rubrik längre fram i detta kapitel. Närmare information finns också i den besvärshänvisning som följer med Afa Försäkrings ställningstagande i ärendet.

Kontaktuppgifter till Omprövningsavdelningen Afa Försäkring:

Box 162 43

103 24 Stockholm

Telefon: 020-44 04 64

Omprövningsavdelningen kan ompröva beslut i ärenden där slutlig ställning tagits från och med den 1 oktober 2007 om den försäkrade tillhör avtalsområde kommuner och regioner. Andra regler gäller för tidigare beslut, kontakta Afa Försäkring för mer information.

Skiljenämnden för arbetsmarknadsförsäkringar

Om den försäkrade fortfarande är missnöjd efter Omprövningsavdelningens beslut, kan hon eller han begära prövning av beslutet i Skiljenämnden för arbetsmarknadsförsäkringar. Den här prövningen kallas skiljeförfarande och innebär att ärendet prövas slutligt. En skiljedom kan inte överklagas.

Den försäkrade kan skriva ett eget brev för att begära prövning eller använda Skiljenämndens PDF-mall som heter "Påkallelsekrift". Mallen kan fyllas i på webben men måste printas ut på papper för att kunna undertecknas.

Oavsett om man använder mallen eller skriver ett eget brev ska följande alltid finnas med:

- ▲ **Uppgift om vilket beslut som prövningsbegäran gäller, hur den försäkrade vill att beslutet ska ändras och vilka skäl som hon eller han har för ändring av beslutet.**
- ▲ **Kopia av Omprövningsavdelningens beslut.**
- ▲ **Den försäkrades namn, personnummer, ärendenummer, adress och telefonnummer samt eventuell facktillhörighet.**

Begäran om prövning ska skickas till:
Skiljenämnden för arbetsmarknadsförsäkringar
101 56 Stockholm

Skiljenämnden består av ledamöter som utses av arbetsmarknadens parter. Arbetsmarknadens parter utser gemensamt en ordförande som är lagfaren domare.

Viktig information om kostnader

Att begära omprövning hos Omprövningsavdelningen Afa Försäkring är, som nämnts ovan, kostnadsfritt.

För prövning i Skiljenämnden för arbetsmarknadsförsäkringar – alltså steget efter Omprövningsavdelningen – är reglerna däremot olika beroende på när skadan är anmäld.

- ▲ **I ärenden, där skadeanmälan sänts till Afa Försäkring före den 1 oktober 2007, tas ingen avgift ut.**
- ▲ **I ärenden, där skadeanmälan sänts till Afa Försäkring den 1 oktober 2007 eller senare, är avgiften fyra procent av prisbasbeloppet (2 292 kronor år 2024).**

Avgiften betalas till Fora, bankgirokonto 5131-6099. Vid betalning måste namn och personnummer anges.

Mallen finns på [skiljenamnden.se/
Filer/Pakallelsekrift%20
2018-02-01.pdf](https://skiljenamnden.se/Filer/Pakallelsekrift%202018-02-01.pdf)

Om skiljenämndens beslut helt eller delvis går på den klagandes linje, betalas avgiften tillbaka. Trots avgiften är det fortfarande ekonomiskt förmånligare att begära skiljenämndsprövning än att inleda rättsligt förfarande i allmän domstol.

I skiljenämnden får den försäkrade vid förlust betala sina egna ombudskostnader, om sådana kostnader finns. Däremot behöver hon/han inte betala Afa Försäkrings kostnader eller skiljenämndens kostnader. Om Afa Försäkring förlorar kan skiljenämnden besluta att Afa Försäkring ska betala den försäkrades ombudskostnader.

Om den försäkrade väljer att inleda rättsligt förfarande i allmän domstol, får hon/han vid förlust däremot som huvudregel betala både sina egna rättegångskostnader och Afa Försäkrings rättegångskostnader. Om Afa Försäkring förlorar tvisten betalar Afa Försäkring som huvudregel såväl sina egna som den försäkrades rättegångskostnader.

Avtalsgruppsjukförsäkringen, AGS-KL

Följande gäller för beslut enligt villkoren för AGS-KL:

- ▲ **I första hand ska den försäkrade vända sig till skadeavdelningen och begära en ny prövning.**
- ▲ **Omprövning kan begäras, skriftligt, hos Omprövningsavdelningen. Rätten att begära omprövning omfattar endast slutliga beslut. Rätten att begära omprövning preskriberas inte, det vill säga att det inte finns någon sista möjliga tidpunkt vid vilken man kan begära omprövning.**
- ▲ **Den som är missnöjd med Omprövningsavdelningens beslut kan begära att det provas i Skiljenämnden för arbetsmarknadsförsäkringar eller ansöka om stämning vid allmän domstol.**

Särskild AGS-KL-förmån

Rådgivningsnämnden för Särskild AGS-KL-förmån

Omprövningsavdelningen på Afa Försäkring omprövar inte ärenden som rör Särskild AGS-KL-förmån. För det finns Rådgivningsnämnden för Särskild AGS-KL-förmån, som lämnar råd, anvisningar och utlåtanden avseende tolkning och tillämpning av Särskild AGS-KL-förmån på begäran av part, part i försäkringsavtal eller anställd. Beslut i nämnden ska vara enhälligt.

Rådgivningsnämnden består av sex ledamöter. Till nämnden utser Sveriges Kommuner och Regioner tre ledamöter, Svenska Kommunalarbetsareförbundet en ledamot och övriga arbetstagarparter i detta avtal utser gemensamt två ledamöter. För varje ledamot ska en ersättare utses i samma ordning

Observera att Särskild AGS-KL-förmån upphörde den 1 oktober 2022. Försäkringsfall inträffade dessförinnan omfattas av övergångsregler enligt vilka ersättning kan lämnas enligt tidigare gällande försäkringsvillkor för AGS-KL.

Skiljenämnden för Särskild AGS-KL-förmån

Tvist om tolkning eller tillämpning av försäkringen kan av part i tvisten hänskjutas till Skiljenämnd för Särskild AGS-KL-förmån för slutligt avgörande. Tvistefrågan ska dock först ha behandlats i Rådgivningsnämnden för Särskild AGS-KL-förmån. Skiljenämnden beslutar om part som begär det ska få tillfälle att föra sin talan muntligt.

Skiljenämnden för Särskild AGS-KL-förmån består av sju ledamöter, varav en ledamot också är ordförande. Sex ledamöter och ersättare utses i samma ordning som gäller för Rådgivningsnämnden för Särskild AGS-KL-förmån (se ovan). Ordförande och ersättare för henne eller honom utses gemensamt av de organisationer som utsett de övriga ledamöterna.

Kostnaden för ordförandes medverkan delas lika mellan arbetsgivar- och arbetstagersidan.

Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA-KL

Följande gäller för beslut enligt villkoren för TFA-KL. Observera att särskilda regler gäller för beslut om vållande, våld, misshandel, hot och synnerliga skäl – se respektive avsnitt nedan.

Allmänt om ny prövning, omprövning, skiljenämnd

- ▲ **I första hand ska den försäkrade vända sig till skadeavdelningen och begära en ny prövning.**
- ▲ **Omprövning kan begäras av slutligt beslut i en delfråga under försäkringsärendets gång och av slutlig ställning i samband med att ärendet avslutas. Omprövning måste begäras senast sex månader från det att Afa Försäkring (det vill säga skadeavdelningen) tog slutlig ställning.**
- ▲ **Den som är missnöjd med Omprövningsavdelningens beslut kan begära att det prövas i Skiljenämnden för arbetsmarknadsförsäkringar eller ansöka om stämning vid allmän domstol.**

Ny prövning av Vållandenämndens beslut

Om Vållandenämnden vid sin första prövning gjort en bedömning till den försäkrades nackdel, kan hon/han begära ny prövning. Vållandenämnden kan då ta upp frågan om vållande om den försäkrade inkommer med nya uppgifter.

Även vid begäran om ny prövning av vållande ska den arbetsgivare som den försäkrade anser vara vållande ha möjlighet att lämna sina synpunkter på de nya uppgifterna. Observera att det ankommer på den försäkrade att se till att arbetsgivaren får denna möjlighet.

Om den försäkrade inte har fler eller nya uppgifter kan hon/han föra talan vid allmän domstol och begära att ersättning för inkomstförlust ska bestämmas enligt skadeståndslagen.

Ny prövning vid våld, misshandel, hot och synnerliga skäl (skadedatum före den 1 april 2012)

Skaderegleraren på Afa Försäkring kan fatta beslut att:

- ▲ **våld/misshandel föreligger när den försäkrade varit utsatt för fysiskt våld och i vissa fall även vid hot, eller att**
- ▲ **synnerliga skäl föreligger vid vissa skador på brandpersonal (enligt särskilt avtal från och med den 1 april 1997).**

I övriga ärenden rörande synnerliga skäl samt vid prövning av om ett hot kan jämföras med våld beslutar representanter för de avtalsslutande parterna för TFA-KL. För att ett ärende ska godkännas ska samtliga ledamöter vara eniga.

En bedömning att våld/misshandel eller synnerliga skäl inte föreligger kan inte omprövas av Omprövningsavdelningen och inte heller prövas i skiljenämnden. Orsaken är att det berör en fråga utöver villkoren. Beslutet, som är ett tjänstemannabeslut, kan ändå prövas på nytt av de avtalsslutande parterna. Parterna omprövar också sitt eget beslut om den försäkrade begär det och nya fakta tillförs ärendet.

Kompetens- och omställningsavtal KOM-KR

Avtalet administreras av Kollektivavtalsstiftelsen Omställningsfonden KOM-KR.

Styrelse och beredningsgrupp

Omställningsfondens styrelse bestämmer, utifrån stiftelsens ändamål, riktlinjer i kollektivavtal och parternas anvisningar om utformning och omfattning av olika insatser och förmåner inom fondens verksamhet. Till styrelsen är en beredningsgrupp knuten som bereder ärenden inför styrelsebeslut.

Rådgivningsnämnd

Rådgivningsnämnden för Kompetens- och omställningsavtalet KOM-KR består av sex representanter från arbetsmarknadens organisationer inom avtalsområdet. Nämnden utser inom sig en ordförande för ett kalenderår i taget.

Rådgivningsnämndens uppgift är att, på begäran av endera eller båda parter i avtalet, lämna utlåtande om tolkning och tillämpning av bestämmelserna om omställningsförmåner enligt § 2, § 6, §§ 7-10, § 11 mom. 3, § 12 samt §§ 13-19 på begäran av part.

Handläggning av tvister

Tvister om tolkning och tillämpning av bestämmelserna om omställningsförmåner enligt § 2, § 6, §§ 7-10, § 11 mom. 3, § 12, samt §§ 13-19 handläggs i den ordning som föreskrivs i KHA (Kommunalt huvudavtal) respektive Sobonas förhandlingsordningsavtal. För sådan tvist gäller inte 35 § MBL.

Om någon av parterna efter att förhandlingsskyldigheten är fullgjord önskar fullfölja tvisten ska parten lämna tvisten till skiljenämnden för slutligt avgörande. Det ska göras inom fyra månader från det att förhandlingen avslutats. Före avgörande i skiljenämnden ska tvistefrågan ha behandlats i rådgivningsnämnden.

Om parten begär det ska tvisten istället handläggas enligt lagen om rättegång i arbetstvister, LRA.

Skiljenämnd för Kompetens- och omställningsavtalet

Skiljenämnden består av sju ledamöter, varav en ledamot också är ordförande. Sex ledamöter och ersättare för dessa utses i samma ordning som gäller för rådgivningsnämnden. Ordföranden och ersättare utses gemensamt av de organisationer som utsett de övriga ledamöterna. Skiljenämnden för KOM-KR är även skiljenämnd för de tidigare gällande avtalen KOM-KL och AGF-KL.

Före avgörandet i skiljenämnden ska tvistefrågan ha behandlats i rådgivningsnämnden. Motsvarande bör också gälla inför domstolsbehandling. Skiljeförfarandet innebär att det aktuella beslutet prövas slutligt. En skiljedom kan inte överklagas.

De centrala parterna i KOM-KR svarar var och en för sina kostnader som följer av skiljenämnds-förfarandet. Kostnaden för ordförandens medverkan delas lika mellan arbetsgivar- och arbetstagar sidan.

Avgiftsbefrielseförsäkringen

För beslut enligt villkoren för Avgiftsbefrielseförsäkringen gäller andra regler. Bland annat är det inte Omprövningsavdelningen utan en partssammansatt nämnd som den försäkrade ska vända sig till. Inledningsvis gäller att den försäkrade i första hand ska vända sig till skadeavdelningen och begära en ny prövning.

Rådgivandenämnden

Nästa steg är att den försäkrade kan begära att ärendet tas upp i den rådgivande nämnden för Avgiftsbefrielseförsäkringen. Nämnden består av sex representanter från arbetsmarknadens organisationer inom det kommunala avtalsområdet.

Begäran om prövning ska vara skriftlig och innehålla skälen till varför den försäkrade anser att beslutet ska ändras.

Skiljenämnd för Avgiftsbefrielseförsäkringen

Är den försäkrade inte nöjd med Rådgivandenämndens beslut kan hon/han gå vidare och begära skiljeförfarande. Begäran om prövning i Skiljenämnd för Avgiftsbefrielseförsäkringen ska vara skriftlig och innehålla skälen till varför man anser att beslutet är felaktigt.

Skiljenämnden består av sju ledamöter, varav en ledamot också är ordförande. Ledamöterna utses av arbetsmarknadens organisationer inom det kommunala avtalsområdet.

Tjänstegrupplivförsäkring TGL-KL

TGL-KL handhas av KPA Tjänstepensionsförsäkring. Adressen är:
KPA Tjänstepensionsförsäkring
106 85 Stockholm
Telefon: 0771-650 500

Det första steget för en efterlevande som är missnöjd med ett beslut är att vända sig till den handläggande avdelningen på KPA Tjänstepensionsförsäkring och begära en omprövning av det beslut som hon/han är missnöjd med. I nästa steg kan den efterlevande vända sig till den partssammansatta rådgivande nämnden.

Rådgivande nämnd

Den rådgivande nämnden för TGL-KL fungerar som ett rådgivande organ vid tolkning och tillämpning av försäkringsvillkoren. Arbetsgivaren, den försäkrade eller efterlevande kan begära att en fråga som angår dem ska tas upp i nämnden.

Begäran om prövning ska vara skriftlig och innehålla skälen till varför man anser att beslutet ska ändras.

Skiljenämnd

Vid tvist om tolkning och tillämpning av försäkringsvillkoren kan den som är part i tvisten alltid överlämna frågan till bindande avgörande i skiljenämnden för TGL-KL.

Även till skiljenämnden ska överklagandet göras skriftligt och innehålla skälen till varför man anser att beslutet blivit felaktigt. Skiljeförfarandet innebär att det aktuella beslutet prövas slutligt. Det kan därefter inte överklagas.

Pensionsnämnder

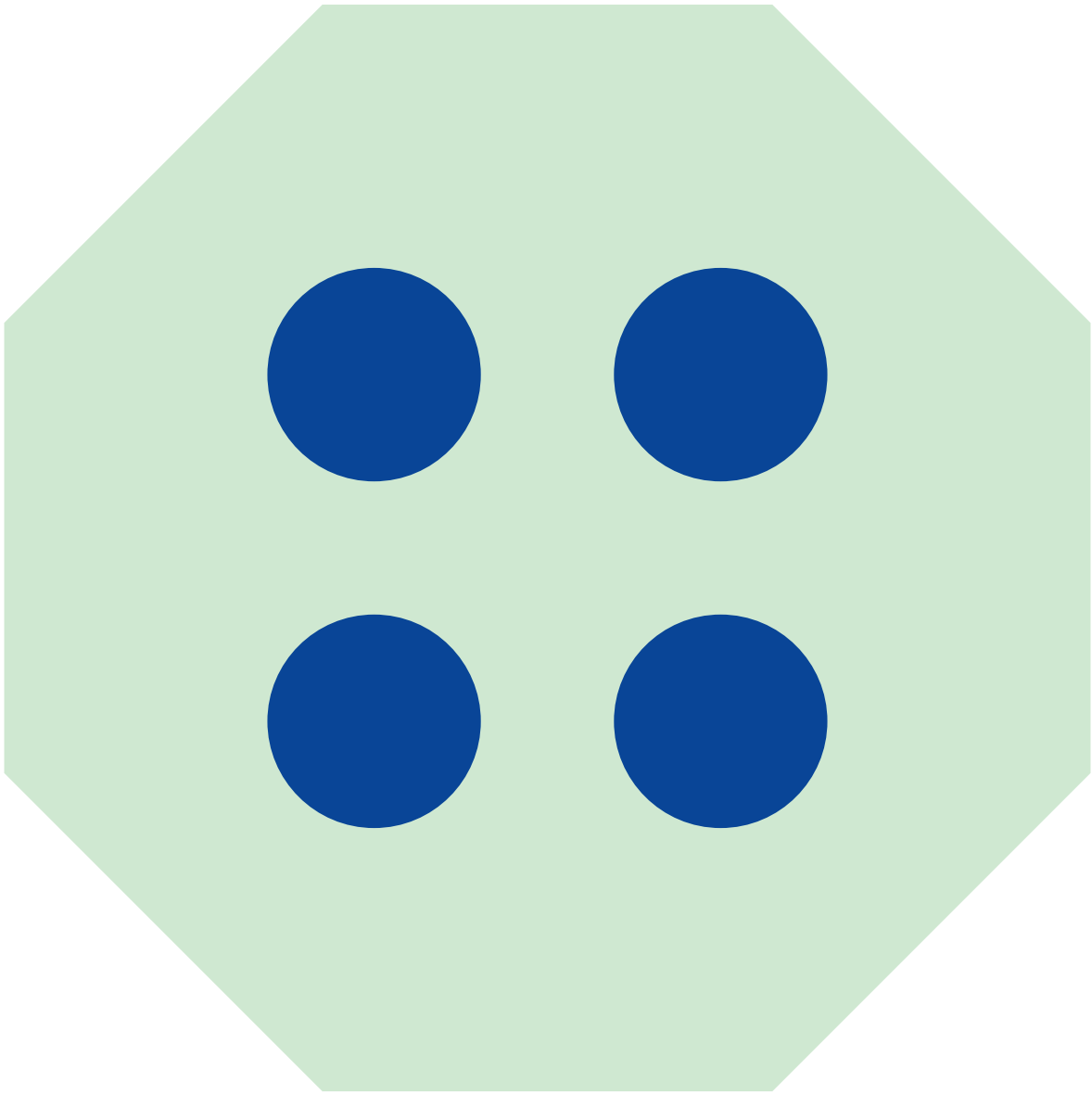
För AKAP-KR samt även för KAP-KL, PFA-98 och PFA-01

Pensionsnämnden består av sex representanter för avtalsparterna på arbetsgivar- och arbetstagsidan. Nämnden utser en opartisk ordförande som inte har rösträtt och som inte får vara representant för t.ex. parterna eller en pensionsadministratör eller försäkringsgivare.

Pensionsnämnden har bland annat till uppgift att lämna utlåtande om tolkning och tillämpning av pensionsavtalen, och att godkänna försäkringstekniska riktlinjer. Parterna, KKP (Kollektivavtalsstiftelsen för avtalsvård av Kommunal Pension), pensionsadministratör och av pensionsnämnden godkänd försäkringsgivare får ta upp ärenden i nämnden.

Skiljenämnd

Innan ett ärende tas upp i skiljenämnden måste det först ha varit uppe för beslut i pensionsnämnden. Motsvarande bör också gälla inför domstolsbehandling. Skiljenämnden består av sju ledamöter varav en ordförande som de organisationer som utsett de övriga sex ledamöterna utser gemensamt. De centrala parterna svarar var och en för sina kostnader i skiljenämnden. Kostnaden för ordförandens medverkan delas lika mellan arbetsgivar- och arbetstagsidan. Skiljenämndens kansli finns hos Sveriges Kommuner och Regioner, SKR.

Index

A

A-kassa	18, 160-163, 288, 307
AGS-KL, Avtalsgruppsjukförsäkring	83-89, 271-273
AGS-KL Rehabilitering	149-150, 286-287
AKAP-KR, Avgiftsbestämd KollektivAvtalad Pension	18, 232-241, 294-295
Aktivitetsersättning	34, 77-79, 152, 269-270, 272
Aktivitetsstöd	19, 62, 66, 81, 162-163, 226, 273
Aktiva omställningsinsatser (KOM-KR)	169
Aktuellt, se <i>Nyheter 2024</i>	
Akuttid, ersättningar under	110, 112-118, 122
Allmän pension	222-230
Allmänt tandvårdsbidrag, ATB	19
Anmälan och annat praktiskt (kapitlet)	259-301
Anställningsskydd (LAS-ålder), koppling till pension	28, 220, 234, 294, 296, 297
Anställningsskydd vid sjukdom	146
Antagandeinkomst	19, 78, 227
Antagen pensionsbehållning	19, 185
Arbetsanpassning	140-142, 145, 150
Arbetsförmåga, prövning av – modell för prövning ("Rehabiliteringskedjan")	33, 67-69, 139, 144-146
Arbetshjälpmedel, bidrag till	82, 148, 286
Arbetslivsriktad rehabilitering	140, 141, 147, 149, 285
Arbetslöshet (kapitlet) se <i>Omställning och arbetslöshet (kapitlet)</i>	
Arbetsplatsriktad rehabiliteringsstöd	143, 285
Arbets sjukdom	104, 108, 114, 115, 116, 122, 279-284
Arbets sjukdomar, några beskrivningar	279-284
Arbets skada (kapitlet)	91-133
Arbets skada, definitioner	102-105
Arbets skadesjukpenning	19, 112
Arbetsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen	20, 160-161
Arbetsmarknadspolitiska program	164
Arv och testamente	203-207
Arvsförordning, europeisk	203
Arbetstidsberäknad sjukpenning	63
Assistansersättning	20, 82
Avgift för skiljenämndsprövning	311
Avgiftsbefrielseförsäkring (kapitlet)	251-257
Avgiftsbefrielseförsäkring anmälan till	257, 315-316

ersättningsbar arbetsförmåga	256
vid Särskild AGS-KL-förman	255
Avgiftsbestämd ålderspension	
AKAP-KR	232-241
allmän pension	223-224
KAP-KL	242-243

B

BankID, se <i>e-legitimation</i>	
Barnbelopp i TGL-KL	197
Barnlivränta	200
Barnpension	186, 187, 190, 192, 291
Basbelopp, tre olika	262-263
Befintligt skick, försäkrad i	109
Begravningshjälp / ersättning för begravningskostnader	196, 200, 208, 292
Bevisregel för prövning av arbetsskada	109
Bilstöd	82, 125
Boendetillägg	21, 81, 270
Bortre tidsgränsen för sjukpenning avskaffad	65
Bostadstillägg för pensionärer (BTP och SBTP)	21, 34, 79-80, 227-229, 270, 294
Bouppteckning	206
Bruttopensionsavtal (PA-KL, PAK/LPAK)	249

C

Cancer, försäkringskydd vid	104, 131, 283
Covid-19	21, 104, 105, 139, 284

D

Dagsersättning, AGS-KL	50-52, 72-73, 74-75, 83-85, 269, 272
Dagsförtjänst	21, 161-162
Dagpenning från a-kassan	162-163, 171
Deltidsarbetslöshet, regler för arbetslöshetsersättning vid	163
Digital anmälan på afaforsakring.se	271-273, 275-276
Domstolsprövning	203, 307-308, 309, 312, 313, 314, 315, 317
Dödsfall (kapitlet)	173-210
Dödsfall p g a arbetsskada	184, 199-202, 292

E

E-legitimation (BankID)	227, 268, 271, 275, 288
Efterlevandeguiden	182, 290, 291, 301
Efterlevandepension enligt KAP-KL	191-192, 292 se även <i>Familjeskydd i AKAP-KR</i>
Efterlevandepension enligt lag	185-188, 291
Efterlevandepensionsunderlag (EPU)	22, 185-186

Efterlevandeskydd i premiepensionen	188
Efterlevandestöd till barn	187, 291
Efterskydd	22, 89, 131, 159, 194-195, 254, 255
Egenkostnadsbelopp se <i>Högkostnadsskydd, läkarvård och medicin</i>	
Ekonomisk invaliditet	22, 111
Ersättning vid ledighet från arbetet (KOM-KR)	170
Europeisk arvsförordning	203

F

Familjeskydd i AKAP-KR	22, 181, 189-191, 292
Flytträtt för pensionskapital	22, 239-240
Fortsatt sjukpenning, se <i>Sjukpenning på normalnivå</i>	
Forskning, Afa Försäkrings stöd til	99
Fortsättningsförsäkring TGL-KL	195
Framtida inkomstförlust	120-122
Fribelopp för bostadstillägg, BTP vid arbete under sjukersättning	86, 153
Frikort, se <i>Högkostnadsskydd, läkarvård och medicin</i>	
Funktionsnedsättning	76, 82, 107-108, 111, 123
Färdolycksfall	103, 107, 113, 116, 127, 133, 279
Förebyggande arbetsmiljöarbete	106, 141
Förebyggande insatser (KOM-KR)	168
Förebyggande sjukpenning	112, 148-149
Förhöjt prisbasbelopp	262
Förkortningar och begrepp (kapitlet)	17-38
Förlust av underhåll, ersättning för	108, 131, 201
Förlängd omställningspension	185-186
Förlängd omställningslivränta	199-200
Förlängd sjukpenning, se <i>Sjukpenning på fortsättningsnivå</i>	
Förlängt studiestöd (KOM-KR)	167
Förmånsbestämd ålderspension i KAP-KL	243-245, 296-297
Förmånstagare och -förordnande	23, 182, 188, 191, 195-196, 198, 203, 207, 208
Förstadagsintyg	54, 58, 268
Försäkringsgrundande anställningstid i AGS-KL	84, 89, 254
Försäkringsinformatör, uppdraget	5
Försäkringskassan	23
Försörjningsstöd	24
Förtidspension, se <i>Sjukersättning</i>	
Förtroendevaldas TFA/TFA-KL	132-133
Förvaltningsrätten	24, 307

G

Garantiersättning (i sjuk-/aktivitetsersättning)	79-80
Garantipension	24
i allmänna ålderspensionen	24, 220, 225, 293
efterlevandestöd till barn vid dödsfall till vuxen efterlevande	187
Grundbelopp i TGL-KL	196-197
Grundförsäkringen	24, 160, 162
Grundvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen	24, 160

H

Handkappersättning (förman som har upphört, se <i>merkostnadsersättning</i>)	24, 79
Hemarbete, försäkringskydd enligt TFA-KL	103
Hot, våld och misshandel	107, 113, 117, 122, 126, 314
Högkostnadsskydd, läkarvård och medicin	25, 59-60
Högriskskydd, allmänt och särskilt	56, 62
Högsta förvaltningsdomstolen	25, 68, 76, 308
HÖK, Huvudöverenskommelse	25, 165

I

ILO, International Labour Organization	25, 108, 116
Individuellt grundläggande stöd (KOM-KR)	167
Inkomstbasbelopp	262-263
Inkomstbortfallsförsäkringen	25, 162-163
Inkomster som ger pensionsrätt, se <i>Pensionsgrundande inkomster i allmän pension</i>	
Inkomstförlust, ersättning från TFA-KL	107-108, 112-114, 120-122
Inkomstindex (som grund för inkomstbasbelopp)	265
Inkomstpension	25, 220, 223-224, 293
Inkomstpensionstillägg	26, 229-230, 293
Inkomsttak	
AGS-KL	74
AKAP-KR eller KAP-KL	232, 234, 242-245
allmän pension	223
arbets skadelivränta enligt SFB	120
rehabiliteringspenning	147
rehabiliteringspenning i särskilda fall	147
rehabiliteringstillägg enligt kollektivavtal	148
sjuk-/aktivitetsersättning	78
sjuklönen enligt kollektivavtalet	74
sjuklönen enligt lag (har ej	

inkomsttak	54
sjukpenning	61
sjukpenning i särskilda fall	65
smittbärarpenning	73
TFA-KL	113
vid tvist om sjuklön	58
Intjänandeålder	
AKAP-KR	234
KAP-KL	242, 243
Intjänad pensionsrätt i KAP-KL	242, 244, 297
Invalditetstid, ersättning under	110, 120-122

J

Juridiken kring dödsfall	203-208
--------------------------	---------

K

Kalenderdagsberäkning	
sjukpenning	55, 61, 62, 63, 70, 71
KAP-KL, KollektivAvtalad Pension	242-247
KAP-KLs efterlevandepensioner	191-192
Kammarrätten	308
Karensavdrag (arbetssskadesjukpenning)	112
Karensavdrag (inget vid förebyggande sjukpenning)	149
Karensavdrag (sjukdom)	50, 52, 53, 55-56, 62, 149
Karensbelopp i TFA-KL (tas inte längre ut)	26, 107, 116, 117
Karensdagar i arbetslöshetsförsäkringen	162
Klagomålsansvarig vid Afa Försäkring	309-310
KKP, Kollektivavtalsstiftelsen för avtalsvård av Kommunal Pension	317
KOM-KR, Kompetens- och omställningsavtal	27, 165-170
insatser och stöd under anställning	167-169
insatser och stöd vid avslut av anställning	169-170
Kompletterande omställningsersättning (KOM-KR)	170
Kompletterande studiestöd efter anställning (KOM-KR)	169
Konsumentprisindex (som grund för prisbasbelopp)	262
Konsumtionsstödet i BTP	27, 228
Kostnader	
arbetsgivarens	56, 149-150
enligt SFB	59-60, 79-81, 116, 125, 227
enligt TFA-KL	107-108, 116-117, 125, 126, 127, 129, 130, 147
för begravning med mera	108, 201, 208
resekostnader	56, 70, 72, 147, 150
vid omprövning, skiljenämnds-	

förfarande m m	310, 311-312
vid rehabilitering	147-148, 150
vid smittbärarpenning	35, 72
Kvalifikationstid (finns inte) i Avgiftsbefrielse	
försäkringen	254, 257
i AGS-KL	84, 89
i arbetslöshetsförsäkringen	161
i omställningsavtalet KOM-KR (hänvisning till avtalet)	166

L

LAF, lagen om arbetsskadeförsäkring, se <i>Socialförsäkringsbalken</i>	
LAS-ålder (anställningsskydd), koppling till pension	28, 220, 234, 294, 296, 297
Ledighet från arbetet, ersättning vid (KOM-KR)	170
Ledighetslag, tjänstledigt vid sjukdom	69, 145
Livränta	
enligt KAP-KL	28, 243-244
enligt SFB vid arbetsskada	108, 111, 112, 120, 121
enligt SFB vid dödsfall på grund av arbetsskada	199-200
enligt TFA-KL	120-122, 125
Livsinkomstprincipen	28, 223
Lyte och men	28, 123-124
Läkarintyg	57, 61, 72, 202, 268, 271, 273, 275, 276
Lönebidrag	76, 164

M

Makeförsäkring, TGL-KL	198
Medicinsk invaliditet (definition)	29, 111, 123-124
Medicinsk rehabilitering	140
Medlemsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen	29, 161
Mellangenerationen i allmän pension	224, 225, 262
Merkostnadsersättning	29, 79, 82
Misshandel, hot och våld	107, 113, 117, 122, 126, 314
Mycket gamla skadefall	133
Månadsersättning, AGS-KL	83, 85-88

N

Normalarbetstid	29, 161-162
Normalt förekommande arbeten	65, 67, 144-146
Ny prövning	
av skadeavdelning	309, 312
av Vällandenämnden	313-314
Trygghetsförsäkring vid	

arbetssskada, TFA-KL	313
vid våld, misshandel, hot och särskilda skäl	314
Nyheter 2024	10-15, 49, 99-100, 139, 158, 181-182, 220-221
Närstående	
penning	29, 153

O

Oantastbar pension i KAP-KL	243
Olycksfall i arbetet	102-103, 104, 107, 112, 115, 122, 127, 278
Olägenheter, ersättning för	123-124, 131
Omprövning	
a-kassebeslut	307
avtalsförsäkringsbeslut	309-317
socialförsäkringsbeslut (Försäkringskassan)	306
Trygghetsförsäkring vid arbetssskada, TFA-KL	313-314
Vällandenämndens beslut (omprövning/ny prövning)	129, 313-314
pensionsbeslut (Pensionsmyndigheten)	306-307
Omprövningsavdelningen vid Afa Försäkring	310
Omräkning av pension i KAP-KL, PFA och PA-KL	248
Omställning och arbetslöshet (kapitlet)	155-171
Omställningsavtalet KOM-KR se <i>Kompetens- och omställningsavtalet KOM-KR</i>	
Omställningsfonden KOM-KR	166, 167, 168, 169, 170, 171, 288-289, 314
Omställningslivränta	199-200
Omställningspension	185-186, 187, 201, 291
Omställningsstöd, lagen om grundläggande omställnings- och kompetensstöd	165
Omställningsstudiestöd, lagen om	165
Omväl inom AKAP-KR och KAP-KL	239-241
Omvårdnadsbidrag	30, 79
Orange kuvertet, pensionsbesked	224, 227, 263
Oskäligt (i Rehabiliteringskedjan)	67-68, 144-146
Partiell särskild avtalspension	30, 237-238, 245-246
Patientavgifter se <i>Högekostnadsskydd, läkarevård och medicin</i>	
Pension (kapitlet)	213-249
Pension till efterlevande enligt KAP-KL	191-192, 292
Pensionsavgift	

i AKAP-KR	232, 234, 235
i allmän pension	223-224, 226
i KAP-KL	242-243
i Särskild avtalspension	237-239, 245-247
som betalas av Avgiftsbefrielseförsäkringen	253
tillägg vid avstående från särskild avtalspension	247
tillägg vid övergång från KAP-KL till AKAP-KR	37, 232, 236
Pensionsgrundande	
belopp	30, 227
inkomster i allmän pension	30, 32, 226-227
inkomst (PGI) och belopp vid sjuk- och aktivitetsersättning	227
livränta från TFA-KL i vissa fall	121
lön i AKAP-KR	235
lön i KAP-KL	242
socialförsäkringsersättningar m m som är	55, 61, 120, 163, 227
socialförsäkringsersättningar som inte är	66
Pensionsmyndigheten	31
Pensionsnämnder för AKAP-KR, KAP-KL, och PFA	317
Pensionsunderlag för särskild avtalspension i AKAP-KR	235, 238
Pensionsunderlag i KAP-KL	31, 244-245
Pensionsval	
AKAP-KR och KAP-KL	239-241, 295
premiepension	224, 294
Plan för återgång i arbete	69, 142, 150, 285, 286
Praktiska anvisningar	
arbetssskada	274-284
Avgiftsbefrielseförsäkring	298-299
dödsfall	290-292
omställning och arbetslöshet	288-289
pension	293-297
rehabilitering	285-287
sjukdom	268-273
Premiepension	224
Premiepension, statens förvaltningsalternativ	294
Premiereservsystem	223, 224
Preskriptionstid, preskriptionsregler	32, 131, 198, 287, 292
Prisbasbelopp (det aktuella)	262
Prövning av arbetssskada	
Afa Försäkring	107-108
Försäkringskassan	108-109
Prövningstillstånd i domstol	308
Psykiskt lidande, ersättning för	108, 118, 123, 201-202

R

Ramtid	
i arbetslöshetsförsäkringen	160, 161, 162
för sjukersättning	78
för sjukpenning	64
saknas i AGS-KL	85
Regeringsrätten, se <i>Högsta förvaltningsdomstolen</i>	
Rehabilitering (kapitlet)	135-153
Rehabilitering	
ansvarsfördelning	141-143
arbetsgivarens ansvar	141-142
definitioner	140-141
ersättningar vid	147-149, 149-150
Rehabiliteringsersättning enligt TFA-KL	150
Rehabiliteringskedjan, för arbetsförmågeprovning	33, 67-69, 144-146
för personer upp till 63 år	67-68
för personer mellan 63 och 66 års ålder	68
Rehabiliteringspenning	147
Rehabiliteringsplan, Försäkringskassans	143
Rehabiliteringstillägg enligt AB	148
Rehabiliteringsutredning	33, 141
Rehabiliteringsstöd från AGS-KL	149-150, 286-287
Resekostnader	
ersättning för, i stället för sjuklön	56
ersättning för, i stället för sjukpenning	70
ersättning vid smittbärappening	72
särskilt bidrag för, från Försäkringskassan	147
ersättning för, från TFA-KL	150
Retroaktivtetsregler	
bostadstillägg, BTP	294
lagstadgade efterlevande-förmåner	187, 291
älderspension från allmän pension	293
Riktålder	33, 220-221
Rådgivande nämnd för TGL-KL	316
Rådgivande nämnder för Avgiftsbefrielseförsäkringen	315
Rådgivningsnämnd för KOM-KR	314
Rådgivningsnämnd för Särskild AGS-KL-förmån	312
Räddningstjänsten, Särskild avtalspension för	238-239, 246-247, 297

S

Sambo	33, 80, 182, 186, 188, 189, 190, 191, 196, 198, 201, 205-206
Sambolagen	205-206
Sammanfattningar	
arbetskada	96-98, 115, 122
dödsfall	178-180

pension	218-219
rehabilitering	138
sjukdom	46-48, 52
Sammanläggningsregler för sjukperioder	52, 64, 68, 85
SGI-skyddad tid	34, 61-62
SjLL, Lagen om sjuklön	50
Sjuknämnan till arbetsgivaren	268
Sjukdom (kapitlet)	41-89
Sjukersättning	34, 38, 51, 76-79, 85-88, 151-153, 255, 269-270, 272-273, 293, 298
Sjukkontroll, Försäkringskassans	57
Sjuklön	53-58, 74
anmälan och läkarintyg	54, 268
då sjuklön inte behövs betalas	53, 54
enligt Allmänna bestämmelser, AB	74
enligt sjuklönelagen, SjLL	53-58
karensavdragsregler med mera	55-56
rätten till	53-54
under semester och ledighet	57
Sjukpenning	61-71
arbetstidsberäknad	63
efter 66 års ålder	71
i särskilda fall	65-66
kalenderdagsberäknad	63
karensavdragsregler med mera	62
lägsta och högsta SGI	61
om rätt till sjuklön saknas	62
på fortsättningsnivå	65
på normalnivå	64
reseersättning istället för	70
rätten till	61, 67-69, 71
under arbetskonflikt	70-71
under semester	70
utan tidsgräns (vid allvarlig sjukdom)	64
vid arbetslöshet	71
vid studieledighet	70
Sjukpenninggrundande inkomst, SGI	61
Sjukskrivning, ersättningar vid	50-51
Skadeståndsrättslig ersättning	116, 118, 125
Skiljenämnder (för avtalsförsäkringarna)	313, 314, 315, 316, 317
SKR, Sveriges Kommuner och Regioner	35
Skälig levnadsnivå i SBTP	80, 228, 229
Smitta	104-105, 114, 117
Smittbärappening	35, 72-73, 269
dagersättning från AGS-KL vid smittbärappening	72-73, 83, 89, 269, 272
Sobona	35
Socialförsäkringsbalken, allmän information om	264-267
Social rehabilitering	141
Specialregler	
sjuklön	56-58
sjukpenning	70-71

Steglös avräkning (särskilda regler om sjukersättning vid arbete)	53, 152-153
Strategiskt stöd till arbetsgivaren (KOM-KR)	169
Studiestöd (KOM-KR)	167
Sveda och värk	107-108, 113, 118, 127, 129
Synnerliga skäl i TFA-KL	113, 117, 130, 314
Systematiskt arbetsmiljöarbete, SAM	106, 141
Såfa, se <i>Premiepension, statens förvaltningsalternativ</i>	
Särskild AGS-KL-förmån	36, 85, 255, 257, 269, 272, 298, 312-313
Särskild avtalspension i AKAP-KR och KAP-KL	30, 36, 235, 237-239, 246-247, 297
Särskild försäkring från den försäkrade, för sjukpenning	69, 269
Särskild omställningsersättning (KOM-KR)	170
Särskilda olägenheter	123-124
Särskilda skäl (i Rehabiliteringskedjan)	67-68, 144, 145, 146
Särskilt bidrag vid rehabilitering	147, 285

T

Tandskada som är arbetskada	106, 107-108, 275
Testamente	206-207
TFA-KL, Trygghetsförsäkring vid arbetskada	107-108, 110-133, 201-202, 275-284, 292
TFA-KL:s rehabiliteringsersättning	150
TGL-KL, Tjänstegrupplivförsäkring	193-198, 292
TGL-KL, allmänt och särskilt efterskydd i	194
Tidsbegränsning av sjukpenning på fortsättningsnivå (har upphört)	65
Tidsbegränsning av sjukpenning på normalnivå	64
Tillägg av pensionsavgift (extrapremie) i AKAP-KR	37, 232, 236
Tillägg till sjuk-/aktivitetsersättning	79
Tilläggs-pension	37, 225-226, 293
Timberäknad sjukpenning, se <i>Arbetstidsberäknad sjukpenning</i>	
Tjänstledighet vid sjukdom	69, 145
TPA-18	37, 217, 2573
Trygghetspension inom ramen för sjukersättningen	38, 77
Trygghetspyramiden	
arbetskada	95
dödsfall	176
omställning och arbetslöshet	157
rehabilitering	137
sjukdom	45
pension	216

TSI, Trygghetsförsäkringens skadeinformationssystem	38, 106
Twist om sjuklön	57-58
Tystnadsplikt	57

U

Underhåll, ersättning för förlust av	108, 131, 201
Utlatande från arbetsgivaren	141-142, 285
Utlatande från den försäkrade själv	69, 142, 269
Utmättningsregler	55, 208
Utredning av arbetskada	106, 127-129, 274, 279-284
Utseendet, skador som påverkat	125
Uttag/utbetalning av pension	
allmän pension	220, 224-225, 293
avgiftsbestämd älderspension i AKAP-KR	295
avgiftsbestämd älderspension i KAP-KL	295-296
efterlevandepensioner	190, 291
för att få inkomstpensions-tillägg	229-230, 293
förmånsbestämd älderspension i KAP-KL	296
intjänad pensionsrätt i KAP-KL	297
livränta i KAP-KL	296
pausa uttag av allmän pension	163
sjukpenning efter fyllda 66 år	71
särskild avtalspension i AKAP-KR och KAP-KL	297
äldersgränser (befintliga och kommande) i allmän pension	220-221, 224-225

V

Valbara förvaltare i AKAP-KR och KAP-KL	241
Vilande aktivitetsersättning	152
Vilande sjukersättning	151
Väld, hot och misshandel	107, 113, 117, 122, 126, 314
Vällande, Vällandenämnden	127-129, 313-314
Vårdbidrag (förmån som har upphört, se <i>omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning</i>)	38
Värdesäkring	38
AGS-KL månadsersättning	89
Avgiftsbefrielseförsäkringen	256
livräntor	121
med basbelopp	38, 262
vid byte från KAP-KL till AKAP-KR	244

W

Webbplatser

afaforsakring.se	4-5, 300
arbetsmiljoupplysningen.se	300
arbetskadeguiden.se	301
efterlevandeguiden.se	182, 290, 291, 301
minpension.se	301
suntarbetsliv.se	301

Y

Yrkesinriktad rehabilitering	140
Yttrande från facklig organisation	286

A

Åldersregler som gäller under 2024 för uttag av allmän pension	220, 224-225, 293
Återbetalningsskydd	38, 184, 191, 240, 292
Återgång i arbete efter lång frånvaro	151-153
Återinsjuknanderegler	55

Ä

Äldre arbetstagare, särskild ersättning vid arbetsbrist	171
Äldreförsörjningsstöd, ÄFS	229
Äldre pensionsavtal	248-249
Änkepension	185, 187
Ärr, vanprydande se <i>Utseendet, skador som påverkat</i>	

Ö

Överhoppningsbar tid	38, 89, 161-162
Överklaga beslut (kapitlet)	303-317
Överklaganden	
att tänka på vid överklaganden	305
avtalsförsäkringsbeslut	309-317
socialförsäkringsbeslut	306-307
till domstol	307-308
Övervägande skäl	
i arbetskadeförsäkringen	109
i Rehabiliteringskedjan	67, 144, 145

Lämna din Handbok för återvinning

Har du möjlighet att källsortera Handboken i pappers- och tidningsinsamlingen behöver metallspiralen inte tas bort. Denna avskiljs då med hjälp av magneter och skickas sedan till metallåtervinning.

Om du behöver sortera metallspiralen separat tar du enklast bort den så här:

1. Öppna bokens sista sida.

2. Öppna upp spiralen genom att vika ut den bit för bit.

3. Ta bort spiralen och källsortera den separat.

Uppgifter i denna bok får citeras helt eller delvis om källan anges. Boken ersätter på inget sätt försäkringsvillkoren.
© Afa Försäkring

Trycksaksnummer: F6909 24.01

Upplaga: 4 500

Producerad: Januari 2024

Produktion: Afa Försäkring

Grafisk form: Nina Hoogland

Papper: Scandia White, Arctic
Volume White

Tryckeri: Taberg Media Group,
Stockholm

Miljöcertifierat enligt ISO 14001

Handbok 2024 – försäkringar genom lag och avtal för kommuner, regioner, Sobonaföretag och Svenska kyrkan.

Den här Handboken om försäkringar är i första hand ett hjälpmedel för dig som är försäkringsinformatör inom kommun- och regionområdet.

Den kan med fördel också användas av chefer, fackligt försäkringsansvariga med flera inom kommun- och regionområdet. Boken kan användas dels som studiematerial under utbildningarna för försäkringsinformatörer, dels som uppslagsbok i vardagen. Handboken uppdateras årligen.

På afaforsakring.se hittar du diverse stöd att använda i arbetet med att sprida information om de kollektivavtalade försäkringarna på arbetsplatsen.

Handboken innehåller bland annat information om försäkringsskyddet enligt lag och kollektivavtal inom följande områden:

Sjukdom, Arbetskada, Rehabilitering, Dödsfall, Pension, Avgiftsbefrielse och Omställning och arbetslöshet

Innehållet i den här Handboken finns även på:
afaforsakring.se/forsakringshandboken

Se instruktion på sid 323 hur du kan plocka isär boken för återvinning.